

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Caroli Scribani E Societate Iesv Adolescens Prodigvs

Scribanius, Carolus

Monasterii VWestphaliae, M.DC.XXI.

Prodigvs Adolescens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46252](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46252)

PRODIGVS
ADOLESCENS.

PRODIGVS. Quamdiu paterno *Adole-*
 includar carceri? cur alio ca- *scens*
 lentes sole terras, magnorum *imperij*
 exemplo non lustro? cur vici- *perta-*
 nas remotasque prouincias non in- *sus, pa-*
 ambulo? quamdiu domesticis parie- *ternum*
 tibus tanquam fasciis puer inuoluor? *excute-*
 Pater, frater, seruuli, domus hæc, rus *re iugū*
 propinquum, nec aliud, millies audi- *parat.*
 ta mihi, visa millies. Vbi montes ni-
 ualibus surgentes iugis? vbi erecti in
 sublime vertices, nubibus superstan-
 tes? vbi ex vno fonte diffusi in Orien-
 tem & Occidentem amnes, summis-
 que nemora cacuminibus nutantia,
 extraque ventorum rabiem posita? v-
 bi siluæ nunc in musicam auibus, nūc
 in terrorem feris inhabitatæ? vbi vr-
 bes

A

bes

bes montibus, ripis, fluminibus, tor-
 rentibus, paludibus circumfusæ? vbi
 solitudines retro famosæ ab amœnif-
 simis fundis oblitteratæ? vbi armis &
 flammis siluæ edomitæ? vbi arenæ sa-
 ræ, paludes eliquatæ? vbi insulæ ma-
 rium fraudatrices, aut abscissæ oceano
 terræ? vbi è mapalibus vrbes, ex vrbi-
 bus mapalia? vbi nobilissimarum ci-
 uitarum voragines tanquam in tonfu-
 ram insolescentis generis humani? vbi
 arata saxa, & frumento suo fœta? vbi
 horti rupibus superstructi, fontesque
 lacusque alio loco nati? vbi arbuta si-
 ne cultore fœcunda, & sponte nata?
 vbi iucundi riuorum inter prata erro-
 res, littoraque in portum recedentia?
 Quid referam marmora populum su-
 um loquentia? quid montes flumina-
 que auro gemmisque grauida? quid
 medicos fontes, orbis miracula? quid
 nunc aquam ire in saxa, nunc virgul-
 ta & folia lapidescere? quid terra-
 rum marisque incendia? quid reci-
 procantes Oceani fluctus? quid mon-
 stra natantia fluctus suos bibentia, vo-
 men-

mentia? quid nauigia per Oceani errores nouos orbes scrutantia? ita nihil nunc inausum homini. Hæc dum narrantur silere cogor. durum ingenuo. Ille vidisse se narrat auulsam Siciliam Italiae, Cyprum Syriae, Eubœam Bœotiae, Eubœæ Atlantem, Leucosiam Sirenum promontorio. iste ciuitates mœnibus prostratas, alibi hiatus profundo haustas, quin & molibus & emissis amnibus, ignibus etiam euersas. alius trementes natantesque terras, ac seipsas sorbentes, tanquam non satis infida grassarentur maria & flumina. alius subeuntes fontes & flumina terras, & rursus sibi reddi, ita Lycus in Asia, Erasinus in Argolica, Tigris in Mesopotamia. alius calentibus aquis virentes innasci herbas. montes alius ardentis immortalibus diebus ac noctibus flamma. ita Ætna, Phaselidis Chimæra, Hephæstii montes. tantoque æuo ignium materia sufficit. aquarum alius narrat miracula, sulphuris, aluminis, salis, nitri, bituminis, arida farsave mixtura.

A 2. Quæ

Quæ dum ingenioso dicuntur ambitu, inscitiam rubore signo: cum nihil mihi præter paternum rus & pascua. ô quamdiu in alta hac rerum ignorantia ignauus degam? patrem deserre durum, ignarum omnium viuere durius! ô quid agam!

Prouocat eum ad se allicit adolescentem, sæculi huius lætis & magnis. VITIVM. Quamdiu in incertum volueris? fors dura! iuuētam hanc trahere per ignauum otium, & optimam partem sui ingloriam ducere? hoc cenne generosæ mentis, & viri est? quamdiu alienæ voluntati, tanquam hostili iugo ignauus miles subderis? pigeat semper esse puerum, semper alieno nutui tanquam fasciis circumligari. redolēt hæc cunas & ætatis primæ inequitas arundines, & concharum bullas.

O miser, in q̄ dies vltra miser, hucine rerum Venimus? aut cur non potius, tenero q̄ palūbo Et similis regum pueris, pappare minutim Poscis, & iratus mammae lallare recusas?
quousque nobiliorem vitæ partē domestico puluere inuolues? prouocant hinc te latissima camporum, læta pascua,

scua, pomaria onere suo fatiscētia; inde nemorum delicię, hortorum amœna, fontium miracula, montium superbi vertices, inuidiam nubibus facturi, argento, auro, gemmis intrinsecus fœti: fœcundissima vallium, frumento & vino suo ebria. Taceo Sidonianum æquor agrorum, in quo sine periculo quæstuosæ fluctuant in segetibus vndæ; quod industrius quisque quo plus frequentat, hoc minus naufragat, viatoribus molle, fructuosum aratoribus, venatoribus voluptuosum; quod mōtium cingunt dorfa pascuis, ~~lætora vineis, tenena villis,~~ laxosa castellis, opaca lustris, aperta culturis, concaua fontibus, abrupta fluminibus. taceo Minutiana maria, quę canis spumosisque fluctibus, crispisque torosisque erroribus, dum minas suas bibunt, delectant; dum murmura sua occidunt, recreant.

Quid ego dicam de conuiuiorum in alteros soles protractorum amicissima vicissitudine, dum gaudialibus soluuntur poculis curæ egestatis igna-

Conuiuia laudata.

ri? nesciunt vina mœrores, ignorant pocula lacrymas; hinc saltus vocibus numerosiores, & linguæ auibus modulatiores, & omnis musicorū instrumentorum concentus, æmula vbique vicissitudine varius; seu voles Æolum simplicem, seu Asium varium, seu Lydium querulum, seu Phrygium religiosum, seu Dorium cum Apuleio bellicosum; siue è nostra Europa Iberum sonorum, Italum fringultientem, plus pedibus quàm voce saltantem Gal- lum, seu Germanū graui bombo concentum musicum miscentem, seu Anglum vno spiritu multas tibias animantem, seu Belgam omnis vocolæ melleum modulatorem, seu Græcum omnimodis peritum modificatorem.

*Socij
lauda-
ri, ve-
natio-
nes, de-
licia.*

Quid memorem socios, ætate, moribus, ingenio, opibus, ore, oculis, frōte pares? cū mutuis inhortationibus posito pudore, metu, sollicitudine, mœrore, gaudiales crescunt dies. Fortunati dies! nullæ noctes, cū vertātur omnes in dies, exulantibus tenebris.

bris. nesciunt gaudia tenebras. Hinc
*Sermo, hilaresq; ioci, brumalem absumere
 noctem*

*Suadebunt, mollemq; oculis expellere somnū,
 Donec ab Elysiis prospexit sedibus alter*

Castor, & hesternas cernat Titonia mensas.

Sequuntur scenæ & ludus, & bella a-
 uibus, feris, piscibus cogitata. ita intrā-
 quilla flumina, maria, nemora, aër, de-
 liciis & mensæ sunt. ô amica nimium
 iuuentæ bella! tenduntur doctæ ma-
 nus docta retia, fallaces hami; auibus
 aues, canibus fatigantur siluæ, & vna
 alteram fera domino ferculum struit;
 & lassantur mensæ; aquis, aëre, nemo-
 ribus famulantibus. Quis hanc deli-
 ciarum varietatem prudens spernat?
 quis sanus negligat? quis Cato, quis
 Democritus, quis Heraclitus, censeat,
 rideat, defleat?

*Quid te coërces, & necas rectam indolem?
 fruere cælo concessis mea Iuuentus.
 fat moroso supercilio datum, fat ina-
 mœnæ fronti, fat tristibus oculis. de-
 creuerunt panni; successit maturior æ-
 tas. vindica te in libertatem. quousque*

A 4 duram

duram seruiens seruitutem? quousque
filius audis, & non dominus? vires, no-
bilitas, altera nunc ætas, forma, opes,
amici, omnia te inuitant. Aude anime,
audentibus manum fortuna porrigit,
negligit remissos. vt dictum verè sit:

Fortuna fortes metuit, ignauos premit.

quid hæres dubius? quin mage,

Si viuis anime, si quid antiqui tibi

Remanet vigoris, pelle femineos metus.

Indue cum toga virile pectus, indue a-
nimos viro dignos, tãtum aude, & ma-
iora votis spera, memor monētis Tra-
gici:

Dum fata sinunt

Viuite leti. properat cursu

Vita citato, volucrig³ die

Rota præcipitis vertitur anni.

*Impe-
ratores
qui è te-
nui cõ-
ditione
ad im-
perium
perue-
nerunt.*

Sequere quo te fortuna ducit, quo hu-
manarum rerum domina. labitur ne-
glecta occasio. dum licet frueri: ne e-
lapsam serò ingemiscas. ad magna te
vocat. incumbe magnis. aude sperare.
è liberto Pertinax & Diocletianus, ex
opilione Macrinus & Maximinus, ab
incude Puppienus, è latrone Philip-
pus,

pus, è ligonibus Aurelius, ab aratro Maximinus Herculeius, è funario patre Valentinianus & Valens, è villa Isaurica Zeno, è bubulco Iustinus, è porcario Iustinianus, è notario Mauritius, ex vili sago Phocas, è vectigalibus Theodosius, è sedetaria arte Isauricus Leo, ex infima plebe Michaël Traulus, è captiuo Basilius Macedo, è nautico famulatu Michaël Calaphates imperium tenuit. Eadem sperare quis vetet? vilis animi est intra maiorum se limites tenere; generosi maiorum facta anteire, & purpuram sceptraque familiæ inferre. Adnitere.

VIRTUS. Quò raperis mea iuuen- *Fallit*
 rus? quò incauta improuidaque falla- *sponsio-*
 cem sequeris ductorè? sub his nemo- *nibus*
 ribus, montibus, vallibus, fontibus, *suis sa-*
 torrentibus, fluminibus latè ridenti- *culum.*
 bus, & sola plurimum sponsione gra- *Infida*
 uidis, sola locupletibus, perempturæ *fortu-*
 latent insidiæ. non dictum olim? *na.*

O nulla longi temporis felicitas!

Nemo confidat nimium secundis.

Vidi cruentos carceri includi duces,

Et impotentis terga plebeia manu
Scindi Tyranni.

Et non, vt reliqua taceam:

Crassum Parthus habet, Libyco iacet aequore
Magnus?

Doce-
tur ve-
terum
exem-
plis for-
tuna
perfi-
dia.

Tertius ingrata[m] perfudit sanguine Romam?

Et quasi non posset tot tellus ferre sepulcra,

Diuisit cineres, hos gloria reddit honores.

Et in eadem prope sententiam Sene-
ca: De Pompeij capite pupillus & spado tulle-
re sententiam: de Crasso crudelis & insolens
Parthus. Caesar iussit Lepidum Decio Tribu-
no prabere ceruicem, ipse Cherea praestitit.
Subiungit: Neminem eo fortuna prouexit,
vt non tantum illi minaretur, quantum pro-
miserat. Noli huic tranquillitati confidere.
momento mare euertitur, & vbi lusere nauig-
gia, sorbentur.

Atq; hinc illud miserantis & docentis:

Quicumq; regno fidit, & magna potens

Dominatur aula, nec leuis metuit Deos,

Animumq; rebus credulum laeis dedit;

Me videat, & te Troia. non vnquam tulit

Documēta fors maiora, quā[m] fragili loco

Starent superbi.

Et in eandem sententiam Rex magnus
inter

inter purpuram & sceptrā,
 Ego esse quidquam sceptrā, nisi vano putem
 Fulgore tectum nomen, & falso comam
 Vinclo decentem, casus hac rapiet breuis.
 Addo ab eadem manu, cuius lectione
 delectari te video.

Magnis fallax fortuna bonis,
 In precipiti dubioq; nimis
 Excelsa locas. nunquam placidam
 Sceptrā quietem, certumq; sui
 Tenuere diem.

Alia
 precipi-
 tio pra-
 xima.

Alia ex aliis cura fatigat,
 Vexatq; animos noua tempestas.
 Hinc illud à diademate & regno, quò
 certior testis:

Dum excelsus steri,
 Nunquam pauere destiti, atq; ipsum mei
 Ferrum timere lateris.
 Venenū in auro bibitur. expertus loquor.
 Humi iacentē scelera non intrant casam.

Timor
 regno
 iungi-
 tur.

Vt verum illud viri magni sit: Solet for-
 tuna, quos plurimis beneficiis ornauit, ad du-
 riorē casum reseruare. saginantur ad vi-
 ctimā pecora, sed & coronantur. time
 exemplum. Hinc illud Lyrici votum:

Fortuna sauo lata negotio, &

Fortu-
 na in-

A G Ludum stabilis.

Ludum insolentem ludere pertinax,
 Transmutat incertos honores,
 Nunc mihi, nunc aliis benigna.

Laudo manentem: si celeres quatit
 Pennas, resigno qua dedit, & mea
 Virtute me inuoluo, probamq;
 Pauperiem sine dote quero.

Non addam plura. nam & pleni sunt
 libri. & non

Ima permutat brevis hora summis?
 non, quod experientia docemur quo-
 tidiana,

Fortu-
 na in-
 constā-
 tia.

Minus in paruis fortuna furit?
 Leniusq; ferit leuiora Deus?
 & non verum illud ab amico tibi ca-
 lamo,

Res humanas ordine nullo
 Fortuna regit, spargitq; manu
 Munera caca, peiora fouens?
 Vt exclamet post hæc omnia,

Huma-
 na in-
 certa,

O nos dura sorte creatos!
 Nemo tam diuos habuit fauentes,
 Crastinum vt posset sibi polliceri.
 Quid tam instabili fidis, & tam dubiæ
 salutem credis fortunæ? audi quid de
 illa vetus canat Poëta:

Fortu-

Fortunam insanam esse, & cæcam, & brutã
perhibent Philosophi,

Saxiq; instar globosi predicant volubilem.

Quia quò saxum impulerit fors, eò cadere
fortunam autumant.

Cæcam ob eam rem esse iterant, quia nihil
cernat quò sese applicet.

Insanam autem aiunt, quia atrox, incerta,
instabilisq; sit:

Brutam, quia dignum atque indignum ne-
queat internoscere.

Quis prudens insanæ, cæcæ, brutæ se
suaque committat? quis tam fragili? de
qua alius:

Fortuna vitrea est, quæ cum splendet fran-
gitur.

Quis vitro vitam, fortunas, famã, po-
steritatis gloriam fidat? addamus ex
eodem:

Fortuna nimium quem fouet, stultum facit.
quid vis? audiri stultus, aut à fortuna
negligi & prudēs haberi? Et quid spe-
ras magna? audi monentem:

Summum ad gradum cum claritatis veneris,

Consistes agrè, & citiùs quã ascendis, decides.

Cecidi ego. cadet qui sequitur.

Propria
fortu-
na.

Summa
in lubri-
co ver-
sari.

A 7

Audi

Audi alterum:

*An ignoras magnas arbores diu crescere,
vna hora extirpari?*

vt bene Tragicus:

Commoda cladibus

Magnis magna patent.

nec hora sæpe media inter sceptrum &
aliena genua, inter purpuram & secu-
rim, inter diademata & ignem, fune,
venena, vncum, carnificem. nimirum

*Vnusq; Titan vidit, atq; vnus dies
Stantem & cadentem.*

Atque hinc serium illud monitum:

*Maior
metus
in ma-
gnis.*

Moderata durant. quoq; fortuna altius

Euexit ac leuauit humanas opes,

Hoc se magis suppressere felicem decet,

Variosq; casus tremere, metuentem deos

Nimum fauentes. Magna momẽto obruis

Vincendo didici. Troia nos timidos facit.

Sequere monentem, & crede dictum
verè:

Ferunt celsos fulmina colles,

Corpora morbis maiora patent,

Et celsæ grauiore casus

Decidunt turres.

Sequere alium non minus eleganter
& verè

& verè canentem:

Nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsa turris tabulata, vnde altior esset
Casus, & impulsa præceps immane ruina.

Quid Crassos, quid Pompeios euertit, & illū
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus, nulla non arte petitus,
Magnaq; numinib⁹ vota exaudit a malignis.

De Imperatoribus verò Romanis
quid dicam? qui sceptrâ numeras, re-
cense interitū. suo ferè aut alieno fer-
ro cadunt. Galba mense septimo, Piso
prope primo, Otto quarto, Vitellius
nono, Maximus & Balbinus duodeci-
mo, Quintillo die septimo & decimo,
Tacitus mense sexto, Basiliscus vigesi-
mo, octauo & vigesimo die Siluanus,
necdum expleto mense secundo Ma-
ximus: Michaël Calaphates mense
quinto: Theodosius tertius anno non
integro expleto. Taceo reliquos. quis
ignorare Romulū potest, Remū, Tar-
quiniū, Seruium, Pompeium, Scipio-
nem, Mariū, Cæsarem, Caligulā, Do-
mitianū, Neronem, Claudium. Taceo
exte-

Impe-
ratorū
Roma-
norum
imperii
breuis.

Magnō
rum in-
felicis
exitus.

exteros. nimis notus Polycrates, Agis, Nicias, Phocion, Miltiades, Prolo-
mæus Asiæ, Armeniæ Mitridates, Iu-
gurtha, Perseus, Hannibal, Theseus,
Alcibiades, Pausanias, Themistocles,
Solon, Aristides, Lycurgus. & in illis
crux, laqueus, lapides, venena, vincu-
la, scopuli, iacula, inedia, exilia. Taceo
reliquos inferioris nominis fortunæ
ludos, Parmenionem Alexandri, Cle-
andrum Commodi, Ablaium Con-
stantini, Seianum Tiberii, Eutropium
Arcadii, Stiliconem Honorii, Flauium
Theodosii, Vineam Frederici, Brocam
Philippi, Cabreram Petri Aragonis.

Inunc, tolle animos, & tecū finge triumphos,

Stantiaq; in plausum tota theatra iuuēt.

Attalicas supera vestes, atq; omnia magnis

Gemmea sint ludis; ignibus ista dabis.

*Sed tamen huc omnes, huc primus & vltimus
ordo.*

Est mala, sed cunētis ista terenda via est.

Nolo hęc paginam funestare sangui-
ne. possem. quinquaginta nimirū Ro-
manos Imperatores sui aut alieni fer-
ri aut veneni victimas recensere pos-
sum:

sum: in reliquis verò gentibus vincor numero. tu vide securam mediocritatem malis, an bis tinctam tuo & alieno sanguine purpuram. Iam quæ fatuitas sceptrum cogitare? te cogita & Deum, & inanes vitiorum sponfiones solo vento grauidas contemne. de quibus illud merito dici potest:

Poma dari quorum solo pascaris odore.

fauillacea nimirum, & quæ solo tactu eant in vagum puluerem. Me sequere. quid times, & retrahis pedem? calcarunt ante te ad quam te voco semitam multi: etiam puellæ & pueri. & calcarunt vt rosas. aspera credis? violæ sunt & lilia, intersparso vbique saccharo & melle. aut putas plus gaudiorum in scenico ludo esse, quàm in re seria? alto hæc pectore conditur; innatant scenica labris, nec os & linguam transfereunt. Nescis metallorum, teste Stoico, nobilissima alte defossa iacere, vilissima in summo esse? eadem de me cogita. in abdito gaudia mea latent, vt quantum plus altiusque suffoderis, tantum sperare plus debeas. vitiorum summam autem

Discrimen inter virtutis & vitiorum semitam.

*Vitiorū
blanda
fraudes
in mor-
tem du-
cunt.*

cutem tangunt: nec aliud horū, quàm
leonum, præda capta gaudium est. me-
um ab imo natum vniuersam mentem
pacat tranquillatque, & seria seuera-
que quadam lætitia totum pectus oc-
cupat. Ne fide vitio, cuius malacia so-
lam superficiem radit, momento per-
emptura. ne fide crispanti ac calami-
strato huic elemento; dum ridet, sor-
bet, & inenodabili mergit profundo.
mentitur pacem; intus bella fouet. si
eminus intuearis, ouem arbitreris in-
nocentiæ primæ, aut blandientem si-
nu catulum; si propius, lupus est. nun-
quam māsuescit lupina rabies, & nus-
quam magis quàm in mentita sæuit
pace. addo: serpens est; frigore fors tor-
pet: ne fide: vbi sinu foueris, serpens e-
rit, venena fundet. non mitescit ser-
pens, & beneficia toxico remunera-
tur. Idē hīc cogita. blando te vitia pro-
uocant inuitatu. frons illis quasi sum-
mo vere camporum, hortorum, ne-
morum. rubentes genæ medio emi-
cant marmore, candētia vestiuntur la-
bra purpura commordicata dentibus:
illi-

illices ludunt oculi, & plusquam ora
 rident, iaculanturque non castos i-
 gnes, & Ætnæis plus fornacibus, plus
 Babyloniis ardent: verba melle na-
 tant incocta saccaro. & omnibus his
 ynum integitur venenum, tanquam
 multiplici stola & veste. quid tangis
 nocitura, & vltra in hostiles ruis am-
 plexus? tot iacent magna olim terris
 nomina. non

*Ossa vides Regum vacuis exhausta medullis,
 & plebeio calcari cineres pede? viue-
 rent si ignorassent hunc famulatum.
 ancillare placuit huic dominæ, & æ-
 terna infelici premuntur seruitute. Di-
 ctum olim & bene:*

Qui blandiendo dulce nutriuit malum,

Serò recusat ferre quod subiit iugum.

quod in æternum ardentibus ignibus
 sibi parauit, cuiq; se vltroneus induit
 fera in omne æuum pœnitudine, quò
 moriture properas, & cælo natus ter-
 ram cogitas?

O curas hominum! ò quantū in rebus inane!

Transiet etas.

*Quàm citò non segnis stat remeatq; dies,
 Quàm*

*Quàm citò purpureos deperdit terra colores;
 Quàm citò formosas populus alta comas!*
 Et quo tibi tunc opes & purpura? quo
 tot sudoribus parta vno momento rapienda? Audi quid sentiat Poëta:

Mensura tamen que

Sufficiat census, si quis me consulat, edam.

In quantum sitis, atque famēs & frigora possunt,

Quantū Epicure tibi paruis suffecit in hortis,

Quantum Socratici ceperunt ante penates.

Nunquam aliud natura, aliud sapiētia dicit.

O si imitemur, nec vltra has opes cogitationes eant Christianæ! audi interminantem:

Sed cuius vortis modò non suffecerat aurum

Quod Tagus, & rutila voluit Pactolus arena;

Frigida sufficient velantes inguina panni.

Potuit Christianius? Et vero quousq; fugitiuis & dominum fallentibus inhæres? æternitate dignas suscipe cogitationes. quid mentas cogitas & hortos?

Luxuriam imperij veterem, noctesq; Neronis

Iam medias, aliamq; famem?

Quid amnicorum piscium & nemorū

exami-

examina languentis irritamenta vene-
ris? quo tot apri, cerui, pauis, murenæ,
integrique saltus & maria vni stoma-
cho? contētus hic impleri est. quid ne-
cessum inferi superiq; oceani scrutari
profundum, & ab terrarum vltimis a-
ues deposcere? contenta fames desi-
nere est. Et quid refert quid accipiat
stomachus, perditurus quidquid ac-
ceperit? cum subierint ventrem domi
forisque nata, an non eadem omnia
fœditas occupabit?

*Ah miseri, quos nosse iuuat quid Phasidis ales
Distet ab hyberna Rhodopes grue, quis magis
anser*

*Extiterat, cur Thuscus aper generosior Um-
bro,*

*Lubrica qua recubent conchyliis mollius alga.
Et quid saltus memoras vitulantis æ-
tatis inter perulcos oculos, manuum-
que ac pedum scandala cælis iaculata?
exulat hîc pudor; quasi in publico ne-
mo peccet. & quæ strato erubescenda,
omnium oculis effundimus.*

*Hîc nullus verbis pudor, aut reuerentia mēsa,
Hîc turpis Cybeles, & fracta voce loquendi
Libertas.*

O quo-

O quousque palàm pudorem occidimus? quousque Venus & Cupido noua sceleribus inuenta numina? quasi peccare tutò liceat præeuntibus Diis.

*Vana ista demens animus asciuit sibi,
Veneriq; nomen finxit, atq; arcus Dei.*

quò liberius per scelera iuuentus iret, cum deos haberet monitores, auctores, duces. inde iam squamatus, cornutus, plumatus, & auro suo & alieno Iuppiter optimus maximus natans. ita

*Dum esse amorem turpiter vitio fauens
Finxit libido: quoq; liberior foret,
Titulum furori numinis falsi addidit.*

PRODIGVS.

*Vbi lata duris mista in ambiguo iacent,
Incertus animus scire cum cupiat, timet.*

In incertum prodigium agitur; ignarus cui adhareat, virtuti an vitio.

& metu ego nunc plenus, vt quò me vertam, nesciam. dubius, quid eligam, incertus.

*Anime quid rursus times,
Et ante rem subsidis? audendum est. age.
Quid agam? vsq; & vsque rapior miser,
& in diuersum agor. errat hic aliquis dolus,
Trepidumq; gemino pectus euentu labat.
Fata si liceat mihi fingere arbitrio meo,*

quæ

quæ non fingam? at nunc illa dicit, Me
sequere: hæc aliò flectit habenas. vtra-
que spondet magna. illa præsentia &
quibus frui datum, hæc futura & pen-
dula. media iuuentus iacet, & marce-
scit flos melior vitæ.

Nulla sors longa est, dolor & voluptas

Inuicem cedunt. breuior voluptas;

sed sensu propior. Quò tãdem me ver-
tam inter diuites præsentium futuro-
rumque sponsiones? consiliorum du-
bium hæreo, vt nulla medio Oceano
scapha tot iactetur, quot hic animus
fluctibus, decumanis maioribus. Et
sanè, *Vt rarum est felix, idemque senex:* sic
rarum est iuuenis, idemque prudens.
quo maiore subsidio indigeo. at in
tam pignantibus, quid deligam? aut
quem potissimum sequar? semper
puerum esse, durum: semper alienis
consiliis & imperio duci, graue. & æ-
tas mihi iam sceptro digna. & quid in-
terest inter filium & seruum? vtrumq;
iuxta imperia premūt. patris, an domi-
ni sint, obsequendum est. & fere gra-
uior in patre potestas, quam euitare

non

non possis. seruatorum libertas maior:
subducunt se dominis, & nouo famu-
latu veterem molliunt. exuere filium
patria potestate sola mors potest. feli-
ces serui! infelices filii duro patre nati!

VITIVM. *Quid æternis minorem*

Consiliis animum fatigas?

me sequere, quousque tristibus iuuen-
tam oneras? seria in vltimam ætatem
prudens conice. cana dabunt consilia
graues anni. nunc dum ætas, vires & o-
pes sinunt, & arridet adolescentiæ ele-
mentum, nauigemus gaudiale hoc æ-
quor; subducturi ratem, si quæ à flu-
ctibus ventisque minæ surrexerint.

VIRTUS. Et quis spondebit nauig-
anti portum? quis nõ nisi vno à mor-
te pollice diuisos littoribus reddet?
Audi Poëtam:

<i>Nulla</i>	<i>Audax nimium qui freta primus</i>
<i>vita</i>	<i>Rate tam fragili perfida rupit,</i>
<i>certitu-</i>	<i>Terrasq; suas post terga videns</i>
<i>do, nul-</i>	<i>Animam leuibus credidit auris,</i>
<i>la an-</i>	<i>Dubioq; secans æquora cursu</i>
<i>norum,</i>	<i>Potuit tenui fidere ligno,</i>
<i>nulla</i>	<i>Inter vita mortisq; vias</i>
<i>horarũ.</i>	

Nimium

Nimum gracili limite ducto.

Audi intonantem alterum

Imus in abruptum, gentilesq; vndiq; terras

Fugimus, exigua clausi trabe, & aëre nudo.

Inde furor ventis, indignantesq; procellæ,

Et celi fremitus, & fulmina plura Tonanti,

Ante rates, pigro torpebant æquora somno,

Ne. spumare Thetis, nec spargere nubila flu-
ctus

Audebant: visis tumuerunt puppibus vnda.

Quod de infido oceani elemēto Poë-
tæ, ego de adolescentiæ primæ. vt non
tam mirer lintre verius quàm nauī, tā-
quam in datario pilæ lusū, proluden-
tes, scindentēque iratos fluctus nau-
tas, nequidquam infrendente oceano,
minasque irasque suas resorbente;
quàm adolescentes per dolosum iu-
uentutis æquor temerario ausu decur-
rentes, cū vnum hoc quasi per risum
& iocum plures securos sui, quàm o-
mnia vbiq; maria, absumpserit, ac in
medio magnarum cogitationum, o-
pum, honorum cursu, tanquam falce
demessuerit.

Sic plura maligno

B

Afflan-

*Afflantur vineta Noto: sic alta senescit
Imbre seges nimio: rapida sic obuia puppi
Inuidet, & velis adnubilat aura secundis.*

Et quis annos adeoque diem, quin & horam ac momentum certus spondeat? non rapti plerique media iuuenta? quot mensas & cōiugalem torum funestantur sanguine? quot inter risus necdum expleto cachinno, mors rapuit, & risum secuit medium? & quis spondeat canos, incertus lanuginis primæ? hinc illi questus:

*O vbi ventura spes non longinqua iuuenta,
Atq; genis optatus honos, iurataq; multum
Barbatibi? cuncta in cineres grauis intulit
hora,*

Hostilisq; dies: nobis meminisse relictum.

*O vbi purpureo suffusus sanguine candor,
Siderei q; orbes, radiata q; lumina celo,
Et castigata collecta modestia frontis,
Ingenium q; super crines, mollisq; decora
Margo coma? lacrymis sed & hac mea car-
mina in ipso*

*Ore natant, tristesq; cadunt in verba litura.
Et frustra questus. quot ab vberibus
rapti matrum? quot vtero confepulti,*

vt vnde vitam, inde mortem biberēt?
non dedisse & rapuisse, durum? felix ô
nimium

*Dubio quem non in turbine rerum
Deprendet suprema dies; sed abire paratum
Ac plenum vita. nos vilis turba caducis
Deseruire bonis, semperq; optare parati
Spargimur in casus: celsa tu mentis ab arce
Despicias errantes, humanaq; gaudia rides.
Hæc Poëta de se aliisque. & ad paren-
tem sobole viduarum:*

*Felix ô, si longa dies, si cernere vultus
Natorum, viridesq; genas tibi iusta dedissent
Stamina; sed media cecidere abrupta iuuenta
Gaudia, florētesq; manu scidit Atropos annos:
Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubentesq; rose primos moriūtur ad Austros,
Aut vbi verna nouis expirat purpura pratis.*

Ita nullo discrimine rapimur, & non

Mixta senum ac iuuenum densantur fu- Nullū
nera: nullum morti

Seua caput Proserpina fugit. discrim-

parcit nemini. nec aliter quàm Austro
flante nemorum folia, sic nos demeti-
mur mortales: & vt arenę fluctibus, sic
in incertum miseri iactamur diuorum

tatis.

pilæ & bullæ. & in longum interim iaculamur vota, nec tot exemplis horarum omnium docemur. O spes fallaces! & , O nullis tutum credere blanditiis, nulli iuuentæ, viribus, opibus, nobilitati, honoribus! me sequere adolescens, & optimam tui partem non peritura æternitati sacra.

VITIVM. Quo hæc præmatura sapiëntia ante canos venit? ne fide. & quo hæc sæua & immitis sectio, tanquam si viridi etiamnum culmo frumenta demetas, aut in flore suo poma, in semine suo frutices, in pampino suo botrum, in herba sua floré? fruamur certis. futurorum cogitationes alteri ætati seruemus. nam quid iuuat bis miserum esse, hîc mœroribus confici, ibi pœnis? vtamur concessis. nec frustra largitus hæc Deus, lætioris ætatis materiam lætam. non frui, cùm possis, durum est. & quis futurorum sensus? præsentia feriunt animum, & amica corpori sunt, & quodam illi nexu ab ipsa natiuitatis ianua colligata, & quæ amicior coniugatio, præsentium & corporis?

Præsentia suscit. a- uocat à futuro- rum cogitatione.

poris? fruamur illis dum tempus & ætas ferunt.

*Permitte diuis catera. qui simul
Strauere ventos aquore feruido
Depralianes, nec cupressi,
Nec veteres agitantur Orni.
Quid sit futurum cras, fuge querere, &
Quem fors dierum cumq̄ dabit, lucro
Appone.*

Sed & fruire concessio. quid secutura meditaris anxius?

*Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetq̄, si mortalis vltra
Eas trepidat. quod adest memento
Componere equus: catera fluminis
Ritu feruntur.
Ille potens sui
Latusq̄, degit, cui licet in diem
Dixisse, Vixi. cras vel atra
Nube polum, pater occupato.*

Tu tãtum præsentibus fruire, tristemque futurorum memoriam exue, incertis que certa antepone. futurorum incerta ratio est, certa præsentium. se-
pone tristem futurorum memoriam,

seruaque hæc morosa morosæ ætati, &
sequere monentem Lyricum:

Albus vt obscuro detergit nubila calo

Sape Notus, neq, parturit imbres

Perpetuos: sic tu sapiens finire memento

Tristitiam, vitæq, labores

Molli Plance mero.

At nulla tristitia maior quàm è per-
petua futurorum cogitatione. Hanc
tu inter ætatis tuæ socios mero pelle.

Huc vina & vnguenta, & nimium breues

Flores amœna ferre iube rose;

Dum res, & atas, & sororum

Fila trium patiuntur atra.

*Præsen-
tibus
renun-
tiandū,
in harē-
dum a-
ternis.*

VIRTUS. Ita est, incertis certa ante-
ponenda: præsentibus proinde futu-
ra. hæc certa. mentiri non potest Deus.
sponsorem hunc futurorū habemus.
& tot omnium gentium exemplis do-
cemur. errare omnis ætas non potest;
sed nec fallere Deus potest, si Deus est.
fallit? Deus non est. Iam quantos præ-
sentium fuga lufit? quantos in limine
destituērunt, & adeo ante ipsa? quoties
frustrata vota? quàm multi sola spe di-
uites, rerum egentes miseram traxerūt
vitam?

vitam? quàm multos perpetua cura
exedit, nec supra mœrores & anxiam
dubiamque semper mentem quid-
quam. vt dicere cum Poëta liceat:

*Nunquã in pace sopor. quoties hæc ora natare
Fletibus, & magnas latrantia pectora curas
Admota deprendo manu?*

Quàm dein multi infelicem animam
solis sponſionibus grauidam intulerūt
ſepulcro? cum vix è millibus vni aut
alteri res votis reſponderint. & cuius
vnquam pectus explerunt abitura?

Cupit hic Regi proximus ipſe

Clarus claras ire per vrbes.

Cupit hic gazis implere famem:

Nec tamen omnis plaga gemmiſeris

Sufficit Iſtri, nec tota ſitim

Lydia vincit, nec qua Zephyro

Subdita tellus ſtupet aurato

Flumine clarum radiare Tagum,

Nec ſi totus ſeruiat Hebrus,

Rurag₃ diues cingat Hydaspes,

Intrag₃ ſuos currere fines

Speçtet toto flumine Gangem.

Auidis omnis natura parum eſt.

Iam quis nõ ex his plura concupiſce-

re didicit? quis vlla ætate dixit, Satis
 Nō ex- est? crescit hōnōribus honorum sitis,
 pleatur opibus opum, voluptatibus volupta-
 opes o- tum. ita sitis vna alteram prouocat.
 pibus,
 non ho- nam &

noribus *Crescentem sequitur cura pecuniam,*

hono- *Maiorumq; fames.*

res, non *Accipe remedium ab eadem manu:*

volu- *Crescit indulgens sibi dirus hydrops:*

ptati- *Nec sitim pellit, nisi caussa morbi*

bis vo- *Fugerit venis, & aquosus albo*

luptas. *Corpore languor.*

Idem malum remediumq; in animo-
 rum siti. caussam pelle, & remedium
 spera. At tu excute omnium gentium
 vernaculas historias. quem vllō vn-
 quam sæculo saturarunt opes, hono-
 res, voluptates? nullus terminus pru-
 riginis huius est, inualefcit copia. quā
 fatuum ergo est optimam his ætatis
 partem tradere, & immortalē men-
 tem perituris illigare? cogita æternita-
 te tua digna. peritura non dabunt. co-
 gita non morituræ animæ non mori-
 tura ornamenta. nullum sæculum hoc
 dabit; ac ne promittet quidem. tanta
 vis

vis veri est. cogita deciduam te quan-
dam quasi partem magni Numinis, af-
flatus illius non ignobilem portionē.
& nō indigna genere tuo delige. quid
cineri & fumo proximis indulges? æ-
terna te manent. æternis animum pa-
fce. quid æternorum degener fugitiua
amplecteris? potes nullo æuo ponen-
da, nullo finienda. Nec mora longa.
fors hodie, fors hac hora, manent re-
posita cælo præmia. factum plurimis.
euenire tibi posse crede quod illis.

VITIVM. Verum quid canos su-
pra ætatem quæris? serua illos matu-
riori æuo. at nunc

Ite procul durum cura genus, ite labores.

Care puer madeant generoso pocula Baccho,

Et nobis prona funde Falerna manu.

Sic noctem patera, sic ducas carmine, donec

Inijciat radios in tua vina dies.

Bacche veni, dulcis q̄ tuis è cornibus uva

Pendeat, & spicis tempora cinge Ceres.

*Phœbe faue, nouus egreditur tua templa Sa-
cerdos.*

Huc age cum cithara carminibusq̄ veni.

Nunc te vocales impellere pollice chordas,

B 5

Nunc

*Vina
suadet
& cho-
reas.*

Nunc precor ad laudes flectere verba meas.

Et tu Bassaridum rotator Euan,

Et Pean, & Hyantia sorores,

Lata purpureas nouate vittas.

Crinem comite, candidamq; vestem

Perfundant hedera recentiores.

Iuuat & vago rotatu

Dare fracta membra ludo,

Simulare vel trementes

Pede, veste, voce Bacchas.

*Seria in
ultimã
ætatem
reiciē-
da.*

Hæc decent ætatem primam. erit cum
tristia vltro occurrent, & nolentē op-
primunt. nata hilaritudini iuuentus
est, mœroribus senectus, quid te ante
tempus crucias? veniet ætas cui negati
ioci, lusus, risus: cui lentitudo, & adna-
ta huic tristitia, comes est nunc

Nec dulces amores

Sperne puer, neq; tu choreas,

Donec virenti canities abest

Morosa: nunc & campus, & area,

Leuesq; sub noctem susurri,

Composita repetantur hora.

Nunc & latentis proditor intimo

Gratus puella risus ab angulo:

Pignusq; direptum lacertis

AU

Aut digito malè pertinaci.

VIRTUS. Ignorat tristia virtus: cùm *Gaudiū*
 in æterno gaudio sit. non dico, nō fert *virtu-*
 tristia. prouocat, & amico stringit am- *tis co-*
 plexu, & amat vt gloriæ suę materiam, *mes.*
 roboris sui præmium, sudorum mer-
 cedem. quid? quod toto non raro cor-
 pore inimicum sustineat, lassa de genu
 pugnare, & post hauſtum datumque
 sanguinem lætior exurgat? docta vires
 ab hoste crescere, ab amico decreſce-
 re: ab illo indurari, ab hoc mollescere.
 nimirum:

*Duris vt illex tonsa bipennibus
 Nigra feraci frondis in Algido
 Per damna, per cades ab ipso
 Ducit opes animumq; ferro.*

*Virtus
 duris
 roborat
 tur.*

Ita tristibus roborat virtus alumnum.
 audiamus eundem:

*Iustum & tenacem propositi virum
 Non ciuium ardor praua iubentium,
 Non vultus instantis tyranni
 Mente quatit solida, neq; Auster
 Dux inquieti turbidus Adria,
 Nec fulminantis magna Iouis manus.*

Hoc est virum esse, & in magno, quia

B 6 in

in inconcusso, esse gaudio. Audi eundem:

*Virtus repulsa nescia sordida,
Intaminatis fulget honoribus,
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.*

*Summa
volu-
ptas in
virtu-
te.*

Vide in quanto gaudio sit virtutis cultor, quàm interrito, quàm vbique impauido. Docte & fortiter hoc Stoicus. & me monere cogita. Existimas me detrahere tibi multas voluptates, qui fortuitæ submoueo, qui dulcissima oblectamenta deuitanda existimo? Imo contrà. nolo tibi vnquã deesse letitiam, volo illam tibi dæmi nasci. nascitur, si modò intra te ipsum sit. Cetera hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt. leues sunt. nisi fortè tu iudicas illum gaudere qui ridet. animus debet esse alacer & fidelis, & super omnia erectus. Mihi crede, res seuera est, verum gaudium. an tu existimas quemquam soluto vultu, & vt isti delicatè loquuntur, hilari oculo mortem contemnere, paupertati domum aperire, voluptates tenere sub freno, meditari dolorum patientiam? hæc qui apud se versat, in magno gaudio est, sed parum blando. In huius gaudij possessione esse te volo.

te volo. de tuo gaude. quid est hîc de tuo? te ipso, & tui optima parte. Corpuseculum quoq; etiam si nihil fieri sine illo potest, magis necessariam rem crede quàm magnam. vanas suggerit voluptates, breues, pœnitēdas; at ni magna moderatione temperentur, in contrariū abituras. Ita dico, in præcipiti voluptas ad dolorem vergit, nisi modum teneat. modum autem tenere in eo difficile est, quod bonum esse credideris. Veri boni auiditas tuta est. quod sit illud, interrogas, aut vnde subeat? dicam. Ex bona conscientia, ex honestis consiliis, ex rectis actionibus, ex contemptu fortuitarum, ex placido vitæ & continuo tenore vnam prementis viam. O bene! fortiter! verè! & non iam Stoice, sed Christiane! Verum ergo gaudium è virtute est. hanc aduersa roborât, quare & profundiore gaudio mentem aduersa implent quàm prospera. nam vt primo aditu vitia gaudiorum aliquid ostentent, & vltimam cutem mollientibus deliniant ac demulceant; aculeos tamen imprimunt mœrorum maximos, & ingeminant plagas, & tanquam scorpium de postumo corporis verberâtes, qua

E vitis
natum,
gaudij
nomen
nō me-
retur.

vulnus figunt, virus effundunt. frons illis blanda. at vbi recesserint, ac leniter superficiem mollientibus & titillantibus vellicauerint; intimant virus, augent mœrorem, vnde pristini diuinorum sensus retorpescunt, gelascit animorum sanguis, carne spiritus exolescit, ac quadam spiritualium nausea incrassescit, quid? quòd ipsa mens sibi quod vomat, quærat, vt sauciatum pectus in Dei contemptum expuat? Hæres, nec fidem apud te hæc reperiunt? consule vitiorum famulos. quære quã feruiant seruitutem. si ex vero illis verba; durissimam dicent. Audi Tragicum:

*Graues
à diui-
tius ani-
mo tē-
pesta-
tes.*

*Pax à
pauper-
tate.*

*O si pateant pectora ditum!
Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus! Brutia, Coro
Pulsante fretum, mitior vnda est.
Pectora pauper secura gerit.
Tenet è patula pocula fago,
Sed non trepida tenet ipsa manu.
Carpit faciles vilesq; cibos,
Sed non strictos respicit enses.
Aurea miscet pocula sanguis.*

Male

Male pensantur magna ruinis.

Felix alius magnusq; volet;

Me nulla vocet turba potentem,

Stringat tenuis littora puppis.

Nec magna meos aura phaselos

Iubeat medium scindere pontum.

Tu quicumq; es, qui sceptrum tenes,

Licet omne tua vulgus in aula

Centum pariter limina pulset,

Cum tot populis stipatus eas,

In tot populis vix vna fides.

Tenet auratum limen Erynnis,

Et cum magna patuere fores,

Intrant fraudes cautiq; doli,

Ferrumq; latens; cumq; in populos

Prodire parant, comes inuidia est.

Noctem quoties sum mouet Eos,

Regem toties credite nasci.

Pauci reges, non regna colunt,

Plures fulgor conuocat aula.

Docte, eleganter. & alibi falsum à vero Rege secernit:

Regem non faciunt opes,

Non vestis Tyria color,

Non frontis nota regia,

Non auro nitida trabes.

Nulla à
scepro
securi-
tas.

Qui ve-
rum re-
gium
nomen
mereat.

Rex tur.

Rex est qui posuit metus,
 Et diri mala pectoris;
 Quem non ambitio impotens,
 Et nunquam stabilis fauor
 Vulgi precipitis mouet.

Non quidquid fodit occidens,
 Aut vnda Tagus aurea
 Claro deuehit alueo.

Rex est qui metuit nihil.

Hoc regnum sibi quisque dat.

Addit de se votum suum:

Stet quicumque volet potens

Aula culmine lubrico:

Me dulcis saturat quies.

Obscuro positus loco

Leni perfruar otio.

Nullis nota Quiritibus

Ætas per tacitum fluat.

Sic cum transierint mei

Nulla cum strepitu dies,

Plebeius moriar senex.

Illi mors grauis incubat,

Qui notus nimis omnibus

Ignotus moritur sibi.

Cui
 mors
 grauis.

Credas è Christi schola hæc vota ve-
 nire. O sint Christianorum omnium!

in

in quanta pace præluderent non morituræ æternum paci ! quàm securos necerent noctibus dies ! maxime si vini Deo, & salutis incumberent. hinc illæ voces: *Eloquia Dei dulciora super mel & fauos.* Et verè lacte & melle promissa Dei manant, & solido veroque gaudio totum hominem suum implent.

VITIVM. *Voluptatem suadet amplectendâ, epulas, delicias.*
 Supra hominem suum hæ cogitationes sunt. assuesce paribus mei iuuetus. quid cælum cogitas terræ natus? adnata corpori voluptas est. hanc amplectere. negligis? fugiet, & in eomitatum destituet. Hinc frigus occupabit artus, & membra stabunt gelu concreta, & glacies omnia, & inamœna sociatio. quare dum ætas fauet,

*Indulge genio. carpamus dulcia. nostrum est
 Quod viuis, cinis, & manes & fabula fiet.*

Cur non sub alta vel platano, vel hac

Pinu iacentes sic temere, & rosa

Canos odorati capillos,

Dum licet, Assyrioq; nardo

Potamus vncti?

I, pete vrguentum, puer, & coronas,

Et ca-

Et cadum Marfi memorem duelli.
 Rutilum toreuma bysso,
 Rutilusq₃ ferte blattas,
 Recoquente quas abeno
 Melibœa fucat vnda,
 Opulentet vt meraco
 Bibulum colore vellus.
 Niue pulciora lina
 Gerat orbis, atq₃ lauris,
 Hederisq₃ pampinisq₃
 Viridantibus tegatur.
 Epulas superbiores
 Humeris ferant onustis,
 Tripodasq₃ cantharosq₃
 Rosa futilis coronet.
 Animata fila pulsu
 Date, & ara fistulata
 Satyris amica nudis.
 Rugato Cato tetricus labello
 Narem Rhinoceronticam minetur,
 Non te terreat hic nimis peritus.
 Verum si cupias probare, tanta
 Nullus scit, mihi crede, quanta nescit.
 Quid? quòd
 Narretur & prisca Catonis
 Sape mero caluisse virtus?

Quo

Quo magis tanto duce, meo hortatu,
sequere quo te iuuentus vocat. nam

Quid fraudare iuuat vitem crescentibus uvis,

Et modò nata mala vellere poma manu?

quid adolescentiam suis deliciis? &
præmaturus voluptatis illius decerpe-
re flores? quid cōcessa negare? Seque-
re monentem alium, & tibi dictum
puta,

Viuite felices, memores & viuite nostri,

Siue erimus, seu nos fata fuisse velint.

VIRTVS. O vbi frons! meretricia fa-
cta est tibi. dediticisti erubescere. quid
corporum voluptatem ingeris? an pa-
riare hominem iuuat belluis, quarum
omnis vita in corporū voluptate est?
paria cælo & Deo, cuius omnis volu-
ptas in animo est. quid æternitati natū
abiicis ad hæc vilia? adnecte generi
suo, Deo. Et ad quā voluptatē prouocas?
cibi & potus? exspecta famem, tam
legumina placebunt quàm ostreæ, &
frustum hordeacei panis quàm fun-
gi vna luna nati. aut inglorium pu-
tas comedere sine periculo? Iam vina
qualia poscis? quarto an sexto con-
sule

*Volu-
ptates
dam-
nanda,
ciborū-
que co-
pia &
potus.*

fule nata? vbi illa videris, vide tremulas manus, cadentes genas, lippientes oculos, purulentas gingiuas, vacillantes dentes, cretatos pedes & manus, inambulantem orbem, & pedibus iam non suis sed alienis, & paucarum sæpe horarum hilarem insaniam, totius vitæ rædio pensatam. & nimirum te auctore,

Si quando afflauit Iacchi

Sæuus odor, tūc saxa manu, tunc pocula pulcrum

*Spargere, & immerito sociorū sanguine fuso
Instaurare diem, festasq; reponere mensas.*

Pulcrum, cūm vice telæ

*Sæuit nuda manus. pauca sine vulnere mala
Vix cuiquam, aut nulli toto certamine nasus
Integer. aspiceres iã cuncta per agmina vultus
Dimidios.*

Et quid quæris in vino & mensis? valetudinem bonam? firmos lacertos? sanguinẽ probum, qui nec copia grauet, nec improbitate venenet? an nescis tenuibus valetudinem stare? consule athletas. dum robori ædificando vacant, continentur à cibus lætioribus,
à potu

à potu iucundiore. An à deteriore sexu voluptatem mutuandam arbitraris? audi vnum è tuis:

Quisquis es, assiduas aufuge blanditias.

Illis & silices, & possunt cedere quercus,

Nedum tu possis spiritus ille leuis.

Sis licet & saxo patientior ipse Sicano,

Sis licet & ferro durior & chalybe.

ne fide, memor moniti ex eadē schola,

Seuior armis

Luxuria incumbit, victumq; vlciscitur orbē.

Quid enim Venus ebria curat?

Et sane si verecundior generositas petus occupasset, non ires ad hæc erubescenda, & quæ publicari timent. Et non prudentes docent frena iniicienda his belluis? etiam illi ipsi qui ea laxarunt, fatuitatem suam damnât, cum sciant præcipitio proximam voluptatem omnem esse, ac non nisi vno crine pendulam. Nil opus exēplis. qui Samlonem, Daudem, Salomonem cogitat, non eget exemplis. & quid opus tam lōge accersitis? domestica ac vernacula si cogitamus, obruimur exemplis.

Vis

*Summa
volu-
ptas, è
volu-
ptatum
cõtem-
ptu.*

Vis veram voluptatem? summam voluptatem è voluptatis contemptu capies: imperare enim voluptati voluptas summa est. iniice huic frena, calcaribus doma, ne excutiat fessorem. Quid abiicis animũ ad hæc vilia, Deo patre natus? quid corpori famularis, corporis dominus? doce hoc ancillare animæ, & reprime insolentes illius turbidosq; motus, infrenesque libidines, quæ non præsentis ac præteritæ tantum, sed & venturæ nocēt. amplectere animorum voluptates, quarum nec ante, nec post pœnitentia vlla esse potest. Et quæ voluptas maior animo tranquillo? tranquillitatē hanc consequeris, si te fortuito rû imperio eripueris, si nō sub miseris ceruices perituris, si sub iugum hæc etiam miseris, & seruire docueris, nec alio quàm mancipiorũ loco habueris, loris, & flagris & pistrino natorum. Hæc sane vna voluptatũ omnium generosissima est, nulli succumbere voluptati, omnē calcare, magnus ille qui vltro voluptates provocat, & audet induere cæstus si contrà ste-

trà steterint: quem nulla secūda emol-
liunt, nulla frangunt: cui aures libidi-
ni clausæ, cui pectus chalybe durius,
frigidiusque marmore ad omnem vo-
luptatis incursum & nomen: quiq; ad
illius illices minas & proritamēta, so-
lo se cōtemptu risuq; vindicat. dignif-
simus hic spectatore ex alto & præ-
miatore Deo est. Imitare adolescens,
& vindica te in libertatem, & eripe im-
potentis dominæ seruituti. aspera hæc
tibi videbuntur: mollia erunt si assue-
ueris. tristia ac morosa arbitraberis: læ-
ta erunt. tantum aude. vicisti si con-
tempseris. Taceo cælum, & reposita
cælo præmia, quorum sola cogitatio
asperitudinem omnem leuigat, scabri-
tiem tollit, mœroré detergit, & ingen-
ti pectus implet voluptate. Claudio
hanc dictionem magni Boëtii versu:

*Habet omnis hoc voluptas,
Stimulis agit furenteis,
Apiumq; par volantum,
Vbi grata mella fudit
Fugit, & nimis tenaci
Feris icta corda morfu.*

VITIVM. Redolent hæc Philosophum Stoicum, fortiusque dicuntur quam peragantur, digna cano capite, & cui res domi in cinere & sacco, in pulmento & aqua, & tenui salino. tibi, cui augusta possessio augustos animos dedit, aliæ eant cogitationes. erit cum hæc in consilium vocabis. nunc frueri cōcessis. quid heredem circumspicis? audi Lyricum:

*Absumet heres Cacuba dignior
Seruata centum clauibus: & mero
Tinget pauimentum superbum
Pontificum potiore canis.*

Et non

*Cuncta manus avidas fugiēt heredis amico
Quæ dederis animo?*

& non quæ tu lento stillicidio parasti, situlis effunder? quid alienis gaudiis materiam paras? tu curas, suspiria, lacrymas; illi amores. tu ad omnia decresces diuorum puluina, nec terrā tantum, sed caput cinere integes, & in squallore sacci limina verres; vnguentis illi vinoque madebunt. tu cogitationes curasque in æternitatem iacu-

laberis

laberis genii tui fraudator; illi præsen-
tibus fruuntur, futura expectabunt.

Letus in præsens animus, quod ultra est

Oderit curare, & amara læto

Temperet risu. Fugit retro

Leuis iuuentus, & decor, arida

Pellente lasciuos amores

Canitie, facilemque somnum.

VIRTUS. Ita est. Philosophum hæc
redolent, sed Christianum, Christi sui
sanguine lotum, cælestium heredem,
de herede quid vereris? nolo materiã
huic parari scelerum, nolo vitiorum;
sed neque tibi. quãquam in hac re no-
lo me monitorem sequaris; sequere Il-
lustrissimum Maffæum Barberinum.
nec pudeat à purpura discere, aut à Si-
gnaturæ Præfecto. Non propono ple-
beias in exemplum animas. vna tan-
tum in terris minorem propono. non
potes errare tanto ductore. sequere
præeuntem in fratris filio, & tibi occi-
nuisse crede, animoque tuo pendulo
& dubio:

Ingressæ pubis limina lubricis

Calcanda plantis, se tibi semita

C

*Virtutẽ
sequen-
dã, ve-*

Declin-

luptatē
fugien-
dam Il-
lustriss.
Barbe-
rinus
docet.

Decliuis offert, & doloso
Pandit iter male fida ductu,
Francisce fratris germen amabile,
Ob quem sub imo condita pectore
Me cura mordet, detinetq;
Sollicitum genitoris instar.
Subsiste mecum, nec graue duxeris
Hinc ex amœna qua patet orbita
Ductore me flectens adire
Per salebras Heliconis antrum.
Huc nate gressus, hinc licet aurei
Phœbi cientis pectine musicas
Audire chordas, dum canentes
Dulce melos sociant Camœna.
Hic multiformi carmine barbitos
Eburna Parcas sopit, & eripit
Heroas orco, quos perenni
Fonte beat comitata virtus.
Huic obsecutum conspicis inclytum
In collis almo vertice Thesea,
Quem fluxuosis non sefellit
Tramitibus fabricatus error.
Sic vectus altum per mare subditos
Cantus Vlysses dicitur integer
Audisse, sic vitasse Circes
Pocula, lethiferas & herbas.

Spectan-

Spectandus hinc contemptor anhelitus

Spirantis ignem diuite velleris

Prada coruscat luctuosus

Messor agri grauis ere & hastis.

Conficta Præto crimina deferens

Coniux, necari quem petit innocens,

Hos inter excellit triformis

Bellerophon domitor Chimæra.

Phœbea laurus frondibus allicit,

Dulciq; pascit nectare Pegasus,

At nosse vim nobis negatur

Melle sub Aonio latentem.

Sensus recludit Cynthius abditos.

Audi canentem. Quem fouet aureis

Virtus in vlnis, ille monstris

Victor ouat domitis beatus.

Non hunc voluptas mollit, & impetus

Non vincit ira, quæ violentius

Saccis & herbis in ferarum

Terga viros, & in ora vertunt.

Vt ecce plaudit Castalidum chorus,

Phœbiq; concors carmina concinit!

Hic siste cursum me petente,

Sacra refert tibi verba Chiron.

Incompta quondam, claraq; simplici

Nitore formæ talibus Herculem est

Affata Virtus, dum procaci
 Blanda sono loquitur Voluptas:
 Hæc sumptuoso tegmine turgida,
 Pexoq̄, mollis crine, micantibus
 Ornata gemmis, appetenda
 Sub specie male cauta pubes,
 Edocta fraudes neçtere fraudibus
 Te ducit, atris qua scætet anguibus:
 Dum flore vernans se terendam
 Perfacili via prona gressu
 Ostentat, vmbra frondibus explicat
 Hic arbor, hic ales canit, ah fuge
 Quæ poma pendent, quosq̄, vitis
 Fert grauibus latices racemis.
 Hæc pulcra visu poma necem ferunt,
 Hæc quæ renidet lumine decipit:
 Lethale nam laruata virus
 Purpureo tegit uva succo.
 Si me sequaris per loca sentibus
 Infesta, tesquis horrida, per niues,
 Per saxa, per montis cacumen,
 Sternet iter tibi ferrum & ignis.
 Vreris æstu puluere sordidus
 Pulcro, madebis tempora nobili
 Sudore, non fractus labore, &
 Magnanimo generosus ausu.

Euectus

*Euectus alis hisce per aethera
Tranabis ignem, & lactis iter pede
Premens coruscanti micabis
Luce nouum decus inter astra.*

VITIVM. Docto hæc ore, calamo,
pectore dictata nõ nego. agnosco ve-
terem Romam. nihil eo detractum e-
legantia, puritati, robori, prudentia.
vt meritò audiat, *Romana fidicen lyra,*
sublimi feriens sidera vertice. verum
seria hæc huic ætati nimium poëmata,
mea iuuentus, cano' capiti decantan-
da, & purpurato vertici. Molliora da-
bunt Ouidius, Tibullus, Catullus, Pro-
pertius, Gallus. hæc lege. Audi canen-
tes:

*O quid solutis est beatius curis!
Ridete quidquid est domi cachinnorum.
Mea delicia, mei lepores
Iube ad te veniam meridiatum.*

*Cinge tempora floribus
Suaue olentis amaraci,
Flammeum cape, lætus huc
Huc veni niueo gerens
Luteum pede foccum.
Excitusq; hilari die*

*Vina
suadet
Et amo-
res, poë-
tarum
exem-
pli.*

Nuptialia concinens
 Voce carmina tinnula,
 Pelle humum pedibus, manu
 Spineam quate tedam.

Adde merum, vinoq³ graues compesce dolores,
 Occupet vt fessi lumina victa sopor.

Nunc mihi fumosos veteris proferte falernos
 Consulis, & Chio soluite vincla clado.

Vina diem celebrent, non festa luce madere
 Est rubor, erranteis & male ferre pedes.

Hic vbi me prima statuent in parte chorea,
 Et medius doctâ cuspide Bacchus erit,

Tum capiti sacros patiar pendere corymbos:
 Nam sine te nostrum nō valet ingenium.

Tu mihi sola domus, tu Cynthia sola parētes,
 Omnia tu nostrae tempora letitia.

Errat qui finem vesani querit amoris,
 Verus amor nullum nouit habere modum.

Terra prius falso partu deludet amantes,
 Et citius nigros sol agitabit equos,

Flamma per incensas citius sedetur aristas,
 Fluminaq³ ad fontis sint reditura caput.

Impu-
 rorum
 librorū
 lectio
 vitāda.

VIRTUS. Adeone iuuat tenebris
 damnata prostibula in charta legere,
 & ad integra castos oculos, castum iu-
 uentutis primæ pectus, librorum pro-
 uocare

uocare lupanaria? & putas libros hocce, libidinum scenas, Sodomæ arenas, omnium sordium euripos iuuentuti præbendos? ignibus nimirum extinguendis ignem, fornacibus ligna, oleû camino. ô pudor! non fatis erat cortinas spurco commaculare spiritu, nisi impuro calamo casta incestaretur charta, nisi in omnium oculos vniuersum pudorem calamus effunderet? ut mirum sit non erubuisse chartam, non stetisse atramentum rubore suffusum ad hæc propudia. Et non, se pone mēdaciū, & aliquando vera proloquere. nocentiora ferè sunt calamorum, quàm oculorum & oris vulnera. hæc auolant, nec rarò superficiem tantum radunt; illa æternant, nulloque nō die infligunt vulnera, sola plerumque Dei manu medicanda.

At docta miscentur mollibus. venena nimirum saccaro, quis illa vlla ætate felle temperauit & helleboro? conditis pulmentis & bene saporatis, & plurimum dulcibus id malū iniicitur. ita diabolus letale quo conficit, rebus

Dei gratissimis & acceptissimis im-
buit. Et non satis litterarum est extra
hos chartaceos lenones scelestis versu-
bus verbisque pura adolescentiæ cor-
da, ipsumque desuper incumbentem
aërem cubiliaque impurarum libidi-
num scintillis conflabellantes? non sa-
tis versuum extra illa Eleusinia? non
satis sententiarum extra has lacunas, i-
pfas bibliothecas ac reconditoria sua
constuprantes? Audi ipsum scenicum
impudiciæ ductorem:

*Eloquar inuitus, teneros ne tange Poëtas,
Submoueo dotes impius ipse meas.*

Audi alterum impudicitiam profes-
sum:

*Quæ manus obscenas depinxit prima tabel-
las*

*Et posuit casta turpia visa domo,
Ille puellarum ingenuos corruptit ocellos,
Nequitiaq; sua noluit esse rudes.*

Grauiora de libris cogita, altius feri-
unt, quo suauioribus temperata. Audi
alterum:

*Ne legeres partem lasciuæ, casta, libelli
Predixi & monui.*

Tanta

Tanta vis veri est, vt impudiciã professos cogat in casta verba. Et si rem ex vero pensemus, quas non faces flammisque iniicit Callimachus, Philetus, Anacreon, Tibullus, Propertius, Gallus, Martialis, Ouidius, Sappho? quibus nõ exemplis lectorem suum proritant Plautus, Terentius, Aufonius? Audi Augustinum prudenter & docte monentem: *Non accuso verba, quasi vasa electa & pretiosa; sed vinum erroris, quod cum eis nobis propinatur ab ebriis doctoribus.* Lib. I.
Conf. c.
16.

Væ tibi flumen moris humani, quis resistet tibi? quam diu non siccaberis? quousque volues Eue filios in mare magnum & formidolosum, quod vix transeunt qui lignum conscenderint? Nonne ego in te lego tonantem Iouem, & adulterantem? Et vtique non posset hæc duo: sed actum est, vt haberet auctoritatem ad imitandum verum adulterium, lenocinante falso tonitruo. Audi Hieronymum: *Sua Ep. 146.*

omnes suauitate delectant, & dum aures versibus dulci modulamine currentibus capiunt, animum quoque penetrant, & pectoris interna deuinciunt. Audiamus Philosophum: *Omnis obscœnitas verborum, per legulato-*

C S

gislatores ex ciuitate exterminanda est: ex
 turpiter enim loquendi licentia, sequitur &
 turpiter facere. Cum verò dicere quidquam
 turpiter interdixerimus, clarum est quòd &
 aspiciere, aut picturas, aut actus deformes
 prohibemus. Quid diceret de libris,
 quorum potentior vis est in fraudem,
 cum sub honesto eruditionis velami-
 ne intimant venena; sub eloquentiæ
 pallio peremptura toxica tegunt; sub
 venustatis spongia, nouacula secant?
 Quin & audiamus Lutherum. vide
 quid veritatis vis possit. laqueum iniit
 cit etiam mentiri & fallere assuetis.
 Necessarium est vt libri Iuuenalis, Martia-
 lis, Catulli, & Priapeia Virgilij, ex omni-
 bus locis & scholis exterminarentur & pro-
 stigaretur, quia tam turpia & obscæna scri-
 bunt, vt sine magno detrimento iuuentuti
 non possint prelegi. Veniunt hæc à casti-
 tatis hoste, quo magis mireris, & iusto
 in illorum lectione percellaris metu.
 Claudio hæc Catoniana Iulij Cæsaris
 Scaligeri censura. Multa sunt Martialis
 epigrammata diuina, in quibus & sermonis
 castitas, & argumenti species luculenta est;
 versus

Titulo
 de do-
 ctis.

versus verò candidi, numerosi, pleni, denique optimi. alia fœda ne legerim quidem, tantùm abest vt ad censuram vocem. Viueret, quid diceret de illis, qui impurorum Poëtarum scripta, tanquam obumbrata renubilant, & cortinam reducunt huic scenæ, refibulantque clausa lupanaria nudatione, tam constanti fronte, vt nullæ mimæ, nullæ amphitheatricæ saltatrices, quæ in omnium oculis omnem pudorem prostituunt, proiectiore sint verecundia, atque hi caracterei lenones?

Fuge mea iuuentus hæc calamorū probra, sub mellitis venena verbis, sub festiuis toxica salibus, sub facetis acornita leporibus. pudicitia hæc cingulum soluunt, castimonie repagula perfringunt, dum ibi narrant squamatum amatorem, alibi mugientem bouem, hîc plumatum insidiatorem, exinde dolosum aurum. & , ne quid desit, in parentes & sorores incestuosos, maritorum adulteras, virginum & pusionum raptores, vt inclamet adolescens lector cum Comico, Orbis numina

hæc fecerunt, ego manum teneam? Et seponamus æterna. non miserum viro est fœmineo huic iugo ceruices innectere? meliorem sexum deteriori ex ancillare? quis paulò generosior propudiosa hæc feret imperia? Audiamus quid de vniuerso sexu hoc censeat inuerecundæ scholæ nō postremus magister:

Mulierum familiaritas vitanda. damnata ab hoc sexu metuenda. Sed vobis facile est verba & cōponere fraudes:
 Hoc vnum didicit fœmina semper opus.
 Non sic incerto mutantur flumine Syrtes,
 Nec folia hiberno tam tremefacta Noto,
 Quàm citò fœminea non constat fœdus in ira,
 Siue ea caussa grauis, siue ea caussa leuis.
 Audiamus è satyra aliquem indignā-
 tem fœmineo imperio. vide quàm dē-
 tem imprimat:

*Ferre potes dominā saluis tot restibus vllam,
 Cùm pateant alta caligantesq; fenestra,
 Cùm tibi vicinum se prabeat Æmilius pons?*

Audiamus describentem mores:

Plorat

*Vberibus semper lacrymis, semperq; paratis
 In statione sua, ipsis expectantibus illam
 Quo iubeat manare modo.*

Quas

Quas siue in amorem faciles, siue in indignationē præruptas, siue in fraudem veras, siue in suadelam molles, siue in mœrorem prodigas, siue in cōmiserationem lenes, siue in pudicitia fallaces, siue in preces submissas, siue in superbiam inuitas, siue in pietatem mentitas, in omnem denique partem doctas habet. Audi fortem, sed verum vatem:

*Si tibi simplicitas vxoria, deditus vni
Est animus; submitte caput, ceruice parata
Ferre iugum: nullam inuenies, quæ parcat a-*
manti.

*Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis,
Imperat ergo viro, sed mox hæc regna relin-*
quit,

*Permutatq; domos, & flammea conterit: inde
Aduolat & spreti repetit vestigia lecti.*

*Ornatas paullò antè fores, pendentia linquit
Vela domus, & adhuc virides in limine ra-*
mos.

*Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti
Quinq; per autumnos, titulo res digna sepul-*
cri.

Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,

*Cum virides gemmas collo circumdedit, &
cum*

*Auribus extensis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est quam foemina diues.*

Quoties facit ira nocentem

*Hunc sexum, rabie iecur incendente feruntur
Præcipites: vt saxa iugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, cliuq; latus pendente recedit,*

Malo suo sæculique sui edoctus, dignissima calamo suo narrat Poëta. quo maior illi fides, cum impurorum si non primus, non postremus sit. Deuita has meliorum mentium charybdes mea iuuentus. vide quantæ toto fœmineo mari magnorum tabulæ natent. totum inter Europam, Africam, Asiam, Indiam vtramque pelagus laceræ viro- rum classes naufragio suo operuerunt. olim Lyricus in funestos ciuiliſ belli exitus in clamat:

Quis non Latino sanguine pinguior

Campus, sepulcris impia prælia

Testatur, auditumq; Medis

Hesperia sonitum ruinae?

Qui gurgēs, aut quæ flumina lugubris

Ignara belli? quod mare Daunia

Notis

Non decolorauere cades?

Quæ caret ora cruore nostro?

At ludi sunt, non bella. & quidquid
Romani sanguinis profusum, stillici-
dium de situla, & muliebris Oceani
gutta vna est. natate nouo potuit or-
bis oceano, & noua arca fabricari, no-
uus Noemus creari, si quidquid viro-
rum sanguinis mulier fudit, flumini-
bus successisset. nam quæ orbe toto
intacta domus? quæ scæmineum igno-
rauit ferrum, venena, fluctus?

VITIVM. Semperne hæc seria, tan-
quam è templi rostris? quod viuimus
nostrum est: quid superuacuo onera-
mur labore? quid fatigamur curis, las-
samur mœroribus?

VIRTVS. Quid vis ludicra? cùm ab Certa,
omni momento dubia æternitas pen- æterni-
deat? aut ludus tibi ignis qui coquitur tate
in gehenna; quem nulla æternitas mi- proposi-
nuet, omnis reparabit, nūquam absu- ta, du-
mens, semper vrens? non inuigilandū biis an-
ne eueniant quæ nullæ lacrymæ elu- t. ferē-
ant, nullū æuum? Iam cum incerta sit da.
condi-

conditio futurorum: non certius tutiusque est, è duobus ambiguitate sua pendulis, id amplecti quod aliquam spem ferat, quàm quod nullam? in illo periculi nihil est, in hoc damnum maximum, si, cum aduenerit, falsos nos opinione nostra repererimus. certa incertis præponenda monent sapientes. incerta fatui deligunt. amplectamur certa.

Omni-
bus me-
riendū
probis
iuxta
ac im-
probis,
quare
indul-
gendū
genio.

VITIVM. Tu ne quaesieris scire (nefas)
quem mihi, quem tibi
Finem dij dederint, nec Babylonios
Tentaris numeros, vt melius, quidquid erit,
pati:
Seu plureis hiemes, seu tribuit Iuppiter vlti-
mam:
Qua nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenū: sapias: vina liques: & spatio breui
Spem longam reseces. dum loquimur, fugerit
inuida
Ætas, carpe diem, quàm minimum credula
postero.
& frueret tanquam tuo, tanquã à Deo
concesso. & quid interest,
Seu mæstus omni tempore vixeris,

Seu

Seu te in remoto gramine per dies

Festos reclinatum bearis

Interiore nota Falerni?

Omnes eodem cogimur: omnium

Versatur vrna: serius, ocyus,

Sors exitura, & nos in æternum

Exsilium impositura cymbæ.

VIRTUS. Omnes plane eodem cogimur, &

Æqua tellus

Pauperi recluditur

Regumq; pueris.

Quin &

Æqua lege necessitas

Sortitur insignes, & imos.

Omne capax mouet vrna nomen.

Sexuum, ætatis, opum, honorum discrimina mors ignorat. meritorum demeritorumque nimis magna sunt. Lazarus nos docet & Epulo. nam & nunc animas torqueri, fouerique, penes inferos, licet nudas & adhuc exules carnis, diuitis illius & pauperis probat exemplū. quid fiet cum restitutis corporibus crescet gloria & pœna? nulli autem animæ semel adiudicatæ inferos

*Omnes
mori,
sed præ-
miorū
discrimi-
nata
esse.*

ros patere, fatis, credo, Dominus in argumento illo pauperis requiescentis, & ingemiscntis diuitis ex persona Abrahamæ sanxit. quo magis sollicitos nos meritò tenere renuntiatio illa infernæ supernæque dispositionis debet. nec aberrat ab hac sententia Lyricus:

*Cùm semel occideris, & de te splendida Minos
Fecerit arbitria;*

*Non Torquate genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.*

non reddet genus, non facundia, non eruditio, non opes, non pietas. Hæc tamen beatæ immortalitati dabit: illa non dabunt. sed & audi ab eadem manu remedium, à qua dederas vulnus.

Virtus recludens immeritis mori

Cælum, negata tentat iter via,

Cætusq; vulgares, & vdam

Spernit humum fugiente penna.

Cælum Virtuti recludit. vt videas huic incumbendum, qui cælum amat. neque tu negare potes, non posse transfere Deum irremuneratos labores. nam
si æquan-

si æquantur præmiis pœnisque boni iuxta ac mali, exulet necessum omnis iustitia. qua qui nudauerit Deum, exulet Deum Deo. verbo; tollet de medio Deum. neque enim Deus esse potest iustitiæ præuaricator & neglector, iustus vero esse non potest, si pro meritorum magnitudine præmia negat; si pœnis præmiisque pariat, quos non pariarunt merita demeritaque; magis etiam, si præmiat improbos, sæuit in probos; si noxios innoxiosq; pari supplicio ferit; si virtutum ac vitiorum in puniendo præmiandoque discrimina nescit; si illaudata transit bona; si nulla labori merces, nulla sceleribus pœna. neque ignorare hæc potest, qui cælum & inferos nouit.

VITIVM. Largiendum aliquid ætati. & quò aurũ & opes, nisi vt profundas? aut quis se spoliauerit prudens fortunæ bonis? quis venientes diuitias spernat? quis non cum possit, pareat?

Magnum pauperies opprobrium, iubet

Quiduis facere, & pati,

Virtutisq; viam deserit ardua.

VIR-

*Pauper.
satis
commē-
datio.*

VIRTUS. Cur nō addis ex eodem,
è mente iam non aliena, sed sua prolo-
quentem?

*Scelerum si bene poenitet,
Eradenda cupidinis
Praui sunt elementa, & tenera nimis
Mentes asperioribus
Formanda studiis.*

*Non enim gaza, neq; consularis
Submouet licter miseros tumultus
Mentis, & cura laqueata circum
Tecta volantes.*

*Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum:
Nec leues somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.*

Vel dic, quid referat intra

*Paucis
natura
para-
tur.* *Natura fines viuenti, iugera centum, an
Mille aret. at suaue est, ex magno tollere a-
ceruo.*

*Dum ex paruo nobis tantundem haurire re-
linquas,*

*Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius vrna
Vel cyatho: & dicas, Magno de flumine mal-
lem;*

Quam

Quàm ex hoc fonticulo tantundem sumere.

At mihi plaudo

Ipse domi, simul ac nummos contemplor in
arca.

Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. congestis vndiq³ saccis
Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
Cogeris aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quo valeat nummus, quem prebeat v-
sum?

Auari-
tia da-
mnata.

Panis ematur, olus, vini sextarius: adde
Queis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesq³ diesq³
Formidare malos fures, incendia, seruos,
Ne te compilent fugientes: hoc iuuat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorū.
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te affixit, habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget, vt te
Suscitet, ac reddat gnatis carisq³ propinquis.
Non vxor saluum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atq³ puellæ.
Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo praestet, quem tu merearis, amorem?
Non scitè Christianū expressit Phi-
loso-

losophum? pudeat ab his post Euan-
gelium debere discere. & erubescat
Christianus post Christi sui fœnum,
pannos, stabulum, ab alta gentilitate
vinci. Et videamus quid sentiat de o-
pum magnitudine:

*Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maioresq; fames,*

Et alius:

*Interea pleno cum turget sacculus ore
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia
crescit,*

*Et minus hanc optat, qui non habet. ergo pa-
ratur*

*Altera villa tibi, cum rus non sufficit vnum,
Et proferre libet fines: maiorq; videtur
Et melior vicina seges, mercaris & hanc, &
Arbusta, & densa montem qui canet oliua.
Quorum si pretio dominus non vincitur vlllo,
Nocte boues macri, lassoq; famelica collo
Armenta ad virides huius mittuntur aristas:
Nec prius inde domum, quam tota noualia
seuos*

In ventres abeant, vt credas falcibus actum.

*Febri quadã, quæ præcordia depa-
scitur, tanguntur tales. nullo restingui-
tur*

cur in his sitis potu, accenditur. credas ligna fornacibus iniici flammæ interimendæ. viuunt; non moriuntur lignis flammæ. vis sedare? contemne. vis diues, non dico, audire, sed esse? doce corpus modico contentum esse.

Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.

Et sequere monentem Stoicum: *Necessarium iudico, id quod tibi scripsi magnos viros sepe fecisse, aliquos dies interponere, quibus nos imaginaria paupertate exerceamus ad veram. quod eo magis faciendum est, quod deliciis permaduimus, & omnia dura ac difficilia iudicamus. potius excitandus somno, & vellicandus est animus, admonendusque, naturam nobis minimum constituisse. Nemo nascitur diues. quisquis exit in lucem, iussus est lacte & pane esse contentus. ab his initiis, nos regna non capiunt. Intuere Regum pueros, intuere pauperum. an diuite magis lacte illorum matres fluxerunt? opulentat fere vbera egestas, pauperant deliciae distenta pannus integit; remissa, vestit purpura. credas gemmas fluxu sistere, laxare plebeiam togam: vt vberum inopes Regum matres,*

matres,

matres, diuites seruorum sint. quid?
quòd opulenti plurimum agraria filiis
mutuentur vbera, cùm domesticis ca-
reant? Iam si contenta lacte infantia
est, nec vberum discrimina nouit, cur
non iisdem circumscribi limitibus iu-
uentus possit? diuites natura sumus:
inopes nos copia facit. quid? quòd ea-
dem nos ad scelera ducat?

Pecunia mala. Nullum crimen abest, facinusq; libidinis, ex
quo

*Paupertas Romana perit. hinc fluxit ad Istros,
Et Sybaris colles, hinc & Rhodos, & Miletos,
Atque coronatum, & petulans, madidumq;
Tarentum.*

*Prima peregrinos obscœna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
Diuitia molles.*

Friget nimirum sine illis libido. &
naufraga scelera sunt, si opes subtra-
has. Audet aliud, non ego, sed Poëta:

*Ad scelus atq; nefas, quodcunque est, pur-
pura ducit.*

Dictum fortiter, nec abnuent quibus
illud in ore, nam & ante in corde:

Lucri bonus est odor ex re

Qua-

Qualibet illa tuo sententia semper in ore
 Versetur, Diis atq; ipso Ioue digna, Poëta:
 Vnde habeas quarit nemo, sed oportet habere.
 Hoc monstrant vetulae pueris poscētibus assen,
 Hoc discunt omnes ante alpha & beta puella.

Quid? quòd ad templorum decur-
 ramus vota, & patronum cælo depo-
 scamus, & opes cælo?

Prima ferè vota, & cunctis notissima templis
 Diuitiæ vt crescant, vt opes, vt maxima toto
 Nostra sit arca foro: sed nulla aconita bibuntur
 Fictilibus. tunc illa time, cùm pocula sumes
 Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro,

Eleganter deinde aureas has preces
 vota que gemmea, & spe, suspiriis, ad-
 eoq; & lacrymis diuites depingit, do-
 losque dolosi retexit auri:

Haud cuiuis promptum est murmurq; humi-
 lesq; susurros

Tollere de templis, & aperto viuere voto.

Mens bona, fama, fides, hæc clarè, & vt audi-
 at hospes.

Illa sibi introrsum, & sub lingua immurmu-
 rat, O si

Ebullit patrui præclarum funus: & ô si

Sub raastro crepet argenti mihi feria, dextro

D Hercu-

Auaro-
 rû pre-
 ces &
 vota.

Hercule: pupillumne vtinam quem proximus
heres

Impello, expungam. ô si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum.

Quàm altis hæc suspiriis, imo pectore
ductis, exurgunt? quàm seria petunt
prece? Alia nos vota Poëta docet, &
totus in Christianum pectus exurgit.

Quin damus id superis, de magna quod dare
lance

Non possit magni Messallæ lippa propago,
Compositum ius, fasque animi, sanctosque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto?
Hoc cedo, vt admoueam templis, & farre li-
tabo.

Quàm vere, quàm bene, quàm sancte!
potuit melius ab Apostolo, aut ab A-
postolici seminis viro? potuit aliquid
generosius, & Deo dignius? Quin imo
vis vitam beatam & curarum vacuam?
audi non me, sed veterem Poëtam:

Securâ Scilicet & morbis & debilitate carebis,
vitam Et luctum & curam effugies, & tempora vita
pauper- Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur,
tas lar- Si tantum culti solus possederis agri,
gitur, & metum
vacuâ. Quantùm sub Tatio populus Romanus arabat.

Mox

Mox etiam fractis atate, ac Punica passis
 Prælia, vel Pyrrhum immanem, gladiosq;
 Molossos,

Tandem pro multis vix iugera bina dabatur
 Vulneribus: merces ea sanguinis atq; laboris
 Nullis visa vnquam meritis minor, aut in-
 grata

Curta fides patriæ. saturabat glebula talis
 Patrē ipsum turbamq; casa, qua foeta iacebat
 Vxor, & infantes ludebant quattuor, vnus
 Vernula, tres domini: sed magnis fratribus
 horum

A scrobe vel sulco redeuntibus altera cœna
 Amplior, & grandes fumabant pultibus olla.
 Nūc modus hic agri nostro non sufficit horto,
 Inde ferè scelerum caussa. nec plura venena
 Miscuit, aut ferro grassatur sæpius vllum
 Humana mentis vitium, quàm seua cupido
 Indomiti census. nam diues qui fieri vult,
 Et citò vult fieri. sed quæ reuerentia legum,
 Quis metus, aut pudor est vnquam properan-
 tis auari?

Quàm pulcre Romanam paupertatē,
 & in ea felicitatem, & orbis imperio
 dignissimos descripsit! Romanum ni-
 mirum est, beatius esse imperare diui-
 tibus

*Veterū
Romanorum
à paupertate
commē.
datio.*

tibus quàm diuitem esse. Ac ne nuda dedisse verba videamur, decurramus ad exempla, exemplorum diuites. Valerio Poplicolę funeris lectus & rogi defuit, quare publica pecunia exequię ductæ. Agrippa verò Menenius, nisi à populo collatis in capita sextantibus funeratus esset, insepultus iacuisset. De Attilio Valerius. *Qui à Senatu missi erant ad eum accersendum ad imperiū pop. Rom. suscipiendum, semina spargentem viderunt. sed illa rustico opere attrita manus salutem publicam stabilierunt, ingentes hostiū copias pessunderunt. nec fuit rubori eburneo scipione deposito, agrestem stiuiam repetere. Eiusdem nominis & sanguinis Attilii Reguli agrum colendum populus Romanus suscepit, alimenta coniugi & liberis præstitit, resque quas amiserat redimi publice iussit. septem omnino iugerum agrum possedisse narrat. quid? quòd L. Quinctio Cincinnato quatuor iugera aranti dictatura delata sit. in quo illud Valerii: *Angustè se habitare nunc putat, cuius domus tantum patet, quantum Cincinnati rura patuerunt.* addit:*

addit: *Quid Ælia familia, quàm locuples? sexdecem eodem tempore Ælij fuerunt, quibus vna domuncula erat, eodem loci, quo nūc sunt Mariana monumenta.* Illud etiam eiusdem de Tuberone memoria dignissimum. *Adeo inops decessit, vt, nisi fundus, quem vnum reliquerat, vanisset, vxor eius dotem vnde reciperet, non exstitisset.* Patriæ enim rem vnusquisque, non suam augere properabat. Hoc verò quàm admirandum, cùm Fabricii & Scipionis filias ab indotatis nuptiis senatus populusque liberalitate sua vindicauit: *quoniã paterna hereditatis præter opimam gloriam, nihil erat quod acceptum referrent.* Ille Scipio, qui bellatricem illam, viris armisque nobilem Hispaniam, hostilis exercitus seminarium, Hannibal's eruditricem, nescio citius an facilius recuperauit; cui tam grãde de Africa nomen, Asdrubal cæsus, Syphax castris exutus, bis acie cæsus & captus, Italiæ victor Hannibal bello superatus, dederat; dotandam filiam populo relinquit, indotatam relicturus, ni parentis vicem populus subiret. vt meritò ex-

clamet Valerius: *Exurgamus animis, pecuniaq; aspectu debilitatos spiritus, pristini temporis memoria recreemus.* Audeo dicere, imitemur exépla, si æmulamur gloriam. & quis hos maiores nollet? non pudeat ergo sequi, ad quorum nomina non erubescimus; quin magis instamus vestigiis, quos patres vellemus turpe Christianum vinci. Adde his aliud à Philosopho:

Aude hospes contemnere opes, & te quoq; dignum

Finge Deo.

Opum

contem-

ptor

Deo si-

milli-

mus.

*Nemo alius est Deo dignior, quam qui opes contempsit: quarum possessionem tibi non inuideo. sed efficere volo ut illas intrepidè possideas. quod vno consequeris modo, si te sine illis beatè victurum persuaseris tibi, si illas tanquam exituras semper aspexeris. Non arbitraris hæc ab Evangelio profecta: & audisse vocè cælo delapsam: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* & *Beati pauperes, quia vestrum est**

Cælorū

regna

paupe-

regnum Dei? Regnum promittitur renuntiatori regni, qualis omnis spiritu pauper est. nec spondet regnum, sed in possess-

possessionem regni inducit pauperes, ^{riō}
 nec promissoria donatio est, aut nuda ^{ad.}
 sponsio, cūm clarè denuntiet: *Vestrum* ^{sta.}
est regnum calorum. Iam quis similior
 Deo, quàm quem dignatur regno suo?
 propius etiam rem tangamus. quas o-
 pes inuenis in Christo? quas opes cu-
 næ præsepia, fœnum culcitra, aula sta-
 bulum loquuntur? nisi suspiriorum,
 lacrymarum, sanguinis diuitem vo-
 luisse velis. Has opes in delictorum
 spongiam concedo tibi. fruerè, & bea-
 te illis. tanto vicinior Deo, tanto assi-
 milator, quanto opulentior illis.

VITIVM. Dura hæc, & decantanda
 cremo. quis in hoc ætatis robore in-
 uolantem gloriam spernat? quis non
 fugientē insequatur? quis tam ferreus
 vt negligat? tam indolatus & rudis, vt
 non ambiat? tam ferus & inhumanus,
 vt repellat? tam barbarus, vt non a-
 gnoscat? tam stolidus, vt se illa exuat?
 quid non omnis retro antiquitas glo-
 riæ dedit? huic vni sudorem, vitam,
 sanguinem quanti dederūt? Superior
 Africanus post subactam Hispaniam,

*Gloria
 studen-
 dium
 veteris
 exem-
 plo pro-
 batur.*

prostratam Africam, cum mori non possit, viuere in Ennii carmine maluit. tot victoriis clarus, cum perire non posset, nisi totius Italiae, Hispaniae, Africae ruinis insepeliretur, aeternitati in Ennii calamo donari voluit: cuius etiam effigiem Corneliae gentis inscribi monumentis voluit. dignior omnino Homérico aut Virgiliano quam tam rudi ac imperito praeconio. Et non Magnus Pompeius rerum a se gestarum Theophanem Mitylenæum ciuitate donauit, oratione extulit, & referre gratiam voluit, & gloriae suae decantatori gloriam reponere. Non taceo illud Valerii de Themistocle: *Quem ferunt stimulis virtutum agitarum, & ob id noctes inquietas exigentem, quarentibus, quid ita eo tempore in publico versaretur, respondisse: Quia metrophea Miltiadis de somno excitant. Marathon nimirum animum eius, & Artemisium, & Salamis naualis gloriae fertilia nomina illustranda tacitis facibus incitabant. Idem theatrum petens, cum interrogaretur cuius vox auditu illi futura esset gratissima, dixit: Eius, a quo artes meae canentur optimè. Dulcedinem*

cedinem gloria penè adiecit gloriosam. Alexandrum verò Magnum quis non obstupescat? vno tātum mundo gloriam suam claudi doluit, vni scilicet homini angusta possessio est, quæ amplissima Deo est. quibus stimulis hunc actū credas? Quid? quòd Marius durissimi ad laudes ingenii Cicerone teste, C. Plotium dilexerit, quòd illius calamo speraret se posse celebrari? & Sulla scriptorum neglector, annulo tamen signatorio Iugurthæ à Bocho traditionem circumtulit. vt non immerito Cicero: *Nullam virtus aliam mercedem laborum periculorumq; desiderat, præter hanc laudis & gloriæ: qua quidem detracta, quid est, quòd in hoc tam exiguo vitæ curriculo, & tam breui, tantis nos in laboribus exerceamus? Certè si nihil animus præsentiret in posterum, & si, quibus regionibus vitæ spatium circumscriptum est, eisdem omnes cogitationes terminaret suas; nec tantis se laboribus frangeret, neq; tot curis vigiliisq; angeretur, neq; toties de vitâ ipsa dimicaret. Nunc insidet quedam in optimo quoq; virtus, quæ noctes & dies animum gloriæ stimulis concitat,*

Virtutis mercedem gloriam esse.

atq; admonet, non cum vita tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cum omni posteritate adequandam. An verò tam parui animi videamur esse omnes, qui in Republica, atque in his vitæ periculosis laboribusq; versamur, ut, cum vsque ad extremum spatium, nullum tranquillum atque otiosum spiritum duxerimus, nobiscum simul omnia moritura arbitremur? Ac, cum statuas ac imagines, non animorum simulacra, sed corporum, studiose multi summi homines reliquerunt, consiliorum relinquere ac virtutum nostrarum effigiem, nonne multò malle debemus summis ingenis politam? Et præmia in factorum fortium testationem, gloriæ augmentum omnis ætas, gens omnis detulit. In Superiore Africano illud Valerii est: Imaginem in sella Iouis opt. maxim. positam habet: quæ, quotiescunque funus aliquod Cornelii gentis celebrandum est, inde peritur, vniq; illi instar atrij Capitolium est. Ad similes etiã generis officia Superioris Catonis effigies exposita. Illud magnum & novum, cum Græcia vniuersa Gorgiæ Leontino ætatis suæ oratori maximo,

in Apollinis Delphici templo, è solido auro statuam posuit, quid? quòd eadē gens Amphiarai sepulcro templum inædificauerit? Iam cum Ariadnæ serutum ex auro & Indicis gemmis, Vulcani opus, Liberi munus; cum Iunonis vitem Callimachi donū; cum Herculis nunc populum, nunc oleastrum, nunc apium videmus; cum Argis signū palmitē redimitum, Apollinis lauream, hederam Liberi, Isidis spicas, Pandoræ caput à Charitibus coronatum, à Pherecyde Saturni videmus, quid nisi fortium factorum præmia gloriam laudamus? cur non & speremus? de qua illud Ciceronis, *amplissimum esse premium gloriam, & esse hanc vnā, quæ breuitatem vitæ posteritatis memoria consolaretur; quæ efficeret, vt absentes adessemus, mortui viueremus: hanc denique esse, cuius gradibus etiam homines in calum videantur ascendere.* Atque hinc illæ maiorum prudentissimorumq; virorum statuæ & imagines, vt haberet posteritas quæ imitaretur, & ad paria excitaretur. hinc ouationes & triūphi. hinc magna illa

retro nomina tanto ambitu desiderara. Quis enim non lubens inter maiores Brutos, Poplicolas, Camillos, Fabritios, Curios, Dentatos, Fabios, Scipiones, Pompeios, Lucullos, Metellos, Lentulos, Æmilios, numeret? tantus nimirum inditus mortalibus gloriæ ardor, ut etiam aliena virtute iuuet esse magnum; & cum propria careamus, à maioribus gloriam mutuemur. transire nimirum in nepotes parentum decus, & cum sanguine gloriam misceri, felici virtutum & seminis traduce, arbitramur.

VIRTUS. E tuis repono, ne quid à meis mutuatum me inclames:

Vera nobilitas è virtute, non è maioribus petenda.
 Stemmata quid faciunt? quid prodest, Pontice, longo.
 Sanguine censeri, pictosq; ostendere vultus
 Maiorum, & stantes in curribus Æmilianos:
 Et Curios iam dimidios, nasumq; minorem
 Coruini, & Galbam auriculis nasosq; carentem?

*Quis fructus generis tabula iactare capaci
 Fumosos equitum cum Dictatore magistras,
 Si coram Lepidis malè viuitur?*

Tota

Tota licet veteres exornent vndiq; ceræ:
 Atria; nobilitas sola est atq; vnica virtus.
 Paullus, vel Cossus, vel Drusus moribus esto,
 Hos ante effigies maiorum pone tuorum.

Quis enim generosum dixerit hunc, qui
 Indignus genere, & præclaro nomine tantum:
 Insignis? nanum cuiusdam Atlāta vocamus:
 Æthiopem cygnum: paruam extortamq; pu-
 ellam.

Europen: canibus pigris scabieq; vetusta:
 Lauibus, & sicca lambentibus ora lucerna
 Nomē erit, pardus, tigris, leo, si quid adhuc est:
 Quod fremit in terris violentius.

Tumes alto Drusorum sanguine, tanquā
 Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses.
 Vos humiles, inquis, vulgi pars vltima nostri,
 Quorum nemo queat patriam monstrare, pa-
 rentes.

Ast ego Cecropides, viuas, & originis huius
 Gaudia longa feras: tamen illa plebe Quiritū:
 Facūdum inuenies: solet hic defendere causas:
 Nobilis indocti.

Dic mihi Teucrorum proles, animalia muta:
 Quis generosa putet, nisi fortia? nempe volu-
 crem.

Sic laudamus equū, facili cui plurima palma:

Feruet, & exultat rauco victoria circo.
Nobilis hic, quocunq; venit de gramine, cuius
Clara fuga ante alios, & primus in equore
pulis.

Hæc satis ad iuuenem, quem nobis fama su-
perbum

Tradit, & inflatum plenumq; Nerone pro-
pinquo.

Rarus enim ferè sensus communis in illa
Fortuna. sed te censeri laude tuorum
Pontice noluerim, sic vt nihil ipse futura
Laudis agas. miserum est aliorum incumbere
fama.

Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, vt dubitet Senecã præferre Neroni?
Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacida similis, Vulcaniaq; arma capeffas,
Quàm te Thersite similem producat Achil-
les.

Et tamen vt longe repetas, longeq; reuoluas
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Maiorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

Liberè, fortiter, eleganter, verè. non
quòd damnem nobilitatem. probo: si
maiorum claritati morù probitas cla-
ritas-

ritasque responderit. laudo. magis: si
 maiorum luci maior à nepotibus vir-
 tutum lux accedat: si non tam mutuē-
 tur ab auis atavisque nepotes, quàm à
 nepotibus aui. Primam ergo nobilita-
 tem in cuiusque animo statuo: alte-
 ram in maiorum. Bene Democritus
 rogatus in quo consisteret nobilitas;
 Pecudum, ait, in valido corporis habi-
 tu; hominum, in morum probitate. ea-
 dem accepimus à Theopompo &
 Theocrito. Ciceroni verò cum gene-
 ris ignobilitas obiiceretur, Satius, in-
 quit, meis me gestis florere quàm ma-
 iorum opinione vti, & ita viuere vt sim
 posteris meis nobilitatis initiū, & vir-
 tutis exemplū. Harmodio autem, cum
 Iphicratis maiorū obscuritatē rideret,
 reddidisse Iphicrates narratur, A me
 genus duxit originē, in te desit. acutè,
 Et quem nunc nobilium pudeat Tul-
 lium Hostilium, aut Tarquinium Pri-
 scum, aut Seruium denique Tullium
 patrem habuisse? primi tamen incu-
 nabula agreste rugurium cœpit, secū-
 dus patre Corinthio mercatore natus,
 tertium

*Vera
 nobilitas à
 morum
 nobilitate pe-
 tenda.*

tertium

tertium è verna regem Roma vidit. Et erras longe, qui cum semine transmitti morum nobilitatem arbitraris. non magis quàm scelera, quàm improbitas, quàm mens nõ casta, barbara, impia. nec magis quam animus plebeius. qui si transit in posteros, plebeios habebimus omnes, cum à ligonibus & sarculo omnes.

*Saculi
digni-
tates
innu-
meris
obnoxia
difficul-
tatibus,
& in-
felici
ferè ex-
itu si-
gnata.*

De gloria vero & honorum ac dignitatum ambitu quid dicam? Non amo fugitiuam sæculi gloriam, magno sæpe luendam: non dignitates, quibus primorum plerumque naufragia aut præcipitia adiacēt. sciunt Catuli, Carbones, Octauii, Cicerones. Non amo sæculi honores, quia nec ignes amo. & non ignis honor, quo mortaliū plerique amburuntur? sciunt Flauii, Cæbreræ, Caracioli, Cleandri, Ruffini, Ablauii. Non amo hæc præmia inuidia ac odio grauida. ô non sciant sæculi nostri magni! Non amo hos publicorum munerum scopulos sanguine suorum tanquam fluctibus lotos, exilio & carcere obnubilatos. sciunt
Manlij,

Manlii, Alcibiades, Pausaniæ, Miltiades, Hannones. Non amo dubia arma hausto datoque sanguine cruentata. sciunt Crassi, Pompeii, Reguli, Syphaces, Asdrubales, Hannibales, Cato-nes, Pyrrhi. Non amo rapta imperia sanguine plurimum luēda. sciunt Cæ- fares, Iugurthæ, Persei, Ottrones, Vi- tellii, Antonii, Aristonici, Andrisci, Dionysii, Polycrates, Phocæ, Basilisci. Non amo diademata in crudelitatem, ac in domini tandem caput abitura. sciunt Nerones, Domitiani, Caligule, Claudii, Phiscones, Ochi, Artaxer- xes, Phalarides, Mithridates. Nō amo honores ferro manuque paratos, que- rentium sanguine funestatos. sciunt Cethegi, Lentuli, Catilinæ, Sertorii, Viriathi. Non amo magna vota in po- pularem seditionem abitura. sciunt Gracchi, Saturnini, Drusi, Melii. Non amo æmulas in Republica de dignita- tis prærogatiua concertationes. sciunt Marii, Sullæ, Cinnæ, Antonii, Lepidi. Non amo purpuram cocco & sangui- ne tinctam. sciunt Thomæ, Leones,
Leon-

Leontii, Iustiniani, Valentes, Mauriti, Nicephori, Gauderici, Gilimeri, Attulphi, Alarici, Attilę, Theodorici, Vitiges, Rosimundi, Rodoaldi, & Romanorum plerique orbis imperio nobiles, alieni aut sui ferri victimę. misera regna, Regum sanguine purpurata! Non amo regium sanguinem sanguine litandum. sciunt Tiberii filii Germanicus & Drusus, Caligulę socer Silanus, Neronis frater Britannicus priuignus Rufini Crispini, Domitiani patruelles Flavius Clemens, & Flavius Sabinus. Non amo Regum amores, tam diu firmos quam diu vtilis, quędiu nulla ę quacunq; causa indignatio, aut amica purpurę suspicio intercurrit. sciunt Eutropius, Stilico, Scianus, Belisarius, & Alexandri Lyfimachus, Clytus, Callisthenes, Attalus, Lyncestes, Parmenion. de quo illud Curtii: *Multa sine rege prospera, rex sine illo nihil magna rei gesserat.* Philotas, cuius doctę defensionis nobile hoc initiũ: *Verba innocenti reperire facile ęst, modum verborum misero tenere difficile. itaque inter optimam*

optimam conscientiam, & iniquissimam fortunam destitutus, ignoro quo modo & animo meo & tempori paream. abest quidem optimus caussa mea iudex, qui cur me ipse audire noluerit, non me hercule excogito; cum illi vtrique cognita caussa, tam damnare me liceat, quàm absolueret: non cognita verò, liberari ab absente non possum, qui à præsente damnatus sum. Fortiter exinde innocentiam tuetur. sed obsurduerant aures, & perdere cum patre filium volebat. crimen querebatur. deesse sceptrum nunquam potest. nam, quod de Tiberio, omne quod purpuræ placuit crimen capitale est. discrimina diademata nesciunt. exilii in Collatino, Camillo, Coriolano, Ahala, vtroque Scipione, Lentulo, Hannibale, Lycurgo, Aristide, Solone, Phocione, Themistocle caussam reppererunt; damnationis in Claudio Nerone, Liuiio Salinatore; vinculorum in Cimone; pecuniarum in Pericle & Timotheo; mortis in Socrate, Theseo, Pausania, Heluidio, Thræsea, Seneca. quid? quòd & in Romulo conditore suo?

Es

Et quid tu mihi magna recenses nomina gloriae famulabunda? quæ, ne quid irrepercussum transisse me dicas, tangam perpaucis. ille Hispania & Africa subacta magnus, Hannibale victo maior Scipio, non desertæ & ignobilis paludis accola moritur, & sepulcro inscribi mandat: *Ingrata patria ne offensa quidem mea habes?* cuius fratrem Asia imperio adiecta clarum, non peculatus reum Roma vidit? Minor verò Africanus gestarum gloria prioribus par, non raptorem spiritus domi inuenit, cum punitorem in foro non reperiret? non Nafica vitæ reliquum Pergami, sine ingratae patriæ desiderio peregit? Iam quam mercedem ex eadem gente Lentulus tulit, nisi ne in vrbe moreretur? præmium hoc fuit fractæ Gracchanæ seditionis. De Magno Põpeio quid dicam? spadonis & pupilli ferro Magnus iacet. & morte sua docet, quid sperare post magna quisque possit, quid debeat. Themistoclem verò ad victi hostis genua procumbentem video. coëgit patria, quam Græ-

ciæ

ciæ totius principem ferro suo firma-
 uerat. confide patriæ. & à qua exilia
 vides, gloriam spera. De Magno Ale-
 xandro quid eloquar? loquetur pro
 me Scytharum legatus. *Si dÿ habitum
 corporis tui, auiditati animi tui parem esse
 voluissent, orbis te non caperet, altera manu
 Orientem, altera Occidentem contingeres.
 & hoc affecutus, scire velles, vbi tanti Numi-
 nis fulgor conderetur. Ignoras magnas arbo-
 res diu crescere, vna hora extirpari? stultus
 est qui fructus earum spectat, altitudinem non
 metitur. Leo quoque aliquando minimarum
 auium pabulum fit, & ferrum rubigo consu-
 mit. Nihil tam firmum est, cui periculum nõ
 sit etiam ab inualido. Quid tibi diuitis opus
 est, quæ te esurire cogunt? primus omnium sa-
 tietate parasti famem. paupertas nostra velo-
 cior erit, quàm exercitus tuus, qui prædam
 tot annorum vehit. Proinde fortunam tuam
 pressis manibus tene, lubrica est, nec inuita
 teneri potest. Impone felicitati tuæ frenos, fa-
 cilius illam reges. Prudenter, & à barba-
 ro ore nõ barbare. Marium ciuili san-
 guine natantem è Minturnensium pa-
 ludibus extractum, cæno oblitum,
 tremu-*

tremu-

trémulum, senem in domo Fannia
meretricis ingloriũ videbis. Iam quid
tu mihi Sullam ciuili sanguini tanquã
Oceano immersum? ciuium septua-
ginta millia apud Collinam concisa
video. quatuor deinde in pace legio-
nes tanquam in Circeo ludo obtrun-
catas Valerius narrat, quinque millia
Prænestinorum inermia, quatuor ve-
rò millia & septingentos proscriptio-
nis edicto iugulatos, duo Senatorum
ac equestris ordinis millia iussa mori.
quin & sæuitum in mulieres. & quod
immanissimum, spirantia cęsorum ca-
pita in conspectum adferri iussa, vt pa-
sceret animum, cùm ventrem nõ pos-
set. non longè ab illo, quem *viuo scele-*
rantem sanguine fauces Thebæ viderunt.
Et hanc tam barbarã mentem adducis
in imitandæ gloriæ exemplum? bene
est, quòd conuulso ex indignatione
pectore, cruore minisque animam e-
uomuerit. nec potuit aliã morte mori,
quàm vt sanguinis flumina reuome-
ret quæ biberat. De Cicerone nihil di-
co. doleo. illud hîc tamen non taceo:

Infor-

*Informes vultus, sparsamq̄ cruore nefando
 Canitiem, sacrasq̄ manus, operūq̄ ministras
 Tantorum, pedibus ciuis proiecta superbis
 Proculcauit ouans, nec lubrica fata deosq̄
 Respexit.*

Hic ferè exitus magnorum, vt sanguine gloriæ suæ scenam claudant. De præmiatrice Græcia mirum te meminisse, qui ignorare non poteras, in *Miltiade, Cimone, Themistocle, Pausania, Phocione, Pericle, Timotheo, Alcibiade, Aristide, Solone, Socrate*, aliisque propè innumeris, pecuniam, vincula, exilium, mortem. hic nimirum concessæ gloriæ terminus, ac tanquam victoriæ laurea. vnum remunerata est? quinquaginta in glorios dimisit, plerosque etiam sanguini suo innatantes. cum interim *Oedipodis* ossa cæde patris, matrisque nuptiis contaminata templo araque tanquam sacrosancta decorauerit, ac venerata sit. Hæc scelerum præmium & gloria; benefactorū merces mors, vincula, exilia. In nunc, & fide sæculo. post tot funesta primorum fere orbe toto exempla
 gloriam

gloriam spera. purpuræ insuda bis tingendæ alieno & tuo sanguine, diademata cogita securibus litanda, sceptrameditare ferro fodicanda; dignitatibus incumbe tam magno parandis, fouendis, tam magno ferè luēdis. quid ætatem vniuersam hîc tiaræ, ibi sceptro, alibi Reipublicæ sacras? Non sat magna omnis retro ætas documenta dedit? nō sat tragœdiarum in magnorum iugulo? taceo interlabentes medio cursui sudores, mœrores, odia, hostiles molitiones, dolos, detractiones, subuersiones. Quid tam dubiis, tam fallacibus incumbis? tutiora prudens sequere. Deo vitam & ætatem omnem sacra. illi annos cælo remunerandos, illi dies noctesque cælo reponendas, illi studia & sudores felici æternitate fcenerandos, illi opes & honores cælo purpurandos, illi sceptræ & regna, cælorum sceptris regnisque commutanda. beata vicissitudo, fortunata commutatio: qua perituris fugientibusque æternatura succedunt, ad quæ te voço.

De

De coronis, quas in diuinitatis mē- *De co-*
 dacium Diabolus à primordio men- *ronis*
 dax inuenit, quid reponam? tu mihi *veterū.*
 Pandoram, quæ si fuit, meretricio no-
 bilitata est? de Ioue, Ariadne, Iunone,
 Hercule, Apolline, Libero, Iside taceo.
 nolo castam chartam lupanaribus in-
 cestare. nec quisquam paullò hone-
 stior non erubescat ad horum coro-
 nas. vt, nisi laudem scelera mereantur,
 laudari hæ coronæ propudiosis hisce
 scelerum inuentoribus cōsecratæ non
 debeant.

De statuis quibus donari bene me- *De sta-*
 riti solent, nihil damno. vtinam merē- *tuis glo-*
 ribus, & illis tantum! Nunc apud ve- *ria posi-*
 teres, maxime Romanos Græcosque, *tis.*
 è sceleribus aut sordibus numina re-
 perta, & statuæ solenni ritu sacratæ, &
 iam non statuæ; sed Deus. à ianua Ia-
 nus, à limine Limentinus, à foribus
 Forculus, à cardinibus Carda. taceo
 Pallorem, Febrem, Cloacinam, Ster-
 cutium. taceo omnis honesti prostitu-
 tricem Venerem, ouorum progeniem
 Dioscurum, Isidem membratim lami-
 E natam,

natam, Atym spoliatum viro, Iouem,
 Apollinem, Dianam per fugam cir-
 cumlatos, quibus nobilissimæ, vario
 marmore, Numidico, Niliaco, Bisal-
 tico, Æthiopico, Indico, Cretico, Lu-
 nensi, Chienti; æreque vario, Cyprio,
 Campano, Cordubensi, Corinthio,
 Æginetico, Deliaco, statuæ positæ, fa-
 ctorum præmia, proculcatæ nimirum
 in fœmina viroque pudicitæ, nulla
 vel vnus vteri parcimonia. Et hos, illa
 laudata tibi Roma, omnium gentium
 gloriæ æmula, non statuis venerata,
 sed statuas deos voluit. in Camillis,
 Valeriis, Æmiliis, Horatiis, Brutis, Sci-
 pionibus, Pompeiis, Metellis, Cæsari-
 bus, statuis contenta. nec vltra statuas
 gloria. in illis è lapide & ære Deos fa-
 bricata est. beatæ rupes & Vulcaniæ
 fornaces, quæ Romano Imperio deos
 dederunt. magnum malleis & incudi-
 bus ædificare Deos. at quanto maior
 Deo, figulator & malleator Dei est? &
 quæ maior gloria quàm fabricare pos-
 se deos? nõ magis omni triumpho est
 adeoque & orbe subactõ, magnum

cæli Numen, quod terrarum modera-
trix Roma veneretur, & colat, & Deū
habeat?

Neq; hæc dico quòd omnem glo-
riam damnem? quin ad eò ad gloriam
te voco. non huius orbis. interit, & cū
suo sæpe auctore sepelitur: nec infre-
quenter ante ipsum. quòd si sepulcro
superfit; brevis tamen vita illius est, &
sola mora occidit. Ad nunquam inte-
rituram te voco; victuram semper. cæ-
lo reposita hæc est, ignorat terras. sed
neque potest recondi terris, non mo-
ritura; nec morituro recōditorio clau-
di. Ad æternam ergo te voco gloriam,
ad quam natus es. cælo natus, æterni-
tati natus. nec potest aliud commen-
surari animæ æternæ, nisi æternum,
cui pariauit animam Deus, non mo-
rituro non morituram. ad quam er-
go creatus es, te voco. quid gloriam
quæris perituram? æternam spondeo.
præluserunt huic etiam pueri fœmi-
næq; . pudeat ab his vinci. Nec magno
opus molimine. contemne tantum
hanc sæculi gloriam, & æternam spe-

*Vera
gloria
& di-
gnitas
cælo re-
posita.*

ra. audeo. contemne, & æternam spõ-
 deo. non ego; sed Deus. mentiri non
 potest Deus. & quid magnum peritu-
 ra contemnere, & æternis hæc postpo-
 nere? quis prudens non anteferat cer-
 ta dubiis, tuta fallacibus, firma lubri-
 cis, æuiterna perituris? illa spondeo, &
 ad illa te inuito. non præscribam ar-
 dua, non Herculeos sudores. labor nõ
 magnus est, & paruo æterna parantur.
 Deum sequere. Christi tui imperia,
 mores, consilia sequere. nihil imperat
 non tritum ante. prior ipse calcauit
 hanc viam ad quam te voco. secuta
 etiam puellæ necdum alteram ætatem
 ingressæ. turpe virum ab hac vinci. Sec
 & tacitus scrutare tecum quid impe-
 ret Christus tuus. nemo tam puer est
 qui præeuntem sequi non possit. facta
 à pluribus. nec alia via est quæ ad ca-
 lorum imperia ducit. ingredi. non
 magno magna parabis. imò, leui pre-
 tio, ac per lusum verius quàm per su-
 dorem æternatura imperia parabis, o-
 mnibus sæculi regnis, ipsiusque orbi
 imperio, mille modis maiora. æterni
 te si

te sic regna manent. quid times? vltro offeruntur. quis oblata respuat regna? extende manum porrigenti, & æternum frueri.

VITIVM. Aliquid etiam largiendū terris, altera hæc mater est. ac ne morosior me arbitreris, diuidamus ætatem. primam terræ, maturiorem dabimus cælo.

VIRTVS. Largire terris. at, non maiora debes Deo, à quo hæc anima & corpus? non melior ille tibi pater & mater? non illius manibus figulatus, illius afflatu anima donatus? iam quis maturiorem ætatem spondeat? non plures rapti prima iuuenta? enumera cana capita, & vide quot viridi adhuc culmo mors demetat, adeoque & in semine euellat. quoties

*Vita
breui-
tas, in-
certitu-
do.*

Media cecidere abrupta iuuenta

Gaudia, florentesq; manu scidit Atropos annos!

*Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubentesq; rosa primos moriuntur ad Aus-
stros,*

Aut vbi verna nouis expirat purpura pratis.

VITIVM. Sed multi maturiorem ætatem tenuerunt.

VIRTVS. Plures nõ tenuerunt. quid si è plurimis hic sit vnus? & non verum illud Poëtæ:

*Nemo tam diuos habuit fauentes,
Crastinum vt posset sibi polliceri?*

VITIVM. Quid si è multis hic sit vnus?

*Præfidentia
in peccatis
vitanda.*

VIRTVS. In dubiis, certa prudens eligit, maximè cùm eternitas in medio est pœnarum & præmiorum:

Quem sæpè transit casus, aliquando inuenit.

VITIVM. Pœnitentia diluet, si quid indulgentius concessum, dictum prudenter:

Nemo desperet meliora lapsus.

Quem namque pœnitet peccasse, penè est innocens.

VIRTVS. Quis illam largietur? & quale illud est, quod pœnitentia eluendum est? & non consultius non pœnitenda committere, quàm cõmissa diluere? & cur non addis illud Poëtæ tui:

Nemo confidat nimium secundis?

Et non, *Grauis animi pœna est, quem post factum*

factum pœnitet? antè pudeat, ne pœniteat ferius.

VITIVM. Benignus Deus est. quis clementiæ illius terminos ponat?

Dei benigni-

VIRTVS. Iustus Deus est. quæ scelera stabunt impunita? & non

tas, spē: iustitia

Sequitur superbos vltor à tergo Deus?

timorē | suadet.

ac, vt benignitatis nō minimum intercurrat, non grauitate tarditatem pœnæ compensat? vt dictum verè sit:

Rarò antecedentem scelestum

Deseruit pede pœna claudo.

VITIVM. Pepercit multis. Niniue mihi, Dauid, Publicanus & Zachæus testes, & tot orbe millia.

VIRTVS. Perierunt plures. & quid Niniue ciuitas vna ad reliquum orbē? memento Sodomæ, & vicinarum ciuitatum. memento Core & Dathan, Ananiæ & Saphiræ, & tot millium ex Israël, & omni gente.

VITIVM. E multis hic esse potest vnus.

VIRTVS. Potest esse è plurimis. & non iustior metus sociandum plurimis in interitū, quàm in salutem paucis?

cis? quod si euenerit, quæ pœnitudo eluet?

VITIVM. Vno suspirio, paucisque lacrymis, deleri plurima possunt. spōgia hæc delictorum sunt.

*incerta
post de-
lictum
pœnitē-
tia.*

VIRTUS. Quid deligis delenda lacrymis? aut quis felicem hanc spongiam promittat delinquenti? quis mentem, otium, tempus? quantis ipsum delictum mors secuit, vt necdum integro crimine caderent? quanti innocua manu, sola mente noxia ceciderunt?

VITIVM. Verum speranda meliora.

VIRTUS. Deteriora timenda sunt.

VITIVM. Semperne in timoribus mortis & futurorū? quæ hæc vita est?

*In alta
pace æ-
ternorū
cogita-
tio po-
nis.*

VIRTUS. Eximere te his potes, & alta æternum pace frui. sequere momentem Deum, & æternorum felici expectatione animum pasce. scelus ra deuita, & in alta pace eris. probitati comes tranquillitas est, improbitati turbatio.

VITIVM. Incerta hæc sunt, & dubio ferè exitu luenda.

VIR.

VIRTVS. Quid certius sponfioni-
bus diuinis? fallere non potest Deus,
non magis quàm falli.

VITIVM. Verum quoties probam
vitam infortunato exitu funestantur
multi?

VIRTVS. Erras. non clauditur pro- *Vitam*
bitas infelici fine. finit bene, qui vixit *probam*
bene. *mors se-*
cura se-

VITIVM. Quid? non improbam vi- *quitur:*
tam beato fine signarunt multi? testis
mihi latro.

VIRTVS. E centum millibus fors v- *Impro-*
nus, aut alter. & quis pendētis de cru- *bam*
ce latronis vnus exitum speret, inter *vitam*
tot orbe toto latrones? vnum conces- *mors*
sit Deus, desperationi in remedium; v- *miseria.*
num tantum, præsumptioni in terro-
rem.

VITIVM. Non ignorat Deus pro-
nam in delictum humanam mentem,
cum sciat quàm infelici traduce fluxe-
rit hoc malum in omnes. quare non
tantum facilis in indulgentiam est, sed
& labanti manum porrigit, & erigit
non rogatus.

VIRTUS. Facilis omnino misereri
Deus. & labantes quidem prouocat,
inhortatur, minis terret, præmiis allu-
cit. at quàm rari vocantem audiant, i-
pse testatur, uvarum post racematione
raritate, spicarum post messem. & non
verba illius sunt: *Multi vocati, pauci vero
electi?* & non plus iustissimi timoris, ne
hic è multis; quàm spei, ne è paucis sit?
Et pronam fateor humanam naturam
in delictum iam inde à vetitæ arboris
delibatione; sed tot illam gratuitis se-
psit Deus donis, vt nec roboris quid-
quam, nec armorum desiderare possit
in tutelam.

*Multa
tutela-
ria pra-
sedia
data
homini
contra
pecca-
tum.*

VITIUM. Fateor non destituere Deum
hominem in interitum. sed graue est
semper luctari, semper in arena viuere
& circo.

*Bella à
sceleri-
bus, à
probi-
tate
pax.*

VIRTUS. Maiora à sceleribus bella
nascuntur. & intestina à delictis exur-
gunt odia, non nisi cum morte ponen-
da. à probitate pax alta; & si quæ pu-
gnæ, in triumphum sunt.

VITIUM. Vt sint in triumphum. at
dura victoria est quæ sanguine paratur.

VIR-

VIRTVS. Imò gratior victoria sanguine parata. & nescio quomodo cariora sint, quæ magno vænerunt? sudoribus, vulneribus, sanguine emisse, omnis vbique ætas in laude posuit. & quæ magna paruo constant? vilescunt empta paruo magna. vt magna sint, magno stare debent. Et verum illud semper:

Gaudet arduis virtus.

Serpens. sitis, ardor, arena

Dulcia virtuti, Gaudet patientia duris.

Letius est, quoties magno sibi constat honestū.

VITIVM. E multis hic fors esse optabit. & sorte contentus sua, ad præsentia, & nō magno parabilia, manum extendet.

VIRTVS. Non sunt hæ cogitationes generosioris animæ, sunt plebeix.

VITIVM. At miserum est, semper esse miserum.

VIRTVS. Ita est. infelicissimum est, Crimen bis esse miserum, hîc, & æternum. nulla probitas miserum facit, crimen facit. cùm delictorum conscientia perpetuus carnifex, & futurorum memoria terreat.

miseris facit, nō probitas.

VITIVM. Et quid infelicius quàm nudari præsentibus?

Æterna præsentibus potiora. VIRTUS. Quid infelicius quàm vestiri præsentibus, nudari æternis; indui perituris, spoliari perennibus?

VITIVM. Durum est non frui, cum possis, optaris.

VIRTUS. Dulce est carcere perituris, ut fruaris æternis.

VITIVM. Fatuitatis quoddam genus est exuere se his sæculi magnis, cum frui possis.

VIRTUS. Prudētia summa est, exuere se perituris, ut induaris æternis. & quæ sunt sæculi huius magna, si componantur cum æternis?

VITIVM. Non meretur opes, honores, voluptates, qui negligit, qui contemnit.

Dignissimus opum & honorum est, qui contemnit. VIRTUS. Dignissimus horum, contemptor est. & non sequitur contemptorem suum, honor? non meministi veteris Romæ? Honoris ac Virtutis ædes iunctim locarant; cum putarent ibi esse præmia honoris, ubi merita forent virtutis. hæc verò periturarum

con-

contemptrix est, æternarum studiosa.

VITIVM. Vt miserum est destitui fortunæ bonis, ita inhumanum non frui, cum possis.

VIRTVS. Magnus ille est, qui ad id se reduxit, quod eripere nulla fortunæ iniquitas potest. magnus, cuius felicitas à fortunæ felicitate non pendet. magnus, qui ad illum verticem conscendit, ad quæ nullæ fortunæ manus. maximus, qui suæ sibi felicitatis fabricator est, solius Dei indigus. miser qui felicitatem suam à fallaci fortunæ felicitate mutuatur; qui omni hora consiliorum fortunæ incertus, hæret dubius, semper pendulus.

Felicitatem animo, non opibus mediandã.

VITIVM. Miser, cui nulla culina fumat, nulli coqui sudant, nulli serui decrescunt.

Decorum apparatus.

VIRTVS. Felix, qui è paupere victu omni hora parabili, ad legumina nimirum & aquam, gulam deduxit. tū te consule. stomachum dico, cui illa parantur. dicet saturari se velle, nec ultra. & quo mihi coqui qui domini cæsum nouis in luxum cõdimentis mer-

E 7 gant?

gant? quò cibus coquorum sudoribus irroratus? Vis dicam? plus manuum, plus sordium. ita fit, vt, dum exercitum in culina vides, & pateris, sordium agmina & flumina bibas & comedas. Et quò mihi seruuli, si manus habeo famulantes? nò à dignioribus suis, quàm à seruulorum manibus obsequia parantur? & non ignauia signum est, alienis vti, cum possis tuis? quis alieno ore, manibus, stomacho, oculis, pedibus, ambulasse, vidisse, comedisse, bibisse contentus, felicem se arbitratus fuit?

VITIVM. Quæ hæc plebeia vilitas, cibum manibus suis parare, potum temperare?

VIRTVS. Imò, quæ ignauia alienis parare, cum possis tuis? nam si plebeium parare est, non & plebeium comedere est? & quid vilius, manibus comedenda parare; aut ori parata præbere? aut si hæc vilia, alieno necessum ore comedas, & reliqua naturæ alienis peragas, quo generosior habearis, & à plebeia consuetudine remotior.

VITIVM. Quid te consule. non pulcrum delectum habere ciborum, ut deligant oculi è multis, quò famem expleant.

VIRTVS. Quis non rideat fatuum ferculorum exercitum? vno milite expugnare hoc castrum potes. quo tot legiones? & quid laboras copia? vno contentus stomachus est. quo huic siluæ, prata, maria, flumina, aër, terrarumque vltima fatigantur? vis saturari, aut fatigari? vis implere, aut farcire ventrem? vis etiam cum voluptate? post farculos & horteos ligones, plus ex hordeacei panis frusto voluptatis capies, quàm ex densis ferculorum agminibus; quæ famem prouocare student, non explere, quæque primis ferculis sedatam, mille condimentis reuocare conantur. Vis denique ciborum omnem apparatus contemnere? intueri stomachum escis stipatum, dum de coquendis inæstuat sordibus, & præmeditatorium fit latrinarum; & cum Philosopho, specta exitum, & rusticum ab aulico secerne cibum.

VI-

VITIVM. Quid gratius, quàm grata
libare omnium gentium, omniumq;
vbique populorum vina, vt in singulis
singulorum bibas referasque ingenia?

*Potus
incom-
moda.*

VIRTVS. Quid quæris in potu? non
sitim restinguere? certius aqua quàm
vino facies. & quid circumspicis vina?
non sat magna exempla habes prodi-
tæ, aut indefensæ patriæ; traditi, aut
deserti exercitus? blanditur vinum. nõ
nego: at memento blandientis leonis
& serpentis vestigia hæc esse. feritatem
submitunt, non exuunt. hinc quo mi-
nime exspectaueris, exacerbatur tor-
uitas mitigata, & pro osculis venena
infiguntur. eadem in vino reperies, cu-
ius blandimenta furori proxima sunt.
hinc conuitia, & ferrum, etiam in eiu-
dem vteri & tori socium. Quò abiici-
mur homines? infra belluas nos abii-
ciunt vina. bibunt illæ vt sitim exple-
ant, nec vltra sitim potus. nos quo mi-
nus sitimus, plus ingerimus: & cum
vix binas amphoras stomachus capi-
at, sex pluresve non rarò cogitur ad-
mittere; ac integra demum dolia, quæ
redeant,

redeant, qua via venerant. Et quid mihi populorum narras vina, vt cum illis singulorum mores furoresq; haurias; ac quidquid in vnaquaque gente indecorum, inuerecundum & audax, bibas? vt habeas quod profundas in amicum, coniugem, parentem pœnitidine sæpe æterna? taceo reliqua. Monstrum habeatur luxuria sine vino, cui semper substructa lasciuia est. Iam cōscientiam omnium consulamus, ipsa natura enuntiabit, quales nos ante pastum & potum, in virgine adhuc salua esse consueuerimus; si non multo pollentioris mentis, multo viuacioris cordis; quam cum totum domicilium interioris hominis vino natat, cum ipsum tunc sibi hominem excidere solenne sit, occupatis memoriæ locis, impeditisque sapientiæ membris.

VITIVM. Quàm generosum deinde, quantique animi sit, montes, valles, nemora, equorum vngulis lassare, feras domare, retia fatigare, quis ignorat?

VIRTVS. Et quid magnum lassare *De ve-*
feras? *nat.*

feras? animorum belluas fregisse, domuisse, efferamque horum rabiem emollisse, compedibus induisse, magnum. Et quid quæris ex omni venatu? sudorem? rastra & ligones certius dabunt. derosa & dissipata, & in suo sanguine squalentia ferarum corpora? quæ hæc voluptas est, patientissimis oculis incubare cadaueribus derosis, ut discas animum efferare, eademque ab homine concupiscere.

VITIUM. Quid vis tandem omni iuventutem voluptate exuere? nihilque illi ætati largiri, negare omnia?

De animorum voluptate.

VIRTUS. Animo composito nulla voluptas maior. Hic ille est, quæ nulla spes, nullus metus, à recto bonoque deducant. quem non minæ, non tormenta, non præmia flectant. quæ nullus carnifex, tyrannus, exilia, paupertas, secures frangant: quem nulla tiara, purpura, diademata, sceptrâ dimoueant. in perpetua hic voluptate est, etiam in ignibus. non dico, non sentiet, sed contemnet; & interritus ibit in aduer-

aduersa, & inter illa. ingredi, & metire hanc mentem. quo profundius ingressus fueris, hoc plus solidæ voluptatis reperies. Verum vis concedere me iuuentuti voluptates aliquas. concedo æternas. cælo reposuit illas Deus. aut vis sæculi huius volaticas, & spoliari æternis? vis his excludi, & inani-bus & fallacibus pasci? aut non satis tibi gaudet, qui æternum gaudet? Vis etiam in hac vita? animus Deo plenus non sat amplam gaudiorum materiam possidet? imple hunc magno hoc Numine. quæ certior, quæ amœnior possessio? quæ delectabilior fruitio? aut altiora voueri certioraq; possunt gaudia? ad hæc facilis iuuentuti via est. Scio hæc plus patere introrsum, quàm extrinsecus splendeant. at opulentissima ferè secretum amant; tegi volunt. nemo thesauros publicauit. clausit. quoque plus de diuitiis habent, hoc plus recondit, & oculis subducit.

VITIVM. Difficilis ad hæc aditus, ardua via, sentibusque ac saxis obsita,

VIR-

*Virtu-
tis via
plana.*

VIRTUS. Vide quid senserit Philo-
sophus. Non, vt à quibusdam dictum est,
arduum in virtutes ac asperum iter est. plano
adeuntur. Non vana vobis auctor rei venio.
facilis est ad beatam vitam via. multò diffici-
lius est facere ista qua facitis. quid enim quie-
te otiosius animi? quid ira laboriosius? quid
clementia remissius? quid crudelitate nego-
ciosius? vacat pudicitia; libido occupatissima
est. omnium deniq; virtutum tutela facilior
est: vitia magno coluntur. Vt meritò dice-
re liceat, planam virtutum viam esse.
& non Deus vltiò manum porrigit, &
obtrudit dona? Ac licet vocarem per
ardua, non mererentur æterna fugiti-
uos labores? quanti olim in asperitu-
dine sacci, cineris horrore, terræ incu-
bantes, lorica tecti, cincti catenis, pa-
nem cinere miscentes, lacrymis potû,
suspiciosas duxerunt noctes oculorum
imbribus perplutas? ita, cum diem ci-
nere, noctes metirētur fletibus, Deum
cum Mose inuenerunt contuberna-
lem. nec vltra illis lacrymæ, aut sordes,
non pectorum tunctiones; nisi quòd
exinde amoris profilierint lacrymæ.
gaudia-

gaudiales lacrymæ, quibus è nube sua
 prœlabentibus, plus intus natum gau-
 diorum est, quàm extra imbrium. feli-
 ces lacrymæ gaudiorum matres. ve-
 rius; felices lacrymę gaudiorum sobo-
 les. his ego iuuentutem perplutam ve-
 lim, vt voluptate diffluat, adeoq; cir-
 cum circa circumstagnari, vt gaudiis
 vndique natet.

VITIVM. At quid vetat hîc frui, &
 alibi gaudiis; terrarum, & cœli?

VIRTVS. Nescis stare sententiã ma-
 gni Dei, aut hîc, aut in altera vita ca-
 rendum gaudiis? delectus in manu o-
 mnium. peritura deligis? exueris æter-
 nis. æterna deligis? perituris renuntia.
 Lazarus te docebit, & infelix Epulo.
 vis Deum in Lazaro præmiantem? nõ
 vis in Epulone sæuientem? vitam mo-
 resque illius imitare, huius fuge; &
 voluptatibus in hoc nuntium mitte,
 vt doneris in illo æternis. momenta-
 nea Epulonis si contempseris, spon-
 deo æterna. non ego; sed Deus. imita-
 re, & sequere. errare non potes ducto-
 re Deo. Quòd si me non audias, con-
 sule

*Aduer-
 sari sibi
 terrarũ
 & cœli
 gaudia.*

sule Epulonem. roga quid fecisse vellet, quid denūtiatum fratribus. & momentem sequere. nemo certius cauenda imitandaque denuntiabit, quam qui in se infelicia mundi, deliciarum ac voluptatum experitur præmia. vide demum in hoc & Lazaro, quid sequi, quid sperare, quid metuere debeas. nec aliis eges monitoribus, aut magistro.

VITIVM. Verum graue est, infra maiorum nomina & diuitiarum splendorem viuere.

*Ardua
quaque
cogitāti
calum
ferēda.* VIRTUS. Viue dignus Deo patre, viue cælo: nec graue erit in periculo denuntiatae per Epulonem æternitatis, victus & cultus castigationem Deo præstare. fecerunt plurimi, ætate, viribus, animis inferiores. Et quanta plerique perferunt? quibus animæ ac corporis periculis, ac contumeliis etiam, enituntur in causa votorum suorum? quæ non arria nocturnis diurnisque salutationibus occupant, ad omnem occursum maioris cuiusque personæ decrecentes, idque totum ob paucorum

rum sæpe annorum, mēſium, dierum, horarumque non rarò fugitiuum gaudium? & nos in æternitatis periculo, toleranda fugiemus? Intuere milites, omnia videor dixiſſe cum hos dico. ſudore, periculis, vulneribus, ſanguine plena ſunt omnia. nullæ hîc delicia. ignorant illas arma, ferrum, nuda humus, obuius cibus, campus cubile, ſaxum puluillus, arena culcitra, cælum tectum, ſtellæ candelæ, hoſtilis metus. & nos dubitabimus pati pro æternaturis, quod illi non dubitant pro perituris, & ſanguine plurimum luedis?

VITIVM. Quis æternitatem hanc denuntiauit terris? non in terrorem hæc lata?

*Veram
nos æter
nitatē
poſt hæc
vitam
mane
re.*

VIRTVS. O ſi in terrorem tantum! & ſane nulli animæ ſemel erogatæ, inferos patere, ſatis Dominus argumento Lazari in Abrahamæ ſinu requieſcentis, & ingemiſcentis in ignibus Diuitis, ex perſona Abrahamæ ſanxit, vt nulla iam alia denuntiatio infernæ diſpoſitionis expectanda ſit. ſemel in Abrahamam

ham

ham ex persona iudicis prolata sentē-
tia, æterna est. Tu vbi Lazari hîc mœ-
rorem, ibi gaudia; Diuitisque hîc gau-
dia, ibi mœrorem videris, delige quē
ducem sequaris. Et nō meministi ver-
borum Domini: *Discedite à me maledicti
in ignem æternum? &, Ibunt hi in suppliciū
æternum: iusti autem in vitam æternam.* at-
que hinc illud Marci ex Isaiā desump-
tum: *Vermis eorum non moritur, & ignis
eorum non extinguitur.* & illud Pauli: *In
flamma ignis dantis vindictam iis, qui non
nouerunt Deum, & qui non obediunt Euan-
gelio, qui pœnas dabunt in interitu æternas à
facie Domini, & à gloria virtutis eius.* illud
denique Danielis: *Qui dormierunt in ter-
ra puluere euigilabunt; alij in vitam æternā,
alij in opprobrium, vt videant semper.* Addo
his illud Ecclesiastici: *Ne verearis vsq; ad
mortem iustificari, quoniam merces Dei ma-
net in æternum.* Nec potest animam alio
Deus, quàm præmio donare æterno,
pœna æterna. cū enim plurimum in
hac vita, non donentur præmiis boni,
non torqueantur pœnis mali; si iustus
Deus est, præmiandi aliquando boni,
punien-

puniendi mali pro meritorum demeritorum queratione erunt. Nihil horum hîc factum, fiet ergo in altera vita. in qua cum nullus meriti demeriti-ve locus sit, solius præmiationis ac punitionis erit. quæ cum nullo fine terminabitur, nec præmia, nec pœnæ. Ut raceam scelera pœnas mereri æternas in æternum Deum commissa, cuius dignatio æterna, bonitas æterna, iustitia æterna, æterna omnia. quæ cum hîc deleta non fuerint, deleri in altera vita non possunt, quæ misericordiam omnem excludit, solamq; iustitiam agnoscit, solam paritur.

VITIVM. Omnis hîc pagina Deo plena est. & quantos reperias qui aliud sentiunt?

*Sunt qui in fortuna iã casibus omnia ponant,
Et nullum credant mundum rectore moueri,
Natura volente vices & lucis & anni:*

Atq; ideò intrepide quæcunq; altaria tangunt.

Viuunt intrepide. nec quidquam subtractum eunt animæ, non corpori. hîc illis felicitas summa, hîc cælum. reliqua permittunt fortunæ. eueniat

F quid-

quidquid illi solutissimæ legibus, humanarum rerum dominæ placitum fuerit. erimus Camilli; sin minus, Dionysii; si nec illi, Rutilii; sin impatientes moræ, Pæti, Catones; & vt proiectissimi, Socrates, Reguli.

*Deum
esse ra-
soni-
bus pro-
batur.*

VIRTUS. Nunquam ego hodie Cyrenæum, nunquam rediuuium Diagonam audiri posse verebar, qui timorem omnem quo regimur, qui venerationem qua sustentamur, vna falce præscinderet. fierine potest, eo te prolapsum amentia, vt mundum rectore suo exuere conareris? an tu fortuitis concursuibus summam rerum constitui, tanquam frustis temerè inter se coalescentibus, arbitraris posse? non vbi orbis singula lustraueris, infera, supera, media; vides omnia loqui Numen vnum, quæ natura omnis certa lege inspiretur, gubernetur? Cælum intuere. vide vt in noctem astris exornetur, in diem sole lustretur, & scies quam sit in eo non fortuita, sed certa quædam firmataque magni alicuius Numinis libratio. vide annum, mens-

ses,

ses, dies, lunam ipsam; quàm pallefcē-
 tibus ac timentibus initiis auctior, ple-
 noque iam cornu regia, dein senio
 quodam suo, ac repetita adolescentia
 circumagatur. Quæ omnia, cùm nec
 intelligi sine summa ratione possint,
 vis sine ea posse euenire, certa que
 nunquam moriente vicissitudine per-
 sistere? vis sine auctore, sine parente,
 tot testata sæculis cursum suum tene-
 re? quid? inoffensa hæc velocitas for-
 tuiti impetus erit? non procedet ab
 imperio legis æternæ? tantum clarissi-
 morum luminum ex ordine lucentiũ,
 materiæ ascribemus erranti? terram
 ipsam pendulam & immotam, & in
 orbem properantis cæli, siderumque
 fugam spectantem, fortuita dicemus
 pendere manu? imo & quæ sine ordi-
 ne arbitramur properãtia, nubes, plu-
 uiæ, elisorum fulminum ictus, incen-
 dia montibus effusa, terræ motus la-
 bantis soli, quamuis subita, sine ratio-
 ne arbitraris prouenire? Audiamus
 Senecam: *Superuacuum est ostendere, non
 sine aliquo custode tantũ opus stare, nec hui-*
 F 2 *siderũ,*

siderum certum discursum fortuiti impetus esse, & quæ casus incitat sæpe turbari, & citò arietare. hanc inoffensam velocitatem procedere æternæ legis imperio: non esse materia errantis hunc ordinem: non quæ temerè coierunt, tanta arte pendere. Iam verò si quis obseruauerit nudari littora pelago in se recedente, eademq; intra exiguum tempus operiri, credet cæca quadam veneratione modò contrahi vndas, & introrsum agi, modò erumpere, & magno cursu repetere sedes suas: cum illæ interim portionibus crescunt, & ad horam ac diem subeunt, ampliores minoresq; prout illas lunare sidus elicit, ad cuius arbitrium oceanus exundat. Adde Epictetum: Ciuitas aut domus, ne momento quidem aut puncto temporis, consistere sine procuratione & gubernatione potest. & hic tanta amplitudine & magnitudine præditus mundus, temerè ac fortuitò, nulloq; ordine administrari poterit? est ergo aliquis ipsius gubernator.

Quòd si maria cogites, vt infusa valibus molliant terras, vt nulla fluminù incrementa sentiant, vt nudatis littoribus in se recedant, eademque paucis ptercurrentibus horis operiant; cre-
des

des cæca quadam volutatione, vndas tam certo modo introrsum agere, modo emittere? easdemque stasis horis ac diebus, pro imperio lunaris sideris, ad cuius arbitrium exundant, crescere ac decrefcere?

Iam vniuersi totius ordoq; temporum, quid aliud loquuntur præter magnam mentem reëtricem? aut tu arbitraris, ver floribus, æstatem messibus, autumnum vinetis, hyemem sepeliendo vt viuat semini, frustra niues glaciemque præbere? Nec vniuersitas tantum tota, sed & singulæ partes Deum loquuntur. Vide vt singulis anteprouida sua notione prospexerit. Ægypti siccitatem temperat amnis, Indus Orientem rigat. Veniamus ad plebeia. ollam cogita, mapalia. an non tibi statim occurrit figulus, & fabricator operis? ciuitas, domus, casa, sine gubernatore ruant. & hæc tam ingens fabrica temere administrabitur? flecte oculos ad cælum. credes sidera sine parente stare? inspice dein, qua patet, orbẽ. quot miracula, quot in inæquali cur-

su, æquabiles vicissitudines reperies? & in tanta varietate tam certus ordo sine ratione stabit? & non anni per vestigia recurrentes, tenebrarumque & luminis recurstantes vices, Numen aliquod testantur præstantissimæ mentis, à quo in tanta varietate tam certus ordo? quid? quòd in minimis ea portenta sint, vt sine magno Numine stare non possint.

VITIVM. Quæ sunt illa minima portentosa Numine plena, & quæ magnū aliquem factorem testantur?

*Deum
esse è re-
bus mi-
nimis
creatis
colligi-
tur.*

VIRTUS. Mira omnino quæstio. & quid vsquam est, quod nõ clarè factorem suum loquatur? incipiamus à minimis. Bombyx papilio est. mox frigorum impatientia inhorrescit villis, & aduersum hiemem tunicas sibi instaurat, pedum asperitate radēs foliorum lanugines in vellera, quæ exinde vnguium carminatione subigit, ac mox inter ramos tanquam pectine trahit, ac corpori demum inuoluit.

Vide araneam lanifera intus semper fertilitate grauidam, tanquam semper partu-

parturientem, quàm moderato vngue,
quàm tenui filo, quàm æquabili dedu-
cit stamina: quanta siue in tutelam, si-
ue in bella & hostem propugnacula
nectit prudentia.

Intuere apes. interdiu illis statio ad
portas more castrorum, noctu quies
in matutinum, donec vna excitet ge-
mino aut triplici bombo; tunc vniuer-
sæ prouolant, si benignum nocte diem
fuerint (prædiuinant enim ventosque
imbresque;) qui si votis non respon-
derit, continent se tectis. Rege verò
mortuo, mœret plebs ignauo dolore,
nec cibos conuehit. tristisque tantum
murmure glomerantur circa corpus.
subtrahitur ergo multitudini, ne fame
pereant.

Iam in cõcha quanta varietas? quot
colorum differentiæ? quot formarû?
videbis planas, cõcauas, longas, in or-
bem circûactas, dimidio orbe tectas,
in dorsum elatas, rugatas, denticula-
tas, striatas, vertice muricatim intor-
to, margine in mucronem emisso, fo-
ris affuso, intus replicato. quasdam

virgularas, crinitas, crispas, pectinatim diuisas, imbricatim vndatas, cancellatim reticulatas, in obliquum, in rectum expansas, porrectas, sinuatas, milleque modis aliis variegatas. Illud in his etiam magnum, quod de saginæ qualitate reddant habitudinem vnionum. quoties enim excipiunt matutini aëris semen, candicant orbiculi; & fit clarior margarita, si purum fuerit quod hauriunt; quoties vesperi, fit obscurior, & pallore suo languet, aut rufonubilatur. ita magis de cælo, quam de mari partus habent. Si repente micuerit coruscatio, intempestiuo metu comprimuntur, clausæque subita formidine vitia contrahunt abortiua.

Lusciniam verò quis non admiretur? nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto. interdum secum murmurat. exurgit deinde voce plena, graui, acuta, celeri, tremula. breuiter, quidquid ubique musicum, ore, fidibus, in digitali habes corpusculo. & quisquam fortuitam

tuitam hanc varietatem arbitrabitur? Reliquas aues non tango. vincor propè in singulis miraculo. hoc mirum, quasdam terras certi generis aues non admittere. Noctua si Cretam viderit, moritur. In Fidenate agro ciconiæ nec pullos, nec nidum faciunt. Perdices non transuolant Bœotiæ fines in Attica. Rhodus aquilam ignorat, Picum Tarentinus ager.

Lustremus omnium matrem terrã. quàm benigna in omnes. quanto quæ accepit, fœnore reddat, & sponte etiam fundat, quantaque fœcunditate medicas protrudat herbas. Quid? quòd eadem alibi aurum, argentum, electrũ, æs, plumbum, ferrum largiatur? alibi gemmas, digitorum, frontium, auriũ, mulierumque naufragia. Murrhina & crystallina ex eadem effodiuntur, quibus pretium facit ipsa fragilitas, aliis raritas & inopia, peregrinitas aliis; quibusdam non nisi à periculo pretium. Semper benigna, mitis, indulgens, ancilla semper, & semper mater, dũ semper homini parturit. Nec stantes tan-

F s tum,

tum, sed & natares videbis terras. Fluctuant sane in agro Cæcubo, Reatino, Mutiensi, Statoniensi, Audomarenfi, Mela tradit, lucum, ac in eo grande templum natare; in quo pyramides tres, quarum maximam quatuor ferè soli iugera in latitudinem altitudinemque occupare. quæ omnia quocunque ventia agunt, pelluntur. Quid? quod ad Curilias aquas, opaca silua, nunquam die ac nocte eodem loco visatur? quædam etiam in ingressu tremant, in Gabiensi agro, Reatino, Campano Brabantia parte? Vide quanto deinde discrimine ludat in arboribus. habes simplices, quibus à radice caudex v-nus, rami frequentes, vt oliua & vitis, quædã fruticosi sunt generis, vt myrtus & auellana nux. quædam bifurcæ, quædam diuiduæ, indiuiduæ aliæ. quibusdam ramorum ordo, aliis inconditus. quædam etiam à radice brachiatæ, quædam non nisi à cacumine ramosæ. quædam non florent: ilex enim, picea, larix, pinus nullo flore exhilarantur. folia nõ decidunt oleæ, lauro, pal-

maz,

inæ, myrto, cupresso, pinis, hederæ, rhododendro; non pinaastro, iunipero, cedro, terebintho, ilici, taxo, aquifolio. latissima deinde folia viti, fico, platano; angusta myrto, punicæ, oleæ; capillata pino, cedro; aculeata ilicum generi, carnosa cupresso, longa salici, cincinnata piro, angulosa, hederæ, diuisa platano, insecta abieti, sinuosa roburi, spinosa cute rubo, mordacia verticis, pungentia pino. Arborum etiam quædam gaudent montibus, abies, castanea, fraxinus; quædam vallibus, prunus, oleaster, iuglans, morus, sambucus; aquis salices, populi, filix; has oderunt cupressi, castaneæ, iuglandes. Fructus etiam arborum quàm varii: quibusdam intus lignum, extrâ caro, vt oliuis, prunis, persicis, cerasis: aliis intus corpus, foris lignum, vt nucibus: corio clauduntur castaneæ, putamine nuges: crusta teguntur glandes, cute uvæ, membrana punica, carne & succo mora, cute & succo cerasa. In floribus nō minor varietas. quidam bulbo commendantur, quidam capite,

alii caule, folio alii, alii vtroque, non pauci semine; quidam cortice, cute, cartilagine, carne, colorum varietate, nitore, odore. atque hinc in æmulam elegantiam hortos videbis ludentes, lasciuientes in vario fœcunditatis suæ gaudio. Hoc tamen ferè in his vsu venit, vt qui spectatissime florent, celerime marcescant.

In vitibus magnus omnino naturæ ludus. hîc saxis incoquantur vina, ibi paludibus etiam innatant. valles nonnullæ deposcunt, montes aliæ; ac non nisi montibus sudant. inuenies biferas, triferas etiam, in quibus uvæ maturescunt, turgescunt, florent. ac in quibusdam prouinciis stant vites sine vlllo pedamento, alibi herbarum more vagantur per arua, in Campano agro populis nubunt, sudibus alibi maritantur. colore vndique vario: hîc purpureo lucent, ibi luteo; illic fulgent roseo, viridi alibi delectant. miscentur deinde colorum genera. & tument quædam mammarum more, prælongis alia porriguntur acinis. durant ex hinc
alia

aliæ per hyemem pensili concameratæ
nodo, aliæ fictilibus ollis & dolis in-
cluduntur succo suo contentæ, con-
duntur & musto, vinoque suo inebri-
antur.

Discrimina deinde in his omnibus
producendis aut repellendis agrorum
quis enarrabit? quis fœcunditatem,
sterilitatem, quis reliqua? In Byzacio
Africae, centena quinquagena fruge
fertilem campum tradunt, nullis cum
siccus est arabilem tauris, post imbres
vili a fello, vomerem tandem fœmina
trahit. In Chalcia Rhodiorum insula,
locum ad eò fœcundum, vt satum tem-
pore suo demetant hordeum, subla-
tumque serant, & cum aliis frugibus
metant. Quid de Hollandiæ pascuis
dicam? sunt qui asserât, tantum annuè
lactis fundere, quantum Gallia tota
vini. Certè in Flandriæ agro, quinos
non rarò ouis vna alit vberè fœtus.

De rupibus terra enatis quid dicã?
tangam in tanta varietate pauca. Iuxta
flumen Indum alteram rupium ferrû
omne tenere, alteram respuere vo-
lunt.

lunt. ingentem etiam in Asia rupem vno digito mobilem, totius verò corporis impulsu immobilem narrat. sed & circa Asson Troadis lapides enasci, qui quæcunque corpora consumant leui attactu.

Aquarum & fontium miracula quis enarret? Gangis fontem qui incolunt, nullius ad escam opis indigos referunt, odoreque viuere siluestrium pomorum, vt olfactu alantur. quòd si terrio rem spiritum hauserint, exanimari. Portentosa omnino Dabris fontis natura in oppido Garamanto, decies alternis vicibus die friget, nocte feruet; ac per eadem venarum commercia ignito interdum vapore æstuat, glaciali interdum algore horrescit; incredibili memoratu, vt tam breui spatio tam dissonam sui natura faciat varietatem. Illud certe nouum, quod hæc aquæ contra siderum disciplinam vertant vices. nam cum mundum à calore vesper temperat, ita incalescunt, vt noxium sit contigisse; rursus cum exortu solis feruefacta sunt omnia, sic glacia-

glaciales euomit scaturigines, vt hauriri à sitientibus non possit. In Illyriis expansæ super frigidum fõtem vestes, accenduntur. In Dodone verò fons gelidus immerfas extinguit faces; extinctas, si admoueris, accendit. In Falisco verò aqua pota candidos boues facit, in Bœotia amnis Melas oues nigras, Cephisus albas, Xanthus rufas. In Larinensi agro duo fontes mutuo iuxta fluunt, alter omnia respuens, alter absorbens omnia. Quibusdam etiam locis iniectum lignum lapideo cortice obducitur, alibi folia lapidescunt. In Agrigentino lacu oleum supernatat. hoc pingue inhæret arundinũ comis de assiduo volutabro, è quarum capillamētis legitur vnguentum medicum cõtra armentarios morbos. Vetat abortum in muliere Linus Arcadiæ fons, Pyrrhea flumen sterilitatem inducit, fœcunditatem Sinuessanæ aquæ, quæ & virorum insaniam pellunt. Vulneribus autẽ Albula medetur, vitiligines Alphion lacus tollit. Eburonum ager fontes habet ferruginei

ginei saporis. purgant hi in quibusdā corpora, sistunt in aliis, calculorum vitia emendant, pluribusque morborum generibus medentur. In Bœotia verò fontes duo, quorū alter memoriam, obliuionem adfert alter. In Fortunatis verò insulis duorum maxime fontium mirāda narrant. alterum qui gustauere, risu soluuntur in mortem; ita affectis vnum remedium, ex altero bibere. Quin & auri ramenta deuehunt flumina, Tagus Hispaniæ, Italiæ Padus, Hebrus Thraciæ, Pactolus Asiæ, Ganges Indiæ. nec vllum absolutius aurum, cursu ipso trituque politum. Hæc tanta miracula aquarum, quid nisi magnitudinem factoris sui loquuntur?

De mari verò quid dicam? superant illius prodigia omnem calamum. vide quomodo illi è cælo disciplina, cum commoueatur lunæ cursibus. adeo vt huius vicissitudines studiose sequatur, nunc auctus & robor, nunc illius defectiones & deliquia. atque hinc illi macies aut plenitudo. neque eodem
semper

semper modo cursum suum tenet; sed prout illa aut mergitur aut surgit, tenuatur aut corporatur, variat illud alternantes suos cursus.

De piscibus taceo. integra mihi, si tango, volumina exurgant. in vno delphino quanta? Non taceo tamen remoram semipedalem piscem inhibere posse & stare cogere ingentes naues ære ferroque rostratas, sæuiāt licet fluctus ventiq; , fluctibus omnibus ventisque quaqua parte sæuiantibus potentior.

De quadrupedibus nihil dico. crescat in immensum oratio. vnum tantum considera in re non magna; quàm mirè natura lasciuiat in quorundam cornibus. spargit hæc in ramos vt ceruorum, simplicia aliis tribuit, aliorum finxit in palmas, ramosa capreis, in anfractum conuoluta arieti dedit, infesta tauris, rupicapris in dorsum adunca, damis in aduersum, aliis erecta, rugarumque ambitu contorta, in tenue aliis fastigiū exacuta, aliis singula & in media fronte aut naribus; aliis etiã ad
incur-

incursum robusta, aliis ad ietum; ad-
unca aliis, aliis redunca, plurimis de-
nique supina.

Hoc etiam non indignum calamo,
esse inter bestias inimiciarum & cō-
cordiæ miracula. Mugil & lupus mu-
tuo odio flagrant, congrus etiam &
murena, polypus & locusta, ichneu-
mon & crocodilus. amicitiam testan-
tur balena & musculus.

De ventis altum mihi silentiū. quis
ex abdito thesauros hos mihi reclu-
det? caligant hīc omnium ingenia, &
vinci se fateantur necessum est. quare
nec attingo. hoc tantum docemur ex-
perientia, humidum ferè Africum esse,
siccum Corum & Vulturium, niualē
Aquilonem, æstuosum Austrum, te-
pidum Fauonium; & noctu Austrum,
interdiu Aquilonem vehemētiorem,
illum etiam in maiores fluctus exur-
gere.

Hæc tanta, tam varia, tam certa,
eundemque semper cursum tenentia,
an fortuitis euenire casibus, cæcisque
volutationibus, ac in incertum ruen-
tibus

tribus putas posse? aut nulla hæc ratio, mens nulla, ad certos propositosque sibi fines formet, dirigat, tueatur, & in nepotes ire cogat; sed è fortuitis causis, fors hinc, fors inde ruentibus, fortuiti hi euentus nascantur? In quem integri capitis fortuitæ hæc connexiones cadere possunt? Fors crederes, si cum Romanis olim, Febrim, Orbonam, Malam fortunam; si atricolores, aligeros, claudos, ouo editos, alternis viuentes; Deorum etiam adulteria, iurgia, odia, furta narrarem, omniumque gentium Deos, etiam boues & crocodilos, feles, serpentes. ô vbi pudor!

VITIVM. Magna in paruis narraſſe te miracula non nego, quibus magni alicuius Numinis aſtruere magnitudinem conatis. at tu mihi negare nõ potes, magnos omni sæculo, quidquid hîc paruum magnumque eſt, rerum dominæ fortunæ tribuiſſe. Et vt tibi clarè mentem meam aperiam. fabulæ quidquid hîc terrorum, quidquid ſpei poſtmodum bonæ. Viuimus mortu-

morta-

mortales quamdiu fata sinunt, quamdiu cuiusque fortuna bona, quamdiu mala patitur; nec vltra.

*De fato,
quid sit.*

VIRTUS. De fato, rides, an vera censes? quid, rogo te, est Fatum? Deus? homo? monstrum? vbi illi sedes? an per vniuersi latitudinem dispergitur? mas est, fœmina, neutrum? aut an aliud est Fatum, quàm quod Deus de vnoquoque nostriùm anteprouida sua scientia, pro cuiusque meritis, fatus est, in illa immensitatis suæ prænotione? Quòd si Fatum velis immotas quasdã causas, quas declinare nemo possit, ob inexpugnabilem inter se earundem connexionem; adeò, vt quod obuenturum singulis boni malive, nulla liberæ voluntatis, in hanc illamve se partem inclinantis habita ratione, certum firmatumque sit; frustra Iudices, pœnæ, leges. cùm enim fatalia illa decreta inuertere nulli liceat, hæc verò non pendeant à voluntatis, in hæc potius, quàm in illa se flectentis libertate; quid causæ erit, cur peculatores, legum inuersores, morte damnentur,

si ad

si ad illa ineuitabili factorum lege traherentur? si propulsare hæc à se mala factorum placitis prohiberentur? si eorundem ineluctabili ad hæc necessitate adigebantur?

Iam quid nostrum quisque animum format, vitam componit, actiones fabricat? quid se, quid suos monet? quid per ancipitia fluctuantium, cursum dirigit? quid inclamat pereunti, Caue; ferrum hinc, hostes, insidia, venena latent; si mutari certa non possunt, nec parari quidquam aduersum incerta? si consilium meum fata occuparunt, decreueruntque quid vellem, quid facerem? aut delectui meo nihil permittunt? Quid parens filium erudit, monetque ad regulam praua corrigat, si inexorabili omnia lege fata constringunt? Et audiam ego hodie aliquid ex te. quis prohibebit, quo minus annuam veris, abnuam falsis? Fata? quis me, si obieceris pecuniam, dignitates, foeminam, verborum contumelias, mortem, amare coget aut odisse? audi Philosophum, de voluntate illi verba.

Proin-

Proinde peculiaris hæc nostri pars, quam nobis contribuit Deus artifex. quam si euellens à nobis, hæc natura efficeret, vt vel ab ipso, vel ab alio quopiam cogi posset aut impediri, profectò pro Deo non esset habendus, nec sane eo quo æquum erat modo nos curaret. Verecundam vero mentem, fidelẽ, gratam quæ mihi fata dabunt? quæ tollent? ex hac possessione quis me eiiciet? audi eundem: Ne Iupiter quidem mihi id concessit quod ipse habebat. quod prohiberi, quod impelli non posset.

VITIVM. Quid ergo? si fatum nullum est, an tu Deum putas aliquẽ prospectare è summa specula gubernatorem ac moderatorem sublunarium rerum harum? Non bene veterum vnus?

Ego Deum genus esse semper dixi, & dicam calitum:

Sed eos non curare opinor, quid agat hominum genus.

*Providentia
diuina
assertio.*

VIRTUS. De diuina prouidentia, quam tollis, quid dicã? amate vos Sodomæ supra: adulteria, incestus pilæ sint: cædes, venena, furta, latrocinia tu-

tò or-

tò orbem inambulent. quid enim si nullus prospector Deus, nullus munerator, iudex nullus? aut si ille ipse solitarius, destitutus, cælo suo captiuus, in nullius mores, vitam, facta, verba, cogitationes disquirat? scilicet ne curiosior videatur, ne vniuersis occupatus, singulis sufficere non possit.

Vide solem. & ille quidem cælo affixus terris omnibus sparsus est, misceturq; omnibus. quo magis magna illud Numen fabricator Solis & vniuersi huius, præsens vbique miscetur omnibus, nulla sui claritate vitiata. sed & cogitationibus interest, & abditissima mentis nostrę tenebricosa specula, radiis suis lustrat.

Agnouit hoc Epictetus, *Deus est prouidens omnia, & quem latere non possis, non modò si facias aliquid, sed etiam si cogites, aut in animum inducas.* non credas hîc Paulum loqui? Agnouit etiã Seneca Stoicus: *Deus ipse humano generi ministrat, vbique & omnibus præstò est.* addit: *Primus est Deorum cultus Deos credere. deinde, reddere illis maiestatem suam, reddere bonitatem,*

tem,

tem, sine qua nulla maiestas est. Scire illos esse qui praesidet mundo, qui vniuersa vi sua temperant, qui humani generis tutelam gerunt. Nota est illis operis sui series. omnium illis rerum, per manus suas iturarum scientia in aperto semper est. nobis ex abdito subit, & qua repentina putamus, illis praevisa veniunt ac familiaria. & alibi: Propè est, ait, à te Deus. tecum est, intus est. Ita dico. sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumq; nostrorū observator & custos. hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo nemo est. an potest aliquis, supra fortunam, nisi ab illo adiutus, exsurgere? ille dat consilia magnifica & erecta. In vnoquoque bonorum virorum habitat Deus. Non tibi hæc ex medio Euangelio videntur petita, ac ex sublimi magni Ioannis calamo? addit. credas ab illius pectore suxisse, qui à Domini pectore hauserat. Deus ad nos venit. quod propius est, in homines venit. nulla sine Deo mens bona est. semina in corporibus humanis diuina dispersa sunt. quæ si bonus cultor excipit, similia origini prodeunt, & paria his, ex quibus orta sunt, surgunt: si malus, non aliter quàm humus sterilis & palu-

stris,

stris,
acc
par
rere
log
Deu
qua
est.
pella
les.
est, e
rum
ces. e
detu
cet.
est e
tu vi
falle
suis
arb
gust
tis f
vis
Deu
(ad

stris, necat. Potuit propius ad Ioannem accedere, & arbitrii nostri in nullam partem coacti libertatem clarius asserere? Vis deinde in Philosopho Theologum audire? Exemplaria rerum omnium Deus intra se habet, numerosq; vniuersorum quæ agenda sunt & modos mente complexus est. plenus his figuris est, quas Plato Ideas appellat, immortales, immutabiles, infatigabiles. Vis illum fatum vocare? non errabis. hic est, ex quo suspensa sunt omnia, caussa caussarum. Vis illum prouidentiam dicere? rectè diceres. est enim cuius consilio huic mundo prouidetur, vt inconcussus eat, & actus suos explicet. Vis illum naturam vocare? non peccabis. est enim ex quo nata sunt omnia, cuius spiritu viuimus. Vis illum mundum vocare? non falleris. ipse enim est totum quod vides, totus suis partibus inditus, & sustinens vi sua? Nō arbitreris hunc discipulum fuisse Augustini, aut magistrum, aut ex Aquinatis schola venire, aut hunc ex illius?

Ad hunc quæ preces fundēdæ sint, vis scire? accipe ab eodem: *Audacter Deum roga, nihil illum de alieno rogaturus.* (addunt ex Athenodoro: tūc scito te esse omni-

G bus

bus cupiditatibus solutum, cum eò peruenis, ut nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palàm.) Subdit: Nunc enim quanta demerita est hominum? turpissima vota Deo insusurrant; si quis admouerit aurem, conticescunt; & quod scire hominem nolunt, Deo narrant. Vide ergo ne hoc præcipi salubriter possit. Sic uiue cum hominibus, tanquam Deus videat; sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant. Quò preces si prouidentia nulla est, & ignarus rerum nostrarum uiuit Deus? Obiicit hîc sibi Philosophus, & respõdet: Scio quid hoc loco respondeatur, non dat Deus beneficia, sed securus, & negligens nostri, nihil agit, nec magis illum beneficia quàm iniuriæ tangunt. Hoc qui dicit, non exaudit precantium voces, & undique sublatis in celum manibus vota facientium, priuata ac publica. quod profectò non fieret, nec in hunc furorem omnes mortales consensissent, alloquendi surda numina, & inefficaces Deos, nisi nossent illorum beneficia nunc ultro oblata, nunc orantibus data; magna, tempestiua, ingentes minas interuentu suo soluentia. Quis est autem tam miser, tam neglectus, quis tam di. ro fato,

& in

& in pœnam genitus, vt non tantam Deo-
 ram munificentiam senserit? Ipsos illos com-
 plorantes sortem suam, & querulos circum-
 spice, inuenies non ex toto beneficiorum cele-
 stium expertes: neminem esse, ad quem non
 aliquid ex illo benignissimo fonte manau-
 rit. Neque necessitatibus tantummodo nostris
 prouisum est; vsque in delicias amamur. Tot
 arbusta, tot non vno modo frugifera, tot her-
 be salutes, tot varietates ciborum, per to-
 tum annum digesta, vt inertii quoque fortui-
 ta terra alimenta præberent. Iam animalia
 omnis generis, alia in sicco solidoque, alia in
 humido innaſcentia, alia per sublime dimif-
 ſa: vt omnis rerum natura pars tributum a-
 liquod nobis conferret. Flumina hæc amœnis-
 ſima, flexibus campos cingentia, illa præbitu-
 ra commerciis viam, vasto & nauigabili cur-
 ſu vadentia, è quibus quedam statis diebus
 incrementum trahant, vt anhelæ, vt feruen-
 ti ſubiecta celo loca ſubita vis æſtium torren-
 tiis irriget. quid medicatorum torren-
 tiarum vena? quid in ipsis littoribus aquarum ca-
 lentium exundatio? Nonne, ſi gratus es, di-
 ces: Deus nobis hæc otia fecit; namque erit
 ille mihi ſemper Deus. Ille Deus eſt, non qui

paucas boues, sed qui per totum orbem armēta dimisit, qui gregibus vbique passim vagantibus pabulum præstat, qui pascua hibernis æstiuâ substituit, qui non calamo tantum cantare, & agreste atq; inconditum carmen ad aliquam tantum oblectationem modulari docuit, sed tot artes, tot vocum varietates, tot sonos, alios spiritu nostro, alios externo, cantus edituros, commentus est. neque enim nostra ista, quæ inuenimus, dixeris: non magis, quàm quòd crescimus, quàm quòd ad constitutum temporum sua corpori officia respondent.

VITIVM. Quid tu mihi diuinam prouidentiam? non ferè per egestatē, contumelias, ignominiam, adeoque per ignes & per gladios, ferras, secures, rotas, vncos, forcipes, crucem, equuleos, flagra, lapides, & malorum vltima defæuri in optimos quosque videmus? Iob mihi testis & Tobias, & illi *Heb. II.* qui ludibria & verbera experti, in super & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt, circuiuerunt in melotis, in pellibus caprinis, e-gentes, angustiati, afflicti: in solitudinibus errantes,

rantes, in montibus, & speluncis, & in cauer-
nis terra.

VIRTVS. Fateor defæuire hîc in suos
Deum, sed in salutem. Non & medici-
na de scalpello & cauterio, de sinapis
incendio, de nouacula, ferro, ignibus,
fecat, inurit, extendit, mordet? nec ta-
men quisque medicinam damnat. lau-
dat & mercede cumulat. Et quis lucta-
tor agonis sui præsidem sugillauit? pu-
gni, liuores, vibices, cruores, gemebū-
dæ inter cæstus genæ, dentium fragmi-
na, coronas negotiantur & gloriam, i-
magine & statuas, & quãdam de me-
moria resurrectionem. Quære an do-
leat pugil noster; negabit. ostenta vul-
nera; æternitatis palma tegit. sangui-
nem; corona sistit cælo reposita. & plus
semper de victoria gaudii, quàm de
iniuria mœroris reperies. Et quis hunc
mœrentem arbitrabitur quem videt
lætum, & plus gaudii effudentem
quàm sanguinis? Quid? non vos ipsi
athleras vestros segregatis ad strictio-
rem disciplinam vt robori ædificando
vacent? non continetis à luxuria, à ci-

Deum
suos ad-
uersis
proba-
re.

bis lætioribus, à potu iucundiore? cruciatibus, fatigatis, ut quo plus laborauerint, hoc amplius de victoria sperent?

Iam illæ vestræ laudes in Empedoclem desilientem in ignes, in Peregrinum rogo se inuoluentem, in Asdrubalis uxorem cum filiis in patriæ incendium deuolantem, in Cleopatram aspides sibi immittentem, in Catonem ferro libertatem vindicantem, in Atheniensem meretricem de morfa lingua tyrannum conspuentem, in Philosophum è mortario ridentem, quid loquuntur? Claudio è magno Tertulliano: *Si tantum terrena gloria licet de corporis & animi vigore, ut gladium, ignem, crucem, bestias, tormenta contemnant, sub premio laudis humane; possum dicere, Modicae sunt ista passiones ad consecutionem gloriae caelestis, & diuinae mercedis. tanti vitrum? quanti margaritum? quis ergo non libentissimè tantum pro vero habeat erogare, quantum alij pro falso? Et audire hinc unum è vestris lubet inter tormenta & ignes admirandum, & Diis se æquantem, & caelo immittentem.*

Rogat

Rogat ecce iam me genitor, & pandit polos.
 Venio pater. vultusq; non idem fuit:
 Tremente pinum dextera ardentem impuli;
 Refugit ignis, & reluctantur faces,
 Et membra vitant: sed recedentem Hercules
 Insequitur ignem. Caucasum, aut Pindum,
 aut Athon

Hercu-
 lis in
 tormē-
 tis ingēs
 animi
 robur.

Ardere credas, nullus erumpit sonus.
 Tantum ingemiscit ignis ad durum iecur.
 Typhon in illo positus immanis rogo
 Gemisset ipse, quiq; conuulsam solo
 Imposuit humeris Ossan Enceladus ferox.
 At ille medias inter exurgens faces
 Semiustus ac laniatus, intrepidus, rubens;
 Nunc, o parens Herculea, sic stare ad rogam
 Te mater, inquit, sic decet flere Herculem,
 Inter vapores positus, & flammae minas,
 Immotus, inconcussus, in neutrum latus
 Correpta flectens mēbra, adhortatur, monet.
 Gerit aliquid ardēs: omnibus fortem addidit
 Animum ministris. vrere ardentem putes.
 Stupet omne vulgus. vix habent flammae fi-
 dem.
 Tam placida frons est, tanta maiestas viro.
 Nec properat vri. cumq; iam forti datum
 Leto satis pensauit, igniferas trabes

Hinc inde traxit, nimia quas flāma occupat,
 Totasq; in ignem vertit, & qua plurimus
 Exundat ignis, recipit intrepidus, ferox.
 Nunc ora flammis implet. at illi graues
 Luxere barba. cumq; iam vultum minax
 Appeteret ignis, lamberent flamma caput
 Non pressit oculos. Subiungit,

De tuis totus rogis

Contendat orbis. reliquias magni Herculis
 Quis populus, aut qua templa, qua gentes co-
 lent?

Qua tibi sepulcra nate, quis tumulus sat est?
 Hic totus orbis, fama erit tumulus tibi.

Sed & audiamus Herculem suorum
 detergentem lacrymas:

Quid me tenentem regna siderei poli:
 Caeloq; tandem redditum, planctu iubes
 Sentire fatum? parce. nam virtus mihi
 In astra, & ipsos fecit ad superos iter.

Audiamus Poëtam animantem, ad ar-
 dua impellentem, inhortantem:

Nunquam Stygias fertur ad umbras
 Incluta virtus. viuite fortes:
 Nec Lethaos seu a per amnes
 Vos fata trahent: sed cum summas
 Exiget horas consumpta dies,

Iter

Iter ad superos gloria pandet.

Non putas hunc sensisse, beatum & felicem Herculem inter tormenta & flammam fuisse, & mille modis Sardapalo felicior? imò inter maiora in ignibus gaudia, quàm illum inter saltantiũ choros, inter pridianas menfas, ad quas merito nouus sol erubesceret?

Neque negare interim possum, per ardua ad æternam gaudia deducere suos Deum. ita à primordio Abelus caedit, & quidem à fratre, Ieremias lapidatur, Helias fugatur, Esaias secatur, Zacharias perennes cruoris sui maculas silicibus assignat, Ioannes in puella salticæ lucar barbara conuiuandi cæde trucidatur; coronâda nimirum lupanaria impii Regis conuiuia sanguine & capite erant. Et vt tangam recentiora. quis Tribunorum elogia, Prætorum edicta, Proconsulum tribunalia, Regum auditoria, Cæsarum ignorare nomina potest; qui Petrum cruci suffigi, Stephanum opprimi, Iacobum immolari & Paullum, Laurentium torre-

Per ardua ad æternam felicitatem suos Deum deducere. per cruciatum & sanguinem.

ri, Sixtum securi subiici, Ignatium ob-
 iici leonibus, Polycarpum flammis
 prunis ardentibus Tiburtium, gladio
 Barbaram, balneo Cæciliam, Ursulam
 telis, tauro Pelagiam, flammis Flavi-
 am, vncis Eulaliam, pectinibus Febro-
 niam, rotis Euphemiam, tedis Serapi-
 am, feris Maximam, oleo Eulampiam,
 Christinam fornacibus, Firminā lam-
 padibus, Agnetam & Luciam igni-
 bus, Susannam securibus, sectionibus
 Agatham, Catharinam flagris man-
 darunt. Neque ignoro orientem fidē
 Herodem Hierosolymis, Neronem
 Romæ cruentasse. tunc Petrus ab alte-
 ro cingitur, cum cruci astringitur; tūc
 Paulus ciuitatis Romanæ consequitur
 prærogatiuam, & Romæ nascitur, cum
 martyrii Romæ renascitur generosi-
 tate.

De magno verò Iobo quid dicis? an
 magnum illum arbitraris, cum tria nu-
 meraret camelorum millia, quingen-
 ta boum iuga, asinas quingentas, ouium
 septem millia; an, cum abacti greges,
 pecorumq; diuitiæ, filiiq; vno ruina
 impetu

impetu adempti, non colorem mutarunt, non frontem verterunt, non supercilia, non oculos deiecerunt? cum uxorem deinde malis delassatam, & ad praua impellentem, execraretur, cumque immundā vlceris redundantiā magna equitate distringeret solo sterquilinio diues? cum denique retusis omnibus diaboli iaculis stat interritus? Quis hunc nosset magnum, nisi illum nec diuitiarum spoliationibus, nec carissimorum amissionibus, nec corporis conflictationibus succidentem videremus? aduersa magnum dederunt. & corporis exinde integritas recuperata, & reduplicatæ possessiones, & pateriterum vocatus, abunde nos docent vicisse in pugile suo Deū, & gratam huic pugnam, & victoriam à Dæmone relatā triumphī materiam dedisse.

De Tobia eadem dico. vide pauperem & cæcum. & posthæc in filio diuitem angelicis manibus famulantibus. felicem hoc famulatu. & quid in hoc damnas? paupertatem? audituorum
 ynum:

*Quis
verè
beatus.*

Non possidentem multa vocaueris

Rectè beatum: rectiùs occupat

Nomen beati, qui deorum

Muneribus sapienter vti,

Duramq; callet pauperiem pati,

Peiusq; leiho flagitium timet:

Non ille pro caris amicis

Aut patria timidus perire.

Omnia in Tobia nostro reperies, vt de ipso iam tum cecinisse vatem credas. De Sanctorum reliquis iam dixi. referunt mortem, & amicum inuitarunt ferrum, ignes, crucem, omnium tyrannorum ingeniis maiores. & hos tu infelices arbitraris, qui tormenta calcarunt vt rosas, qui vltro secures prouocarunt? Non verum illud Tragici:

Quisquis sub pedibus fata rapacia,

Et puppem posuit liminis vltimi,

Non captiua dabit brachia vinculis,

Nec pompa veniet nobile ferculum:

Nunquam est ille miser, cui facile est mori

Et quibus facilius fuit mori quàm nostris? quibus mors vita, & melior vita?

VITIUM. Fatebor verum. neque enim mihi dubium omne sublatum. quomodo

modo

modo enim, si nihil humanarum rerum fugit Deum, tot vndiq; malis opprimi bonos patiatur, improbos imperare?

VIRTUS. Non diffitebor quod di- *Probos*
 cis, explorat enim magnus ille mun- *ferè ad-*
 dialium præses certaminis, ex alta spe- *uersis,*
 cula, suos; & vniuscuiusque ingenium *impro-*
 difficultatibus pensitat. Idem reperies *bos se-*
 apud mortales. intuere castra. quibus *cundis*
 dubia maximè & mille difficultatibus *diffuse-*
 implexa credit imperator? non lectif- *re.*
 simos & amicissimos sibi seponit ad
 ardua, ignauissimos quosque deputat
 sarcinis? facit idem Deus. quos amat,
 indurat; mollibus indulget. languent
 enim per inertiam saginati; nec labo-
 re, sed mole & ipso sui onere deficiunt.
 quare & indignos iudicat præmio. Et
 cui mirum si generosiores animas di-
 sciplina contineat tristiori Deus, dam-
 nis exagitet, vt verum robur colligant?
 nūquam enim virtutis plumeum cer-
 uical est, saxum illi pro lecto. Et vero
 intuere arbores, nulla solida est, nisi in-
 quam frequens Aquilo incurSAT, cuius

vexatione cōstringitur, & radices certius figit. fragiles sunt quæ opaca valle creuerunt.

VITIVM. Quæ hæc est æquitas bonos infringi, improbos lasciuire, delictis circumfluere?

*Iustitia
Dei in
bac re
ostendi-
tur.*

VIRTUS. Et quæ est æquitas fortes pro vallo stare, primos in hostem duci, ignavos & impudicitiam professos, altum in purpura stertere? labor optimos citat, ignauissima quæque & languida ingenia negligit. idem reperies in auro metallorum primo. igne probatur: vir fortis aduersantium incursum. magnus ille qui aduersantibus fluctibus & ventis nauem ducit in fractis, occurrentesque minantes frangit scopulos, vt merito inclamet Lyricus:

Illirobur, & as triplex

Circa pectus erat, qui fragilem truci

Commisit pelago ratem

Primus, nec timuit precipitem Africū

Decertantem Aquilonibus,

Non tristes Hyadas, nec rabiem Noti.

At qui ne secundo quidem ventorum ductu, cursum tenet, stolæ & filamen-

tis,

tis, non Oceano natus est.

VITIVM. At pessimum quemque diuibus, tanquam perpetuo vallo cinctum reperies, vt nec, si velit, pateat i-

VIRTVS. Fabulæ. animos intuere. *Veras in animo diuitias esse, & verum gaudiū.*
 videbis perpetuis curis, & augenda-
 rum fortunarum studio, tanquam æ-
 rugine exesos. Nam quòd auro, quòd
 argento, ebore, gemmis niteant, pa-
 rietes sunt foris culti. & ornatus hic,
 quid aliud est, quàm crusta quædam
 tenuis in latentium fordium? abra-
 de. & vide quæ mentitæ felicitatis splen-
 dor texit.

Nec tamen optimus quisque diui-
 tiis caret, licet non fulgeant extrinse-
 cus. intus latent: eo altius, quo plenius
 responsuræ domino. ita metallorum
 opulentissima sunt, quorum in alto
 latet vena. ad has opes nulla fortuna
 manum mittit, nullum enim illi telum
 quo animum feriat. Diues ergo ille,
 & solus est, qui opes suas posuit extra
 fortunæ manus. nulla enim hunc spes
 proritabit alieni, quare nec sperata
 fallent.

fallent. nullus metus franger. ex hac
securitate quantum gaudium! Nam
quæ ab alieno veniunt hilaritudines,
frontem remittunt, non implent pe-
ctus. & si quam ferant voluptatem, in
precipiti est; ad pœnitentiam vergit &
dolorem. contemne. fundamento ca-
ret, perfusoria est. At illius omne gau-
dium solidum est, & introrsum iacet.
in animo fideli, casto, in fracto, affecti-
bus vacuo. his cinctus, caput in subli-
me porrigit, ridetque & calcit quæ ex-
trinsecus splendent, monumenta ca-
daverum, si propius spectes. Quin &
contemnit minas, secures, funes, cru-
ces, & adactas per hominem suum su-
des. propriû enim viri magni est, tor-
menta & terrores sub iugum mittere,
at sine morfu velle transire hanc vitam,
ignavi pectoris est, & male de se meri-
ti. Vide milites. vulnera ostentant. nec
tantum meliore causa, sed deteriore
etiam. ac licet maiora fors fecerint in-
regri, tamen nescio quî comparatum
sit, vt in maiore gloria sit fluens san-
guis.

Deni-

Denique ex te potissimum intelli- *Animi*
 gam, gubernatorem vbi agnosces? nō *robur*
 in tempestate? militem? non in acie? *aduer-*
 pugilem? non in arena? gladiatorem? *sis ape-*
 non in circo? te ipsum vbi? hyeme ad *riri &*
 ignem? æstate in vmbra? vere in flori- *firmari.*
 bus? autumno in torcularibus musti?
 Et quem animum mihi tuum canta-
 bis in paupertate septris opibus? quā
 constantiam inter tuorum plausus se-
 nescens? quin conscientiam hīc tuam
 in consilium aduoca. an non tibi vo-
 luptati est, si adolescentem videas cō-
 stantis animi taurum venabulo aut a-
 prum excipientem, magis etiam si leo-
 nem? *Atqui hæc oblectamenta huma-*
 næ leuitatis sunt. Vis Deo dignissimū *Specula-*
 spectaculum? intuere virum fortem *culum*
 cum mala fortuna compositum, ma- *Deo di-*
 xime si & prouocauerit Ignatius; si in *gnum,*
 medium semet proiecerit ignē Apol- *vir for-*
 lonia; si tyranno insultauerit Lauren- *tis inter*
 tius; si reprehenderit sub Diocletiano *aduer-*
 Sebastianus; si contempserit sub De- *sa.*
 cio Vincentius; si steterit inter prunas *Exem-*
 tanquam rosas sub Fabiano Tiburtius; *plis res*
 si can- *proba-*
 tur.

si cantauerit inter ignes, excusseritque
 risu regias conditionales minas trina
 fraternitas; si inter conclusam leonum
 feritatē sederit interritus, nullius præ-
 ter Dei supplex, Daniel. Sed & audi
 Philosophum. Demetrii vox est: *Nihil
 videri infelicius eo, cui nihil aduersi contigit.*
 neque enim licuit illi se experiri. ma-
 leque de illo videtur iudicasse Deus,
 tanquam indignum à quo aliquando
 vinceretur fortuna: quæ ignauissimū
 quemque refugit, pares quærit. quos-
 dam fastidio trāsit: validissima aggre-
 ditur, aduersus quæ vim suam experia-
 tur, flammam in Polycarpo, leones in
 Ianuario, paupertatem in Francisco, a-
 speritatem in Stylite. Magnum exem-
 plum non nisi magna fortuna dedit.
 Nisi forte infelix tibi est Polycarpus,
 quòd toto corpore ignes premat. feli-
 ciorne esset, si totum illud cum Clo-
 dio amicæ sinu foueret? Infelix Ianua-
 rius, qui spectāte cauea leones prouo-
 cavit, vt ignauos? feliciorne esset, si cū
 Macenate somnum fastidiret in non
 euentilato lectulo seruorum flabris?

Infelix

Infelix Franciscus, qui opibus, qui gula indicit bellum? feliciorne esset, si in orbe citri, quingentis nummum millibus empto cum Tullio; aut bis tanto cum Asinio Gallo, nauseantis stomachi famem pelleret? si in lancibus centenarii argenti ponderis cum Sylla mentem fatigaret? si in vnius nulli obsonium VI. HS. cum Asinio Celere, deferret? si cum Æsopo ex canoris & loquacibus auibus sexcentorum millium patinam conflaret? si cum Neronis familiaribus vna cœna mellita daret, quæ quadrages HS. constitissent? si margaritas cum Tragœdi filio ederet. cum Cleopatra gemmas forberet, aut suspensam auro niuem cum Apicio biberet? Veniamus ad Stylitem, quid illi fortuna nocuit? inuitauit vt ignauam ad certamina. quocunque triginta annis, fatigatum corpus inclinat, incumbit vulneri, & in perpetuam vigiliam suspensa tenet lumina, nulla ibi nox, dies est. quanto felicior Sardanapalo, qui vt anxiam mentem fallat, mille sudat voluptatibus?

Quid?

Quid? tu ipse dum probatissimo cuique obiectas vincula, ferrum, exilium, laudas Camillos, Rutilios, Regulum. quanti in tam numerosa antiquitate? Christiani non vno sæculo aut anno, die vna millia dederunt, qui non cum Laterano iterum porrexerunt ceruicem, qui non cum Seneca venam prebuerunt secandam. sed qui Prætorianas cruces omnes, enses, ignes, rotas, omniaque suppliciorum genera, insperatissima doloris patientia luserunt. Quæ sanè tam varia, Christianorum pueri puellæque sine Deo, per iocum & risum non excepissent. sciebant enim ad cælestium poculorum nectar, non nisi per amaritudinem calicum terrenorū perueniri. quæ caussa, quòd secures, forcipes, lapides, fornaces, rotas exoscularentur tanquam rosas, amarent tanquam violas, calcarent tanquam suaueolentes herbas. Has mentes, an inaniter assumi posse putas?

VITIVM. Dura hæc interim esse quis negabit?

VIR.

VIRTVS. Non diffiteor. nonne & aliqua est medicinæ quasi sæuitia? at duritiam & asperitatem operis, fructus excusat. idem in persecutionibus usu venit. desæuiunt, sed in salutem. & ut illa, cauterio & sectionibus, venientibus, aut iam prementibus medetur malis: ita Deus, per ignes & enses, incerta hæc curat in vitam, & vitam æternam; mortem morte dissoluens, tormenta tormentis discutiens. ergo occidit in vitam, lædit in medelam, torquet in requiem, vrit in refrigerium, perdit in salutem. ita quæ sæuitia videtur, clementia est: quæ tyrannis, gratia; cum pro momentaneis perennatura largitur. Quid hinc merito censerit debet graue? occidi in vitam? malles seruari in interitum? Et quo tandem modo vis coronari? de lecto & puluillo?

*Deum
quos a-
mat, di-
rioribus
exerce-
re.*

Intuere Græcos. vide quanta pompa supersticiosos suos celebrent agonas. & tamē quæ præmia sudoris, sanguinis, supplantationis, pugni, vibicis, vulneris? corollæ & statuæ. Et Deus
carnis

carnis huius & animæ plastes, non poterit hominem in certamen adducere de constantia & robore? dare huic palmam, illi honorem? & pro meritorum diuersitate, dispensare præmia caelorum?

Et quid potuit Deus post lauacrum periclitantibus & perituris post salutem, præsentius adferre solatiū, quam lauacrum sanguinis? & per enses & tormenta, fidei & pœnitudinis examinatoria, reparare lapsum, excutere venenum, elidere aduersarium? audi illum apud Zachariam. *Vram illos sicut vritur argentum, & probabo eos sicut probatur aurum. Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Quid miramur serui? Filius erogatur pro nobis. ille sine delicto: nos post vetitæ arboris noxiam delibationem, innumeris propè modis nuptialem vestem obsoletauimus. hinc aduersariorum insidiis, illinc sæculi fallaciis deliniti; requirendi per montes & saltus, & humeris reportandi, fuga & vulneribus graues. quid accusamus & que-

& querimur? Deus est, qui manus suæ argillam, afflatus sui spiritum dependit in profectum, erogat in lucrum.

VITIVM. Verte te in quam voles formam, negare non poteris, plus honorum, diuitiarum & opum in meis, quam in tuis esse.

VIRTVS. Quam miserum est altius *Honorū*
 tolli, vt decidas altius! & victimæ non *& diui-*
 ad supplicium saginantur? hostiæ non *tiarum*
 ad pœnam coronantur? veniet tem- *mala,*
 pus, nec longum, cum in illo, nimis e- *& in-*
 uidente sæculi alterius igne, membra *felix*
 vrente & reficiente, Principes tui, *exitus.*
 purpurati tui, nobiles, diuites excla-
 mabunt: *Nos insensati vitam illorum æ-* *Sap.s.*
stimabamus insaniam, & finem illorum si-
ne honore. ecce quomodo computati sunt in-
ter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est?
Ergo errauimus à via veritatis, & iustitiæ
lumen non luxit nobis. Lassati sumus in via
iniquitatis & perditionis, & ambulau-
imus vias difficiles, viam autem Domini i-
gnorauimus. Quid nobis profuit superbia?
aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis?
Transferunt omnia illa tanquam vmbra,
& tan-

& tanquam nuntius percurrens, & tãquam
 nauis quæ pertransit fluctuantem aquam: cu-
 ius, cum præterierit, non est vestigium inue-
 nire, neq; semitam carinæ illius in fluctibus:
 aut tanquam avis, quæ transuolat in aère,
 cuius nullum inuenitur argumentum itine-
 ris, sed tantum sonitus alarum verberans le-
 uem ventum, & scindens per vim itineris æ-
 rem: commotis alis transuolauit, & post hoc
 nullum signum inuenitur itineris illius: aut
 tanquam sagitta emissa in locum destinatū,
 diuisus aër continuò in se reclusus est, vt i-
 gnoretur transitus illius. sic & nos nati conti-
 nuò desuimus esse: & virtutis quidem nullum
 signum valuimus ostendere: in malignitate
 autem nostra consumpti sumus. Hæc illi
 cui nouum? Spes enim impij tanquam la-
 nugo est, quæ à vento tollitur: & tanquam
 spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: &
 tanquam fumus, qui à vento diffusus est: &
 tanquam memoria hospitis vnius diei præter-
 euntis.

Veras
 opes in
 animo
 esse à Se-
 necæ p-
 batur.

Quòd verò plus opum dicas in tuis
 esse, nescio an ex sententia Senecæ di-
 ci possit: qui diuitias non in pecunia-
 rû aceruo, sed in animo diuite ponit.
 Hinc

Hinc illa verba: *Animus est qui diuitem facit. pecunia nihil ad animum pertinet. lapides, aurum, argentum, & magni leuatiq; mensarum orbes, terrena sunt pondera. quæ non potest amare sincerus animus, ac naturæ suæ memor. leuis ipse est, & quancumque emissus fuerit, ad summa emicaturus. interim quantum per moras membrorum, & hanc circumfusam grauem sarcinam licet, celerè & volucris cogitatione diuina perlustrat. ideoque nec exsulare vnquam potest, liber, & diis cognatus, & omni mundo, omnique æuo par. nam cogitatio eius circa omne celum, & in omnia præterita futurumq; tempus immittitur. Non videtur tibi hic ex Petri aut Pauli schola prodire? In animo, ait, non in patrimonio diuitiæ sunt. veræ nimirum opes. nam vt corpori suæ, ita & animo suæ sunt. qui quo corpore maior, ac in immensum nobilior, hoc huius opes corporis opibus maiores nobilioresque sunt. At animorum opes cum à corporis nõ pendeant, nec connexionem vllam cum illis habeant, fit vt corpore pauper, animo ditissimus esse possit; vt æger corpore, animo in-*

H territus

territus & validus. Et solæ animorum
 opes sunt quæ fortunam ignorant. vn-
 de illud illius est: Cui cum paupertate bene
 conuenit, diues est. addit: Non qui parum
 habet, sed qui plus cupit, pauper est. quid enim
 refert, quantum illi in arca, quantum in
 horreis iaceat, quantum pascat, aut fœneret;
 si alieno imminet, si non acquisita, sed acqui-
 renda computat. Et audet dicere nō pos-
 se animorum studiis vacari & diuitia-
 rum. Verba illius sunt: Si vis vacare ani-
 mo, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis,
 non potest studium salutare fieri sine frugali-
 tatis cura. frugalitas autem paupertas volun-
 taria est. Pergit in hortari ad paupertate-
 tem. Perpeſsi sunt exercitus inopiam omnium
 rerum, vixerunt herbarum radicibus, & di-
 etu fœdam tolerauere famem. Hæc omnia pas-
 si sunt pro regno (quo magis mireris) alieno.
 & dubitabit aliquis ferre paupertatem, vt a-
 nimumpassionibus liberet? Nō tibi hæc ab
 Euangelio mutuata videtur? addit: Vt
 scire quàm nihil mali sit in paupertate? com-
 para inter se vultum diuidis & pauperis. Sa-
 pius pauper & fidelis ridet: nulla sollicitudine
 concutitur, in alto est. Remediū subiun-

xit ad omnem fortunæ occursum. Ne imparatos nos fortuna deprehendat, fiat nobis paupertas familiaris. Securius diuites erimus, si sciemus quàm non sit graue pauperem esse. Docet deinde quo loco apud nos diuitiæ esse debeant. Diuitiæ apud sapientem virum in seruitute sunt; apud stultum in imperio. sapiens diuitiis nihil permittit, stultus diuitiis omnia. vos tanquam aliquis vobis æternam possessionem earum promiserit, assuescitis illis & coheretis: sapiens tunc maxime paupertatem meditatur, cum in mediis diuitiis consistit. Sipienti quisquis abstulerit diuitias, omnia illi sua relinquit. viuit enim presentibus latus, futuri securus. Non arbitris hæc è monitorio diuitis illius Euangelio prouenire, qui plurimos sibi annos spondebat, & æternas opes? Audiamus alterum, & quidem è voluptatis schola, quid vniuersim de opibus sentiat. Maxima diuitiæ sunt ad legem natura composita paupertas. Subdit Stoicus: Lex autè illa natura, scis quos nobis terminos statuit? Non esurire, non sitire, non algere. vt famem sitimq; depellas, non est necesse superbis assidere liminibus, nec supercilium

graue, & contumeliosam etiam humanita-
 tem pati. ad manum est, quod satis est. Acci-
 pe alterum ab Epicureo calamo: Is ma-
 ximè diuitiis fruitur, qui minimè diuitiis in-
 diget. qui eget diuitiis, timet pro illis. nemo
 autem sollicito bono fruitur. Firmat Stoi-
 cus: Nam quod ad illos attinet, quos falso di-
 uitiarum nomen inuasit occupata paupertas,
 sic diuitias habent, quomodo habere dicimus
 febrem, cum illa nos habeat. è contrario dice-
 re debemus, Febris illum tenet. eodem modo
 dicendum est, Diuitia illum tenent. Non vi-
 dentur tibi hæc ab Augustino aut Am-
 brofio venire?

VITIVM. Nolo Scriptura tecum con-
 tendere, nolo Philosophorum placi-
 tis. vincis. Hoc verò omnino miror,
 diuitias à te contemni: cum à tuis ma-
 gno ambitu certari in illis videam. qui
 adeò, non vltimam orbis partem oc-
 cupasse. certe in vno non maximo re-
 gno, supra quadraginta auri millione
 possedisse reperio. & hæc est modera-
 tio morum. starent. ignoscerem. nunc
 reliqua etiam spe deuorarunt. aut er-
 go fatearis, beatitudinem quandam o-

pum

pum esse, aut extra virtutum semitam
transuersum tuos agi, ac in insensato-
rum numero esse.

VIRTVS. Opes ego meorum, nec
damno, nec probo. alium locum di-
sputatio hæc deposcit. quanquã à quo
calamo hîc in Ecclesiæ opes insurgas,
nemo non videat. tacerem. at noui in-
genium. in omnibus, vicisse te, si sileo,
inclamabis. ergo quantum augustissi-
mæ rei amplitudo patitur, paucis re-
spondebo. quanta res, triginta aut
quingenta auri milliones, ad bis
mille & quadringentos milliones, bis
inquam, ne erres, mille auri milliones,
& ducentos, totidemque argenti, quos
munificentissimæ Dauidis manus in
vnum Ierosolymæ templum conuasa-
runt, Salomonis profuderunt?

Non egrediamur Palæstinam semel
ingressi. confer in ea Leuiticæ tribus
opes cum plurimarum prouinciarum,
adeoque & regnorum in Europa. vis
propius hæc manutangere? Vni huic
tribui Deo sacratæ, per singulas tribus
ciuitates addictæ quatuor. vniuersim

*Leuiti-
ca tri-
bus opes
cum Ec-
clesiæ
compa-
rata,
templi-
que Sa-
lomo-
nis, ve-
terũq;
Chri-
stiano-
rum cũ
nostris.
Sumptus
facti in
Ieroso-
lymita-
no tem-
plo.
Leuita-
rũ opes.*

proinde ciuitates octo supra quadraginta, quibus Num. 35. Iosue 21. additi agri suburbani passuum duorum millium. sub duc rationes, comperies miliaria agraria nonaginta & nouē. quæ quanta fuerit, promissæ illius tot ante sæculis, mellæ ac lactæ terræ portio, vis scire? vniuersa, si latitudinem metiaris, protēditur in miliaria, vt quàm maximè largiamur, centum quatuor; si longitudinē, quadringenta & octoginta. Vni igitur huic tribui quartam terrarum Palæstinæ partem, & ultra videbis delatam imperio magni Dei. Adde his, omnium, quæ fœcunda tellus illa, propè supra fidem, sinu fundebat, partem decimam: adde frugum, pecorum, sed & humani decimati capitis primitias: adde denique hostiarum peccata expiantium non ignobilem partem.

Vis etiam propius opes intueri, & in illarum magnitudine, tanquam in oceano te mergere? vis ex annuo Palæstinæ prouentu, summotenus libato, Leuiticæ tribus opes metiri? nihil indul-

indulgebo verbis, quod fieri videmus rerum defectu. sed & brevis est veritatis assertio. Salomoni Palæstina tributum nomine pendebat annis singulis talenta bis mille ducenta, & viginti sex: auri nimirum milliones sex & viginti, ac septuaginta & duodecim aureorum millia. argentum verò nulla designatione certa; vt non stillare tanquã de perenni culmo, non cæli more stellare, nimis rarè sparsum hoc ornamentum; sed fundi crederes, ac pro imbribus esse. ea illius frequentia erat, ea vilitas. quibus si addas annuos ex Ophir auri milliones quinque, argenti etiam plures, si capita tributo, tanquã stipendio censa, è quorum singulis didrachmam, regales nimirum duos per prouinciam erogatos. adde donaria, vectigalia reliqua; comperies annis singulis Salomonem in regios thesauros potuisse recòdere auri milliones minimum centum. Nam regiam domum singulæ per ordinem tribus, mensibus tribus alebant, tribuum Præfectis in hanc rem serio ex-

*Salomonis
opes.*

cubantibus. quarum etiam ære quadraginta millia equorum currulium, & duodecim equestrium milliaalebantur.

Ex his regiis, si Leuiticæ tribus opes deducamus, nullo negotio videbis, quantas vna hæc, Deo, templo, sacrificiis dicata, extulerit è prouinciæ illius fœcundissimis promissi fœderis largitionibus. quas qui pensiore examinaverit iudicio, nesciet vicerit Rex an Leuita. Possem hac de re copiosius tecum; sed non vult veritas iuuari, & ferre longioris orationis blanditiæ corrumpunt illius dignitatem. Vixisses illa ætate, non inclamasses, Tempera, quò tantæ opes?

*Veteris
Ecclesia
in va.
his pro-
vinciis
opes.*

*Galli-
cana
Eccle-
sia opes.*

Sed manum de hac Palæstina tabula. transeamus ad nostros. vide Ecclesiæ opes, Germanorum apud Irenicū, Scotorum apud Lesseum, Polonorum apud Cromerium, Suecorum apud Olaum, Danorum apud Saxonem, Noruegorum apud Crantzium. Gallorum metire ex liberali Romanorum Pontificum accessione: qua factū narratur,

ratur, vt bis millies mille aureorum
 singulis largitionibus, è prædiis Eccle-
 siæ dicatis conuasatum fuerit. Sed &
 Carolus mihi testis, qui non tam rerū
 gestarū, quàm munificentissimæ dex-
 teræ immortalis gloria, Magni nomen
 inuenit. quòd ita demum sibi videre-
 tur ad summum felicitatis euectus, si
 quàm plurimis Ecclesiam opulentaf-
 set. nec eum spes frustrata: cùm & ipsa
 elementa visa illi quasi iurata ac stipē-
 diata famulari. De Hispanis consul-
 tius taceo. orbis ipse loquitur. sed & i-
 pse Rex Pontificia concessione, dici-
 tur annis singulis ex Ecclesiæ sacratis
 rebus, millies mille aureorum, & su-
 pra, colligere.

*Hispa-
 nica Ec-
 clesia o-
 pes.*

Vis in remotissima barbariæ regiæ
 in Ecclesias munificentia exemplum?
 vis quale fors nulla retro vidit ætas?
 habes oculatum testem Franciscum
 Aluarum Emmanuelis Lusitaniæ Re-
 gis Legati socium. vidit hic in Æthio-
 pia templa decem, è solida rupe singu-
 la, intercurrente in ambitum via, quæ
 rupium reliqua à téplis segregat, quo

*Æthio-
 picarū
 Eccle-
 siarum
 mira-
 cula.*

H 5

faci-

*Vnius
Norue-
gici tē-
pli pra-
stantia.*

facilior sit aditus. sed & vno loco tem-
plum templo inædificatum; verius, ex
vna rupe, templa duo, stupente ad hu-
manum ingenium, excisa; quorum v-
num alteri superstat. Et quas opes cre-
das hîc profusas? quos propè auri mō-
tes? Accipe aliud. Trutthaim oppidū
apud Noruegos, olim potens, ac tan-
tum non altera Ecbatana, nunc extra
templum, vicus solo veteri nomine
nobilis. huius templi altaris principis
crepidinem igne exesam, septem au-
reorum millibus, vix tandem pristino
nitori reddiderunt, teste Bauaro Zie-
glero. Cogita operis huius reliqua.
quanti milliones sepulti in fundamē-
ta? quanti in reliquam augustissimam
machinam? nam crepidini huic reli-
qua respondent, opere, splendore,
pretio.

*Angli-
cana
Ecclesia
dinitia.*

Vis Angliæ Regum prodigam pro-
pè in Ecclesiam manum? Henricus O-
ctauus annis paucis, dena templorum
& monasteriorum millia euertisse, aut
in profanos vsus vertisse traditur. ac il-
le ipse, cū celeberrimum Thomæ
gentis

gentis illius Martyris monumentum donariis exueret, sex & viginti bouum plaustra, auro, argento, gemmis, tanquam in triumphū prostratæ religionis, oneravit. fuerunt hæc vnius monumenti.

Vis aliud in priuato viro nobili? Petrus Dunius septem supra septuaginta templa, è secto lapide, priuato ære cōstruxit in Polonia. sed & singulis annuos prouentus addidit plane regios. & super hæc bina ingētia monasteria.

Hæc priuatus. dabo recentiora. In Occidē-
Occidua India, non multis annis tem-
pla steterunt sub annum reparatæ fa-
luta 1576. septuaginta millia. Nemo *Eccle-
siarum
nume-
russ.*
hęc mirabitur, qui intra Urbis mœnia,
& duobus in illius ambitum milliari-
bus, tria templorum millia numera-
uerit. Quid? si Leoni Afro credimus, in
vrbe Fessa septingenta templa reperi-
mus. horumq; maximum milliare so-
lidum muro suo claudere, nongentis
lampadibus noctem excludentibus,
diem vincētibus. Plura si voles de Ec-
clesiæ ornāmētis & opibus, Cyrillum

Ierosolymitanum lege, Athanasium, Optatum, Nazianzenum, Nyssenum, Ambrosium, Hieronymum, Chryso- stomum, Augustinum, Paulinũ, Prudentium.

Vis nouitia? Trithemius audet asserere D. Benedicti sacram posteritatẽ, quartam aliquando orbis Christiani partem possedisse.

*Diana
templũ.* Vis Gentilitia? non tenebo te diutius. Ephesiæ Dianæ Asia vniuersa templum posuit annis ducentis viginti. in hoc columnas centum vigintiseptem, singuli Reges singulas.

*Iaponi-
ca tem-
pla.*

Nõ ignobiliora dedit Iaponiæ Rex, qui ante annos octingetos, Frenomia- mam montem (nouem hic passuum millibus à Meaco est) tribus templorũ millibus & octingentis, tanquam nouis sideribus nouum in terris cælum, vestiit. adiunxit singulis Bonziorum domum, & partem tertiam vectigaliũ vniuersi regni. In hoc monte non arbitraris quadraginta siue prouinciæ, siue regni, cuius meministi, milliones, muscam esse in elephantis probosci-
de; cu-

de; culicem in cameli gibbo; pulicem in Britannico molosso; denique fluentis gutturnii stillicidium esse in Oceani vastissima laxitate?

Neque hæc dico, quòd inhiari velim opibus, aut incubari thesauris. nō didici hæc à Christo meo: qui beatos denuntiavit pauperes, paupertatem ipse professus, quia nemo vlllo sæculo maiorem. sed vt videas quibus animis maiores nostri fuerint in ædificandis ornandisque templis, quibus Iudei, & quidem dictante Domino. vt discas templorum à Deo ornatum venire. qui imperio Christianis suis omnibus, in Ierosolymitano templo præiuit. errare non possumus tanto duce. cuius monitu, cum mannæ, Mosaicis tabulis, & virgæ, augustissimum orbe toto templum erectum sit; quæ ornamenta ipse Domino temploque eius admo- uenda putamus?

Non quòd amem in vno aliquando capite thesauros magnos, quos nec amavit Dominus, qui in sequelã suos inuitavit humilitatis & paupertatis.

H 7 sed

sed ut ostēdam veterum morem. cum parcissimi in se singuli, & in suos; profusissimi in Deum fuerunt. in illis parere modestiæ putarunt, prudentiæ in his profundere. Quare si quis opes sibi deposcat, non sequitur Christum; si templis, Christum sequitur. quin ad eo suis se exuere ut Christum induas, non potest meriti non esse maximi, remunerandi à Deo centupla scēneratione. testem scēnoris huius ipsum habemus, non alium. quare si adolescentem nostrū impellas in opes in Christum erogandas, probo, perge inhortari. si opes suadeas inter sodales prodigēdas, in conuiujs reliquisque sæculi profusionibus, damno. non ego, sed Christus, & quidquid olim in Ecclesia doctum, quidquid sanctum. imo quidquid à veteri Philosophia vlla vnquam ætate fuit.

VITIVM. Quidquid est de omnibus ante à te tanto verborum rationumque ambitu confirmatis; quò mihi Deus? quò prouidentia? aut cui? quò animæ corpori immortalæ?

VIR

VIRTVS. An non hoc est laxare fir-
 num criminibus? ut pleno oceano im-
 pudentiæ nauiget classis, inuerecun-
 diæ remis, velis ventisque impulsa? ad
 quæ non præcipientes deuoluimur? Deum
 ipsum rediuiui Capanei petimus stul-
 titia. timeamus fulmina, & noui Am-
 phiarai funera. Nimirum *primos in orbe*
Deos fecit timor. quid nî ab eodem ore,
Virtus mihi numen & ensis, Quem teneo?
 bene est. Deum tollimus, ne iudicem
 patiamur. fatum admittimus, ne fer-
 rum in noxios sæuiat. ita respublicas,
 regna, orbem vno fati nomine euerti-
 mus, libertatem homini adimimus, in
 belluam vertimus. prouidentiam ne-
 gamus, quo liberius per fanda nefan-
 daque, rapiamur impuniti, securi dei-
 gnaro Deo, & cælo suo clauso. animam
 denique, ne quid impietati desit, post
 hanc vitam vita exuimus, ne aut præ-
 miis in virtutes animemur, aut à scele-
 ribus pœnis terreamur. omnia nega-
 turi ut omnibus tutò fruamur, etiam
 patrem & matrem, si profutura negatio
 est. mirum, si non & humanas animas
 refu-

*Animam
 immor-
 talem
 esse.*

refu-

refingamus in bestias, vt nunc anima insultet in aquila, nunc desultet in anguilla, nunc in capram transeat, nunc in coturnicem, nunc sterquilinia impinguet, nunc venena ruminet. cur non & ex atomis figulemus hominē, in eosdem refigulandum? aut cur non noui Valentini nouas meditamur Æonias scrophas, nouas Deos matres, patres, in quibus Nus & Sige, Ogdoas & Achamoth, quæ nouos cælestes pipiet imbres? O fatui! quid? sæculum suis quandam immortalitatem spondeat in statuis, imaginibus, honoribus publicis: & diuina iudicia humanis post mortem erunt mendiciora, contemptibilia de pœnis, frustrabilia de præmiis, vt nec pessimi metuant, nec optimi sperent? quàm vereor ne in nō morituris ignibus semper vrentibus, nunquam finientibus serò ingemiscāt ingenia hæc. ô quàm nimis verè, tam supplicii, quàm refrigerii sentētia ibit æterna? vtique non in belluas, sed in homines.

*Ratio-
nibus*

Sed ad rem propius. credisne frustra

stra humanis animis inditam æterni-
 tatis spem? credis satiari hunc peritu-
 ris posse? nusquam illi ne orbe quidē
 domito quies. nouos quærit, aut cre-
 dis fatua hæc animis desideria, domi-
 nosque frustratura indidisse? immen-
 sa desideria humana sunt, & in omne
 æuum sese extendunt. & fortuita hæc
 arbitraris vota, & rebus suis inania,
 umbras sine corpore, sine ignibus fu-
 mum? nulloque arbitraris tot diuites
 naturæ spes fundamento niti, nullo
 fulciri? sed de comœdia fabulam, aut
 de Herculis tragœdia scenam arbitra-
 ris?

*anima
 immor-
 talitas
 proba-
 tur.*

Iam quid de anima censes? non spi-
 ritum corpus inanimantem, inhabitã-
 tem? voluntatis vero, ingenii iudicii-
 que operationes, non tibi puræ & à
 corporum mistura secretæ cum Philo-
 sophis videntur? & arbitraris nudas
 purasque spirituum actiones à corpo-
 re profluere ac prosilire posse, vt in-
 corporeas actiones corpora parturiât,
 ab hac nimirum matre illi filii, ab hac
 caussa illi effectus? Quòd si animam,
 cum

cum

cum vniuersa Philosophorum schola,
spiritum corpore suo nudum conces-
feris, quo hoste cadet? nec ignorare
potes, quidquid interit, hostem pati:
aduersariarum enim partium inter-
tus sequuntur. non sæuiunt inter se a-
mica. vt dicam cum Lyrico:

*Neg, hic lupis mos, neg, fuit leonibus
Vnquam, nisi in dispar genus.*

& cum altero: *Parcit*

*Cognatis maculis similis fera, quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore vn-
quam*

*Expirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: sauis inter se conuenit vrsis.*

Tolle proinde aduersantia, & mor-
tem sustuleris, & æternabis vitam. vbi
enim nullæ pugnae, mors nulla. Quem
verò hostem vitæ suæ insidiantē forti-
ri spiritus potest? ex aduersantium si-
bi qualitarum pugna cadimus. hanc si
nemo prudens largiri animabus po-
test, nec mortem potest? Audiamus
Senecam: *Mobilis & inquieta mens homi-
ni data est. nunquam se tenet, spargitur &
cogita-*

cogitationes suas in omnia nota atque ignota dimittit. vaga, & quietis impatiens, & novitate rerum latissima. quod non miraberis, si primam eius originem aspexeris. non ex terreno & graui concreta corpore; ex illo caelesti spiritu descendit. caelestium autem natura semper in motu est. & alibi: Animus facer & aternus est, & cui non possunt iniici manus. at incorrupta caelestium natura est, ignorat mortem. mori posset, si ex terreno & graui concreta corpore foret. nunc cum à caelesti spiritu ipse caelestis descendat, interitum nescit, & assimilatur illi à quo descendit. & si aternus est, & cui non possunt iniici manus, mori non potest. neque enim mori aut interire aeterna possunt. aut, si intereunt, aeterna non sunt.

Quid si Deus est, vt esse illum quidquid vsquam natum est, loquitur; credis iniustum esse posse, si Deus est? & quomodo iustum dices, si indotata transit merita, impunita scelera? At quanti vita moribusque integri, omni vitæ tempore iactantur aduersis? quanti improbi secundo feruntur cursu aduersi-

uerli-

uerſitatum ignari? quare, niſi poſt hęc vitam, & illos præmia, & hos pœnas manere dixerimus; neceſſum iniuſtū fateamur Deum, qui nec hęc, nec alibi probitatem præmiet, improbitatem puniat. quod vt fiat, neceſſum animā concedamus ſuperēſſe corpori, in quod & præmia & pœnæ pro meritorum demeritorumque varietate, decurrant.

Nolo diutius diſputationi huic inſiſtere, ne iniuriam ſæculorū omnium conſenſui facere videar: qui ſatis homini eſſe debeat ad quamcunque rem aſtruendam, nedum ad hanc adeò indubitata, ad quam nos natura non ducit, ſed rapit. Chriſtiane in hac re

Veterū Philoſophorum teſtimoniis anima immortalitas probatur. Phocylides: *Corpus ex terra habemus, & omnes in eam reſoluimur, puluis ſumus. cœlum verò ſpiritum recipit, anima immortalis & ſenectutis expers viuit.* Poterat aliquid clarius & certius? poterat magis à mente Chriſtiana? Chriſtiane etiam Naumachius: *Mortuorum ſtatim non caſtæ mētes pœnas luunt. non poſſunt mortuæ. viuunt ergo ſi pœnas luunt.* Nec Naumachio

machio minor Epicharmus: *Si fueris
 mente pius, nihil mali patieris mortuus; supe-
 rius manet in celo spiritus.* manere supe-
 rius spiritus non potest, si cum corpo-
 re occidit. vt maneat, occidere nō po-
 test. Addo Senecam: *Cū venerit dies il-
 le, qui mistum hoc diuini humaniq³ secernat,
 corpus hoc vbi inueni relinquam: ipse me Diis
 addam. nec nunc sine illis sum, sed graui ter-
 renoq³ detineor. per has mortalis æui moras,
 illi meliori vitæ longiori³ præluditur.* Non
 potest se Diis reddere, si cum corpore
 interit. non potest per has æui moras,
 meliori longiorique præludi, si nulla
 post has mortalis æui moras, vitæ mo-
 ra superest. Addit: *Alia origo nos exspe-
 ctat, alius rerum status.* non potest exspe-
 ctare omni parte sua mortuum. Clau-
 dit: *Intrepidus horam illam decretoriam
 prospice; non est animo suprema, sed corpori.*
 si non est animo suprema, quo modo
 perit cum corpore anima? vt suprema
 non sit, vita necessum viuat alia. Sub-
 dit: *Dies iste, quem tanquam extremum re-
 formidas, æterni natalis est.* si æterni nata-
 lis, nō interit cum corpore anima. na-
 scitur

scitur

scitur meliore vita morte. Confirmat: *Tunc in tenebris vixisse dices, cum totam lucem totus aspexeris, quam nunc per angustissimas oculorum vias obscure intueris.* si integra se lux effundet animo corpore suo viduato, interire cum morte anima non potest: neque enim se lux mortuo effundere potest, nec hac frui mortuus. si fruitur, vivit: fruitio viuorum est. Non tenebo te diutius.

Hoc quaero & finio. quid vis? perire animam, nec superesse domicilio suo corpori? fingamus perire. quæ damna metuis perituræ animæ? immortalem credas, non credas, nulla opinionum harum damna mortali dare potest, immortali potest. cur ergo insistam mortalitatis opinioni, quæ æternum perdat, si immortalis anima est; & non adhaream immortalitatis opinioni, quæ cum obesse non possit, prodesse æternum potest? sequere tuta. nã si immortalem mortalem arbitreris, nulla immortalitas opinata, damna mortali animæ dare potest: nullus enim damnorum post mortem sensus. *sin immortalem*

talem mortalem arbitraris, æternum opinio hæc luenda erit. adhære ergo illi, quod obesse credenti non potest, prodesse potest: sepone illud, quod prodesse credenti non potest, obesse potest. nemo prudens incerta certis anteponit, emolumento nullo.

VITIVM. Multa hîc tu de anima, de corpore altum silentium. quis illud animæ reddat? quis post tot reuolutiones rerum, tot mutationibus fatigatû, tot dissectû, sparsum, reddet sibi? hæc dici, & credi?

VIRTVS. Quid te hîc terret? vbi cû- *Corpus*
que resolutus fueris, quæcunq; te ma- *post hæc*
teria destruxerit, hauserit, aboleuerit, *vitam*
in varias formas, corpora, in nihilum *resur-*
denique prodegerit, reddet te tibi *gere &*
Deus: & superinduet in illo die hoc *redani-*
corpus, propriæ æternitatis substan- *mari.*
tia, reuertentibus in corpora sua ani-
mabus.

Et non totus hic ordo rerum tēsta-
tio quædam est resurrectionis corpo-
rû? non lux quotidie interfecta resplicet?
non tenebræ pari vice reuiuiscunt,
dum

dum mutuo se interimunt, mutuo rescindunt? redaccendantur sanè stellarum radii, redornantur lunæ specula, quæ menstruus numerus attriuerat, reuoluuntur hyemes, æstates, verna & autumnalia tempora, cum suis vicibus, moribus, fructibus. & non arbores reuestiuntur post spolia, nō denuo colorātur flores? certè semina non nisi corrupta ac dissoluta fœcundius surgunt. Ita omnia pereundo seruantur, omnia de interitu reformātur, omnia finiuntur vt redeāt, vt nihil depereat, nisi in salutem, & tu miraris corpora sibi reddi, cū prata, nemora, hortos, pomœria, vineta consideras?

Intuere Israëlem. vestimenta & calcamenta annis quadraginta indetrita & inobsoleta videbis, etiam comas & vngues stetisse reperies. Ionas sanè à marina deuoratus bellua, in cuius aluo naufragia digerebantur, triduo incolumis expuitur. & Babylonii igne in triam quidem fratrum tiaras sœuiunt. Enoch verò & Elias, nondum morte functi, licet de orbe translati,

carni

carnis immunitate gaudentes, iniuria-
rum ac contumeliarum inexpertes, cui
fidei præludunt, nisi illi, qua credi o-
porteret, futuræ hæc integritatis esse do-
cumenta? Iam manus Moſis, & qui-
dem ad inſtare mortuæ exanguis, albi-
da, frigida, ſed & recepto calore, refu-
ſoque colore, eadem caro & ſanguis,
quid niſi corporum aliquando inte-
griſtatem teſtatur? Chriſtus quoque in
montis ſeceſſu veſtimenta luce muta-
uerat: ubi etiam Moſes & Elias, alter
in imagine nondum receptæ carnis,
alter in veritate necdum defunctæ, eã-
dem tamẽ habitudinem corporis per-
ſeuerare docuerunt. Inſpice deinde de
poſteritate monſtruoſum Orientis a-
litem, qui ſeipſum funerans renouat,
natali ſine decedens, & ſuccedens ite-
rum Phœnix. quid expreſſius in hanc
cauſſam? aut cui alii rei tale documen-
tum?

Vitam deinde noſtram, an fruſtra
ſuſpirare credis in ſæculi occaſum, in
tranſitum mûdi, in diem Domini ma-
gnum, nulli præterquam Patri notum,
I ſignis

signis tamen & portentis, elementorū
concussionibus, nationumque confi-
stationibus prænotatum?

Aut incredibile putas restitui sub-
stantiam interitui subductam? quid?
ille Deus hæc non poterit, qui incultis
primum elementis mundum depala-
uit, dehinc prodigioso munere exor-
navit? qui solem luminis splendore im-
plevit, tenebras lunæ solatio tempera-
vit, cælum sideribus signavit, maria
belluis frequentavit, varia terram fec-
cunditate donavit? quique hæc quæ
videmus cultissima omnia ex prima
illa confusa & massali informi conge-
rie dedit? qui frutices ex hinc inocula-
vit, formavit folia, inflavit germina,
inoculavit flores, cōdiuit succos, pro-
trusit fructus? quid? qui corpus nostrū
semel de limo figulavit, sanguinem,
carnem, musculos, nervos, ossa, venas,
comam, vngues, reliquaque thesau-
rorum interna, non poterit illud cum
omni famulatu suo sibi reddere? po-
tuit ante è necdum subacta, & adhuc
virgine terra hominem figulare, non
poterit

poterit è compressa & semēti subacta?
 non carnem è terra produxit, suffudit-
 que huic sanguinem, substruxit ossi-
 bus, venisq; ac nervis intexuit? & quis
 illi eandem deneget potentiam disso-
 ciata semel anima, quam ante conces-
 sam negare non possumus?

Figulo licet argillam temperato i-
 gnis afflatu, in robustiorem materiam
 recorporare, & aliam ex alia fingere;
 & negabimus Deo, quod concedimus
 figulo? sed hic aliam, non eandem re-
 uocat. ita est. at tu non vis plura Deo
 quàm figulo largiri? Non potuit ante
 Deus formare hominem? nos loqui-
 mur, negare non potes. quis illi virtu-
 tem ademit? finge animo tuo certam
 terræ portionem. quæro, potest ex hac
 Deus figurare humanum corpus, an
 non? non posse. nemo tam barbarus
 dicet. potest? fingamus fecisse. non po-
 terit idem corpus in matricem suam
 terram resolvere? demens sit qui ne-
 get. ex eadem verò terra semel corpo-
 rata, nunc terra, non poterit idem cor-
 pus figurare? aut non tantæ potentia

est, terram semel corporatam sibi red-
dere, quàm corpus sibi? desit in cor-
pore esse terra, redit resoluta corpore
terra, desit & corpus esse, & rediit ad
matricem suam terram, reditque ad se
rursum eadem Dei manu, qua primò è
terra formatum fuerat. & ille qui è ni-
hilo cælum terramque condidit, non
poterit idem corpus animæ semel ere-
ptum reddere, redhibentibus carnem
ignibus, vndis, aluis ferarum, rumis a-
litum, lactibus piscium, & ipsa tempo-
rum gula? Quæ vis maior, de nihilo
hæc condere, an dispersa colligere &
reddere? aut ademit Deo potentiam
semel afflatum anima corpus? non. fa-
tua hæc, & ab omni ratione remotissi-
ma? ingenitam sibi vim adimat corpus
Deo? spoliatque natali die suo corpus
robore suo Deum? hoc qui potest, et-
iam tollere de medio Deum potest. &
iam sustulit. indiuisus Deus est, nulla
parte sui frustrari potest. si potest; in-
terire totum necessum est. ignorat Deus
partes. simplicissimæ naturæ est. à qua
quidquid subtraxeris, ipsam necessa-
rio

rio subtraxeris. In quo verò reformandi semel deperditum corpus impotētia? in Deo? maiora in prima figuratione dedit. quis minora negabit? In corpore? quis subtraxit illud potentiæ diuinæ? ante formationem suberat, non suberit postea? è terra semel potuit, nō poterit ex eadem terra? eadem terra est, eadem diuina potentia est, quis negabit idem corpus? aut exhausta Dei potentia est in prima corporis figuratione, vt nihil reliqui illi sit ad secundam?

Iam quoties animas reuocauit in corpora Dei virtus, & eundem hominem restituit sibi? testis mihi quatriuanus Lazarus & viduæ filius, & tot omnibus sæculis per orbē vniuersum. & non poterit idem corpus sibi & animæ reddere? aut temporum intercurrētia spatia, Deum robore suo exuent?

Illud verò velim ex te nunc potissimum audire, aliene in homine caro peccauit, alia post diem Domini magnum torquebitur ignibus? alia laborauit, casteque ac pie vixit, alia coro-

nabitur? quæ hæc iustitia Dei? carebit gloria, promerita caro, carebit pœna? donabitur gloria aut pœna, nec hanc nec illam promerita est caro? quod omnino necessum si alia resurgit caro, aut non resurgit eadem. aut ergo iniustum fatearis Deum, qui immeritos præmiat, immeritos punit; aut eandem resurgere carnem fatearis, quæ merita mercede donetur. & cùm eadem anima coronetur, cur non eadem caro animæ dotalis socia, meritorum demeritorumque dum viueret socia? non quorum merita, & coronæ sunt? quorum demerita, & pœnæ? & è quibus oculis & dentibus fletus & fragor in gehenna? non è peccantibus? Idem ergo corpus torquetur ignibus, quod peccauit: idem præmiatur, quod intactum se à sceleribus seruauit. idem ergo resurget, si præmiari idem, si puniri idem debet, si stare iustitia diuina debet, si Deus.

VITIVM. Nimirum credenda hæc omnia veniunt. cæco in ista impetu ruendum. non diffiteor Philosophorum aliquos

aliquos in vario propositarum à me quæstionum genere subobscuro & dubio ferè calamo aliquid tetigisse. quod signum mihi nullo rationis lumine ad illa perueniri potuisse, quæ tu tam variè, fortiter, prolixè astruere conatus es.

VIRTUS. Nunquã dixi natura nuda duce, quemquam ad omnia fidei nostræ mysteria peruenisse. quãquam pleraque ac prope omnia rationibus firmari posse non diffitear. vnus te hoc Mercurius Trismegistus Philosophorum non vltimus docebit, vt ab hoc discas, ad quæ rationis lumine peruenire possimus.

Pler. ag. si les Chrs- tiana

DEVMESSE. *Quis mare suis finibus circumscribit? quis terra pondus sistit, ac libras in medio? Est certè aliquis horum auctor ac Dominus. etenim locum, vel numerum, vel mensuram seruare absq; auctoris virtute impossibile est. ordo fieri à deformitate nequit.*

cabitat è Trismegisto confirmata. Deum esse.

Quòd si per ea etiam quæ terra sustentur fragilia, & ea quæ profunditate conduntur, Deum artificem inuestigare volueris; age, circumspice humani corporis opificiũ, cuius ad-

monitione perdisce, quis tam pulchra imaginis
 conditor, quis oculorum pictor, quis nares au-
 resq; tornavit? quis labia distendit oris? quis
 nervos tetendit atque ligavit? quis irrigavit
 venas? quis ossa congeffit solida? quis carnem
 pellicula tenui circumtextit? quis digitos arti-
 culosq; discrevit? quis fundamenta pedum
 extendit? quis perforavit poros, atque meatus
 aperuit? quis splenem coëgit atq; compressit?
 quis iecoris porro rexit fibras? quis pulmonum
 sculpsit fistulas? quis aluo capacem amplitu-
 dinē tradidit? quis honoranda corporis mem-
 bra in propatulo figuravit? quis obscœna in
 obscuro prorsus abdidit, eaq; aspectu cernen-
 tium voluit secreta iacere? Vide quot diuina
 artis opera in vna materia demonstrantur,
 singulaq; pulchrè recteq; dimensa, nec non pro-
 priis inuicem officiis differentia, quisnam sin-
 gula finxit? qualis mater, qualis pater? Non-
 ne hæc solus inuisibilis Deus, cuncta propria
 voluntate molitus est? Et cum statuam & i-
 maginem absque fabro & pictore fieri nullus
 asserere audeat, miram mundi huius consti-
 tutionem sine cōditore constitisse putabimus?
 ô cecum homunculum! ô nimis inopem! ô p-
 fundis obrutum ignorantia tenebris! caue,
 caue,

caue, ne vnquam artificium priues artifice.
 quin imò congruo Deum nomine prainuoca-
 to, patremq; eius proprium esse existimato.
 Quòd si me quidquam audacius proferre co-
 egeris, huius essentiam esse dicam concipere,
 & facere singula, quemadmodum sine facto-
 re fieri quidquam nequit. ita Deum existere
 semper, nisi semper agat, impossibile est, in ca-
 lo videlicet, aëre, terra, mari, in toto mundo,
 in qualibet particula mundi. non videris
 tibi lobum aliquem audire loquen-
 tem?

DEVM VNVM ESSE, NON PLVRES. Deum
 Cum multi variiq; sint motus, & dissimilia unum
 corpora, vnus autem ordo velocitatis in om- esse.
 nibus, impossibile est duos aut plures esse facto-
 res. neque enim ordo vnus seruaretur in mul-
 tis. praterea qui inter illos imbecillior esset,
 potentiori inuideret, ex quo seditio quaedam
 oriretur. vnus ergo singula facit in multis. Nū
 censes arduum quoddam & laboriosum in
 Deo, vitam nostram, immortalitatem, mu-
 tationemq; efficere? tunc enim tot tantaq;
 potes, vides, audis, odoras, gustas, tangis, loque-
 ris, graderis, spiras, intelligis. neque alter est
 in te qui videt, qui audit; nec loquitur vnus,

graditur alius, hic odorat, ille gustat; hic spirat, intelligit ille. vnus hac omnia praestat. quàm fortiter in Epicureos, quàm certò in omnem gentilitatem.

Deum trinum in personis esse. DEVM TRINVM IN PERSONIS ESSE. Mens autem Deus, vtriusq³ sexus fecunditate plenissimus, vita, & lux, cum verbo suo mentem alteram opificem peperit: qui quidē Deus ignis, atq³ spiritus numen. Habes hīc Deum mentem fecundam, Patrem nimirum, habes Verbum, habes Spiritum ab vtroque procedentem, numen, & ignem amorem. quid explicatius diuinæ dicant paginæ? & alibi: Mens Deus tuus, mentis verò germen, verbum lucens, Dei filius, Mens autem pater Deus: neque enim distant ab inuicem; horum vnio vīta est. vide hīc mentem, mentis germē Verbum, horum vnionem tanquam amorem. O lux totum illumina, Spiritus Deus, Verbum tuum me regit spiritifer opifex. Tu solus es Deus. quid explicatius dicat Christianus?

Deum ubique esse. DEVS VBIQVE ET IN OMNIBVS. Deus sanè expers inuidia, per singulas mundi particulas vbiq³ splendet, atque adeò se notum praestat,

præstat, vt non intelligere modo, sed manibus etiam (vt ita dicam) liceat atrectare. neque otiosus est Deus: nam otiosa forent omnia: cuncta siquidem plena sunt Deo. otium verò in nullis mundi partibus reperitur. doctè in Epicurum & in omnes qui cælo Deum claudunt, ne scelera videat, ne puniat.

DEVM ÆTERNVM ESSE. Est quis fa- Deum
ctor istorum, atq; is ingenitus, vt genitis anti- aternū
quior sit: genita enim diximus ab alio fluere. esse.
erudite & vere.

MVNDVM CREASSE. Vniuersum Mundū
mundum verbo, non manibus fabricatus est creasse.
opifex, Non arbitreris à Dauide mutua-
rum, aut hunc ab illo verius: Verbo Do- Psal. 32.
mini cali firmati sunt.

CREATVRIS GIGNENDI FACVL- Gignē-
TATEM DEDISSE. Extemplò Deus verbo di fa-
sancto clamauit, Pullulate, adolescite, propa- cultatē
gate, vniuersa germina, atque opera mea. nō à Deo
tam clare quam ille: Crescite & multipli- esse.
camini, & replete terram? Genes 9

HOMINEM AD SIMILITVDINEM Homi-
SVI CREAVIT. At pater omnium intelle- nem ad
ctus, vita, & fulgor existens, hominem sibi si- Dei si-
mitem militis-

dinem creatū. militem procreavit. atque ei tanquam filio suo congratulatus est: pulcher enim erat, patrisque sui ferebat imaginem. Non minus discrete *Genes. 5.* quàm Moses ipse: In die qua creavit Deus hominem, ad similitudinem Dei fecit illum.

Solum Deum bonum esse. SOLVM DEVM BONVM ESSE. Bonū in nullo ponitur, nisi in solo Deo. imò ipsum bonum Deus ipse semper. In munda bonum esse non potest, siquidem mundus congeries est malorum. & alibi: Bonus ita est, ut illi soli id competat. arbitreris Matthæum, Marcum, aut Lucam loqui: *Matth. 19.* *Mar. 10.* *Luc. 18.* Vnus est bonus Deus. Nemo bonus nisi vnus Deus. Nemo bonus nisi solus Deus.

Conseruare Deum res creatas. CONSERVARE OMNIA, LABIQVE OMNE CREATVM RETRAHENTE DEO MANVM. Si à quopiam influxionem suam ille subtraxerit, deficiente vita, in mortem corruent vniuersa. quid clarius Thomas, Scotus, Patres, Scriptura?

Inuisibilem Deum esse. INVISIBILEM HVMANIS OCVLIS DEVM ESSE. De cælo illi verba. Ibi fulgidum lumen, nullis immistum tenebris. ibi nullus ebrietate delirat, sed omnes sobrii vigiliant, atque mentis oculis, eum qui videri vult acutiùs intuentur. is nec auribus percipitur,

nec cernitur oculis, neque sermone proferrur.
 sola mens eum prospicit, sola mens prædicat.
 Quàm scitè distinxit cælestem Dei vi-
 sionem, & hanc sæculi huius. De hac
 Ioannes: Deum nemo vidit vnquã. & Do- ^{Ioan. 4.}
 minus ad Mosè: Non poteris videre fa- ^{Exodi}
 ciem meam: non enim videbit me homo, & ^{33.}
 viuet. De vtraque Paulus: Serues manda- ^{1. Tim.}
 tum sine macula, irreprehensibile, vsque in ^{6.}
 aduentum Domini nostri Iesu Christi, quem
 suis temporibus ostendet beatus, & solus po-
 tens Rex regum, & Dominus dominantium:
 qui solus habet immortalitatem, & lucem in-
 habitat inaccessibilem: quem nullus hominũ
 vidit, sed nec videre potest. & alibi: Videmus ^{1. Cor.}
 nunc per speculum in enigmate: tunc autem ^{13.}
 facie ad faciem.

INVOCANDVM DEVM, GRATIAS ^{Inuo-}
 ILLI HABENDAS, LAVDES DECAN- ^{candiẽ}
 TANDAS, COLENDVM. Agamus illi o- ^{Deum.}
 mnes voce gratias, trananti celos, naturamq̃
 creanti. O mea vires, laudate ipsum, vnum
 & omne consonate voluptati meæ, omnes a-
 nimi vires, omnes potentia mecum vnà conci-
 nite. O vita! ô lux! gratias habeo tibi Pater,
 actus omnium potestatum. gratias ago tibi
 17 Deus,

Deus, omnium potestas actuum. verbum tuum
 per me te laudet. Et alio loco hymnum
 decantat Deo. Sanctus Deus pater omnium:
 sanctus Deus, cuius voluntas à propriis pote-
 statibus adimpletur: sanctus Deus, qui suis fa-
 miliaribus innotescit: sanctus es, qui verba
 cuncta constituisti, cuius imago est omnis na-
 tura: sanctus es, quem nunquam natura crea-
 vit: sanctus es omni potestate validior: sanctus
 es omni excellentia maior: sanctus es omni
 laude melior. Excipe verborum sacrificia san-
 cta, ab animo & corde debita tibi manantia.
 Ineffabilis, solo silentio predicandus ab eo, qui
 fallacias vera cognitioni contrarias declina-
 vit. Annue, corrobora me: atque huius gratia
 participes effice eos qui in ignorantia versan-
 tur, cognatione quidem mihi fratres, tibi au-
 tem filij. Etenim fidem tibi presto, testimoniū
 de te perhibeo. in vitam ac lumen assurgo. I-
 pse pater est venerandus. Homo autem tuus,
 sanctitate vnà tecum potiri desiderat, cum
 potestatem illi omnium arbitriumq; concesseris.
 an immeritò cum magni Davidis
 canticis & hymnis hæc conferas?

Deum
 non esse

DEVM NON ESSE CAUSSAM MA-
 LORVM. Ab ipso profectò factore nihil ma-
 lum,

lum, nihil turpe. Ha quidem passiones sunt *malorū*
 sequentes corpora. ita rubigo æs, limus ani- *cau-*
 mata corpora. at neque faber ferrarius in- *sam.*
 duxit rubiginem, neque animati corporis ge-
 nitor cœnum ac sordes: eodemque modo nec
 Deus etiam malum. Quantò Christia-
 nius sæculi nostri Nouatoribus, quan-
 to modestius? cùm non vereantur
 Deum, asserere malorum omnium
 quæ eueniunt causam. Quàm propè
 deinde accedit ad illud Iacobi: Nemo *Iacob. 1.*
 cùm tentatur dicat, quoniam à Deo tenta-
 tur: Deus enim intentator malorum est; ipse
 autem neminem tentat. vnusquisque autem
 tentatur à concupiscentia sua abstractus &
 illectus. deinde concupiscentia cùm concepe-
 rit, parit peccatum.

DÆMONEM PECCATORVM ET *Dæmo-*
 TENTATIONVM CAUSSAM ESSE. *nem pec-*
 mon semina propria actionis inspergit. mens *catorū*
 autem conspersa seminibus, prægnans, inde *causam*
 parit adulteria, stupra, homicidia, parricidia, *esse.*
 sacrilegia, diuinorum contemptum, iugula-
 tiones, euersiones urbium, pestes hominum, &
 reliqua omnia, quæcunque malorum sunt
 opera

opera demonum. Nisi à meliore magistro Iacobus suxisset, ab hoc suxisse que recensui, arbitrari possemus.

Demonem impellere in peccatum vindicta studio.

IMPELLERE ILLVM IN PECCATVM, VT GRAVI POST LAPSVM POENA AFFICIAT. Ab ignavis, improbis, ignavis, inuidis, iniquis, homicidis, impiis procul admodum habito, permittens eos demonis ultoris arbitrio. qui ignis acumen incutiens, sensus affligit; magisq; ad patranda scelera armat hominem, ut turpioris culpa reus, acriori supplicio sit obnoxius: eumque sine vlla intermissione ad insatiabiles concupiscentias inflamat: cum eo pugnat in tenebris, peccatū examinat: & ignis impetum in eius cruciatū mirum in modum concitat atq; adauget. etiam inferorum hīc pœnas non obscure designat.

Animā immortalem esse.

ANIMAM IMMORTALEM ESSE. Vos quibus mentis portio concessa est, genus recognoscite vestrum, vestramq; naturā immortalem considerate. & ante: Solus homo ex vniuersis terrenis animantibus, duplicis naturæ censetur; mortalis quidem propter corpus, immortalis autem propter hominem ipsum substantialem. immortalis enim est, cuncto-
rumq;

rumq; arbitrium obtinet: cetera verò viuentia, quæ mortalia sunt, fato subiecta sunt. humanus animus fato superior est. ita fatum humano arbitrio subiicit, & necessitatem excludit.

FRVI ILLAM BEATA VISIONE
 DEI. Tunc autem poterimus mentis oculos e-
 leuare, boniq; decorem incomprehensibilem
 prospicere, cum nihil de illo prorsus dixerimus. Eius cognitio diuinum silentium est, & sione
 intenta omnium sensuum applicatio. qui id. Dei.
 intelligit, nihil potest aliud cogitare. qui id.
 intuetur, nihil præter ipsum aliud intueri. qui
 audit, nihil audire post ipsum, neque corporis
 etiam sui membra mouere. Vniuersis profecto
 corporis sensibus motibusq; solutus, intrepidus
 agit. nam qui totum circumlustrat, vndique
 mentem totam quoque irradiat, animam
 abstrahit totam à corpore, totam in essentiam
 denique Dei transfigurat. Impossibile enim
 animam hominis in corporis face iacentem,
 diuinam assumere formam: neq; licet etiam
 boni pulcritudinem contueri, nisi quis ante in
 Deum fuerit reformatus. quid clarius ab omni
 schola dictum vnquam?

NON

Nō posse
nos Deo
& sacu-
lo serui-
re.

NON POSSE NOS DEO SIMVL SER-
VIRE ET HVIC SÆCVLO. Impossibile
est vtrisque simul intendere, mortalibus vide-
licet atque diuinis. electione vnus amittimus
alterum: quotiescunque vnus cura remitti-
tur, alterius actus intenditur. Hinc illud
Matth. Matthæi: Nemo potest duobus dominis ser-
6. uire: aut enim vnum odio habebit, & alte-
rum diliget; aut vnum sustinebit, & alterum
contemnet: non potestis Deo seruire & Mam-
monæ. Arduum est præsentia relinquere, &
ad superiora se potioraq; conuertere. illa e-
nim quæ oculis cernimus, nimum nos dele-
ctant: latentia diffidentiam pariunt. paten-
tia autem mala sunt: bonum occultum iis
qui manifestis incumbunt. Nisi tuum corpus
oderis, te ipsum amare non poteris. quamprimum
verò non te, sed Deum ipsum dilexeris,
mentem protinus consequeris. Non abli-
mile huic illud Domini apud Lucam:
Luc. 14. Si quis venit ad me, & nō odit patrem suum,
& matrem, & vxorem, & filios, & fratres,
adhuc autem & animam suam, non potest
meus esse discipulus. Elegans etiam in
hoc genere Trismegisti, & Christiana
plane monitio. In primis oportet vestem
quam

quam circumfers exuere, indumentum in-
 scitiae, prauitatis fundamentum, corruptio-
 nis vinculum, velamen opacum, viuam mor-
 tem, sensituum cadauer, sepulcrum cir-
 cumuertile, domesticum denique furem: qui
 dum blanditur, odit; dum odit, inuidet. Hu-
 iuscemodi est, quo circumtegeris, vmbra-
 culum inimicum. ad seipsum te deorsum ra-
 ptat, ne forte conspiciens veritatis decorem,
 atque proximum bonum, huius oderis pra-
 uitatem; neve huius insidias, quas in te as-
 siduè machinatur, aliquando praesentias. hoc
 aciem interiorum sensuum hebetat & obtu-
 dit: crassa illam materia suffocat, abomina-
 bili fastidiosaq; ebriat voluptate, ne auāias
 vnquam, neve perspicias ea qua iure & audi-
 enda sunt, & in primis inspicienda. non ar-
 bitreris te Augustinum aut Basilium
 audire, aut è primorum Patrum nu-
 mero seriem monitorem.

VESPERI DEO GRATIAS AGEN- ^{Deorsu-}
 DAS, ORANDVMQVE DOMINVM, Ad- ^{speri}
 uentante vespera solisq; radiis occidentibus, ^{gratias}
 vt Deo gratias egerant, quisque in proprium ^{agēdas.}
 se cubile cōdebat. De nocturnis hisce pre-
 cibus habes Dauidem: Memor fui nocte
 nominis

nominis tui Domine. In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. addit lacrymas: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis stratum meum rigabo. quomodo amabat, aut dolebat, cuius lectus natabat lacrymis? imo amoris & doloris symbola hæ sunt. Et monet Trismegistus: Tu igitur in primis piis precibus obsecra Dominum, Patrem unicum, unum, & à quo vnus, vt sis illius misericordia dignus. sic tandem Deum tantum percipere poteris, si vel vnus duntaxat illius radius intelligentia tua benigne refulserit. Paul-

Phil. 4. lum expressisse videtur. In omni oratione & obsecratione, cum gratiarum actione petitiones vestrae innotescant apud Deum. & *Ephes. 6.* Orantes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes in omni instantia & obsecratione. monemurque à Domino: *Matth. 26.* Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem.

*Angelū
custodē
unicui-
que da-
tum.*

SPIRITVM VNICVIQVE CVSTODEM AB IP SO ORTV ASSIGNATVM. Ex Trismegisti disciplinatu Æsculapius: Vnumquemq; nostrum statim ab ortu & animatione demones assumunt, illo honore donati, vt ortus ministerio fungantur. De

Spiri-

Spiritibus cælestibus scribit.

Addo hîc illud Æsculapii Trismegisti discipuli de Deo, omnium creatore, deq; æterna generatione: *Omnia procreans se procreat ipsum, nec vnquam desinet, cùm & ipse desinere non possit. & quemadmodum Deus finem non habet, ita neque eius procreatio initium aut finem habet.* docte, vere, Christiane.

VITIVM. Negare non possum admiranda Trismegistum rationis lumine & beneficio consecutum de Deo, diuinisque rebus. Vnum fateri cogaris, nullis rationibus Verbi incarnationem doceri posse; sed sola fide astrui, sola firmari, proponique credendam mortalibus cæco omnino obtutu: à qua tamen vna salutem vestram pendere fatemini.

VIRTVS. Magnum planè mysteriũ, *Incar-*
 & ad quod omnium obtenebrentur *natio*
 oculi: non nego. quanquam nec ob- *Domini*
 scure hoc Trismegistus attigerit, nec *rationi.*
 huic sua desit ratio. Deum esse iam p- *bus pro-*
 bavi, firmauique hoc etiam Philoso- *batur.*
 phorum placitis. hunc etiam summũ
 esse

esse bonum. à quo quidquid vbiq;
boni, tanquam à fonte suo riuum pro-
fluere, tanquam à pede vestigium, tan-
quam à corpore suo vmbra. immen-
sum deinde, nullisq; concludi termi-
nis potentiam illius, nullisque stringi.
Et sane infinita ac intermina quadam
potétia opus, vt è nihilo, nullaq; sub-
iacente materia res cōdantur; cum in-
ter immane illud primogeniū chaos,
magnumq; inane & nihil, & rem crea-
tam, immensitas quædam interiaceat,
nullo ingenio, nullo calamo expri-
menda. Iustitia etiam illius nullis ar-
ctari limitibus potest. eo magis, quòd
simplicissimæ naturæ sit Deus. quo fit
vt, quidquid illi tribuitur, naturæ il-
lius immensæ latitudini respondeat.
pariatur enim Deo quidquid in illo
est. quod cum ita sit, nullum impræ-
miatum meritum, nullum impunitum
transire delictum potest, si stare iusti-
tia illius debeat, adeoque si stare Deus.
nihil enim detrahère simplicissimæ &
incompositæ naturæ potes, nisi euer-
sam illam funditus velis.

Cum

Cum verò immensa sit diuinæ naturæ præstantia, bonitas immensa, immensa omnia; fit vt quidquid in illam grauius committitur, infinitam quandam malitiam imbibat. Sic etiam in humanis, è personarum dignitate ac magnitudine, criminum non rarò magnitudinem metimur. ita grauiter in regia mandata deliquisse, regia metiri potentia solemus. Et verò pœnæ sceleribus irrogatæ, scelerum magnitudinem aperiunt, indicesque grauitatum illorum sunt. quòd si ergo æternum luendæ pœnæ sceleri alicui infligantur, necesse scelus illud quandam malitiæ infinitatem in se claudere; alioqui non respondeant sceleri pœnæ. quòd apertè cum diuina non tantum, sed cum quacunque iustitia pugnat, quæ æquari vult delictis pœnas, nō illa ab his vinci. Inest ergo peccato hominis, cui annexæ æternum pœnæ, malitiæ quædam immensitas, cui exsoluendæ æternitas, quæ durationis infinitatem complectitur, necessaria foret. huic verò abolendæ paria

ria

ria merita, quæ offensæ diuinæ iustitiæ
satisfacerent, erant quærenda. quæ à
nudo homine certis vndique termi-
nis circumscripto, nasci non poterat:
Deus autē, qui solus infinitus est, me-
reri non poterat. non cadunt in hunc
merita, non demerita, quæ præmia
circumspiciunt & superiorem dexte-
ram. nulla autem Deo potestas supe-
rior, à cuius manu præmia speret. Aut
ergo omnem omnino hominem di-
uinorum præceptorum præuaricato-
rem, & primigenii sceleris heredem,
æternis adiudicare pœnis necessum e-
rat. durum hoc misericordiæ infinitæ,
aut illum reperire qui satisfacere diui-
næ iustitiæ posset. non poterat Deus,
non nudus homo. Deus ergo humanā
induere naturam, atque illa sē vestire
debebat, vt pœnis æternis merita re-
sponderent æterna, quibus aboleri il-
læ possent, quò iustitiæ satisfieret æter-
næ. pati vt homo poterat, mereri vt
homo, meritaque illius, ex vi coalitæ
cum humana diuinæ naturæ, digna-
tiones imbibere infinitas, quibus de-
bitam

bitam sceleribus pœnam infinitam, quia æternam, elueret; & infiniti boni offensam deleret, & iustitiæ omnem numerum expleret. Induere ergo humanam naturam debuit Deus, si æternis pœnis paria merita, æternum exsoluendis delictis par exsolutio, offensoque immensum Deo par reconciliatio reperiri debuit; quo nihil merito desiderare iustitia posset, nihil queri: & infinitæ simul diuinæ misericordiæ exemplum in laudem extaret, nullo æuo finiendum. neque ratio alia reperiri poterat, qua actiones humanæ pretium induerent, quod pœnis eluendis æquari posset æternis: quæve hominis merita promereri præmia possent æterna, ignibusque gaudiisque pariari æternis, illis extinguendis, his æternū consequēdis. Vestiri ergo debuit Deus homine suo, vt dignationem homo fortiretur debito parem, delictis parem, pœnis præmiisque parem.

Quid? quod Trismegistus mysteriū hoc diserte denunciaret? *Quis regenerationis auctor? Dei filius, homo vnus voluntate*

K

Dei.

Dei. vter clarius, Petrus an Trismegistus? *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam, regenerauit nos in spem viuam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis.*

VITIVM. Multa tu pro more tuo & mira, hinc ex Philosophorum placitis, inde ab Euangelio ac rationibus mutuata. at non sunt hæc ætatis huius. me sequere, *meæ delicia, mei lepores.* frueri concessis, ad quæ ætas, opes, honores, æqualium inuitât studia. erit cum hæc Virtutis cana monita cano committas pectori. nunc quis non rideat hanc ante barbam prudentiam? credo & incunis inter lallandum & mammandum decantandam. quò hæc supercilia Catoniana aut Stoici Senecæ? frueri, dum licet, optatis. veniet tempus cum niueo vertice Trismegistum, Catonem indues Senecamque. decet hæc ætatem maturitas, iuuentutem ioci, risus, amica inter amicos amicasque popula. sequere præeuntem fidam ætatis huius ducem. vbi grandior ætas iuue-

tutis

tutis, amœna subtraxerit, Virtutem sequere per me licet. illa tibi tunc gaudia promittit cœlorum: ego nunc sæculorum hilaritudines. duplici proinde cœlo beatus, meo & virtutis, ac meo primum, inde fruere illius.

PRODIGVS. Sequor. & me totum *Adolescens prodigus totum se vitio tradit.*
 tibi dico sacroq; nulla dies abeat, nox nulla voluptatū expers, nulla vidua ta compare. ite durum curæ genus, ite labores. Quem non inuitent læta hæc? quem non ager ille diffusus in siluis, pictus in pratis, pecorosus in pascuis, erectus in montibus, prostratus in vallibus, neglectus in nemoribus, cultus in hortis, irriguus in fontibus, piscosus in fluminibus, salebrosus in torrētibus, luxuriosus in segetibus, lætus in floribus, gaudiosus in uvis? quem nō sodalium greges, ætas sine curis, sine solitudine opes, sine mœrore damna, sine liuore mensæ, sine fastidio pocula, sociæ noctes, nullæ viduæ, labor nullus, permista poculis musica, risus, ioci, veneres? non magnum euocasse cælum terris, migrasse cælum

K 2 terris,

terris, & Beatorū more expertem molestiarum vitam ducere? Eia anime. frueri dum licet. labitur hęc iuuentus. succedet ætas destinata curis. hactenus

—*steriles transmisiſimus annos:*

Hęc aui mihi prima dies, hęc limina vite.
Eia anime, indulge genio. & cum Sidonio, dapes cultę ferculis cultioribus apponantur, spument Falerno gemmę capaces, igne cryſtallis caleant vnguenta glacialibus, spargat cœnatio peregrinos naribus odores, & madefcentes nardo capillos circumfuſa florum ſerta ſiccant.

VIRTUS.

Ab miſer,

Virtutis ſuper adoleſcente prodigo comploratio.

Quanta laboras in charybdi,

Digne puer meliore flamma!

Discrimina

Quò infelix proruis? abiit. cecidit. quanta vis præſentium! miſeram ô nimum conditionem humanam! inhamamur perituris, æterna negligimus, futurorum aut ignari, aut pertæſi. fidẽ fallaci ſæculo adhibemus, derogamus Deo. ſpondet illud peritura, hic æterna; illud dubia, & magnorum infelici exitu

exitu funestata, hic æterna & felici
 multorum exitu nobilitata. illud post *inter*
 dolos & fraudes periurio signatas, post *diuinas*
 rerum publicarum & regnorum exci- *& hu-*
 dia, fidem inuenit: non inuenit Deus. *manas*
 ô nimis credulos! tot omnium popu- *sponso-*
 lorum & ætatum funestissimis exem- *nes.*
 plis terremur, & docemur, nec dome-
 stica defunt: & adhærescimus inanissi-
 mis sponsonibus creduli.

Et quis in se non aliquando fallacẽ
 fortunæ fidem expertus est, toties fru-
 strata spe præmii? & credimus tamen.
 ô fatui! diuites illius sponsones audi-
 mus. succedunt doli. iterantur promif-
 sa, & iteratur fides. iterum doli, & è
 dolis mæror. & iterum fides. ô quid a-
 gimus? tot insidiis petiti, tot fallaciis
 circumuerti, tot carissimorum magno-
 rumque exemplis docti, fidem admo-
 uemus. quis credat? Semel in fraudem
 duci ab vno posse monent sapientes,
 nec vltra. fatuus secundam admittet,
 vitabit prudens. Nos indies irretimur
 nouis, & credulitati indulgemus, &
 solis promissis diuites, rebus inanes,

fortunam veneramur. Quid? quòd i-
 psa infidiarum structrix facilè post tot
 exempla, tot dolos, in fidem animum
 nostrum rideat, simplicem nimirum
 columbam, serpentis prudentia desti-
 tutam. ô quando fascias exuemus, in-
 duemus virum? quando fatua reiecta
 credulitate, certioribus adtipulabi-
 mur? ô semper pueri! æterna spondet
 Deus: negligimus. cælorum spondet o-
 pes, honores, voluptates, omniæuo
 perennaturas, nullo ponendas: conte-
 mnimus. se spondet, & omne bonum,
 & quidquid cælo clauditur: obsurde-
 scimus. spondet mundus, solis menda-
 ciis dolisque diues, scenica, & hora-
 rum sæpe non multarum, intersparso
 vbiq; veneno in mortem & interi-
 tum: & obsequentes inuenit aures; nõ
 inuenit Deus, tot sponsionibus diues,
 rebus ditior. miscet blandiētibus mū-
 dus amaritudinum integra dolia, &
 modico melli fellea vasa, & venenarii
 calicis oras, tanquam rara niue, perte-
 nui perpluit saccaro: & inuolat in hæc
 iuuentus. miscet tristibus gaudiales
 montes

montes Deus, & leuigat omne durum,
 & humeros supponit oneri: & refugit
 iuuentus. ita muscæ succino, candelis,
 ignibus, pici incumbunt & intereunt.
 nos muscis stolidiores, ignibus inuol-
 uimur æternis, pice & sulphure pascē-
 di. in quo hoc miserrimum, de æterni-
 tate agi, quam nulla pœnitudo, flagel-
 la, sacci, cineres auellant: de flammis
 agi æternis, quas nulla lacrymarū flu-
 mina restinguant, nulla eluant, nulla
 molliant. sera nimirum post mortem
 pœnitentia est: irrita cadunt vota: non
 profuturus funditur sanguis: & ne-
 quidquam alto ducuntur corde suspi-
 ria, gemitus, preces. nullus hîc in salu-
 tem complorationibus locus. semel
 periisse, æternum est.

Hæc scimus, & tanquam obuoluto
 capite, cæcis oculis ruimus in nocitu-
 ra. monemur periculorum, præcipi-
 tiorum; & quasi non satis sit ire in da-
 mna, vno saltu irruimus in illa. Verùm
 quò hæc lamenta? ad te votamea, ô
 Deus. audi pro adolescente hoc de
 penetrati pectoris fusa. & malis vndi-

*Preces
 virtus
 ad
 Deum
 pro a-
 dolescē-
 te.*

que & vndique delumbatum, erroribus delassatum reduc in viam. euolue oculorum fascias, quibus miserū obuoluit mundus, vt, dum damna senserit, pericula viderit, saniora cogitet. redde illum tibi: imò redde illum sibi. neque enim vlli magis ereptus est quā sibi. audi has viduæ matris pro filio preces. non soles maternas spernere lacrymas, soles detergere. ne sperne meas. piæ sunt, quia matris pro filio sunt. nihil ambiunt, vt referant, *Nescitis quid petatis.* testantur tantum filii mortem, vt audiant, *Noli flere, & Adolescens tibi dico, Surge.*

PR ODIG V S. *Nunc mihi summa licet contingere sidera plantis.*

nam quid me orbe toto felicius?

Quid me latius est, beatius ve?

Mihi corolla picta vere ponitur,

Mihi rubens arista sole feruido,

Mihi virente dulcis uva pampino.

Ridete quidquid est domi cachinnorum,

Meæ delicia, mei lepores.

Nulla domus tales vnquam contexit amores,

Nullus amor tali coniunxit foedere amantes.

Costum

*Adole-
scens
totum
se tra-
dit vi-
tiis, vo-
lupta-
ti, com-
essatio-
nibus.*

Costum molle date, & blandi mihi thuris honores,

Terq₃ focum circum laneus orbis eat.

Spargite me lymphis, carmen ridentibus aris

Tibia Mygdoniis libet eburna cadis.

Vinaq₃ fundantur praelis elisa Falernis,

Terq₃ lauet nostras spica Cilissa comas.

Nihil hîc plebeium, obscurum nihil.

Nusquam Temesea notabis

Aera, sed argento felix propellitur vnda,

Argentoq₃ cadit, labrisq₃ nitentibus instat

Delicias mirata suas, & abire recusat.

Extra autē niueo qui margine cerulus amnis

Viuit, & in fundum summo patet omnis ab

imo;

Cū non ire lacu, pigrosq₃ exoluere amictus

Suadeat? hoc mallet nasci Cytherea profundo.

Hîc te perspicuum melius Narcisse videres.

Quis spectacula, quis iocos licentes?

Quis conuiuia? quis dapes inemptas?

Largi flumina quis canat Lyæi?

Iam iam deficio, tuoq₃ Baccho

In serum trahor ebrius soporem.

Omnia hîc magna, quæ vel ipsum Io-

uem cogāt induere bouem, cygnum,

aurum. Et quæ Iuno cum his certet?

K 5 cadat

cadat me nouo Paride. Eia anime: non
satis est fundere, prodigamus gaudia.

Peragat diem cadentem

Dape, poculis, choreis

Genialis apparatus.

Non hîcludat in Satyro Iupiter? vide
inambulantiem. maior homine est.

Quacunq₃ propinquat

Incessu fœcundat iter, comitataq₃ gressum

Lata per impressas rorat vindemia plantas.

O qualis, cùm fòrs

Fibula mordaci refugas à pectore vestes

dente rapuit? qualem te memorem ô
magna! Quò ruis anime? ventura co-
gita.

Forsitan includet crastina fata dies.

Quid queror infelix? turpes discedite cura.

Sunt apud infernos tot millia formosarum.

At non & post illa,

Sunt apud infernos tot millia tormentorum?

Excute hoc anime. quò tristia hæc?
nunc vino pellito curas.

Non semper imbres nubibus hispidos

Manant in agros, aut mare Caspium

Vexant inæquales procellæ

Vsq_{ue}.

*Nec semper idem floribus est bonos
Vernis: nec vno luna rubens stupet
Vultu.*

Amat alterna Deus. sed & vitam alter-
nis concessit. vt nec læta semper, nec
semper tristia. adolescentiam lætiori-
bus, senectutem tristioribus finxit. vt
natam huic vicissitudini credas vtrā-
que ætatem. ergo cingamus

viridi tempora pampino.

*Huc pater ô Lenæ (tuis hîc omnia plena
Muneribus: tibi pampineo grauidus autumno
Floret ager, spumat plenis vindemia labris)*

*Huc pater ô Lenæ veni, nudataq; musto
Tinge nouo mecum direptis crura coturnis.*

Sed intus me mei vocant amores. ô
fata! ô dies! ô mea! ô quam te memo-
rem? nihil confero. hoc dicam, & æ-
ternum dicam cùm omnes vndiq; lu-
strauero,

Illâ suis verbis cogat amarè Iouem.

Quidni audeam cum meo Propertio
ire in hæc vota, in has amicas amori
sponsiones?

*Tu mihi sola domus, tu Cynthia sola parètes,
Omnia tu nostra tempora lætitiæ.*

Nam sine te nostrum non valet ingenium.
Mare mortuum sit sine hoc Fauonio,
aridiora lignis sint hæc pectora, sine
hac flamma. quare audeo eodem mo-
nitore,

Cynthia prima fuit, Cynthia finis erit.
Verum quamdiu hîc hæreo? sequor
sodales. ô nimium caros! ô æternum
tales!

*Cætera mitto loqui. Deus hæc fortasse beni-
gna*

Reducet in sedem vice.

Nunc est iocandum,

Nunc est bibendum, nunc pede libero

Pulsanda tellus.

*Virtu-
tis super
adole-
scens
ruina
mæror.* VIRTUS. Fallax ô nimium vita! ini-
mica Deo voluptas, quò rapis iuuen-
tutem?

*Vita summa brevis spem nos vetat incho-
are longam.*

Iam te premet nox.

& æterna tibi spondes, momentorum
incertus? quid fidis honoribus? non

Celso grauiore casu

Decidunt turres, feriuntq; summos

Fulmina montes?

quid

quid fidis opibus? ô quanto tutius Oceano, quàm fœmineo committes illas mari? nulla Scylla, Charybdis nulla tot sorbet naufragia, quot mulieres scopuli iuuentutis agmina. fugite quicumque portum cogitatis, quicumque naufragia timetis. irrespirabile in hoc fœmineo oceano profundum est.

Verùm, quem hïc video prorumpentem, fronte, oculis, genis, vultu toto deiectum, buxèo quodam lurore perfusum, macie exesum, cui in vicem humani coloris, pallor successit inferni. aut mentiuntur oculi, aut ipse est adolescens olim notus. quis scit, an nō & nunc meus? audiam suspensò gradu loquentem, subiiciamque flammam, excutiam flumina Mosaicis meliora fontibus.

PRODIGVS.

Hïc licet occultos proferre impunè dolores,

Si modò sola queant saxa tenere fidem.

me miserum & infelicem! quæ me tel-
lus habet? ô patria! ô domus! ô pa-
ter! huccine cecidisse opes, formam,
iuuentam, vires! ô pudor! vbi sum?

*Adole-
scens
prodigi
ad se
redeun-
tis com-
plora-
tio, la-
bi cryma.*

bi pristinus decor, & amica sociatio?
 inops, exul, omniū egenus, etiam pa-
 nis & aquæ, locorum incertus & via-
 rum erro. fortunati porci! sili quis vos
 pasco, impastus ipse! ò me omnium
 quos vsquam terra tulit, infelicissi-
 mum! sili quas negari fami pellendæ?
 aquam negari siti restinguendæ? ò
 quanti in domo patris abundant pa-
 nibus! quid patrem nomino? verat ve-
 recundia.

*Nam mihi, cum magnis opibus domus al-
 ta niteret,*

*Cui fuerant flauitantes ordine sulci,
 Horrea fecundis indeficientia mensis,*

Cuiq; pecus denso miscebat agmine colles;

*Despe-
 rantis
 animi
 signa.*

patrem licuit dicere. nūc verat pudor.
 ò quò flectam has habenas? aut quid
 vltra spei? dira fames! hac mori tali pa-
 tre natum! ferro caderem. quàm læ-
 tus toto illud iugulo exciperem, & be-
 neficium agnoscerem? etiam crucem
 exoscularer vt amicam. cara mihi crux
 & ferrum, audite vota. nunc ignava
 cado fame; & in gloria morte peregri-
 nam dehonesto terram. si vitam de-
 posce-

poscerem; negari vita posset. mortem
deposco; durum negari mortem. fer-
rum funemque deposco. ô quis ege-
nus ferri funiumque fuit? Quid agis a-
nime? redeo ad patrem: vetat pudor.
redeo ad Deum: maior vetat verecun-
dia. desperabo? auerte Deus. spera-
bo? quid mihi spei super? finiam
hanc vitam fame, finiam ferro? si se-
mel caderem, ferendum. at ignes æ-
terni retrahunt amicum mihi ferrum,
magis etiam manus. aliena si caderem
dextera, beatus; durum mea cadere æ-
ternitate proposita. durius fame? ô
quid consilii hîc capiam consiliorum
inops?

*Quàm vellem in gelidis mōtibus esse lapis!
Stare vel insanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quæ vasti tunderet vnda maris!
Nunc & amara dies, & noctis amarior um-
bra est.*

Omnia nam tristi tempora felle madent. Virtū-

VIRTUS. Me audi, mea iuuentus. *tis mo-
nita &
animus
despe-
rati ad-
auita dicitur.*
audire ante decuerat, priusquā in pro-
pudiosissimarum muliercularum ob-
scœnam prolapsus consuetudinem,

auita dicitur.

auita paternaque bona, nunquam futurandæ charybdes abliguriuissent. nec desperandus tamen veniæ locus, licet serò prope respexeris. superest tamen spes aliqua, vt post tam sæua meretricia naufragia, benigniore paterno portu naufragus excipiaris.

PRODIGVS. O amica mihi quondam Virtus. agnosco vultum. pudet intueri. & quo modo post tot scelerum volutabra, idoneus præceptorum tuorum auditor ero?

VIRTVS. Depone noxiam verecundiam. ad te redi. intueri cælum, & facilem in preces Deum. nulla ætas ad discendum sera: nulla flagitia ad emendandum. timeat qui emendationem desperat. nemo desperare debet dum vita superest. nec pudor est ad meliora transire. se pone noxium ruborem.

PRODIGVS. Post tot monita, tot minas, tot scelera, Deum! ego patrem & Deum!

*Virtus
ad pœ-
nitentiam a-*

VIRTVS. Facilem. si vltro agnoscis crimē. quid supplices retrahis manus? quid faceres in extrema valetudine? medi-

medicum consuleres. quid in iterata *dolefcē-*
 inualetudine? medicinā iterares. pec- *tem in-*
 care pudeat. pœnitere non pudeat. pe- *horta-*
 riclitari pigeat. liberari non pigeat. at *tur.*
 verò nunquam succidendus animus
 desperatione est. neq; delicta vlla tam
 graua, quæ pœnitentia verrens & ra-
 dens, non eluat & mundet. illa te cri-
 minum fluctibusmersum perlauabit,
 & in diuinæ clementiæ portum prote-
 labit. rape tantum occasionem inopi-
 natæ felicitatis, vt ille tu nihil iam pe-
 nes Deum, quàm æternorum ignium
 materia, arbor exinde fias, quæ in fo-
 liis & fructibus perennet; quæ nec i-
 gnem, nec secures sentiat. pœniteat er-
 rorū reperta veritate: pœniteat ama-
 se, quæ non amauit Deus.

Nec satis est pristinis renuntiasse,
 assumenda pœnitentia est. Senties hîc
 peruicacissimum animæ ac salutis tuæ
 hostem, qui malitiæ ac improbitati
 suæ nunquam otium facit: ac tunc ma-
 xime sauit, cum hominem sentit me-
 liora cogitare. dolet nimirum & inge-
 miscit, tot in homine mortis opera di-
 ruenda,

ruenda, tot retrò damnationis titulos
 eradendos, quare obseruabit, oppu-
 gnabit, impedimenta iniiciet. videbit
 num qua possit, oculos animumque
 nouis sæcularium illecebris irretire.
 Tu obiice, cum magno Rege, saccum
 & cinerem, precesque ieiuniis ale, ie-
 iunia precibus. solue exinde gratas
 Deo tuo oculorum nubes, & elue a-
 mico illi imbre animum criminibus
 forditarum.

Quid differs publicationem tui, pu-
 doris magis memor quàm salutis? ho-
 nesti publico gaudent, secretum sce-
 lera poscunt. aut imitaris illos, qui cum
 oculos manusque medentium vitant,
 in erubescencia sua pereunt? an into-
 lerandum pudori Domino offenso sa-
 lutique productæ satisfacere? non suf-
 fundaris errore quo caruisse velles.
 nemo proficiens erubescit. nec sequa-
 ris illos, qui ad delinquendum expan-
 dunt frontem, subducunt ad deprecā-
 dum. sequere quos vides post delictū,
 illotos, fordulentos, extra lætitiā
 versantes in asperitudine facci, & hor-
 rore

rore cineris, in oris de ieiunio varietate.

Et quis in coccino & Tyrio, pro delictis supplicandum suavit? quis in balneis lætioribus hortulani maritimive secessus? quis inter altitium enormem saginam, inter mensas ferculorum pōdere fatiscentes, inter defæcata senectute sua, vina? quid cessas aggredi, quod scias mederi tibi posse? Mutæ animæ medicinas agnoscunt. ceruus sanè irreuocabiles ferri moras dictamno medetur: hirundo excæcatos pullos oculare de sua chelidonia didicit. tu institutā tibi à Deo exhomologesim præteribis, quæ Babylonium Regem in regna restituit? eadem te, ne dubita, restituet fortunis, patriæ, parenti. non adduco è plebe, quos sequaris, sequere reges. Ezechias vestem scidit, saccum induit. & non Achab post Nabuthæ cædem in cinere & ieiunio læsuram abduxit à diebus suis? iam David, dum potum fletu, panem cinere miscet, non audit, *Dominus quoque dimisit peccatum suum?* ita dum
purpu-

purpuram docent flere, & cinere tingi, & sacco vestiri, facilem in ignoscendum Dei dexteram experti sunt, imitare. & eadem spera.

Obsequitur
Prodigium
Virginitatis,
preces fundit
paenitentia
indices,
ab Illustriss.
Barberino
mutuatas.

PRODIGIUM. Amplector amica tua
consilia cara mihi ante omnia Virtus,
& magni purpuratam Barberini mu-
sam, disparibus licet numeris, rusticus
vates, suspiriosis vlulatibus, supplici-
que manu, oculis, prece, Domino de-
cantabo. tu offensum paca. ego inci-
pio.

Sepultus alta criminis caligine,
Savisq; vincetus nexibus,
Non sub latebris lapidis alter Lazarus
Claudor, sed hac circumferor
Defunctus infausta sub vrna corporis.
Iam lingua nullos ederet
Sonos, iacerent aridi motu pedes,
Tristesq; pallerent gena,
Humi iacerem, nec viderent lumina
Nitentis aëris iubar:
Sed ne caducum vita corpus deserat,
Vicem perempti spiritus
Christi benigna supplet indulgentia,
Lutoq; reddit illito

Oculis suam lucem: quid ah, quid intuo
 Miser? tenent me compedes
 Laterumq₃ versant sordidum manus opus,
 Et qua fouet me blandiens
 Placido sinu voluptas, vera Dalila
 Stringit minacem forcipem.
 Formidulosi in cauernis saltuum
 Cubille tellus exhibet:
 Solumq₃ glandes se mihi dant pabulum
 Famis voratas dentibus.
 Perire cogor inter immundas sues.
 Supplex reuertar ad Patrem.
 Culpam fatebor, & profusis lacrymis,
 Vt cecus ille vitreis
 Siloës aquis se diluit, cor diluam
 Quod noxa foedat sordibus.
 Sed heu! catena nexibus mihi pedes
 Arctans abire me vetat.
 Hæc dira vincla tu Deus clementiæ
 Solus potes dissoluere.
 Meamq₃ solus tu potes Ægyptio
 Leuare ceruicem iugo.
 Non ego tibi Mosen, tuam sed gratiam
 Ducem regressus flagito,
 Huius per atras noctis vmbra luceat
 Ignis, viamq₃ dirigat.

Tutamq₃

Tutamq; plantis virga pandat orbitam

Rubri per vndas Æquoris,

Et insequentium cohortes hostium,

Equos, & axes obruat.

Sic ipse liberum metu sequens iter

Vtinam serenum conspicer

Parentis aspectum! ad pedes nam procidam,

Gemensq; coràm proloquar:

Reuertor ad te pœnitens. per inuias

Abduxit errantem vias

Me culpa. peccaui talentis traditis

Abusus: ad te pœnitens

Reuertor. ab te, qui tui sunt muneris,

Hic fletus, hic meus dolor

Placent. & ô benigne da Pater mihi

Tuas vt ades incolam,

Tibiq; iunctus caritatis annulo

Non amplius te deseram.

Hoc vna, quæ colore splendet carulo,

Præstare vestis est potis.

Hanc nullus vsus, nulla deterit dies,

Fur nullus aufert. hanc mihi

Si largiare, corde dicam gestiens,

Corusca sordet purpura.

O dies! quàm lætus mihi orieris, cum
paternis affusus pedibus, ex illo ore
læso,

læso, ore terribili, conuitium expe-
ctans, osculum excepero! cùm vlcerosa
conscientiæ hiulca vulnera, molli
dextera sua leniuerit peritus anima-
rum medicus!

VIRTVS. Bene sperare te iubeo. per-
ge, supplici qua cœpisti prece. nō den-
so verborum agmine, sed humilium
rerum pondere, vt, quantum subtra-
xeris verbis, tantum diffundaris sensi-
bus. cadant innatantia verba lacrymis,
non metu & voto æterni ignis & re-
gni, sed scelerum odio, & supremi of-
fensi Nummis amore expressa. ite la-
crymæ torrentes iam factæ & flumina
suspiriorum ignibus excocta. pluite
descissa oculorum nube lacrymæ, im-
bres aridæ huic terræ, fontes fœcunda-
te sterilia hæc arua, zizaniorum silua
excisa. Currite lacrymæ, non iam fon-
tes, sed maria factæ, quæ peritus cæle-
stis nauclerus secundiori vento inna-
uiget. Etece foras prodit Pater. ag-
gredere. ego latus claudam, animos
addam, vires sufficiam, labantem eri-
gam.

*Prouo-
cat Vir-
tus Pro-
digum
in lacry-
mas &
preces.*

PRO-

Luc. 15. **PRODIGVS.** Pater peccavi in calum, & coram te. Iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenariis tuis.

Recipitur à Deo in gratiã Prodigus. **PATER.** Citò proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manũ eius, & calceamenta in pedes eius: & adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur. quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est.

Depraedicat Prodigus benignitatem Dei, & facilem in ignoscendum dexteram. **PRODIGVS.** O benignam in veniã Dei manum! ô pater! ô Deus! mihi stolam primam, innocẽtiã stolam mihi post tot scelerum mōtes? mihi post incestam vitam, connubialis thori annulum in æterni fœderis testationem? mihi mensas, vitulum, epulas; cui indignatio, secures, ignes debentur? mihi concentum musicum toties æternarum flammaram incendia promerito? ô nimium pater! quàm nimis verum, *Si potest mater obliuisci filij vteri sui, ego tamen non obliuiscar tui!* ô vere mater, & omni benignior matre mater! quoties voluisti me congregare sicut galilina congregat pullas suos, & nolui? quoties

ties vocantem neglexi? contempsi mi-
 nitantem? quoties perfusus lacrymis
 inclamasti, Quia si scires & tu, & qui-
 dem in hac die quæ ventura sunt tibi,
 & spreui lacrymas? quoties magnum
 illud ingemuisti, *Si in viridi ligno hæc fi-
 unt, in arido quid fiet?* ô nimium mater!
 quo magis ingratitude accuso
 meam, & aduoluo pedibus tuis; quos
 cum illa, cuius laus est in Euangelio,
 lacrymis lauo. ô si sanguine! nec iam
 crinibus tergo, sed osculis. ô si corde
 liceat pro labris, pro crinibus, p spon-
 gia! felicem nimirum diem, quo ma-
 ternis tuis substernar pedibus scabel-
 lum? quo balnea, oculorum venarum-
 que imbribus struam, non pedibus,
 sed calceis tuis? fluite mei oculi fon-
 tes, currite meæ venæ flumina, calceis
 dilectæ meæ matris. pluite meæ nubes
 oculi, fundite maria venæ lauandis
 balnea calceis benignissimæ mihi ma-
 tris. neq; enim nunc patrem dico, sed
 matrem. nam & tu ipse matris non ex-
 horruisti nomē. ac ni tu prior te vocaf-
 ses matrem, quis te matrem cogitasset,
 L qui

qui pater esses? ô pater! ô mater! semper tu mihi pater, semper mater; semper ego tibi filius.

Nunc verò quid reponam pro patris affectu, matris vberibus? quid reponam omnium indignus? laudes mutuabor à purpura, ab æternaturo Barberini calamo.

*Laudes
Dei &
gratiarum
actiones
ab Illustrissim.
Barberino calamo.*

*Tererum Dominum, te Deus Isaci
Æternis canimus laudibus inclytum.
Tollit nostra tuum nomen in aethera
Vox concors, solio qui super aureo,
Ut fons perpetuos undiq; gloria
Diffundis radios, & super angelos,
Et supra Cherubim innumerabiles,
Annorum in series omnia temperans
Supremo refides lucis in ambitu,
Et terra latebras inspicis abditas.
Vos qua mens Domini condidit, omnia
Æternam Domini dicite gloriam,
illum perpetuis tollite laudibus.
Stellantes Dominum dicite vertices:
Astrorum Domino plaudite celites:
Regem calicolum dicite sidera.
Caestri Dominum psallite murmure,
Quae conuexa super sidera sunt aquae:*

Virtutes Domini qualibet inclytis
 Cantantes Dominum tollite laudibus.
 Sol tu qui radiis tempora cingeris,
 Tu cuius facies lumine mutuo
 Fulget, luna, Dei dicite gloriam.
 Ros, imber, pluuia, flamina, turbines,
 Æternis Dominum tollite laudibus.
 Æstas, ignis, hyems, frigora, grandines,
 Nix quæ cum glacie in montibus albicat,
 Et vos cana gelu gramina roscido,
 Æternam Domino dicite gloriam.
 Noctes cum tenebris, luce dies micans,
 Et vos cum leuibus fulgura nubibus,
 Æternis Dominum tollite laudibus.
 Tellus cum viridi germine frondium,
 Colles frugiferi culmina montium,
 Et gemmata nouis prata coloribus,
 Vuarumq; grauis vinea foetibus,
 Æternam Domino dicite gloriam.
 Fontani latices, flumina, caruli
 Fluctus, & soboles humida piscium,
 Et vos ô volucres ætheris incole,
 Æternis Dominum psallite cantibus.
 Vos omnes pecudum cum grege bestia,
 Vos proles hominum, vt domus Israël,
 Et vos qui Dominum sanguine victima

Placatis, Domini dicite gloriam.
 Vos quorum pietas, puraq³ sanctitas,
 Et recti studium moribus integris
 Æterno Domino reddit amabiles,
 Æternis Dominum tollite laudibus.
 Concordis modulo vocis Anania,
 Et vos Azaria, & Misael intimas
 Cantantes Domino reddite gratias.
 Nam vos ex Erebi faucibus abstulit,
 Nam vos eripuit mortis ab vnguibus,
 Nam vos è mediis eruit ignibus:
 Immensas Domino reddite gratias,
 Letis vnanimis plaudite vocibus,
 Latanti Dominum dicite carmine,
 Æternam Domini dicite gloriam,
 Æternis Dominum tollite laudibus.
 Vos, quorum pietas reddit amabiles
 Æternis Domino laudibus inclyto,
 Concordes Dominum psallite cantibus.
 Non vt dij reliqui, solus in aureo
 Sublimis solio, subdita temporis
 Frontem & terga premens, regnat, & infans
 Terrarum placido lumine respicit.

VIRTUS. Laudo mutuatitium hun-
 vatem. num quid aliud habes ab eo
 dē incude & malleo? quis credat tan-
 pios

pios, doctos à purpura versus fluere?
 felix artifice hoc calamo purpura, for-
 tunatus hac purpura calamus. quid e-
 nim beatius purpura, cui implexa pie-
 tas & eruditio stringunt lacertos? quid
 venustius purpura, cui intertexta feli-
 ci stamine, pectine, arundine, radio,
 pietas & eruditio, tam docta manu, vt
 altera alteri lumen & decus mutue-
 tur. fortunata mutuatio, eoque maior
 quo rarior.

PRODIGVS. Habeo & promo, &
 publici iuris esse volo. ignosce quis-
 quis hæc premis, & moroso nimis in-
 uoluis silentio. educo in solem. sat te-
 nebris densisque noctibus datum. da
 veniam audaciæ. dabis, si dederis a-
 mori. & quis veniam neget amori? et-
 iam dum peccat, veniã meretur amor.
 amor est. vt satis sit ad omnem veniam
 amorem esse.

*Terra meas audi voces, audite loquentem
 Sidera, concrestant sensus mihi mentis, vt
 imber,*

*Et fluat eloquium labiis ceu roscidus humor,
 Ac veluti pluuia super herbida pascua gutta.*

L 3

Nam ra.

*Iteran-
 tur Dei
 laudes
 in acti-
 onem
 gratia-
 rum ab
 eadem
 purpu-
 ra.*

Nam mea caelestis Regem vox inuocat aula.
 Laude Deū cumulate, Dei sunt omnia partu
 Edita perfecto, calles, quibus ambulat omnes
 Iudicium: Deus est iustus sine labe, fidemq;
 Intactam seruat, polluto sordibus almo
 Nomine natorum venerandum crimine nu-
 men

Laferunt. soboles diris obnoxia culpis
 Haecine pro meritis reddis male sana parenti,
 Qui te de nihilo produxit in aetheris oras?
 Progenies tecum priscas, annosq; voluta
 Praeteritos. queras ab auis, & patre, tibiq;
 Concordes referēt, inum cum Rector Olympi
 Respiciens orbem natos secreuit Adami,
 Et posito varias diuisit limite gentes,
 Natorum iuxta numerum, quos edidit almus
 Isacides: Domini verò pars vnus Iacob,
 Illius & populus: solis hunc vidit in aruis
 Desertisq; locis trepido terrore pauentem,
 Deduxitq; manu tãquam nutricula paruum
 Infantem, tutatus eum ceu luminis orbes.
 Ac veluti pullos auium regina volatu
 Prouocat, & sequitur circumuolitãtib; ali,
 Detulit imponens humeris. Deus vnicus illi
 Dux fuit atque comes semper, Deus exterius
 vllus

Non

Non erat: excelsos illum produxit in agros,
 Vt fructus ederet terræ, mellisq; liquorem
 Rupibus ex altis, succumq; hauriret oliui,
 Ex ouibus lactis latices, & ab vbere vaccæ
 Butyrum, Bafanq; hœdis frueretur & agnis,
 Ac flauæ segetis granis, albaq; medulla,
 Et bibulas uva saturaret sanguine venas.
 Dilectus nimium populus malè gratus, & ex-
 cors

Impegit Domino pinguis post hordea calces,
 Terga Deo vertit, lucis qui tradidit olli
 Vsuram, & vitæ spirantes indidit auras;
 Deseruit Dominū, galeam clypeumq; salutis.
 Huic acrem cultu bilem mouere nefando,
 Proh scelus! & spretis caelestis numine Regis
 Ignotos coluere Deos, & Demonis aras.
 Dij nuper venere noui, quos ritus auorum
 Nesciit. Æternum liquisti perfide Numen,
 Cuius opus viuis, cuius tibi dextera vastam
 Inseruit paruo conclusam corpore mentem.
 Aspexit Dominus, stimulus & concitus ira
 Intumuit, fixitq; grauem sub pectore noxam
 Natorum, dixitq; Mei iubar oris ab illis
 Auertam, crimen perpendā mente supremū:
 Perdita flagitiis, exlex, infidaq; proles
 Irritant animum falsi mihi numinis aris;

Alter & ascitus populus mihi prouocet illos,
Qui modo non compos mentis despectus ine-
ptit.

Ignis inardescet, iustaq; incensus ab ira
Excurret rapidis terra sub viscera flammis,
Hauriet & terrā viridi cum germine, montes
Funditus exuret. turmas aciesq; malorum
In caput illorum cogam, cunctasq; sagittas
Epharetra fundam, macie diraq; peribunt
Esurie, volucrum laniati præda iacebunt,
Letiferis illos serpentum dentibus escam
Obijciam, seuisq; feris, rabidisq; molossis.
Extera vastabit gladius, pauor intima carpet.
Lactentes pueros absumam cæde, senesq;
Pubentes iuuenes, simul innuptasq; puellas.
Dixi, Quò fugiunt? vbi sunt? mea conteret il-
los.

Dextera, nec nomen posthac memorabitur
vsquam.

Sed mea se differt inhibens sententia motum.
Ne forsan tumidis insultent cordibus hostes,
Et dicant, Virtutis opus sunt omnia nostra.
Non hac gesta manu Domini. gens indiga
mentis

Prudentes vtinam saperent, supremaq; sano
Prospicerēt animo! trepidas vt mille cohortes

Vna fuget. nisi quòd vinc̄tas Deus ipse deorū
 Tradidit, addicens immitis more catast̄e.
 Non vt dij reliqui, pictū ceu sculptile Numen
 Iordanis Deus omnipotens in secula viuit,
 Noster & est iudex hostis. ceu vinea sacris
 In Sodomæ campis illorum vinea fundit
 Felle graues uvas, & amara bile racemos,
 Fel colubri specie vini, saniemq; draconum,
 Aspidis & virus nullis sanabile succis.
 Creditis hæc forsā nobis ignota latere.
 Nōne meos inter thesauros condita seruo?
 Me decet vltrices in tempore sumere pœnas.
 Vosq; manet certo sternat qui funere lapsus.
 Exitij tempus pernicibus aduolat alis.
 Isacidis populum peruerso corde rebellem
 Puniet, & seruis Dominus miserebitur vltro.
 Aspiciet languere manum sub pondere belli,
 Atque fame absumi reliquos munimine clau-
 sos.
 Et dicent, Veniant, & opem in discrimine vo-
 bis
 Numina vestra ferant, quorū vos robore freti
 Militiæ nomen dederatis, & arma tulistis.
 Adueniant; vbi sunt, quorū dedit hostia vobis
 Festa cibos, dulcemq; meri libamina potum?
 Ecce ego sum solus, nullus Deus omnia nutu

Temperat aeternum regnans me prater in aeu.
Mors & vita mihi parent, sum vulneris au-
ctor.

Non oberit quisquam, libeat si ferre salutem.
Ecce manum tollam dicens, In saecula uiuo.
Exacuam gladiū flammantis fulguris instar,
Iudicium arripens directo cuspidis ictu,
Dextra meos vindex arcum protendet in ho-
stes,

Ebria roranti stillabunt tela cruore,
Et gladius carnes hostili dente vorabit,
Nudati primū capitis, captiuāq; cadet
Agmina, quae vinctis nexum sensere lacertis.
Illius populum gentes laudate, suorum
Nā meritas sumet iusto pro sanguine poenas,
Et debellatos vindicta comprimet hostes,
Praesentiq; suam defendet Numine gentem.

Dam- VIRTUS. Beatum te qui excussis
natur daemonum compedibus, mundi vin-
volu- culis, calcata voluptate è durissima te
*ptas & seruitute eripuisti. magis etiam è ma-
saeculi gni Barberini calamo.*

huius At nunc videris iure beator,
magna Qui pura solūm gaudia caelitum
Illustr. Reris. quid in terris rotamus
Barbe- Sisyphio lapidem labore
rini
versa.

Nil vsq³ gratum, nec satias faui
 Dulcem liquorem deficit, abditam
 In rebus humanis vel ipsa
 Miscet amaritiem voluptas.
 Inuecta curru candida si praet
 Aurora, solis subsequitur iubar
 Nox atra, nascentem tuere
 Quae vario micat ore lunam.
 Pars vna lumen fundit, & altera
 Umbrata moeret, nec vaga terminos
 Umbra coarctat, lux coruscum
 Exerat, aut retrahat nitorem.
 Frustra quietem quaerimus anxij,
 Dum terra caeli nos tenet exules.
 Quid coena regali paratu
 Prodigia Sidoniusq³ murex,
 Quid structa prodest marmore regia?
 Heu quidquid auri congerit India,
 Quod nuper asciuit cupitum,
 Mox animus fugiet perosus.
 Quem saepe victis hostibus inclyto
 Romam triumpho viderat inuehi
 Auroq³ praefulgentem & ostro;
 Dalmaticis Dioclen in hortis,
 Fastidientem moenia Romuli
 Vidit iuuentus Martia Tibridis,

Mirata priuatum superbos
Imperij posuisse fasces.

Cele-
stium
gaudia
super
pecca-
tore re-
spiscē-
te.

Luc. 15.

Magis etiam admirabūdum stetit cæ-
lum, cū te vidit inter tot sæculi pro-
cellas, tot vndiq; ruentibus ventis, in-
ter noctium tenebras in terrorē fufas,
inter minitantes hīc cælo, ibi vado du-
bios fluctus, inter fatua oceani huius
murmura latè sæuientia tenuisse por-
tum. & verba Domini sunt: Ita gaudiū
erit in celo super vno peccatore pœnitentiam
agente, quàm super nonaginta nouem iusti,
qui non indigent pœnitentia. Docet hoc
etiam exemplo in parabola pastoris &
mulieris, deperditæ ouis & drachmæ.
O si hæc cogitent quotquot à semita
aberrant! at nunc Illustrissimo teste

Felici-
tas illo-
rū qui
calcato
saculo
Deo se
sacrant
ab Illu-
strissimi
Barbe-
rini ma-
nu.

Barberino,
Pars hominis deducta putri telluris ab aluo,
Celiq; semen spiritus,
Dum sociis hærent vincti compagibus, arma
Iugi duello conserunt.
Quisquis ab illecebris terræ se lumine menti
Conuertit ad caelestia,
Opprimit Antæi robur, superatq; lacertis
Alter dolos Tyrinthius.

Filia

Filia Cassiopes nudato corpore, seuis
 Obiecta ceti faucibus,
 Dum gemit, & calū lacrymanti suspicit ore,
 Adesse cernit Persea;
 Seq̄ neci raptam: dono mox Palladis inter
 Corusca fulget sidera.
 Herbida dū comites inter per prata vagatur,
 Floresq̄ prona colligit;
 Solis ab aspectu Plutonis rapta quadrigis
 Orcum subit Proserpina.
 Quis neget è nebulis radium splēdescere lucis?
 Non sacra solūm pagina
 Disiectis ducit tenebris Virtutis ad adē;
 Sed rima lucis ignea,
 Pieris vmbra inter se prodit ab antris
 Regens pedum vestigia.
 Affluit, & variis riuis cælestis in omnes
 Mentē redundat veritas.
 Hac duce, cui decorāt diuino munere palmas
 Verenda IESV stigmata,
 Franciscus nudis pedibus viliq̄ lacerna
 Indutus, abdito in specu,
 Omnia quæ blanda proponit fronte voluptas,
 Vanumq̄ fastum despicit:
 Commoda nō optat vitæ, sub graminis herba
 Anguem latere conscius.

Languida sessus humi declinat mēbra sopori,
 Famemq; pomis eximit,
 Fonte sitim sedat, neque nectaris expetit hau-
 stum;

Mentiq; corpus subiugans,
 Pauperiem colit, & lamnis hanc diuitis auri
 Gemmisq; præfert Indicis:
 Ac veluti Samson dulces ex ore perempti
 Leonis accipit fauos.

Nam quali mentem pascit dulcedine, donec
 Intentus æstra respicit,
 Et noctu vigilans animi sublatus ab aliis,
 Choris beatis interest!

S. Frã-
 eisci
 laudes.

PRODIGVS. O magnum semper
 Franciscum: siue dum patria spoliatur
 veste, & innocentia integitur, siue dū
 nouus Romano orbi Atlas humeros
 Laterano subiicit; siue dum Sarace-
 num innoxius prouocat ferrum; siue
 dum nouo terris exemplo lætos cum
 paupertate ducit hymenæos; siue dum
 delinquentis animæ, & cælo raptæ se-
 cutus vestigia, cælum inter terramque
 medius pendulum librat corpus; siue
 dum cælesti musica excitus cælorum
 inerrat choris; siue denique dum ma-
 nus,

nus, pedes, latera terebantur votiuis
de cruce pendentis amoris vulneri-
bus. semper magnum. &, quod mire-
ris, maiorem quia minorem. Verùm
quàm redolent, amica mihi Virtus,
quos dedisti versus purpuram! purpu-
reo natate flumine purpurei videntur
versus, credas purpureas conchas pur-
pureo innatare oceano.

VIRTUS. Est vt dicis. purpureos de-
di versus. & quia delectari te his vi-
deo, addo ab eadem purpura & patre,
quibus iter cælo sternit.

Summi decora dum specie boni

Hinc inde raptas distrahit iniquies

Mortalium mentes, negatum

Struxit iter malefana frontem

Turris minacem nubibus inferens:

Mox prepotentis vi sapientia

Confusa diuersum sonante

Eloquio stupidos repente

Herere fabros vidit, & irritis

Cementa votis vndiq; congeri.

Tunc fama protendens volatum

Qua celebris rigat vnda Cirrham,

Sub

*Cōtem-
ptus sa-
culi ab
Illustri-
Barbe-
rini de-
xtra.*

Sub fronde lauri nuncia substitit.

Hinc fabulosus vera coloribus

Depicta promens, in Tonantis

Imperium Iouis irruentes

Insanienti robore Pelion

Titanas Ossa imponere detulit,

Ausug³ conatos proteruo

Scandere sidereas ad arces.

Ast interemptos vindice fulminis

Flamma, solutis in cinerem artibus

Terroris exemplum superbis,

Ludibrium iacuisse ventis.

Purpu- Proh quanta densis nox tenebris premit

ra, op^u, Mortale pectus! diuitis hunc Tagi

honorū, Non explet annis, fartus ille

à pur- Deliciis animum fatigat.

pura Hunc formæ curis cingit inanibus.

cōtem- Quot pulchra fucō purpura fascinat?

ptus. Quid? nonne postquam quisq³ montes

Montibus intulerit, fatiscet?

Tutum beate sortis iter pede

Venaris? aui despice commoda

Præsentis, & clausis fugaces

Illecebras oculis ruere.

Sopita somno lumina clauserat,

Cùm vidit olim filius Isaci,

Vt scala se tollens ab imo

Aligerim via trita plantis

Suprema cali sidera tangeret.

Huc nonne curru raptus ab igneo

Abiecit Elias amictum?

Pone graues animi tumultus.

Huc pura mentis lumina dirige,

Scalam recludit rebus in omnibus

Pulsis Bellarminus tenebris

Que gradibus super astra tendit.

Dux ille per vestigia Caroli

Cui vota fundit, quem decus Insubrum

Miratur orbis, quem Senatus

Roma sacrum veneratur astrum.

*Bellar-
mini
scala.*

*S. Ca-
roli Bor-
romai
veneratio.*

PRODIGVS. Hanc scalam concede

Deus, qua iungar tibi inenodabili ne-
xu, magni purpurati Caroli vestigiis
inhærendo. tu verò mea Virtus æter-
num hoc claude latus.

Te spectem suprema mihi cum venerit hora,

Et teneam moriens deficiente manu.

Cumque auspiciis ductuq; tuo resti-
tutus Deo, parenti meo, mihi que sim,
expectabo à te futuræ documenta vi-
tæ, quibus per hæc maria ad æternæ
felicитatis portum felix nauclerus na-
uigem.

uigem. multa enim dubiam mihi mentem tenens, nec satisfacere mihi metipsum possum: neque certius te quisquam me docebit. sed & vereor ne in hoc vitæ genere plurima occurrant, ad quæ necdum firmaui pectus, nec habeo quid reponam.

VIRTUS. Deesse tam iusta petenti nec volo, nec possum. tu tantum fidenter quidquid anxium dubiumque te tenet, explica, ego respondebo.

PRODIGVS. Quare permittit amatissimus bonorum Deus, aduersis suos premi? quis amans amatum, quis pater filium durioribus obiicit?

*CUR
Deus
bonos
obruat
aduersis.
rationes
Seneca.*

VIRTUS. Malo te hoc Stoici, quam meis verbis discere, vide quam Christiane: *Cum videris bonos viros acceptosque diis, laborare, sudare, per ardua ascendere, malos autem lasciuire, & voluptatibus stuatione re; cogita filiorum nos modestia delectari, venularum licentia; illos disciplina tristiori contineri, horum alii audaciam. Idem tibi de Deo liqueat: bonum virum in deliciis non habet, experitur, indurat, sibi illum preparat. Nec minus docte & eleganter alibi: Non vi-*
des

des quanto aliter patres, aliter matres indul-
geant? illi sudorem illis, & interdum lacry-
mas excutiunt. matres fouere sinu, continere
in vmbra volunt, nunquam flere, nunquam
tristari. Patrum habet Deus aduersus bonos
animum, & illos fortiter amat. operibus, do-
loribus ac damnis exagitat, vt verum robur
colligant. Non fert vllum ictum illa felici-
tas. at vbi assidua fuit cum incommodis ri-
xa, callum per iniurias ducit, nec vlli malo
cedit. Et clarè ad quæstionem à te pro-
positam: Quid mirum si durè generosos spi-
ritus Deus tentat? Nunquam virtutis mol-
le documentum est. verberat nos, & lacerat
fortuna? patiamur. non est seuitia. certa-
men est. quo sapiùs adiuerimus, fortiores eri-
mus. Solidissima pars est corporis quam fre-
quens vsus agitauit. præbendi fortune sumus,
vt contra ipsam, ab ipsa duremur, ac paula-
tim nos sibi pares faciat. contemptum pericu-
lorum assiduitas periclitandi dabit. Sic sunt
nautis corpora ferendo mari dura, agricolis
manus trite, ad excutienda tela militares
lacerti valēt, agilia sunt membra cursoribus.
Id in vnoquoque solidissimum est quod exer-
cuit. quamlibet viam iumenta patiuntur,
quorum

quorum durata in aspera vngula est. in molli palustrig₃ pascuo saginata, citò subteruntur. & fortior miles ex confragoso venit, segnior est urbanus & verna. nullum laborem recusant manus que ad arma ab aratro transferuntur, in primo deficit pulvere ille vinctus & nitidus. Et quis paulò generosior non prælegat ardua mollibus? ex illis laudem, ex his sperare nullam potest. quis etiam virorum, non malit somnum suum classico, quàm symphonia rumpi?

*Quare
durius
Deus
probos
habet,
mollius
impro-
bos, Se-
neca sen-
tentia.*

PRODIGVS. Quare durioribus fatigat suos Deus, improbos verò mollius habet?

VIRTVS. Pergo verbis vti Senecæ: Quid porrò? non est iniquum, fortes viros arma sumere, in castris pernoctare, & pro vallo obligatis stare vulneribus; interim in vrbe securus esse professos impudicitiam? labor optimos citat. & quare in castris periculosissima fortissimis imperantur? addit: Hanc ratione dii sequuntur in bonis viris, quam in discipulis suis præceptores. qui plus laboris ab his exigunt, in quibus certior spes est.

Quid? quòd generosissimus quisq;
vltro

vltro ambiat ardua, & gaudeat aspe-
 rioribus? exemplo docet: Athleta fortis-
 simos prouocant. & si non inueniunt singu-
 los pares, pluribus se simul obijciunt. mæret si-
 ne aduersario virtus. tunc apparet quanta sit,
 cum quid possit, patientia ostendit. quid? quod
 pudeat congregi cum homine vincere parato?
 ignominiam iudicat gladiator, cum inferiori
 componitur. & scit illum sine gloria vinci,
 qui sine periculo vincitur. idem facit fortuna,
 fortissimos sibi pares querit; quosdam fastidio
 transit. contumacissimum quemq; & rectis-
 simum aggreditur, aduersus quem vim suam
 intendat. Et fortiter alibi: Prospera in ple-
 bem, ac vilia ingenia deueniunt. at calami-
 tates terroresq; sub iugum mittere, proprium
 magni viri est: gaudentq; viri magni aduer-
 sis, non aliter quam fortes milites bellis. auida
 enim est periculi virtus, & quò tendat, non
 quid passura sit cogitat, quoniam & quod
 passura est, gloria pars est. Verè etiam &
 generosè: Non potest athleta magnos spiri-
 tus ad certamen adferre, qui nunquam sugil-
 latus est. ille qui fudit sanguinem suum, cu-
 ius dentes crepuerunt sub pugno, ille qui sup-
 plantatus aduersarium toto tulit corpore, nec
 proiecit

proiecit animum proiectus, qui quoties cecidit, contumacior surrexit; cum magna spe descendit ad pugnam. Amoris ergo signum in Deo, cum durioribus hîc nos exercet, cum per aspera & difficultatibus implexa nos sibi & cælo parat, gloriæ & fruitioni diuinæ. fiducia etiam magnæ signum & opinionis de nobis magnæ, virtutisque & animi nostri, cum arduis nos opponit; diffidentia, cum mollibus.

PRODIGVS. Nō seueritatis aliquid habere videtur si aduersis prematur vir bonus?

Ab amore an à seueritate proficiscatur, cū durius bonos Deus habet; Seneca libris.

VIRTVS. Non magis quàm pati militem, discipulum, filium, athletam, quid si euicero, ne pati quidem virum bonum? pergam vti Senecæ verbis: Nihil accidere bono viro mali potest. non miscentur cōtraria. quemadmodum tot amnes, tantum supernè deiectorum imbrium, tanta medicatorum vis fontium, non mutant saporem maris, nec remittunt quidem: ita aduersarum impetus rerum viri fortis non vertit animum. manet in statu suo, & quidquid euenit, in suum colorem trahit. Est enim omnibus

omnibus externis potentior. Nec hîc dico,
 Non sentit illa, sed vincit. & alioqui quietus
 contra incurrentia attollitur, omniaq; ad-
 uersa exercitationes putat. Iam quid Chri-
 stianus de Deo dici potest? Omnia ma-
 la ab illis remouet; scelera & flagitia, & co-
 gitaciones improbas, & auida consilia, & li-
 bidinem cacam, & alieno imminentem a-
 uaritiâ. Numquid hoc quoque à Deo ali-
 quis exigat, vt bonorum virorum etiam sar-
 cinas seruet? remittunt hanc ipsi DEO cu-
 ram, & externa contemnunt. nam quæ ab
 imperitis inter mala numerantur, ma-
 la non sunt. fortunis exui, inglorium
 hîc viuere, deliciis excludi, inuale-
 tudinem pati. quæ vltro plurimi am-
 biuerunt. Et non prudentis est, hîc il-
 lis exui, vt æternum induaris; hîc spo-
 liari, vt æternum doneris? vtrumque
 nec Dei Filius possedit: quid spera-
 mus mortales? aut errauit ille, qui in-
 gloriam vitam, & omnium indigam
 & voluptatum expertem hîc duxit, vt
 æternum frueretur æternis? errarunt
 tot Sanctorum millia, qui illum secu-
 ti vltro se difficultatibus, egestati,
 inglo-

ingloriæ vitæ, milleque corporis incommodis obiecerunt, vt cum Christo suo regnis potirentur æternis? aut nos verius erramus qui vtrumque speramus; hîc opes, gloriâ, delicias, & in altera vita aliud nos magnus Abrahamus in Epulone & Lazaro docet.

PRODIGVS. Non tibi tamē magni felicesque videntur, quos opibus, honoribus, purpura beatos prædicamus? aut in quare alia dum viuimus beatitudo ponenda & nominis decus?

*Beatitudinē
in opibus &
honoribus non
consistere,
Seneca docet.*

VIRTVS. Non discedam à Senecæ verbis, vt Christianus audias quid sequi debeas. Si nobis animum boni viri liceret inspicere, ô quàm pulcrâ faciem, quàm sanctam, quàm ex magnifico placidoq; fulgentem videremus? hinc iustitia, illinc fortitudine, hinc temperantia prudentiaq; luculentibus. præter has frugalitas, continentia, tolerantia, libertas, comitasq;. Nemo illum amabilem, qui non simul venerabilem diceret. Si quis hanc faciem viderit altiore fulgentioremq; quàm cerni inter humana consuevit, nonne velut Numinis occursum obstupescens resistat, & vt fas sit vidisse tacitus precetur?

Hic

Hic ille beatus, felix, magnusque Philosopho nostro est, sed & magnus Evangelio & cælo esset.

Vis nunc quid de iis sentiat, quæ seculo magna admirandaque videntur? Miramur parietes tenui marmore inductos, cum sciamus quale sit quod absconditur oculis nostris. Et cum auro tecta perfundimus, quid aliud quàm mendacio gaudemus? Scimus enim sub illo auro fœda ligna latitare. Nec tantum parietibus aut lacunaribus ornamentum tenue prætenditur: omnium istorum quos incedere altos vides, bracteata felicitas est. Inspice, & disces sub ista tenui membrana dignitatis, quantum mali lateat. Hæc ipsa res tot magistratus, tot iudices detinet, quæ magistratus & iudices facit, pecunia. quæ ex quo in honore esse cœpit, verus rerum honor cecidit: mercatoresq; & venales inuicem facti, querimus, non quale, sed quid, sed quantum. ad mercedem piÿ sumus, ad mercedem impiÿ. Honesta, quamdiu aliqua illis spes inest, sequimur: in contrarium transituri si plus scelera promittant. Et pulchrè alibi: Isti quos pro felicibus aspicitis, si non qua occurrunt, sed qua latent videritis, miseri sunt, sordidi, M turpes,

turpes, ad similitudinem parietum suorum extrinsecus culti. Non est ista solida & sincera felicitas. crusta est. Ita dum illis licet stare, & ad arbitrium suum ostendi, nitent, & imponunt: vñ aliquid incidit, quod disturbet ac detegat, tunc apparet, quantum alta ac vera foeditatis alienus splendor absconderit. quòd si tamen diuitias, honores, comoda amas, maximas spopòdit Deus. credis? quid sæculi huius cogitas? non credis? impius in Deū es. & quid quaeris? perennaturas an fugitiuas? illas? cæ'lo reconduntur, ignorant terras. sed & animis clauduntur. Assentitur Philosophus: Scias alibi positas esse diuitias, quàm quò congeruntur. animus impleri debet, non arca. nam illa quæ imperitorum verberant oculos, scit prudēs cœno immersa, è quo secreuit cupiditas nostra & effudit. ita si abessent pericula, fòrs & pretium, quod ferè eruentium ac parantium damno crescit.

PRODIGVS. Quid ergo in homine laudandum censes?

Quid in
homine
maxi-

VIRTVS. Libenter dum licet Philosophi respondeo verbis: In homine laudan-

laudandum quod ipsius est. familiam formosam habet, domum pulchram, multum serit, multum scenerat; nihil horum in ipso est: sed circa ipsum. lauda in ipso quod nec eripi potest, nec dari, quod proprium hominis est. queris quid sit? animus, & ratio in anima perfecta. Nam quid stultius est quam laudare in homine aliena? quid eo dementius qui ea miratur, quæ in alium protinus transferri possunt? vitem laudamus si fructu palmites oneret, si ipsa ad terram pondere eorum quæ tulit, adminicula deducat. ne quis huic illam præferat vitem, cui aureæ uvæ, aurea folia dependent? propria virtus in vite fertilitas. in homine animus. Vis scire quis hic sit animus, & ad quæ feratur? accipe ab eodem calamo. Habet hoc primum in se generosus animus, quod concitatur ad honesta. Neminem excelsi ingenij virum humilia delectant & sordida, magnaq; rerum species ad se vocat & extollit quemadmodum flamma surgit in rectum, iacere ac deprimi non potest, non magis quam quiescere. ita noster animus in motu est; eo mobilior ac actuosior, quo vehementior fuerit. Felix qui ad meliora hunc impetum dedit.

mè laudandū,
Seneca
stēdit.

ponet se extra ius ditionemq³, fortuna, secun-
da temperabit, aduersa comminuet, & aliis
admiranda, despiciet. Magni animi est, ma-
gna contemnere, & mediocria malle quam
nimia. illa enim vtilia vitaliaq³ sunt: at hac,
eò quod superfluunt, nocent. sic segetem nimia
sternit vbertas; sic rami onere franguntur; sic
ad maturitatem non peruenit nimia fecun-
ditas. idem animis quoq³ euenit, quos immo-
derata felicitas rumpit; quibus non tantum
in aliorum iniuriam, sed & in suam vtuntur.
Eleganter & verè. Habe hîc etiam ali-

*Epicteti
senten-
tia.*

quid ab Epicteto. Monet is more suo:
Nulla aliena prestantia efferearis animo. Si
equus semet iactans diceret, Sum pulcher; fe-
rendum esset. tu verò cum insolenter gloria-
ris, te pulcrum equum habere, scito equo te
bono superbire. quid ergo est tuum? vsus viso-
rum. Quapropter cum in vsu visorum ita mo-
ratus fueris, quemadmodum natura postulat,
tum effereris, tum enim aliquo tuo bono la-
taberis.

PRODIGVS. Quæ sunt signa animi
in virtute proficientis?

*Signa
profici-
entis a-*

VIRTVS. Ab Epicteto discite. Signa
proficientis sunt, neminem reprehendere, ne-

minem

minem laudare, neminem culpāre, neminem accusare: nihil de seipso prædicare, quasi aliquid sit, aut aliquid sciat. Cùm in aliqua re impeditus fuerit, aut prohibitus, seipsum accusat. Si ab aliquo laudatur, secum ipse deridet laudatorem: si reprehenditur, non defendit se; sed ritu infirmorum circuit, metuens ne statum illum conuellat, priusquam is confirmetur. Omne desiderium à se dependens habet: auersionem ad ea sola quæ naturæ eorum repugnant, quæ nobis parent, transtulit. Appetitione ad omnia remissè utitur: siue stolidus, siue indoctus habeatur, non curat. Deniq; ut inimicum & insidiatorem seipsum obseruat?

nimi in
virtu-
te, ab E-
piceto.

PRODIGVS. Quis liber?

VIRTVS. Qui nulli seruit. non opibus; non honoribus, non voluptati. quòd si hæc se obtulerint vltro, ac quasi dormienti in sinum inuolauerint, memento Epicæti: Ita in hac vita esse versandum, tãquam in conuiuio. Si quid circumferendo ad te peruenerit, porrecta manu partem modestè capito. Præterit? ne detine. nondum adest? ne longè appetitum extendito: sed expecta, dum ad te perlatum fuerit.

In quo
cõsistat
liber-
tas, E-
picæti
tradit.

M 3 Sic

Sic erga liberos, sic erga cōiugem, sic erga magistratus, sic erga diuitias si affectus fueris, aliquando dignus eris conuiuio Deorū. At verò si oblata etiam non acceperis, sed despexeris; non conuiuia Deorum modò, sed & imperij consors eris. Quàm Christianè nos inducit in opum, honorum, voluptatum contemptum! Pergit docere: Quisquis liber esse volet, ne capiat quidquam, neque auersetur eorum, quæ penes alios sunt. Sin minus, seruire necesse erit. Fortius etiam & generosius: Ad libertatem via vnica est, eorum quæ in potestate nostra non sunt, cōtempcio. Contemnenda ergo fortunæ bona, quæ arbitrii alterius sunt: iudicia aliorum, quæ in manu nostra non sunt, quidquid denique eripi potest contemnendum: quin & vita, cuius, etiam in Regibus, factus est dominus, quisquis contempsit suam, si libertatem amamus. quam si constituamus in sola fruitione bonorum nostrorum, quæ nec eripi à quoquam nec minui possunt, liberrimi erimus.

PRODIGVS. Quibus modis ira vincenda, animusq; ad moderationē deducendus?

VIR.

VIRTVS. Iterum ad Epictetum de-
 curro. A paruis auspicare. Oleum effun-
 ditur? villum surripitur? subijce tibi: Tanti
 venit tranquillitas, tanti constantia, gratis
 autem nihil acquiritur. Cū verò puerum
 vocas, fieri posse cogita, vt præstò non sit. & vs
 sit, nihil agat ex animi tui sententia. Neque
 verò ei tam bene sit, vt tuarum perturbatio-
 num habeat ille potestatem. Intruere de-
 inde res propius quæ te ad indigna-
 tionem iramque prouocant. vitrum
 filius aut seruulus fregit; puero elapsa
 res est? tibi non potuit idem euenire?
 non euenit aliquando? dona filio &
 seruulo, quod tibi facies si illo loco te
 constitueris, quo ille est cui irasceris.
 fictilis olla fracta est? non esset, si fer-
 rea fuisset. negligentia alterius id eue-
 nit? quoties obrepit illa tibi? tabula
 collisa est? ænea si fuisset, damnorum
 immunis esses. at improuida alterius
 incuria damnum datum est. te cogita
 quàm non leui sæpè improuidentia la-
 baris.

Mō li
 iram
 mode-
 randi.

Villa incendio absumpta est. fortui-
 tō id sæuiit, an alterius improbitate? si

primum, cogita hanc fortuitorum cō-
 ditionem, fatuo feruntur impetu, nec
 quærunt, quid, aut cuius apprehen-
 dant. si secundum, compatere. graui-
 nim morbo detinetur, quem impro-
 bitas tenet, potentioribusque quàm
 villa ignibus ardet. extingue hæc ani-
 morum incendia, si potes: si nō potes,
 perfer, & ab ira caue: plus enim hæc
 nocitura est quàm iniuria.

Pecuniam aliquis suffuratus? fors
 maiore premebatur egestate. fors et-
 iam oblata occasio traxit in rem tuam.
 tu quoties vltro, & sudoribus etiam
 magnis occasionem sceleri tuo quæsi-
 sti? quoties aliena animo concupiscis?
 & quod discrimen apud Deum, inter
 voluisse peccare, & peccasse? mente
 scelera peraguntur, integra licet manu
 & corpore. atque hinc illud: *Qui viderit*

*Matt. 5. mulierem ad concupiscendam eam, iam mar-
 chatus est eam in corde suo. Sed malignitas
 & improba consuetudo hunc impulit
 in tua. te intueri? quoties praua con-
 suetudo scelera suasit? quoties negle-
 cto Deo, ac inferorum pœnis vltro in-
 uolasti*

nolasti in illa? Sed aliquid decessit de opibus. para illas ad quas nullus latro manus extendat. animorum dico, & securus latronum viues.

Morbo tuorum aliquis aut ferro periit? homo erat. aut si doles de morte, dole hominem fuisse, hostile ferrū aut venenum abstulit? omnes omni ferro & veneno victimæ sumus, etiam Reges. nec vllius tanta potentia est, in quam non incurrat iniuria.

Detrahit aliquis nomini, contumeliaque affecit? ignosce. non didicit bene loqui, & ægritudine detinetur graui. vis hanc indignatione exasperare? mitiga & leni. vis etiam hæc oris aut calamorum vulnera non sentire? contemne. proprium magni animi est, iniurias despiciere. vltionis verò contumeliosissimum genus, non esse visum dignum ex quo peteretur vltio. & non multi leues iniurias altius dimiserunt, dum vindicant? ille magnus, qui more nobilis feræ latratus canum securus audit. sic irritus ingenti scopulo fluctus assultat. frangitur, non frangit. sic

M s illisa

illisa teētis grando. idem euenit calumnia, cum in virum inciderit.

Deliquit tuorum aliquis? imitare medicos. morbum sanant, non indignantur ægrotis. nemo quibus medetur irascitur: ac nec illis quidē qui voluntate sua in ægritudinem prolapsi sunt. Et non maxima omnium laude ignouerūt viri magni, etiam hostibus? tu filio aut seruulo non potes? quis, si punienda omnia, impunitus abibit? quoties offenso Numine impunitatē experiris? imitare Dei in te manum. si tamen sanari hoc modo non potest, corripe. lenibus primò: inde etiam acrioribus, si mali magnitudo id postulet. sed sine ira. irasceris? manum cohibe. non irascar delinquenti? vt delicto tuo irasci vis Deum. sed altè malitiam imbibit? si hæc sine delinquente tolli non potest, bono illum suo & aliorum tolle. sic membra vbi putruerint abscindimus; sed sine ira. sic sanguinem mittimus, nec irascimur.

Dixit aliquis fecitque quod vix sani est capitis? donare prudentia non est nostrum.

nostrum. Dei est. indignaris Deo? gratias potius age, quòd maiorem illo tibi largitus est. aut si donare illam potes, quid auarus donorum, beneficiũ denegas? te accusa. iam quoties tu per imprudentiam lapsus es?

Passus aliquid à iudice es, aut bonis etiam exutus, aut spe excidisti tua? si ignorantia peccauit, ignorantia ignosce. neque hæc cuiquam grauior est, quàm qui illa tenetur. si iniustitia manifesta accessit, malignitate prouocata, magis etiam miserere. grauissimus talem morbus occupauit. si aduersarii pecunia victus succubuit, cogita quid non omni ætate potuerint opes. quoties inuicta sæculis, expugnarint. starent regna, si stetisset cupiditas. & quæ non diademata aurum calcauit? tu ipse quoties Deum offendisti dum incubas & inhias opibus? quoties te leuis voluptas, omni auro leuior, impulit in pœnitenda? Quid indignaris iudici? indignare tibi. leue aurum fuit, cui manus dedit? commiserere à tam leui re victo. magnum

M 6 fuit?

fuit? fors neque tu stetisses, tanta mole incumbente. & leuioribus non semel cessisti. conscientiam tuam excute, videbis vera me dixisse.

Non possum in omni hac re omittere illud Senecæ: *Lasus es? non est iniuria pati quod prior feceris. Iudex est? plus illius sententia crede quam tua. Rex est? si nocentem punit, cede iustitiæ: si innocentem, cede fortunæ. Mutum animal est, aut muto simile? imitaris illud si irasceris. Morbus est, aut calamitas? leuius transiliet sustinentem. Bonus vir est, qui iniuriam facit? noli credere, malus? noli mirari. dabit pœnas alteri, quas debet tibi, etiam sibi dedit, qui peccauit. & infra: Ira abstinendum, siue par est qui lacessendus est, siue superior, siue inferior. nam cum pari contendere, anceps est; cum superiore, furiosum; cum inferiore, sordidum pusilli & miseri est se petere mordentem. Nec multò post: Dices, Pati non possum. graue est iniuriam sustinere. mentiris. quis enim iniuriam non potest ferre, qui potest iram? quare fers agri rabiem, & phrenetici verba? puerorum proteruas manus? Nempe quia videntur nescire quod faciunt. quid interest quo quisq;*
vitio

vitio fiat imprudens? imprudentia par in omnibus patrociniū est. quid ergo? impune illi erit? maxima est facta iniuria pœna, fecisse: nec quisquam grauius afficitur, quàm qui ad supplicium pœnitentiæ adducitur. Claudius: Maximum autem remedium iræ mora. in quam etiam sententiam Poëta:

Da spatium, tenuemq; moram, malè cuncta ministrat

Impetus.

Hinc illud Platonis, seruulo: *Loris te cederem, ni iratus essem.* & illud eiusdem ad Xenocratem: *Flagella hunc puerum, nam ipse sum iratus.* & illud Athenodori ad Cæsarem: *Cum fueris iratus, ne quid dixeris fecerisve, priusquam Græcarum litterarum nomina viginti quatuor apud te recenseris.*

PRODIGVS. Quibus mediis vtar ad superbiam domandam?

VIRTVS. Causam tacitus disquire tecū, vbi senseris illam surrepere. quid animos tollit? opes? quantum improbi latè imperant, marmora calcant, auro gemmisque bibunt, lauant, dormiunt? & quid gloriaris alieno? non a-

*Modi
super-
biæ do-
mandi.*

M 7 lienum

lienum cuius seuera aliquando reddenda ratio iudici Deo? iam quid gloriaris dubiis, perituris, dominum fallentibus, ac in media diuite spe fraudantibus, frustrantibus? gloriare certis. animorum illæ opes sunt. quæ solæ tuæ sunt, vt in quas nulla fortuna, potentia nulla ius habet.

Extollit te nobilitas? quid scenica dignitate gloriaris? damnas comædos mutuatitia veste sua superbos. quò magis teipsum. breuius enim quodcumque imperium, si æterna cogitas, scenico regno est. Et quò tibi nobilitas? non vnus omnium parens Deus? non vna matrix terra? non animo pares omnes, pares corpore? non Adamo patre, Eua matre omnes? ad hos, siue per splendidos, siue per fordidos, prima cuiusque origo perducitur. erige animos. & quidquid in medio sordidum latet, transili. *Exspectat nos in caelestibus magna nobilitas.* Philosophi verba sunt. ad hanc pares sumus quotquot virtute pares. Et quid maiorum nobilitas dabit? vires? robustior ferè ab aratro venit.

venit. formam? frequentius hanc in
 ligonibus quàm in sceptro reperies. e-
 ruditionem? plures è plebe omni sæ-
 culo docti. prudentiam? sæpius consi-
 lio pauper valet. virtutes? nobilitatem
 hæ tribuunt, non accipiunt. quid ergo
 gloriaris parentum virtute? quis alie-
 nis sibi opibus, viribus, forma, inge-
 nio, sapientia, prudens applaudit? nec
 magis maiorum virtutes, quàm opes
 tuæ sunt. & quò tibi maiorum opes, si
 inopia premeris? quò virtutes, si illis
 destituaris? nisi in dedecus? quò fortia
 illorum facta, si tua nulla sunt? nõ ma-
 gis quàm robora ac valetudo illorum
 firma, in ignauro, molli imbelliq; cor-
 pore tuo.

Extolleris eruditione? quanti in o-
 mni scientiarum genere, orbe toto, sæ-
 culo omni, te doctiores? & propius
 discute quid scias. nõ verum, *Nemo scit
 tanta, quanta nescit?* nihil, vbi omnia dif-
 cufferis, certæ, cui innitaris, scientiæ
 reperies. nulla Philosophorum placi-
 ta non oppugnata ab aliis, Theologo-
 rum perpauca, nulla Medicorum, Iu-
 risperi-

risperitorum nulla. minores reliquos taceo. Et ferè quo quisq; altius in hoc oceano prouehitur, hoc longius à vado est. hinc eruditissimus quisq; plus ferè sibi diffidit, cum pluribus destituisse videat quorum ignoratione laborat. referarunt oculos litteræ, quæ ignorantia firmauerat. cæca hæc est. ita inexpertis armorum mollia bella sunt, dura assuetis: saltuque propè decurrit in hostem tiro, timidè veteranus progreditur, scit etiam in ipsa victoria victoriam excidere, adeoque & post fugam victoriam stetisse, prostratumque hostem validiorem post vulnera surrexisse.

Extollit te virtutum aliqua? desinit esse virtus si illa extolleris. modice enim de se virtus omnis sentit, modicè loquitur: quoque maior est, hoc demissior sibi est.

Extolleris sapientia? non es Achitophete prudentior: laqueo vitam finit. non es Salomone: ad idola senex decurrit. non es Adamo: pòmo felicitatem libertatemque suam suorumque imprudens vendidit. Ex-

Extolleris sanctitate? desinit esse sanctitas si illa extolleris. quæ quo sanctior, hoc submissior est. sed neq; Dauidе sanctior es. adulterium homicidio funestavit.

Extolleris potentia? non es maior tot orbe toto Imperatoribus, Regib⁹, Ducibus, Principibus, qui sanguine ferè suo scepra purpurarunt.

Quid ergo extolleris, fors cras, fors hodie, fors hac hora sistendus Iudici? quis reus nõ trepidavit ad iudicis nomen? nec innocentia extra metum est ad iudicis nomen. non quòd male sibi conscia, sed quòd incerta sententia sit. durum nimirum ab aliena voluntate pendere. Quid denique te præfers alteri, ignarus quid de te sentiat Deus, à cuius solius iudicio vera rerum æstimatione pendet? Cùm surrexerit ergo superbia, mortem oppone, inferorum pœnas, cælorum gaudia, Deum iudicem, Sanctorum exempla, Dei matris, Christi tui. Imitare. Superborum dein recense exitus, Antiochi, Nicanoris, Holofernis, Herodis, Baltasaris, Angelorum

gelorum denique lapsum, exilium,
pœnas.

PRODIGVS. Quibus mediis auari-
tia domari potest?

*Modi
auari-
tiam
superã-
di.*

VIRTVS. Contemptus pecuniarũ
auaritiæ secat neruos, sitim restinguit.
illarum verò contemptum æternorũ
desiderium dabit. Sed & qui mortem
cogitat omni hora dubiam, omni mo-
mento minitabundam & pendulam,
aureas seponet curas. Nam quo mori-
turo opes? aut, vt cum Sapiēte loquar:

*Ecol. 4. Cui laboro, & fraudo animam meam? here-
di? Audi eundem: Est infirmitas pessima,
Eccles. 5 quam vidi sub sole. diuitiæ cõseruata in ma-
lum domini sui: pereunt enim in afflictione
pessima, generauit filium, qui in summa ege-
state erit. Et vt heredem concedam o-
pulentũ: quò tibi, bene huic esse; malè
tibi? opibus illum natate, nau fragum
te omnium viuere? circumfluere illum
sudoribus tuis, destitui te illorum fru-
ctu?*

Vide deinde, quàm seuera opum
ratio reddenda Iudici. quid ludis in æ-
*Matth. ternitatis alea? memento illius: Facilius
10. est*

est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei. Quid dicam de auaro, qui longe deterior illo est? cùm Paulus non dubitauerit auaritiã simulacrorum dicere seruitutem.

Si meliorem opes facerent, suade- *Coloss. 3*
 rem opes. faciunt deterio- rem, & maioribus obnoxium pœnis. hinc illud Iacobi: *Iacob. 5*
*Agite diuites, plorate ululãtes in miseris vestris, quæ aduenient vobis, aurum & argentum vestrum aruginauit: & arugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus. Audi lamenta non profutura: Quid nobis profuit *Sap. 5.*
 superbia? aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? transferunt omnia illa tanquam vmbra, & tãquam nuntius percurrens. Præcesserant minæ. ô nimium veræ! *Qui *Prou. 11*
 fidit in diuitiis suis, corruet.**

Si doctiorem facerent, permitterem. nunc perrarò sociantur diuitiæ & eruditio: & ferè paupertas sua doctũ premit. Si prudentiam docerent, inhortarer in illas. fatuum possessorem

rem faciunt, præfidentem, fastuosum, alienorum consiliorum contemptorem, ingratum. inimica enim gratitudini avaritia est. nunquam enim improbæ cupiditati, quod datur satis est. quo enim maiora veniunt, maiora cupit: multoque auctior est avaritia, in magnarum opum congestu collocata, ut flammæ infinito acrior vis est, quo ex maiore incendio emicuit. Est hîc illud Senecæ de avaro: *Nunquam tam plene occurrere vlla liberalitas potest, ut cupiditates eorum, quæ crescunt dum implentur, exsariat. quisquis autem de accipiendo cogitat, oblitus accepti est, nec vllum habet malum cupiditas maius, quàm quod ingrata est.*

Sed, cum grauis omnibus, tum sibi in primis avaritia est. audi eundem: *Maiore tormento pecunia perditur, quàm queritur. quantum damnis ingemiscunt! & ut nihil fortuna detrahat, quidquid non acquiritur damnus est. Nemo est, cui felicitas, etiamsi cursu venit, satisfaciat. Hinc bene & verè illud:*

*Desunt inopia multa, avaritia omnia:
In nullum avarus bonus est, in se pessimus.
Audeo*

Audeo dicere, vitiorum omnium mi-
 ferrimum, infelicissimum, maximum,
 nullo possidentis bono, nullo aliorū.
 Ferenda fors infana hæc cupiditas fo-
 ret, si moriturum sequerentur opes? at
 non nostrūm quisque, *sicut egressus est*
nudus de vtero matris suæ, sic reuertetur, &
nihil auferet secum de labore suo? miserabilis
prorsus infirmitas, quomodo venit, sic reuer-
tetur. quid ergo prodest ei quod laborauit in
ventum?

PRODIGVS. Quis modus tenendus
 in beneficiis dandis?

VIRTVS. Da vt dari desideras tibi. *Benefi-*
 gratissima verò semper munera quæ *cia quo-*
 parata, quæque nullam moram patiū- *modo &*
 tur nisi ab accipientis verecundia. eni- *in quos*
 tendum proinde ne deliberasse videar- *confe-*
 ris: neganti enim proximus est quis- *renda,*
 quis dubitauit, quisquis rogatus hæsit.
 Et sane ingratum merito beneficium
 dixit Seneca, quod diu inter donantis
 manus hæsit. Illud cōsultissimum, oc-
 cupare antequam rogeris. neque vllū
 iucundius beneficium, nec quod æta-
 tem magis ferat, quàm quod vltro ve-
 nit,

nit, & occurrit indigenti. nam qui roganti dedit, vendidisse, non dedisse videri potest. magnum enim pretium preces sunt; neque res vlla carius stetit, quàm quæ precibus parata est.

Quòd si non contingat præuenire, rogantis verba intercidenda sunt, ne non tam benevolentia, quàm operosa rogationi concessisse videamur: simul etiam vt petentis pudori consulamus.

Scio quosdam trahere beneficia, vt diu dare videantur: alios concedere quidem, sed vultu negatium: alios tarditate prudentiam venari: alios etiam post rem concessam, moras iniicere diuturniores. Errant. Omnis benignitas properat: & proprium est libenter facientis, citò facere: diem de die trahere, nolentis est. qui verò verborum quadam maturitate ac tarditate sapientia opinionem aucupantur, nihil agunt, nisi vt incipiat odisse qui expectat, & impetrasse pœniteat.

Sed neq; quidquam amarius, quàm cogere vt iterentur preces: quanto satius

tius est, benigna verba bonis rebus ad-
iicere? illud acerbissimum post impe-
trationem, rogare. Et sanè plerique æ-
quiore longe animo præcidi omnem
spem malunt sibi, quàm diu trahi. plus
enim præstat, qui cito negat. vt enim
misericordiæ quoddam genus est, ci-
to occidere: ita maior est muneris gra-
tia, si non diu pendeat.

Quidam beneficia differunt, ne plu-
res, ad petendum, facilitate inuitent,
ac nimia exurgat rogantium turba.
Aulicorum ferè hæc consuetudo, &
quos purpura prouexit: quos videbis
longo superbiæ suæ spectaculo dele-
ctari: potentiæ suæ tribuentes, si spe-
rantium post se exercitum trahant, in
beneficia lenti, in iniurias præcipites.
Hos tu putas libenter facere? si face-
rent, properarèt. trahunt? imparatum
animum ostendunt: & rogari interim
volunt, & dare nolunt. non rogas? de-
cessisse aliquid de potentiæ suæ opi-
nionem arbitrantur. rogas? suspensum
diu tenent: putant enim non satis se
quid possint ostendere, nisi quid pos-
sint

sint

sint diu ostendant. grauis error. plurimum enim celeritas beneficio addit, mora adimit.

Quidam nulla beneficia dant nisi recepturi. at tales suis, nō alienis commodis student: nec beneficium hoc esse potest, sed quæstus, sed nundinatio, sed emptio. Vis beneficium præstare? imitare Deum. gratuitum illum habemus. quid? quòd & in ingratos beneficia cōferat? imitare. pudet imitari Deum? malles fœneratores? sed pergit ingratus esse. & nos Deo. vis vincere? perge tam diu benefacere quàm diu ex ingrato gratum feceris. magni hoc animi est, & Deo suo similis. quid? quòd beneficia ferè sequantur non reposcētem, vt gloriæ fructus fugientem? & fœcundius semper profundit in non sperantē munera Deus: neque enim irremuneratam patitur liberalem dexteram. sed neque vinci ab homine vult Deus, docemur Ioannis Eleemosynarii exemplo.

Sunt alii in erogando benigni & celeres; sed longas gratiarum actiones exspe

expectant & frequentes. perit his beneficii fructus. & emisse videtur quem ad tot gratiarum actiones benefactor compulit ille generosus est, qui gratias sibi agi non patitur; qui cum dedit, dedisse se oblitus est. Et certè quisquis gratiam sperauit, de beneficiorum re- ditu sperauit: nam & inter beneficia a- ctiones gratiarum sunt.

Sed neq; tamen omnibus petenti- bus danda sunt omnia. nocitura nemo vir bonus dabit. Bene Seneca: *Vt frigi- dam agris negamus, & lugentibus, ac sibi ira- tis ferrum, aut amantibus, quidquid contra se vsurus ardor petit: sic ea quæ nocitura sunt, impense ac submisse nonnunquam, ac mise- rabiliter rogantibus, perseuerabimus non da- re. Tum initia beneficiorum suorum spectare, tum etiam exitus decet: & ea dare, quæ non tantum accipere, sed etiam accepisse delectet. sæpè noxia concupiscimus. estimabimus utili- tatem potius, quàm voluntatem petentium. nam cum subsederit cupiditas, & impetus ille flagrantis animi, qui consilium fugat, cecidit, detestamur perniciosos malorum munerum auctores.*

N

Vniuer-

Vniuersim verò in beneficio arrogantia fugiēda. hinc illud Philosophi: Nihil aequè in beneficio dando vitandum est, quàm superbia. quid opus arrogantia vultus, quid tumore verborum? ipsa res te extollat. detrahenda est inanis iactatio. res loquentur, nobis tacentibus. Non tantum ingratum, sed inuisum est beneficium, superbe datum.

PRODIGVS. Quis modus in beneficiis accipiendis?

Beneficia quo modo et à quibus accipienda. VIRTVS. Hilari animo accipienda, cum accipiēda iudicauerimus: sentiatque qui donat gaudium nostrum, ut muneris sui præsentem fructum capiat. quid? quòd retulisse gratiam videatur quisquis benignè accepit: non ut soluisse se putet, sed ut securior debeat. Neque hîc sistenda gratitudo. refricāda sæpe memoria est, cum referre non possit gratiam, nisi qui meminit. nec meminisse satis, sed narrare etiam delectet; eò magis quo altius qui dedit silet. Hanc enim legem interdantem & accipientem beneficium statuunt sapientes, ut beneficium obliuiscatur qui dedit, qui accepit, nunquam.

Acci-

Accipienda verò ab his beneficia, quibus dedisse gauderemus, graue enim est debere cui nolis: iucundū verò ab illo accepisse, quem amare etiam post iniuriam possis.

Conandum deinde, vt, si potes, referas. semper autem potes. nam si res viresque negatæ, voluntas nunquam. hac rependere etiam Regibus possumus & parentibus. hac vsque ad vltimum vitæ diem parati stare remunerando possumus. & certe, paria qui vult, retulisse paria videri debet. quare nō est quòd erubescamus si paria fortuna negat; dummodo animo pares simus, quem solum exigere prudens donator potest, & accipientes taciti promittunt. Generosum in hac re illud Socratis ab Archelao Rege euocati, cum venire nollet, ne beneficium ab eo acciperet, cui paria reddere non posset. gloriatus etiam ille Macedonū maximus, à nullo se beneficiis victum. Deum suum res hæc redolet, paucisq; omnino concessa.

Ille verò ingratus, qui cum possit,

N 2 non

non reddit. deterior hoc qui benefici-
um simulat, deterrimus qui negat: om-
niq; omnino beneficio ac amore in-
dignissimus, adeoq; belluis efferatior
ac immanior, qui beneficia malefactis
compensat, cum immanissimas etiam
feras memores beneficiorum fuisse ac-
ceperimus. Hinc illud: Leonem in am-
phitheatro sp. et auimus, qui vnum è bestiariu
agnitum, cum quondam ei fuisset magister,
protexit ab impetu bestiarum. & illud Pli-
nii Maioris: Incidit quidam in panthe-
ram, qui secutus eam qua trahebat vestem
vnguium leui iniectu, vt caussam doloris in-
tellexisset, simulq; salutis sua mercedem, exe-
mit catulos in foueam delapsos; eaque cum iis
prosequente, vsq; extra solitudines deductus,
lata ac gestiente: vt facile appareret gratiam
referre.

PRŌDIGVS. Quid faciam si pecu-
niæ iacturam fecero?

Quid facien-
dum in
iactura
pecu-
niæ. VIRTVS. Gaude. periculi minus ha-
bes. & quis spondeat non futuram ti-
bi fuisse illam in interitum? vide quā-
ti illa perierint, quā pauci inopia. &
non maxima hominum pars hac ca-
dit.

dit, & infelici exitu pecuniam signat? Et recense vitia non ab hac ferè matre nata? vberibus huius pasta? vtero fora? hæc, Seneca teste, *Fora fatigat, patres liberosq; committit, venena miscet, gladios tam percussoribus quàm legionibus tradit. hæc est sanguine nostro delibuta, propter hanc maritorum vxorumq; noctes strepunt litibus, & tribunalia magistratum premit turba; Reges sæuiunt, & ciuitates longo seculorum labore constructas euertunt.* Non possum hîc omittere illud Senecæ: *Quid angeris? egestatem perhorrescis? Neminè pecunia diuitem fecit. imò contrà, nulli non maiorem sui cupiditatem incussit. quærit quis huius rei causa? plus incipit habere posse, qui plus habet: eo enim maiora cupimus, quo maiora venterunt: multoq; concitator est auaritia in magnarum opum congestu collocata: vt flammæ infinito acrior vis est, quo ex maiore incendio emicuit. at qui se ad id quod natura exigit composuit, non tantum extra censum est paupertatis, sed extra metum. Ita quod contemnere potuerunt Philosophi etiã ex Epicuri schola, quod tot Christianorū millia Christi sui exemplo:*

plo: tu non poteris? cogita tanto ma-
iora tibi cælo reponi, quãto hîc maio-
ra neglexeris. mentiri nõ potest Deus.
spondit ipse, fallere non potest.

PRODIGVS. Quid si fortunarum
naufragium fecero?

*Quid
infor-
tunarü
naufra-
gio fa-
ciendü.*

VIRTVS. Quãm multi ante te etiã
vitæ fecerunt? recuperari opes pos-
sunt, non potest vita. & nescis in peri-
culis leuari nauem pondere, & vtrõ
proiici merces à dominis? quid doles
te illis exoneratum, quorum pondere
fõrs periisses? non leuasti te illis? leua-
uit Deus. quid indignaris illi qui te o-
nere leuauit? cogita proinde, nõ quid
perdideris, sed quid reliquũ tibi Deus
fecerit. animum. qui exurgere ad cæ-
lorum fortunas potest. nulla hîc me-
tuenda naufragia sunt. huic ergo con-
credas opes: reddet centuplo fœnore
auctas.

PRODIGVS. Quid si in fures & la-
trones incidero?

*Quid
inter
fures &
latro-
nes.*

VIRTVS. Euasisti integro corpore?
gaude. plures sanguine luerũt. si in im-
manõs belluas incidisses, quid dice-
res?

res? ferres? peior bellua latro est, cum humanum biberit sanguinem. effertior omnino homo est. nō didicit parcere vbi sœuire inceperit. compatere proinde crudelitati latronum. magno morbo tenentur. ignoscis furibundo, & contumeliam non arbitraris à bestia aut stulto acceptam. deterior sœuiorque illis latro est, & maiori insania abripitur.

PRODIGVS. Quid si in exilium à potentiore actus, & tãquam nauseantis fortunæ vomitu à rebus humanis expunctus fuero?

VIRTVS. Quid times in exilio? Pau- *Quid in exilio*
 pertatem? Nullum tam inops exilium est, *exilio*
 quod nō alendo homini abundè fertile sit. An vestem, an domum desideraturus est exul? Si hæc quoque, ad vsum tantum desiderabit, neque tectum ei deerit, neque velamen. aquè enim exiguo tegitur corpus, quàm alitur. nihil homini natura, quod necessarium faciebat. fecit operosum. desiderat purpuram. non fortuna iste vitio, sed suo pauper est. desiderat seruorum turbam, & nationum omnium lapides. ista congerantur licet, nunquam ex-

plebunt inexplebilem animum. non magis,
quàm vllus sufficiet humor ad satiandū eum,
cuius desiderium non ex inopia, sed ex aestu ar-
dentium viscerum oritur. non enim sitis illa,
sed morbus est. necessariis rebus etiam exsilia
sufficiūt: superuacuis nec regna. Senecæ est,
Animus nimirum est qui diuites facit. hic in
exsilia sequitur, & in solitudinibus asperri-
mis, cū quantum satis est sustinendo corpo-
ri inuenerit, ipse bonis suis abundat & frui-
tur. ideoque nec exsulare vnquam potest li-
ber, & Diis cognatus, & omni mundo, omni-
que euo par.

Times circumscriptos tibi à tyran-
no terminos? corpori circūscribi pos-
sunt, animo non possunt. cuius cogita-
tiones circa omne cælum, & in omne præteri-
tum futurumq; tempus immittuntur. corpus
hoc custodia, & vinculum animi, huc atque
illuc iactatur. in hoc supplicia, in hoc latroci-
nia, in hoc morbi exercentur. animus quidem
ipse sacer, & æternus, & cui non possunt injici
manus, non circumscribi certis angu-
stisque terminis. omnia illi patent, cui
cælum patet. Graue tibi amicorum ex-
cludi consortio? non excluderis Deo.
quin

quin adeò liberior in exilio cum Deo
consuetudo. incipit hæc, cum amico-
rum desinit: cum omne illud tempus
quod amici suffurantur, largiri possis
Deo.

At dura est emigratio patrii soli, &
carere patria intolerabile est. Aspice, rogo,
hanc frequentiam, cui vix vrbes immensa te-
cta sufficiunt; pars maxima illius turbae pa-
tria caret: alios adduxit ambitio, alios luxu-
ria, opulentum & oportunum vitiis locum
quærens: quosdam traxit amicitia, quosdam
industria. Iube omnes istos ad nomen citari:
vnde domo quisque sit quære. videbis maio-
rem partem esse, quæ relictis sedibus suis, vene-
rit in urbem non suam. Deinde omnes vrbes
circumi. nulla est, vbi magnam partem pere-
grinæ multitudinis non inuenias. Et omnes
populorū transportationes, quid aliud quàm
publica exilia sunt? Aduersus ipsam muta-
tionem locorum, detractis cæteris incommo-
dis, quæ exilio adherent, satis hoc remedij pu-
tat Varro, doctissimus Romanorum, quòd
quocumque venimus, eadem rerum natura
vtendum sit. M. Brutus satis putat, quòd li-
cet in exilium euntibus, virtutes suas secum
N 5 ferre.

ferre. In alienum arbitrium, nisi vilissima
queque non cadunt. Quidquid optimum ho-
mini est, id extra humanam potentiam ia-
cet: nec dari, nec eripi potest mundus hic, quo
neque maius, neque ornatus rerum natura
genuit: animus contemplator admiratorque
mundi, pars eius magnificentissima, propria
nobis & perpetua, tamdiu nobiscum mansu-
ra, quamdiu ipsi manebimus. Alacres igitur
& erecti, quocunque res tulerit, intrepido
gradu properemus. emetiamur quascunque
terras, nullum inuenturi solum intra mun-
dum, quod alienum homini sit. vndecunque
ex equo ad cælum erigitur acies; paribus in-
teruallis omnia diuina ab omnibus humanis
distant. proinde dum oculi mei ab illo specta-
culo, cuius insatiabiles sunt, non abducantur,
dum mihi Lunam Solemque intueri liceat, cum
cæteris inherere sideribus, animumque ad co-
gnatarum rerum conspectum tendentem, in
sublimi semper habeam: quantum refert mea
quid calcem? angustus animus est, quem ter-
rena delectant. magnus cælestibus gau-
det: à quibus nemo nolens exulat. qua-
re nemo nisi volens exilium patitur.
omne enim vnicuique solum patria
esse

esse potest. & non cuique patria vbi bene est? bene autem viuere, in omni loco positum est. Non exulat ergo cui cum animo suo & Deo bene est. quin adeò felix videri potest, qui patria donetur aliena, cum beator multorum, quam vnus vrbis ciuis haberi debeat. Et quid vereris exilium de cælo donandus? patria nostra cælum est. ab hac sola te vitia excludent; nulla vis, nulla potentia. nam quam hîc possidemus, patria non est, infelicis exilii locus est. quid exilii locum amas? ama patriam, & huic te para. exulas, quamdiu ab hac exulas. ab hoc exilio probitas te liberabit: & hæc sola.

PRODIGVS. Quid si recludar in carcerem & vincula?

VIRTVS. Aufer carceris nomen, cessum voca. quid enim, etsi corpus includitur, caro detinetur, non omnia spiritui patent? vagare spiritu, spatiare, non stadia opaca aut porticus longas, non prata, montes, nemora; sed illam viam quæ ad Deum du-

*Quid
in vin-
culis.*

cit. quoties spiritu ambulaueris, toties in carcere non eris. Quid recenses vincula? nihil crus sentit in neruo, cum animus in cælo est. & quid times ad carceris nomen, & quæ illud comitantur? non maiores tenebras habet mundus, qui hominum præcordia excæcat? non grauiores catenas induit, quæ ipsas animas constringunt? non deteriores libidinum immūditias expirat? non plures reos continet flammaram æternarum? Et quid innocenti vincula? solutus Deo est vir bonus. quid odor grauis? ignorat graueolentiam innocentia. quid iudex? iudicium aliquando de iudicibus feret quisquis seruit Deo. Sed excluderis commodis in carcere. negotiatio est aliquid amittere vt maiora lucreris. assuesce his corpus & indura. quanti vltro duriora amplectuntur? intuerere vltroneos remiges, ferri & auri fossores. & quanta nobilitatis pars spontaneo se carceri & sudoribus includit productæ in fœmina valetudini recuperandæ?

PRODIGVS, Quid si admoueantur tormenta & secures?

VIRTVS. Acerba hæc esse non nego. sed à multis æquo animo excepta; imo & vltro appetita famæ & gloriæ causa; nec à viris tantum, sed à fœminis. Nota Atheniensis meretrix, quæ ne cõiuratos proderet, comestam linguã exspuit in tyrannum. nota Asdrubalis vxor, quæ cum filiis in patriæ incendium deuolauit. nota Cleopatra, quæ ne in manus inimici deueniret, aspides immisit sibi. nota Lucretia, quæ ferro suo viam inuenit, cum non inuenisset alieno, taceo Mutium, Regulum, Catonem, Empedoclem, Peregrinum. Certe si tantum gloriæ licuit, de corporis & animi vigore, vt gladiũ, ignes, serpentes, tormenta contemnerent, sub præmio laudis humanæ; possum cum Tertulliano dicere, *Modica sunt ista passiones ad consecutionem gloria celestis, & diuinæ mercedis.* Quis ergo non libentissime tantum pro vero habeat erogare, quantũ alii pro falso? & quis prudens reformidabit tantum pro innocẽ-

*Quid
facien-
dum in
tormẽ-
tis.*

tia & veritate pati in salutem, quantum alii affectauerunt pro vanitate in perditionem? quod si nocenti admoueat tormenta; dilues delictum. si innocenti; addes gloriae. quid refugis? praemiatorem habebis Deum; etiam duce. nam prior ille tulit. tanto duce & praemiatore quid vereris?

PRODIGVS. Quid si extrema egestas totis inuolauerit ostiis?

*Quid
in pau-
pertate.*

VIRTVS. Si ad naturam viues, nunquam eris pauper; si ad opinionem, nunquam diues. exiguum enim natura desiderat, opinio immensum. Audi Senecam: *Congeratur in te, quidquid multi locupletes possederunt: vltra priuatum pecunia modum fortuna te prouehat, auro tegat, purpura vestiatur, & ed deliciarum opumque perducatur, vt terram marmoribus abscondas, & non tantum habere tibi liceat, sed calcare diuitias: accedant statuae & picturae, & quidquid ars vlla luxuria laborauit. maiora cupere ab his disces. naturalia desideria finita sunt: ex falsa opinione nascentia, vbi desinant non habent. nullus enim terminus falso est. via eunti aliquid extremum est: error immensus*

mensus est. Et quid paupertatem vere-
ris? aut beatos arbitraris quos diuitiæ
circumsederunt? Audi quid pro me
respondeat Seneca: Beatus non est, quem
vulgus appellat, ad quem pecunia magna cõ-
fluxit; sed ille, cui bonum omne in animo est,
erectus, excelsus, mirabilia calcans: qui homi-
nem ea sola parte aestimat qua homo est: cui
bona sua nulla vis excutit: quem aliqua vis
mouet, nulla perturbat: quem fortuna, cum in
eum, quod habuit telum nocentissimum, vi
maxima intorsit, pungit, nõ vulnerat. & hoc
raro. Nam cætera eius tela, quibus genus hu-
manum debellatur, grandinis more dissul-
tant, que immissa tectis sine vlllo habitatio-
nis incommodo crepitat & soluitur. Certè
si beati diuites essent, infelix Christus
tuus fuisset, & tot millia spontaneam
paupertatem amplexa: si beatum di-
uitiæ facerent, complexus diuitias
Deus esset. spreuit, & egestatem dele-
git. signum est, nec beatas diuitias,
nec infelicem egestatem esse. optima
delegit Deus: qui nec falli, nec errare
in delectu suo potest. paupertas ergo
diuitiis potior est; beatior est, cum
hanc

hanc sibi delegerit Dei filius.

PRODIGVS. Quid si nobilitate & dignitatibus exutum inglorium vivere cogant?

*Quid in
ingloria
vita.*

VIRTVS. Disce à Philosopho quid in hoc genere tibi respondeas, animoque facias satis. Bona mens omnibus patet, per hanc omnes nobiles sumus. Plato neminem Regem non ex seruis esse oriundum, neminem non seruum è Regibus putat. Omnia ista longa varietas miscuit, & sursum deorsum fortuna versauit. Quis ergo generosus? ad virtutem natura compositus. hoc vnum est intendum. alioqui si ad vetera reuocas, nemo non inde est, ante quod nihil est. à primo mundi ortu vsq; ad hoc tempus produxit nos ex splendidis sordidisq; alternata series. Non facit nobilem atrium plenum fumosis imaginibus. nemo in nostram gloriam vixit. nec quod ante nos fuit, nostrum est. Animus facit nobilem, cui ex quacunq; conditione supra fortunam licet surgere. Addo Senecæ Epictetum: Iste cogitationes ne te crucient, fore vt sine honore viuas, & nullo sis loco. nam si honore carere malum est: nihilo magis per alium in malo esse potes, quàm in vitio. Numquid

igitur

igitur tui muneris est imperio potiri? aut ad conuiuium adhiberi? Nequaquam. qui igitur ea iam erit ignominia, qui nullo vsquam loco eris? quem in iis solis aliquem esse oportet, in quibus vel summo loco esse potes? quem ergo locum, inquis, habebo in vrbe? quem poteris integritate & verecundia conseruata.

Et quid times sæculi exui dignitatibus? time exui cælestibus. quid vereris ingloriam vitam? nemo placens Deo inglorius viuit. æternitati viue, viue Deo: & gloriosus viues. quanti volūtate sua, ingloriam mundo vitam delegerunt, cum gloriosam possent, vt cælo viuerent? quod illi vltiò aggressi, tu occasione oblata ne dubita arripere. Et intuere quod nunc discrimen inter Reges & Principes solis ignibus viuentes; & Lazarum & Franciscum felici æternitati inscriptos. delige vitam, quorum amas exitum. ille generosissimus, qui vt placeat Deo, sæculo displicet: hîc se abiicit & famulatur, vt æternum imperet. non prudētia summa est, hîc cum Christo tuo famulari,

vt

vt æternum imperes? aut malles cum
tot Regibus hîc imperare, æternum
cruciari?

*Quid
in volu-
ptatum
caren-
tia.*

PRODIGVS. Quid si quidquid vs-
quam voluptatû est, subtractum fue-
rit?

VIRTVS. Animi nemo tibi subtra-
here potest, quæ, quo corporis mino-
res sunt, potētiores esse solent. corpo-
ris verò sapiens sibi subtrahit. q̄ quo-
modo habendum sit Seneca docet:
*Corpori tantum indulge, quantum bona va-
letudini satis est. Durius tractandum est, ne
animo malè pareat. cibus famem sedet, potio
sitim extinguat, vestis arceat frigus, domus
munimentum sit aduersus infesta corpori.
Hanc vtrum cespes erexerit, an varius lapis
gentis alienæ, nihil interest. scito hominem
tam bene culmo, quàm auro tegi. Contemne
omnia, que superuacuus labor velut ornamē-
tum ac decus ponit. Cogita in te preter ani-
mum nihil esse mirabile: cui magno nihil ma-
gnum est. Indurandus hic, & à blandimentis
voluptatum procul abstrahendus. Vna Han-
nibalem hiberna soluerunt, & indomitum
illum niuibus atque Alpibus virum enerua-
runt*

*runt fomenta Campaniæ. armis vicit, vitiis
 victus est. Nobis quoque militandum. debel-
 landa sunt in primis voluptates, quæ seua
 quoque ingenia ad se rapuerunt. Et quid
 voluptatis corporisque commoda cir-
 cumspicis? quem feliciorē beatiorem-
 que putas, Mæcenatem, cui amoribus
 anxio & morosæ vxoris quotidiana
 repudia deflenti, somnus per sympho-
 niarum cantum, ex longinquo lene
 sonantium, queritur? an magnum Sty-
 litem, Hilarionem, Paulum, Anto-
 nium? Et quæ nobilior voluptas, vo-
 luptatum omnium contemptu. quis
 clarior triumphus, quàm eo corpus
 reduxisse, vt soli animæ inferius, nulli
 ancilletur? quòd si qua te tamen volu-
 ptatum cura tãgat, æternis insuda. ma-
 iores ne sperare quidem quisquam
 audeat. cælo reposuit Deus maximas,
 nullo felle miscendas, nullo mœrore
 ferendas, nulla pœnitentia luendas,
 nullo fure viribusq; eripiendas. Quid
 verò voluptate proposita faciendum,
 Epictetus docet: *Si voluptatis alicuius
 imaginem animo conceperis, moderare tibi,*
*ne ab**

ne ab ea mouearis: sed & rem examina, & tibi ipsi deliberandi præbe spatium. Dein utriusque temporis memento, tum eius quo voluptate perfrueris, tum eius quo percepta iam voluptate doleris. teq; ipse obiurgabis. atq; his illa confer. si abstinueris fore ut gaudeas, teq; ipse collaudes. quod si tibi suscipienda rei videbitur esse tempus, caue ne te vincant eius blanditia, & suauitates & illecebræ: sed illud oppone, quanto præstantior sit talis victoria conscientia.

PRODIGVS. Quid si amico nudatus fuero?

*Quid
faciet
amico
destitu-
tus.*

VIRTVS. Si culpa tua, dole: si aliena, perfer. & cogita vetus illud: Sciebam hominem, quare & mutabilem. nec ideo desine amicus esse. hostilem ille animum induit? tu perge amare. pergit ille malefacere? tu bene. nec patere te ab alterius improbitate aut ingratitude vinci. Vis autem non timere hanc amici destitutionem? nihil amico committe, quod in inimico erubescas. facies, si vixeris tanquam in theatro, tanquam in hostium oculis. sic fiet ut nullius amici perfidiam pertimescas, ad nullius

nullius inconstantiam trepides. Mor-
te ereptus est? cui indignaris? amico?
fatum. Deo? non minus stolidum.
precare tantum vt non inferiorem lar-
giatur. negat? amplectere virtutem.
nullus tibi cōiunctior amicus. & quid
circumspicis amicum, qui Deo frui
potes amico? nulla hunc fortuna mu-
tabit. aduersa etiam annectent magis,
& illigabunt fortius. quid tanto am-
bitu amicū hīc quæris, cum frui ami-
co possis Deo, in cuius sinum tutissi-
me omnia deponas, à quo prodi aut
falli non verearis, cuiusque auxilia &
cōsilia viciniora certioraque quàm
cuiusquam amici sunt.

PRODIGVS. Quid si coniuge desti-
tuar?

VIRTVS. Mala fuit, immorigera, &
quæ perpetuo custode egeret? gaude.
bona? fecisti talem? fac parem. inueni-
sti talem? similem spera. & hac te spe
solare. difficilem times? carere potes.
non potes? incontīnētīæ tuæ ascribe,
si aliam quam voueas nactus fueris. v-
tere interim delectu. parem ducito.
nam

*Quid
coniuge
prua-
tus.*

nam in locupletiore ac nobiliore ferè
dominam reperies. talem etiam qua-
re quam nulli publici mores corrupe-
runt.

*Quid
orbatas
prolib?*

PRODIGVS. Quid si liberis?

VIRTVS. Quid quereris? abstulit
qui dedit. quis prudens accuset illum
qui mutuum repetit? ingratus repetē-
ti offenditur: gratus gratiam habet. tu
Deo, quod tanto tempore liberos
concesserit. & quid doles? non mori-
turum genueras? aut inuides cælo af-
scripto? & hoc benigni patris est me-
liora filio inuidere? quid si filium Rex
adoptasset? gauderes? adoptauit sibi
illum morte Deus. aut minor tibi Re-
ge Deus est, minor diuina humana ad-
optione?

Et quid æquius iudicas te Deo filiū
euocanti, aut tibi parere Deum? &
quis tu qui damnas Deum? damnat
qui euocantis imperium accusat, qui
tristi vultu & pectore imperia excipit.
& quid quereris? iusta tibi an iniusta
euocantis Dei imperia videntur? iniu-
sta quis dicet? si iusta, quid quereris?

nam

nam merito iniustitiæ te accusēs, qui iusta Dei mandata cūm quereris accusas? & quid indignaris, si in nauigando prior te filius portum tenuit? prior tenuit, qui prior mortuus est, & littora patriamque tenuit cui natus. Quid parens filii inuides felicitati? hoc cūne patris est? & non felix ille qui prior donatus cælo est? donari non potuit nisi morte. beatus ergo quem cita mors cælorum imperiis donauit. tu etiam beatus, qui filiū videas tot sæculi molestiis ereptum, tot cælestibus donis auctum. At filiū perdidisti. nemo pater filium perdit, quem auctum dignitatibus & opibus videt. auctus his filius morte sua est. At cares filio. quanti Reges caruerunt? quanti à matrum vtero, vberē, sinu rapti, parentum imperio exciderunt? solare te horum exemplo.

Verum spem tibi magnā filius promittebat. non & metum maiorem? è multis aliquando millibus vnus aut alter exsurgit in parentum gloriam: reliqui in dedecus. è primis & paucis esse

esse potuit; non magis è posterioribus
 & multis? quid dubia certioribus an-
 teponis? & potuit in maiorem quàm
 cælorum spem exsurgere? aut dubiam
 sæculi spem, certissimis cæli præponis?
 Et quid doles de liberorum morte?
 fortiter etiam illam matres tulerunt,
Rutilia Cottam filium secuta est in exilium,
 & vsque eò fuit indulgentia constricta, ut
 mallet exilium pati, quàm desiderium: nec
 ante in patriam quàm cum filio redijt. Eun-
 dem reducem & in republica florentem, tam
 fortiter amisit, quàm secuta est: nec quisquam
 lacrymas eius post elatum filium notauit. in
 expulso virtutem ostendit, in amisso pruden-
 tiam. *Corneliam ex duodecim liberis ad duos*
 fortuna rededit. si numerare funera *Cornelia*
 velles, amiserat decem: si aestimare, amiserat
Gracchos. flentibus tamen circa se, & fatum
 eius execrantibus interdixit, ne fortunam
 accusarent, quæ sibi filios *Gracchos* dedisset.
 Pudeat à fœminis virum vinci, à ma-
 tribus patrem. Sed & consilium cape
 ab *Epicteto*. *Filius alterius obiit aut vxor:*
 nemo est quin dicat, humanum id esse. si
 ipsi alicui id acciderit, statim, *Hei mihi!* in-
 quit

quit. ô me miserum! meminisse autem oportebat, vt affecti sumus, cum tale aliquid de aliis audiuerimus. & alibi: Singulis in rebus, quæ vel delectant, vel vsui seruiunt, vel diliguntur, memento considerare cuiusmodi sint, exorsus à minutissimis. si ollam diligis, te ollam diligere. nam ea contracta non perturbaberis. si filiolum aut vxorem: hominem à te diligere. nam eo mortuo non perturbaberis.

PRODIGVS. Quid faciam si quis detractum eat nomini & famæ?

VIRTVS. Si causam dedisti, dedisse dole. nullam dedisti? de innocentia gaude. At durū innocentem pati. males nocentem? sed falsa obiiciuntur. velles vera? sed quò hæc improba lingua? non sortitus est meliorem. quid accusas? bene loqueretur. non didicit bene loqui. quid damnas? graue est hæc ferre, ferres conspui ab ægro, ab infano? stultitiæ aliquid, & ægritudinis multum detractor omnis habet. largire morbo. & ferè ignorantia detractor omnis labitur. quid alienam inscitiam & imprudentiam prudens accusas? vince prudentia.

Quid facien- dum in detra- ctioni- bus.

O Verum

Verum hæ locutiones detractum eunt nomini. si apud homines, quid humana metiris iudicia mille erroribus implexa? & quid illa detrahēt veræ virtuti? si apud Deum detraherent, meritò commoueris. nunc augent etiam apud illum nomen bonum, si tuleris. Et vis detractoribus superior esse? contemne, ac sola te ab his probitate vindica. nulla nobilior vindicta cōtemptu, nulla hostibus grauior. clarissima autem victoria erit, si quo plus detraxerint, eo fortius virtuti incubueris. imitare medicos, qui remediū contra venena de serpente conficiunt. tu detractiones doce seruire nomini augendo. facies. si neglexeris. nec vlla re certius aduersarium calcabis. nihil hosti grauius risu & contemptu. armis vinci virorum est: contemptu infra viros est. quòd si indolueris. cecidisti. vicit detractor, qui mærorem tuum detractionis suæ fructum retulit, veneni sui morbū. at tu ride, & benefactorum te conscientia tuere. satis tibi, si innocentia probata Deo fuerit.

illi
Fi
Si q
ner
neso
la so
tibi
rit:
sibi
ripo
tur,
mnu
verit
inuol
Sic ig
ciato
illi.
Pr
igno
grau
temp
omn
V
cont
loqu
raten

illi placuisse supremum felicitatis est. Firmo quæ hîc dixi sententia Epicteti: Si quis nunciarit, quendam tibi maledicere: ne refuta quæ dicta sunt, sed responde, eum nesciisse cetera tua vitia. nam alioqui non illa sola fuisse dicturū. Adde alteram: Cùm tibi quispiam vel malefecerit, vel maledixerit: memento eum opinatum esse, id ex officio sibi faciendum, & dicendum. neque verò fieri potest, vt id sequatur ille, quod tibi videtur, sed quod sibi. quòd si malè iudicat, is damnnum facit qui decipitur. Nam inuolutam veritatem si quis mendacium iudicet, non ea inuoluta leditur, sed ille qui deceptus fuerit. Sic igitur instructus, a quo feres animo conuictorem. nam ad singula dices, Ita visum est illi.

PRODIGVS. Verum has ferè linguas ignominia sequitur & contemptus; grauias hæc viro, & morte grauior contemptus; & ingloriam vitam ducere, omni tormento acerbius.

VIRTVS. Nemo ignominiam & contemptum nolens patitur. quis vis? loquendi in libera Republica libertatem tollere? nec Deus ipse linguis,

Quid faciet qui contemptum aliorum patitur.

nec humanæ libertati frenos iniicit. Et vis non sentire contemptum? contemne. vicit qui contempsit. adeoque nec contemptum sentit, qui contemnit. tu tantum te non abiice, nec contemne; sed digna Deo cogita, digna facito, & supra contemptum eris. ridebis etiam humana iudicia, diuinis felix. & cum ferè humanis diuina aduersentur, gaudebis humanorum contemptu, vt diuinorum laude fruaris, hoc propior huic futurus, quo ab humanis laudibus remotior es. Vide quid sentiat in hac re Seneca: *Ignominia tu putas quemquam sapientem moueri posse, qui omnia in se reposuit, qui ab opinionibus vulgi recessit? nemo ab alio contemnitur, nisi a se ante contemptus est. proiectus animus fit huic contumelia oportunus. qui verò aduersus seuisimos casus se extollit, & ea mala, quibus alij opprimuntur, euertit, ipsas miserrimas infularum loco habet: quando ita affecti sumus, vt nihil equè magnam admirationem occupet, quàm homo fortiter miser. Quàm generose, quàm Christiane! quàm non absimile illi: Ibant gaudentes à conspectu Concilij*

Aetor. 5

Concilij

Concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati! An tu hos passos aliquid arbitraris, quos gaudio perfusos vides? an ignominiam hanc inter pœnas credis posuisse, qui in laude, & laude magna posuerunt? confirmat quæ dixi Epictetus: *Te alius non læni si ipse velis. Tum autem læsus eris, cum i existimaueris.*

PRODIGVS. Grauis interim omni viro generosioris animi contemptus, & malum longe morte ipsa maius.

VIRTVS. At ego, neque mortē malam, neque contemptum malum putato. cecidit vir magnus tyranni aut alterius ferro? contemptus populo iacet vir magnus? maior post ferrum & contemptum fuit. desit terris magnus videri. cœpit cælo magnus esse. ille miser & infelix, quem ignominia læsit. vis non lædi? negligere. neglectus victoriam dabit: mœror contemptum. Sed tamen inglorius iacet quem ignominia loco deiecit. causam examina. si quā contemptui dedisti; delicti pœnam perfer. elues ferēdo. in innocentē

An malum sit contemptus.

O 3 incur-

incurrit? de innocentia gaude. de contemptu non dole. illa in manu tua est: aliorum de te opinio, iuris alieni est. quid doles de alieno? de tuo, & quod emendare potes, dole.

Contemnor interim, & ignominia latè sparsa. vide an qui sparsit, odio tui laboret, an ignoratione. si primū; scrutare, causam huic dederis, an gratuito oderit. dedisti? tolle, si potes. & beneficiis etiam demerere. non dedisti? cōpatere. morbo tenetur graui, qui nulli molestior, quàm qui illo tenetur, cui non dies, non noctes patitur esse securas. & vis grauius hunc etiam torqueri? odia, & ignominiam odio natam, contemne. Si ignoratione tui laborat, ostende alium te esse quàm arbitratur. conatum adhibuisti, nec conceptam semel opinionem deposuit; sepone has alieni capitis curas, & Deo innocentia propugnatori rem omnem cōmitte. quis scit an non voluntate illius hæc eueniant, laude tua maiore? quid si te his sibi exercitationibus parare velit? damnabis Deum? quid si in delictorum

lictorum pœnam hæc tibi eueniant?
 non gaudebis tam miti lenique, toties
 commeritas æternas elui? benignita-
 tis hæc in te Dei sunt, patris sunt, non
 iudicis. agnosce & ama hîc patrem,
 ne postea ferre cogaris iudicem: & in-
 ter beneficia contemptum repone. re-
 ponet te cælo, si fortiter tuleris. & quid
 facilius beatusve, quàm breuem con-
 temptum ferre, cælo præmiandum?
 securus æternitatis est quem probitas
 & innocentia vestit. inuolet igno-
 minia, & ignominia comes contem-
 ptus; crescet ex his gloria Deo specta-
 tore, præmiatore, laudatore. Quis
 gloriae suæ causam sciens repulit? non
 inter amicos numerandi quicumque
 illi augendæ causam dederunt? dat il-
 lam quicumque te contempserit. arri-
 pe oblatis muneris occasionem. Non
 dedit in munus, dedit in interitum.
 magis etiam gaude, quòd in mortem
 porrecta vertere in salutem possis. &
 gratias etiam improvido donatori a-
 ge, qui hostilem dum expandit ani-
 mum, medicamenta ignarus dedit.

O 4 frue-

fruere inimici beneficio. & imitare
 monentem: *Beati estis cum maledixerint*
 12. 5 *vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint om-*
ne malum aduersum vos mentientes pro-
pter me: gaudete & exultate, quoniam mer-
ces vestra copiosa est in calis. Ob Christum
 patitur, quisquis innocentia & probi-
 tate tectus, cōtemptum suum Christo
 facrat, illi ignominiam omnem donat,
 gaudetquē pro veritate pati in salutē.
 patitur ob Christum quisquis ob pro-
 bitatis studium ludibria patitur. cui
 remedium hoc ab Epicteto: *Quisquis*
sapientia studium suscipere cupis, statim te
para, quasi futurum sit vt deridearis, vt multi
te subsannent: vt dicant, te subito Philosophū
extitisse; vt rogent, Vnde supercilium istud?
Tu verò supercilium ne habeto: ea verò, qua
optima tibi videbuntur, sic teneto, quasi à Deo
sis in ea statione collocatus. Cæterum memen-
to, te, si in eodem statu permanseris, iis tan-
dem admirationi fore, qui te prius deriserunt,
sin eis succubueris, dupliciter fore deriden-
dum.

PRODIGVS. Quid faciam adurato-
 ribus circumfessus?

VIR.

VIRTVS. Quod serpentibus cinctus. ne fide. venena spargent. nec unquam magis, quàm dum blandiuntur. ne crede fronti. mentitur. odiis natat dum amicam spondet. ne fide verbis. pectori reconduntur toxica in incautum euomenda. rident? sanguinem meditantur. laudant? damnant animo. inhortantur? insidias parant. spondent amica? inimica exspecta. operam vtrò promittunt? hostilia cogitant. consilia suggerunt? ne tange. in interitum eunt. fuge lupinos sub ouilla pelle animos. peristi, si te illis credideris. quid? quòd nec audiri velim. illabuntur suauibus, & antè vulnerant, quàm ferrum senseris. deuita has nouaculas spongia tectas. eminus prospicienda hæc mala sunt. quamquam & draconum more venena de longinquo iaculentur. quo proinde minus te tuaq; illis credideris, hoc securior eris. nemo hosti tutò se commisit, nemoque inimica consilia prudens secutus est. scit ab hoste hostilia exspectanda & metuenda, nec alia.

*Quid in
adulato-
ribus.*

*Quid
facien-
dum in
morte.*

PRODIGVS. Quid si moriendum?
VIRTVS. Lubens vtor Senecæ ver-
bis. ne pudeat Christianum à Philoso-
pho discere, & mutuari aliquid à Phi-
losophi calamo in salutem. Dies ille quæ
tanquam extremum reformidas, æterni na-
talis est. proinde intrepidus horam illam de-
cretoriam prospice. non est animo suprema,
sed corpori. quidquid circa te iacet, tanquam
hospitalis loci sarcinas specta. transeundum
est. non licet plus efferre quàm intuleris. imò
ex eo quòd in vitam attulisti, pars magna po-
nenda est. Non videtur tibi hæc à Chri-
stiana manu nata? Eleganter alibi:
Non vt diu viuamus curandum est: sed vt
satis. nam vt diu viuas, futo opus est; vt satis,
animo. longa est vita, si plena est. impletur
autem cum animum sibi bonum suum red-
didit, & ad se potestatem sui transtulit.
quid illum octoginta anni iuuant per iner-
tiam exacti? non vixit ille, sed in vita mora-
tus est: nec serò mortuus est, sed diu. octogin-
ta annis vixit. imò octoginta annis fuit. nisi
fortè sic vixisse illum dicas, quomodo dicun-
tur arbores viuere. Nihil addam de meo,
addam illud Platonis: *Vnusquisque no-*
strum

strum sua mens est, suus animus, id est, animal immortale in mortali inclusum praesidio, & quasi custodia. Domicilium autem hoc nobis molestum ac graue circumscripsit natura, cuius voluptates obscurantur & volant, & plurimis molestiis admixtae sunt. dolores tum improuisi, tum diuturni. Quid morbos commemorem? quid sensuum ulcera? quid interna vitia? à malis ergo mors abducit, non à bonis. quocirca non tu ad mortem, sed ad immortalitatem raperis. nec te vita commoda, & bonorum detractio manet, sed sincera liberiorq; cum voluptate possessio. nec voluptates mortali corpori admixtas percipies, sed ab omni dolore vacuas ac liberas. cum enim ex his vinculis, & ex hoc carcere euolaueris, tum eò peruenies, vbi nulla molestia, nulla sollicitudo, nulla senectus poterit affligere. vita autem soluta & tranquilla, quam nulla mala & incommoda consequentur, cum stabili quiete, illic cum naturae contemplatione philosophando, non cum turba collatione, nec in theatro, sed in perspicentia veri omnis traducitur. Non arbitraris perita haec è media Theologia? De viris bonis probisq; illi verba, quibus mor-

*Ingenia
& non
moritu-
ra bona
post hanc
vitam
nos man-
nere.*

tem nullo modo timendā vult: amandam potius & sperandam, tanquam melioris vitæ prænunciam & ducem. & quid véreatur cui tanta bona post mortem affluunt? Nihil addo, explicatè nimis ac christianè Plato. vt Pauli aut Ioannis calamo dictasse videatur.

PRODIGVS. Quid si mors iuuenem oppresserit?

*Mortē
iuueni
optan-
dam.*

VIRTVS. Malles senem? fac te maturum, senemq; moribus mors reperiatur. nemo talis iuuenis moritur. canesce moribus, vt illis te, non annis censeam; & senex eris. neq; talis immatura mors esse potest, quæ maturuit probitate. Quid? quòd in beneficio sit iuuenem mori? Epicharmi Philosophi verba sunt: *Quem Deus amat, iuuenis moritur*, minor enim ferè tales vitiorū sarcina premit. Quid? quòd & alacrior in mortē eat iuuentus? bella hoc docent. timidior senectus est. & non facilius emigratio è domo paucis inhabitata annis, quàm plurimorum annorum consuetudine firmata? & cùm in mor-
tem

tem nati sumus quid refert, citius aut tardius cursum expleamus? nisi quòd inter exules felicior qui prior patriæ redditus. patria nobis cælum est, à qua quamdiu viuimus, exulamus. & quis exul doluit de reddita citò patria? Omnem deinde retrò ætatem, aut, si hoc longum, ætatis tuæ homines cogita. hic adolescens decessit, senex alius, alter infans, cui nihil amplius contigit quàm prospicere vitã. omnes hi cursum suum finiuerunt, licet mors, aliorum longius passa sit vitam procedere, aliorum in medio flore præciderit, aliorum interruperit principia. aliũ inter cænandum, ambulandum, scribendum, dicendum, ridendum soluit; alterius continuata mors somno est; ferro alii, serpentum morfu, ruina, ignibus, milleque modis aliis extincti. Nunc quid accedit felicitatis iis, qui diutius vitã protraxerunt? par in mortuis sensus. adiecti aut adempti anni vitæ, nihil vita functis addunt, nihil adimunt: nisi quòd ferè plura ac grauiora passi, quibus longior vita conti-

git. Claudio Senecæ verbis: Nunquid feliciorum illum iudicas, qui summo die muneris, quàm eum qui medio occiditur? numquid aliquem tam cupidum vita esse putas, ut iugulari in spoliario, quàm in arena malit. non maiore spatio alter alterum precedimus. mors per omnes it, qui occidit consequitur occisum.

*Non esse
malum
peregrè
mori.*

PRODIGVS. Quid si peregre moriendum?

VIRTVS. Mors eadem est. nec mitior domi, quàm foris. imò acerbior ferè domi. auget enim mœrorem carorum aspectus, vxoris maxime & prolium. & quid refert qua via cælum cõscendas? non tam facilis aditus ad illud, è peregrino quàm è patrio solo? aut arbitraris leuiorem cadaueri patriam quàm peregrinam terram fore? Sed solatio esse amici possunt. plus doloris ab his quàm solatii exspecta. quo enim aliquando cariore, hoc acerbior disiunctio. neque tam absentia quam præsentia mala sentimus. hæc magis feriunt, illa mitius transiguntur.

PRO-

PRODIGVS. Quid si insepultus iacuero?

*Non esse
malum
insepul-
tum iacere
mortuum.*

VIRTVS. Quid times, aut cui? cadaueri? non sentit. animo? nulla hunc tegit terra. reconde hūc cælo. erit cū corpus iunget sibi, cuiusque demum concreditum, terræ, aquis, aëri. at graue est insepultum iacere. animo graue esse non potest, graue illi & miserum esset terræ insepeliri. quid inuides corpori quod animo appreas? quamquam, si veteres audimus, insepultus nemo sit. *calo enim tegitur qui non habet urnam.* non dignius cælo quàm terra tegi?

PRODIGVS. Quid faciendum in morte?

*Qualis
quisque
debeat
esse in
morte.*

VIRTVS. Imitare milites, in hostes, pericula, vulnera, sanguinem, ferrum euntes. imitare gladiatores, fortiter telum excipe. quid prodest timide? aut quæ gloria metus? Sed mors est. imò via ad vitam est. metuis meliorem vivere vita? metuis præmiis donari? nemo donatur æternis nisi mors antecesserit, & felici æternitati viam
straue-

strauerit, metuis iudicem? audi veterem Philosophum: *Insidi quæstores rationes verentur. idem accidit malè viuentibus, mortem. nemo ferius quæstor rationes veretur, nemo bonus iudicem. præmia sperat qui bonus est. Si ob malam conscientiam timeas mortem, illi, non huic imputa.* hæc Philosophus. Sed timeo. vanus metus, si conscientia non redarguat? redarguit? compone hanc, & non timebis. imò cum voluptate morieris. facit hoc omnis qui vixit bene. ita vitam bonam mors claudit bona. & dictum verè: *Nescit bene viuere qui nescit bene mori. nescit mori male, qui bene viuere didicit.* Audiamus Senecam: *Maximum argumentum est animi ab altiori venientis sede, si hæc in quibus versatur humilia iudicat & angusta, si exire non metuit: scit enim quò exiturus sit, qui vnde venerit meminit. è cælo venit, repetiturus cælum. Quid ergo mortem timeat? nisi scelera deprimant. hæc fuge, & securus in morte eris, quia securus de gloria. Non omitto hîc illud Epicuri inhortantis ad fortiter moriendum: Nemo non*

non ita exit è vita, tanquam modò intraue-
 rit. Sed addo Senecæ commentarium:
Falsum est. peiores morimur quàm nascimur.
nostrum istud, non natura vitium est, illa de
nobis conqueri debet, & dicere, Quid hoc est?
sine cupiditatibus vos genui, sine timoribus,
sine superstitione, sine perfidia, cæterisq; pe-
stibus. quales intrastis, exite. percepit sapi-
entiam, si quis securius moritur, quàm na-
scitur. Nunc verò trepidamus, cùm pericu-
lum accessit. non animus nobis, non color
constat. lacrymæ nil profutura cadunt. quid
est turpius, quàm in ipso limine securitatis
esse sollicitum? causa autem hæc est, quòd
inanes omnium bonorum simus, quorum in
sine vitæ desiderio laboramus. nemo quàm
bene viuat, sed quamdiu, curat; cùm omni-
bis possit contingere, vt bene viuant, vt diu
nulli.

PRODIGVS. Quomodo viuendū?

VIRTVS. Viue vt mori desideras. *Qua vi*
 Non transeo hîc Senecam: Tum te feli- *ta in-*
 cem esse iudica, cùm poteris in publico viue- *eunda.*
 re: cùm te parietes tui tegent, non abscon-
 dent: quos plerumque circumdatos nobis iudi-
 gamus, non vt tutius viuamus, sed vt pecce-
 mus

mus occultius. Rem dicam ex qua mores as-
mes nostros. Vix quemquam inuenias, qui
possit aperto ostio viuere. Ianitores conscien-
tia nostra, non superbia opposuit. sic viuimus,
vt deprehendi sit, subito aspici. Quid autem
prodest, recondere te, & oculos hominum au-
resq; vitare? bona conscientia turbam aduo-
cat: mala etiam in solitudine anxia atque
sollicita est. Si honesta sunt quae facis, omnes
sciant: si turpia, quid refert, neminem scire,
cum tu scias? O te miserum si contemnis hunc
testem! Hinc illud etiam Pythagorae:
Turpe quidpiam nunquam facias, nec cum a-
lio, nec tecum. sed omnium maxime teipsum
reuerere: magis etiam Deum, in cuius o-
culis etiam cogitationes tuae. viue
proinde vt etiam minimarum harum
redditurus rationem illi quem effu-
gere nihil potest. Addo hinc illud E-
picteti: Mors & exilium. & omnia quae in
malis habentur, ob oculos tibi quotidie ver-
sentur: omnium vero maxime mors, sic ni-
hil vnquam humile cogitabis, nec impense
cupies quidquam, & viues bene, nec enim
permittet serio cogitata mors viuere
male.

PRO-

PRODIGVS. Quo modo securam vitam degam, metu vacuum?

VIRTVS. Terrorum obliuiscitur quisquis pia & honesta facit. Naumachii est vis extra omnem metum esse? extra crimina te statue. timor à scelere est. intranquillat hoc mentem. nec quisquam maior animorum carnifex scelere est; nec dormientem patitur securum. ut non immerito Iuuenalis:

Vita securitas in quo consistat.

Cur tamen hosti

*Euasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verberare cedit
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multo seuior illis
Quas & Ceditius grauis inuenit, aut Rhadamantus,*

Inquietam vitam inter scelera dudam.

*Nocte dieque suum gestare in pectore testem.
Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum,
Facti crimen habet. cedo, si conata peregit,
Perpetua anxietas, nec mensa tempore cessat,
Faucibus ut morbo siccis, interque molares
Difficili crescente cibo.*

*Nocte breuem si forte indulset cura soporem,
Et toto versata toro iam membra quiescunt,
Conti-*

s assi-
s, qui
scien-
imus,
autem
m au-
aduo-
atque
omnes
scire,
hunc
ora:
um a-
ppsum
us o-
viue
arum
effu-
ud E-
quain
e ver-
sic ni-
mpense
enim
iuere
RO-

Continuò templum, & violati numinis a-
ras, &c.

Hi sunt qui trepidant & ad omnia fulgura
pallent,

Cùm tonat, exanimes primo quoq; murmu-
re celi,

Non quasi fortuitu, nec ventorum rabie, sed
Iratu cadat in terras, & vindicet ignis.

Illam nihil nocuit: cura grauiore timetur
Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.

Hæc criminum pœna, vt in æterno
nos metu ponant. fuge, & tranquillitatem
spondeo, eo maiorem quo remotior ab omni scelere eris. Vis etiam
in perpetuo gaudio esse? Deum reuerere & ama. nulla æquari illis gaudia
possunt, quæ diuinorū amor largitur. pura sunt, nulloque mœrore permista,
timore nullo. Claudio. ama, gaudebis. & quamdiu amor, tam diu gaudium.
inenodabili hæc nexu iuncta. nunquam incomitatus amor est; eterno sibi
fœdere gaudia iungit. Vitæ verò securitatem promittit Epictetus, si curam
tui cōmiseris Deo, illiusq; mutui obsecutus fueris. Actorem esse fabulæ talis,
qualis

qualis magistro probata fuerit, te memento: si breuis, breuis; si longa, longa. si mendicum agere te voluerit, fac eam quoq; personam ingeniose representes. Hoc enim tuum est, datam personam bene effingere: eam autem eligere, alterius. Dei nimirum, à cuius delectu humana hæc pendent, quæ breui vitæ huius comœdia continentur. felix ille qui non claudit sine tragico; infelix qui in tragœdiam comœdiam vertit infortunato, ô nimium! exitu. Securam vitam promittit Seneca: *Vt secure viuas, reconciliatio tua & facilis sit & certa. Timeri autem tam domi molestum est, quàm foris, tam à seruis quàm à liberis. nulli non ad nocendū satis virium est. Adijce nunc, quantum timetur, timet. nemo potuit terribilis esse & securus.*

PRODIGVS. Quomodo securus pœnarum & præmiorum viuam?

VIRTVS. Si fueris mente pius, nihil mali patieris mortuus. superius manet in celo spiritus, Epicharmi verba sunt. Bene vixisse, bonæ mortis semita & dux est. mortem bonā præmia sequuntur. pœnarum verò metum mors bona excludit,

Quis viuat pœnarum securus & præmiorū.

dit, mortis malæ vita bona. Quare si securus velis esse præmiorum, immeritis memento non dari præmia. sudoribus hæc parantur. & intuerere exempla omnium quos cælo donatos legis. quorum sudores, sanguis, vulnera, horum & præmia sunt: nam & quorum certamina, horum & victoriæ; quorū victoriæ, horum & coronæ & triumphi. Vis deinde securus viuere pœnarum? vitam probam nullę comitantur pœnæ. delictorum hæc sunt. probitatē ergo cole, & extra pœnarum metum eris. Vis aliquid propius? Christi tui vestigiis insiste, & securus pœnarum viues: præmiorum etiam securus. non potes errare vestigiis illius inhæredo, potes sæculi. quid sequeris dubia in re æternitatis? tuta amplectere, & pro incertis certa delige. certa Christi, incerta sæculi vestigia sunt. illa ad præmia, hæc ferè ad pœnas ducunt, nullo æuo ponendas, nullo mitigandas; illa ad præmia nulla æternitate ponēda, nulla minuenda.

PRODIGVS. Quid faciã in opibus?
VIR-

VIRTVS. Vtere vt rationē redditurus, vt dubiis, vt alienis, vt fidei tuæ cō-
 creditis. largire vt tuas. contemne. infra genus tuum sunt. indignæ cui animus obsequatur, cælo & Deo natus. seruire tu illas doceas. pudeat famulari. etiam contemne, ne te contemnāt, aut contemnendum obiiciant. & quid sunt opes, si te intueris? indignissimæ quibus nobilissimam mentem, viam Dei imaginem, subiicias. Odium etiam illarum Theognides suadet: *Diuitias odi, quia mala multa docent, dolos perniciosasq; lites.* & Phocylides: *O aurum malorum dux, vitæ perniciēs, omnia deijciens! vtinam non esses mortalibus malum amabile! propter te enim pugna, præda cadesq; sunt, liberiq; parentibus infensi. fratresq; consanguineis.*

Qua vita diuiti instituenda.

Addo. cælum illis mercari discito. leui pretio æternatura parantur præmia. quis non leuem arenam magno lubens vendat auro, quis non paleam gemmis? & auro & gemmis maius cælum est: arena & palea minor pecunia est si cælestib⁹ componas. Claudio ver-
 bis

Matth.
19.

bis Domini in terrorem, in fugam, in contemptum: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum calorum. & iterum dico vobis: Facilius est camelum perforamen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum calorum. &: Vae vobis diuitibus,

Luc. 6.

quia habetis consolationem vestram, at contrà: Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei.

Qua
paupe-
ri.

PRODIGVS. Quid in paupertate?
VIRTVS. Nemo nolens pauper est. ad diuitias vocantur omnes. extendenda manus est. vltro illas spondet Deus. animorum dico. quæ solæ, quæ veræ diuitiæ, nunquam possessorem suum fallentes. Audi quid Phocylides dicat: Nemo pauper est qui se extra fortuna potentiam posuit. extra hanc ponere se omnes possunt. posuit qui contempsit. contemptus facilis est, æterna cogitanti. & Deum. & quæ gloria homini maior, quàm parari Deo? paupertatem hic delegit. poterat opes. neglexit. malum ergo paupertas esse non potest, cum eam delegerit Deus. quid ergo times coniugi bono? time malo.

* Gaude

Gaude ergo paupertate, siue vltro
 illam Dei tui exemplo amplexus fue-
 ris; siue ab illo donatam acceperis. nō
 solet quæ sibi delegit nisi pro benefi-
 cio largiri. beneficia verò, nisi ingratus
 audire velis, grata mente accipienda;
 maximè à Deo, qui cælestis regni hæ-
 redes dominosq; pauperes statuit. Fe-
 lix paupertas quæ cælorū regna ama-
 toribus suis largitur. coronat nimirum
 diuitatque cælo quos pauperat terris.
 beata, munereque suo fortunata. Sed
 grauis paupertas est. ambienti illam
 cum Christo suo grauis esse non po-
 test. leuis est, onera nescit. & vis ali-
 quid à Seneca? *Qui continebit se intra na-
 turalem modum, paupertatem non sentiet:
 qui naturalem modum excedet, eum in sum-
 mis opibus quoq; paupertas sequetur.* indi-
 gebit enim plurimis, nec satiabitur
 potitus. Addit: *Pecunia nihil ad animum
 pertinet; non magis quàm ad Deos immortā-
 les omnia ista, quæ imperita ingenia, & nimis
 corporibus suis addicta, suspiciunt. Lapidēs,
 aurum, argentum, & magni leuatiq; men-
 sarum orbes, terrena sunt pondera: quæ non*

P potest

potest amare sincerus animus, ac natura sua
 memor; leuis ipse, & quandoq; emissus fuerit,
 ad summa emicaturus. interim quantum per
 moras membrorum, & hanc circumfusam
 grauem sarcinam licet, celeri & volucris co-
 gitatione diuina perlustrat. in iis diuitias
 suas agnoscit, & amat. quibus nulla vi
 spoliari potest, nulla exui.

PRODIGVS. Quid in aduersis?

Quis
 modus
 in ad-
 uersis
 tenen-
 dus.

VIRTVS. Gaude, quod è bonorum
 numero habearis: & exulta hoc Dei
 de te iudicio: qui bonos delegit, quos
 aduersis committeret. ac ne verba da-
 re crederes, fecit in Filio. malè voluit
 se cælestem Patrem æterno sibi Filio,
 ingens blasphemia est, nec alia quam
 diabolo nata. bene ergo voluit, & vi-
 ta illius iam inde à Betlemítico stabu-
 lo aduersis tanquam perpetuo filo cõ-
 futa. duris ergo exercuisse amoris fuit.
 aut si non fuit, non amauit Filium Pa-
 ter. si amauit, & per aspera duxit; du-
 xisse per hæc, amasse fuit. non duxif-
 set? non amasset. duxit, quia amauit.
 nec alia testator in Patre amoris si-
 gnatio fuit. In te ergo ab eodem amo-
 ris

ris fonte aduersorum torrentes profluere, arbitrare. quod si certo tibi persuaseris, gratias pro beneficio ages quòd te Filio æquauerit Pater, cum eodem coronandum, & præmio donandum æterno.

PRODIGVS. Quid in corporis inuauetudine?

VIRTVS. Nescis meriti plenam inuauetudinem esse? feres. Deus illam suggerit præmiorum materiam. Et quis paulò generosior indoluit occasionem sibi præberi ostentandi roboris? & aut dolor in ægritudine magnus, aut paruus est. si paruus, ferri potest; si magnus, premere diu non potest: emittet in portum, & optatis nos littoribus restituet. Iam quanti vltro dolores subierunt? plenæ sunt omnes historiæ. quanti loricati, cinere & sacco induti, inedia propè & flagris enecti, omnibus se lætioribus spoliarunt? Nō & apud sæculum athletæ à luxuria se continent, & potu lætiore cruciantur, fatigantur, vt robori ædificando vacent? nimirum, vt quo plus sudauerint,

*Quid
aget in
inuauetudine
corporis.*

hoc plus de victoria sperent. quod illi perituræ gloriæ, tu in inualetudine fortiter ferenda largire diuinæ, tibi, æternitati cui natus es.

Quid
faciet
oppres-
sus mœ-
roribus.

PRODIGVS. Quid in mœroribus?
VIRTVS. Misce læta tristibus. nam,
vt ille, *terrifica sunt amœnanda iocularibus.*
opponere proinde mœrori gaudia. ac v-
bi se doloris causa protruserit, tu hilari-
tudines obiice. Examina deinde mœ-
roris tui causam. occasionem dedisti?
datam nolles. non dedisti. vide an tol-
li possit, non potest? quid te crucias?
nō dictum verè, *Abiecti animi est res ma-
gni facere qua non sunt in tua potestate?* po-
tes causam tollere? tolle. negligis? tibi
imputa. Vide etiam an hic tibi mœror
communis cum multis, an cum per-
paucis, an in te solum cadat. si cū mul-
tis, communem fortunam perfer: si
cum paucis, percurrere hos paucos, in-
tuere qua frontis & oculorum constā-
tia ferant: & imitare fortes. nam igna-
uos imitari, ignaui & degeneris à Chri-
stiano pectore animi est. Vide etiam,
quales hi sint, probi an improbi. si pro-
bi, gau-

bi, gaude paritari probis, & hoc Dei de
 te iudicio, gratulare tibi. si improbi,
 cogita, an in delicti pœnam, an secus.
 si primum, de delicto dole, daque o-
 peram vt fortiter ferendo, debitũ ex-
 soluas, delictum deleas. Bene olim à
 Philosopho: *Iniuria lata ratione delicti,*
non est iniuria, sed correctio. sed iustitię ex-
pletio. de cuius expletione dolere non
debes, debes de caussa à te data. Si in
te solum mœror irruit, verte in bonũ
malum. facies, si magno animo tuleris.
excutere potes? excute, non potes?
obdura. maiorem ferendo quàm ex-
cutiendo gloriam referes. quòd si ve-
rò aduersi tibi aliquid acciderit mœ-
roris caussa, memento, neminem for-
tinam illæsum transisse nisi ignauum.
 Nolo te in hoc numero esse. in eo ve-
 lim, qui prouocare etiam in plenum
 fortunam audeant, similem illi cuius
 meminit Poëta: qui

Ridebat curas, nec non & gaudia vulgi.
Interdũ & lacrymas, cũ fortuna ipse minaci
Mandaret, laqueum, mediumq; ostenderet
pinguem.

Nullæ hîc cadent lacrymæ, cadent etiam minitanti fortunæ; minæ, & maiores minis minæ. nolo ex iis de quibus idem cecinit:

*Quales ex humili magna ad fastigia rerum
Extollit, quoties voluit fortuna iocari.*

qui ad primum nō dico telum, sed vanissimas expallescūt minas, & struunt balnea lacrymis. Ex illis volo, qui ludere etiam medio Oceano Aquilone sæuiente didicerunt, qui prouocare etiam Neptunum & irata maria. non illi amicum, qui

*nunquam direxit brachia contra
Torrentem, nec ciuis erat, qui libera posset
Verba animi proferre, & vitam impendere
vero.*

In gloriam hîc vitam ducet, & timoribus natabit. Et ne longior sim, quem tu vlla ætate putas fortiū magnorumque virorū in perpetua felicitate fuisse? quem nauclerum in perpetua malacia? iam quæ vnquam altitudo non habuit paratam ruinam? quibus montibus non incumbunt præcipitia & valles? & cūm vniuersum orbem, omnemque

mnemque retro ætatem animo inambulaueris, quid propè, nisi vulnera, sanguinè, ferrum, venena, odia, mortes reperies? circumspice dein eos qui tecum viuunt. vide quid singulis euenit aduersi. & solare te tantorum exemplis, aliorumq; lacrymis lacrymas desicca tuas.

PRODIGVS. Quid in prosperis?

VIRTVS. Tanquam aduersis obruendus. metus hic animos mitigabit & molliet, nec permittet in inuidioso fastigio securum oblitumque sui fortunæque viuere; sed deprimet effrentem, monebitque inconstantia ac fraudum: proponetque exempla eorum, quos inopinantes, è medio felicitatis cursu, aut è summo illius vertice, infidis manibus orbi ludibrium protraxit. Nihil verò in secundis laudatum magis, modestia ac comitate in omnes, facilitate, benignitate. Illud prudētis, multos sibi in prosperis amicos parasse, plurimosque beneficiis, omnique humanitatis genere obstrinxisse; ab asperioribus denique & quæ cuiusquam

*Quæ
ratio
tenenda
in
prosperis.*

quam contumeliam redoleant, fortiter abstinuisse, ab iisque maxime que contemptum etiam vilissimorum referant.

PRODIGVS. Quomodo propitiam mihi fortunam parabo?

Fortuna ac fortuitorum cōtempus. VIRTVS. Stoicus pro me respondit: Errant, qui aut boni aliquid nobis, aut mali iudicant tribuere fortunam. materiam dat bonorum & malorum, & initia rerum apud nos, in bonum malumve exiturarum. Valentior omni fortuna est animus: in vitæque partem ipse res suas ducit, beatæque ac miseræ vitæ ipse sibi causa est. malus omnia in malum vertit, etiam quæ specie optimi venerant: rectus atque integer corrigit prava fortuna, & dura atque aspera ferendi scientia mollit. idemque & secunda gratè excipit modestèque, & aduersa constanter atque fortiter. Et quid quæris à fortuna? opes, honores, voluptates? non sunt in salutem: nec fortium, sed ignauorū dona sunt. consule omnes cælo iam inscriptos, & discite quid sentiant. quamquam nil opus verbis, res verbis potentius certiusque loquuntur. vis aduersa, & æquari

quari in illis generosa imitatione
Christo tuo? animum para. non de-
erunt. neminem hæc bonorum inta-
ctum transferunt. ad te etiam venient.
sequere interim Theognidem: *Tolera-
re oportet quæ dant Dii hominibus mortali-
bus, facilem quæ ferre vtramque sortem.* magis
etiam sequere Christum, iam inde à
stabulo ad clauos & crucem gradien-
tem, & præmia spera.

PRODIGVS. Quid faciam inter e-
pulas & pocula?

VIRTVS. Ciborum parcus, parcior *Quis
poculorum eris. naturæ interim satis-
facies. at paucis hæc dimittitur. pau-
an hordeo, vino an aqua ventrem re-
pleas, nihil interest. perdet quidquid
acceperit. Sed sociæ te prouocant mē-
sæ. memento Alexandri, Holofernus,
Antonii, Lot, Simeonis, Noë, Amno-
nis, aliorum. illud etiam. quo ferè plus
poculorum, hoc minus hominis su-
peresse. indormit enim in sepulta ratio
poculis: nec iam homo, sed bellua om-
ni inferior est.*

Et quis ferat medico poculo ratio-

P 5 nem

nem sibi suffurari? deterius cum à ma-
 nu tua hoc fiat. quis prudens, imò quis
 homo, vltro hominem suum exuat, vt
 bestiam induat? quasi pudeat homi-
 nem esse, bestiam non esse. iam quis,
 cui ratio, valetudinem vltro perdat,
 salutem prodigat, ridendum que se
 omnibus propinet? facit quisquis pro-
 fusior in poculis est. Non possum hinc
 omittere Epicuri verba, vt à volupta-
 tum magistro temperatiam discamus.
 Seneca refert: *Cum adierint hos hortulos,
 & inscriptum hortulis, Hospes hinc bene ma-
 nebis, hinc summum bonum voluptas est: para-
 tus erit istius domicilij custos, hospitalis, hu-
 manus, & te polenta excipiet, & aquam quo-
 que largè administrabit, & dicet: Ecquid be-
 ne acceptus es? Non irritant, inquam, hi hor-
 tuli famem, sed extinguunt: nec maiorem i-
 psum portionibus sitim faciunt, sed naturali, &
 gratuito remedio sedant. In hac voluptate
 consenui. Venter precepta non audit, poscit,
 appellat. non est tamen molestus creditor,
 paruo dimittitur. Non arbitreris hæc ab
 intima Thebaide, ab Antonii & Pau-
 li mensa venire? quo magis erubescere de-*

re debemus, vinci ab Epicuro Christianum. subnecto hîc illud Epicteti: *Quae corpori seruiunt, eatenus adhibeantur, quatenus animo sunt vsui: veluti cibi, potus, amictus, ades, seruitium. quidquid autem ad ostentationem aut delicias attinet, repudiato.*

PRODIGYS. Quid si mulier oblata fuerit?

VIRTUS. Nolo hîc quidquam ex ^{Casti-} Euangelio. Senecam audi de omni li- ^{monia} bidine: *Licet auaros mihi, licet vel iracun- ^{laus,} dos enumeres, vel odia exercentes iniusta, vel ^{volu-} bella: omnes isti virilius peccant. in venerem ^{ptatum} ac libidinem projectorum inhonesta labes. O- ^{cōtem-} ^{ptus.} mnia istorum tempora excute. aspice quam- diu computent, quamdiu insidientur, quam- diu timeant, quamdiu colant, quamdiu co- lantur, quantum vadimonia sua atq; aliena occupent, quantum conuiuia, quae iam ipsa offi- cia sunt: videbis, quemadmodum illos respira- re non sinant, vel mala sua vel bona. Audi ^{Volu-} quam fortiter alibi: *Voluptas bonum pe- ^{pras vā-} corus est. magnā vitā facit titillatio corporis? ^{ta pecc-} quid ergo dubitabis dicere, bene esse homini, ^{ri-} si palato bene est? Et hunc tu, non dico inter**

Quid
sit vo-
luptas.

In qu
vera
volu-
ptas s
ta.

viros numeras, sed inter homines, cuius sum-
mum bonum saporibus, coloribus ac sonis con-
stet? Et ex Demetrii sententia: Voluptas
fragilis est & brevis: fastidit obiecta: quo a-
uidius hausta est, citius in contrarium reci-
dens, cuius subinde necesse est aut poeniteat
aut pudeat. in qua nihil est aut magnificum,
aut quod naturam hominis, diis proximi, de-
ceat. res humilis, membrorum turpium ac
vilius ministerio veniens, exitu foeda. Ista est
voluptas & homine & viro digna, non im-
plere corpus, nec saginare, nec cupiditates
irritare, quarum tutissima est quies. Ex sua
etiam: In praecipiti est voluptas, ad dolorem
vergit, nisi modum teneat. modum autem
tenere in eo difficile est, quod bonum esse cre-
dideris. veri boni auiditas tuta est: quid sit il-
lud interrogas, aut vnde subeat? dicam. Ex
bona conscientia, ex honestis consiliis, ex re-
ctis actionibus, ex contemptu fortuitarum.
Et Christiane monet: Dimitte istas volu-
ptates turbidas, magno luendas. non ventura
tantum, sed praeterita nocent. quemadmo-
dum scelera etiam si non sint deprehensa, cum
fierent, sollicitudo tamen cum ipsis abit: ita
improborum voluptatum, etiam post ipsas,
peni-

penitentia est. Non sunt solida, non sunt fideles, etiam si non nocent, fugiunt. aliquod potius bonum mansurum circumspice. nulum autem est, nisi quod animus ex se sibi inuenit. Sola virtus prestat gaudiū perpetuum, securum: etiam si quid obstat, nubium modo interuenit, quæ infra feruntur, nec vnquam diem vincunt.

Videamus etiam propius, non ad Dominica præcepta, sed consilia Philosophos accedentes: Pulcrum est corpus castum habere, intacteque manere virginem, & puris semper cogitationibus delectari. *Castitas laudata.* Naumachii verba sunt. quis Euangelistarum castius? Sed & terret pœnis. Mortuorum statim non castæ mentes, pœnas luunt. fortiter omnino, piè & Christianè. & ad diuinorum consiliorū in Paulo perfectionem excurrit Phocylides: Virginitatem custodi. Paulus suadet & optat, non imperat: Phocylides aliquid supra nudum consilium addit. Veniamus ad res ipsas. Tertullianus docebit: Gentiles Sathana suo & virginitatis & viduitatis sacerdotia perferunt. Roma quidem quæ ignis illius inextinguibilis imaginē

P 7 tractant.

tractant, auspicia pœna sua cum ipso dracone
curantes, de virginitate censentur. Achæa Iu-
noni apud Ægium oppidum virgo sortitur. &
quæ Delphis insanunt, nubere nesciunt. Ce-
terùm viduas Africane Cereri assistere sci-
mus, durissima obliuione matrimonij adle-
ctas. hac diabolus precipit, & auditur. Prouo-
cat nimirum Dei seruos continentia suorum,
quasi ex equo. O continentiam gehenna sa-
cerdotum! Quid turpius quàm Christi
seruum, à diaboli seruo vinci in conti-
nentiæ palæstra?

Mulie-
rum fu-
ga.

Verùm mulier est sola. nunquã sola
est, quæ Deum habet inspectorem, re-
stem, iudicem. & sanè erubescere vir
castus debeat, solus à muliere depre-
hensus. tam sancti enim viri est suffundi si
virginem viderit, quàm sanctæ virginis si à
viro visa est. Tertulliani est, qui etiam
adumbrari fœmineam vult faciem,
quo magis vbera, quæ vsque ad cælum
scandala iaculantur. atque hinc seria
illa monita: Omnium in te ætates pericli-
tantur, induc armaturam pudoris, circum-
duc vallū verecundiæ, murum sexui tuo strue,
qui nec oculos tuos emittat, nec admittat a-
lienos.

lienos. fuge quisquis salutem amas. & illa vultuum. magis etiam vberū proftibula deuota, quo maiora in his quā in vultu incendia ludunt, potentioresque de propinquo ignes iaculantur, plusque teneritudine ac mollitia ſua illabuntur. Vbicunq; ergo mulier obiecta, oppone Deum, cælum, ignes. & vt hæc abſint; pudeat virum ſubdere colla mulieri, pudeat vinci. à deteriore ſexu meliorem; à tam fragili validū. infelix quisquis fœmineo ſubſtratus iacet iugo. à viro virum vinci ferendum: à muliere virum, ignauiffimi peſtoris eſt.

Momentaneam deinde voluptatem, fœdam, volaticam, erubescendā anteferre cælorum puriffimæ, caſtiſſimæ, æternæ, fatuum. & quid ſi in ipſo delicti momento mors opprimat delinquentem? factum multis. quid ſi è multis tu ſis vnus, ſera in æternū pœnitidine? hæc cogita, & magnis animis frena huic belluæ iniice, perde ne te perdat. nec patere ob has fugitiuas ſordes, nobiliſſimam animam, magni

Numi-

Numinis imaginem opibus, honoribus, voluptatibus, præmiisque excludi æternis, flammis que æternum addici æternis.

PRODIGVS. Quis modus tenendus cum vxore?

*Vxor
quomo-
do ha-
benda.*

VIRTVS. Nec dominam patere, nec ancillam arbitrare. vt filiorum matrè habe, vt alteram manuum tuarum, vt animæ partem, vt secundarum aduersarumque rerum sociam; tuus in illa, illius in te spiritus vertatur. sic fiet vt illi consulas, quia tibi; tibi, quia illi bene vis. non assuescat minus castis, ne admirari incipiat & amare. non loquacibus, otiosis, vinosis contubernalibus. etenim *Bonos corrumpunt mores congressus mali.* per loquacitatem irrepunt verba pudoris inimica, otium amores alio flectit, vinolentia impudentiam docet, curiositas libidinum secum plaustra trahit. nulla eiusmodi fœminarum securas viro noctes dabit, non vacuum thorum, non viduum cubile. Cultus modestus sit. quid enim curiosior mulier quærit? placere? satis illi, si placeat

*A quarum cõ-
suetu-
dine re-
mouen-
da.*

placeat marito. displicentia in alieno, castitatis comes est: neque de integra conscientia venit studium placendi per decorem, quem naturaliter inuitatorem libidinis scimus. Sed periculum illi nullum est. quæ minus veretur, minus præcauet, plus periclitatur. timor fundamentum castimoniam est, præsumptio impedimentum timoris. & quid si illa non periclitetur, cum in illa periclitentur alii? nam quo omnes illæ in vestibus pompæ deliciarum? non de proximo curant luxuriæ negotium, & obstrepunt pudicitiam disciplinis? non mutuo se decore ornamenta prostituunt? naufragus nimirum decor exornatus esset: accedit cultus, morienti scilicet flammæ ligna, frigori irritamentum. Sed genus & opes aliud suadent. nullum genus modestiam regulam egreditur. nullis opibus concessum alienos prouocare oculos, aliorumque ignibus suos alere. nulla in muliere nobilior purpura, pudicitia: nullus cultior ornatus, probitate: nullus gratior habitus, verecundia: nullum venustius

nustius pigmentum, modestia. his ornatae Deum habent amatorem, laudatorem, præmiatorem.

PRODIGVS. Quis cum liberis?

*Quomo-
do libe-
ri ha-
bendi.*

VIRTVS. Cogita quales desideres. educatio dabit. quòd si bonos natura dederit, gaude. & addere etiã aliquid memento huic bonitati, inuigilaque ne aliorum deflectat. si degeneres; ne despera. corriges educatione. regula hæc naturæ est. quod si breui compedio optimos voles, optimus ipse esto. non nisi ad exemplar praua corriges. nec satis est verbo præire: factis debes. nam si probis verbis improba patris facta respondeant; factis insistent, destituent verba. quales ergo filios voles, talem te præbe. probum probi sequentur, improbum improbi. plus tamen aliquid seueritatis quàm indulgentiæ ostendes; plus venerationis quàm familiaritatis. hæc illam minuit, & contemptum etiam adducit. maturitas patrem decet, abiectio seruos. vis obsequentes? timeant. vis in obsequio constantes? ament. vis castos? nihil tibi excidat

excidat impurum. etiam castam maritalis tori fuge licētiam. Nec parce delinquentibus. perdit qui parcit:interimit qui indulget:seruat qui punit.non probo nimiam feueritatem, magis tamen damno nimiam indulgentiam. mediocritas semper laudata. Optimis deinde magistris erudiendos trade. in quorum delectu, nō tam eruditionis, quā probitatis rationem habe. maiora enim ab hac quā illa speranda. eruditio probitate nudata, noxia:probitas, etiam eruditione spoliata, saluti erit. vtramque si iunxeris, filios beabis.

PRODIGVS. Quem amicū deligam?

VIRTVS. *Nunquam malum virum a-* *In ami-*
micum fac fidelem. semper fuge tāquam ma- *cū quis*
lum portum. à Theognide hæc veniunt. *deligē-*
dius.

Virum ergo probum deliges. exulant ab hoc fraudes. ignorat probitas dolos. improbū verò tamdiu fidum experieris, quamdiu commodum te sibi fenserit: cum spe, amicitia effluet. sibi enim, nō alteri, amica improbitas est. Et quis fidum improbum speret, qui
nec

nec Deo, nec sibi fidus est, factus proditor sui salutisque suæ? probum verò, amiciorem etiam aduersa dabunt. nõ cedit probitas aduersis, crescit. sed nec amor illius languescit, roboratur: plus enim virium exerit, cùm necessitas grauior incurrit, operamque suam la- tius in amici indigentia explicat. & quid ab improbo speres? parem te illi mores facient, ne fide probitati tuæ, potentior in sequelam improbitas est. vicinior hæc naturæ, ac quasi innata; remotior probitas est, & à cælo petenda & speranda. Monitorem etiam habebis probum, sicubi à rectitudine deflecteris. improbus damnare improba non potest: propellit magis propendentem, etiam stantem imperu exemploque suo impellet. neque quisquam dissimili gaudet. similem desiderat cuius moribus oblectetur. nam si dissimilem moribus amat, suos damnat. & disiungimur ferè animis qui disiungimur moribus: morum enim dissimilitudo, animorum dissimilitudinem parit. sed neque *expedit habere amicos, qui metum*

metum augent vanum, sed qui tollunt: amicitia ad consolandum paratur. para fortem, constantem, secreti tenacem, modestum, pium.

PRODIGVS. Quomodo me habebō in aliorum congressibus?

VIRTVS. Beneuolentiæ modestiam *Quis modus tenendus in aliorum congressibus.* iunge. nemo te his vincat: comitate nemo. morositatem verò fuge, verborumque asperitatem, contemptumq; aliorum acrisam. nulli te præfer, postpone omnibus. referes cedendō primas si primas quæris. viderique velis paruus, si magnus velis. aliena laudes vt alieno lauderis ore, non tuo. damna neminem. commisit quis damnanda? tuere si potes. non potes? leni: & ignorare illa malis, quàm scire. parcus verborum, audiendi facilis, ad obsequia pronus, commiserationibus indulgens, doctus mœrentes solari, depresso erigere, reparare fractos, exanimes excitare, & in spem meliorum prouocare.

PRODIGVS. Quomodo cum dignitate & opibus maioribus?

VIR-

Quid
facien-
dum in
maiorū
consue-
tudine.

VIRTUS. Venerare, time. nec effun-
de te in nimiam familiaritatem, ne au-
dire cogaris quod nolles. cedere non
potes? cōgressum deuita. ferre fastum
honorum opumque comitem nō po-
tes? ne accede. neglectum ferre nō po-
tes, non potes imprudentiam, opibus
ac dignitatibus plurimum sociatam?
familiaritatem fuge. eruditione fors
ac probitate vincis, honoribus & di-
uitiis vinceris, nec submittere his fa-
sces potes? secede. ne fortè ad reprehē-
denda decurras, & damna referas. ferè
enim pericula magnitudini coniun-
cta. quare aut maiorum te, perfer mo-
res; aut consuetudini te subtrahe, non
potes? ferendi mores sunt. iniuria et-
iam non rarò accipienda & negligē-
da. quin adeò inter beneficia ponen-
da, & gratiæ agenda. nec committe, vt
qui dedit, sentiat te pro iniuria acce-
pisse.

Amicitia verò illorum qui apud
Reges aut Principes potētes sunt, cau-
tè ineunda. *applicari illis magis expedit,
quàm implicari, ne plaris remedium, quàm
pericu-*

periculum constet. Nihil tamen equè prudē-
ter quàm quiescere, & minimum cum aliis
loqui, plurimū tecum. Est enim quadam ser-
monis dulcedo, quæ irrepit, & blanditur, nec
minus quàm ebrietas, aut amor secreta pro-
ducit. nemo quod audierit tacebit. qui rem
non tacuerit, non tacebit auctorem. habet q̄
vnusquisque aliquem, cui tantum credit,
quantum ipsi creditum est. vt garrulitatem
suam custodiat, & contentus sit vnus auri-
bus, populum faciet. sic quod modò secretum e-
rat, rumor est.

PRODIGVS. Quomodo cum Regi-
bus?

VIRTVS. Quod cum ignibus. quis
prudens vltro se immittat flammis?
certius tutiusque à remotiore, quàm à
propinquo incalescimus. amburit vi-
cinitas, & pro calore, ignes effundit,
cū interiora interim gelu algeant. v-
tere ergo vt ignib⁹: & vbi percalueris,
secede. noxium ferè diutius hæsisse. &
quid facis siti & fame prementibus?
modica restinguunt. copia obruit, nō
fatiat: fatigat, non explet. & non mor-
borum pleraque à cibo & potu immo-
dico?

Quid
in Regū
familia
ritate?

dico? idem cogita in Regum amoribus. & non prudentis est, tantum cibi potusque sumere, quantum sanguinis boni vita deposcit? nam si oneras, ad mediocritatem inedia & ferro redigendus sanguis est, si valetudini cōsultum velis. Exempla dein te terreat spongiarum illarum in omni propè sceptro & regno. ita omnis altitudo præcipitio proxima est.

PRODIGVS. Quomodo cum tyrannis?

*Quid
in tyrā-
norum
contu-
bernio.*

VIRTVS. Quod cum fulmine. alta feriunt, transeunt prostrata. quo remotior, tutior eris. incidisti in tyrannum? à sola modestia sperare subsidia potes. at, si potes, secede, & subtrahete publicis muneribus. ignorari proinde malis quàm cognosci. cognitio in tyranno, ruinae sæpe proxima est. extulerunt te supra vulgus opes & honores? damna metue. peccare potuisses, peccasse sub tyranno est: multa verò possedisse, peccasse est. Nero nos docet. Non fert tyrannus surgentē ad magna suspecta enim illi omnis ma-
gnitu-

gnitudo est. meminit quibus artibus ad magna venerat: easdē in surgentibus metuit, suo ingenio reliquos metiens. fuge. periculo ea res proxima est. securitati enim suæ dum tyrannus inuigilat, omnia tuta timet, secatq; quidquid illam turbat: verè an opinione nuda pro eodem habet. quare tollit quidquid metum ingerit, nec sanguini parcit.

PRODIGVS. Quomodo constitutus inter hostes?

VIRTVS. Nil damna. damnanda si-
 lentio transi. si quæ laudem mereatur, *Inter hostes quid faciendum.*
 lauda. suspecta interim habe omnia,
 dicta, facta. ac dum nulli fidis, fiducia
 simula. dumq; singula curiosius per-
 scrutaris, incuriam & neglectum fin-
 ge. in omnibus verò te habe vt sub iu-
 dice, sub tortoris gladio. sed neq; ho-
 stilia consilia admitte, memor inimica
 esse, amica esse non posse. nec magis
 his te crede, quàm calcaneo insidianti
 colubro, quàm lupo oue sua vestito,
 quàm mari securitatem promittenti.
 Inter tamen tam infida, fidē hosti præ-
 sta. ne

Q

sta. ne

sta. ne falle. dare non debebas si fallere cogitabas. dedisti? serua. memento Reguli, Fabii Maximi, Iosue.

PRODIGVS. Quid apud inferiores?

*Qua
ratio
tenēda
apud
inferio-
res.*

VIRTVS. Faciles omnibus aures præbe. necessitatibus prospice. vltro beneficiis prouoca. benignumque & munificū te sentiant, vt amare discant. facient, si amorem tuum non tam verbis, quàm rebus testatus fueris. amari verò velis, non timeri: illud filiorum in patres est, hoc seruorum in dominos. at quanto certiora patrum in filios, quàm dominorum in seruos imperia sunt? æternant ferè filiorum in parentes obsequia. affectum serui præmio meriuntur, nec vltra præmia obsequia. quæ si sustuleris, hostes ex seruis erunt. & hi quidem cū præsentē dominum colant, tum absentem damnant: filiorum etiam in absentes obseruatio est; & plurimum maior.

PRODIGVS. Quomodo me habebis in pauperes?

*Libera-
litas in
paupe-
res.*

VIRTVS. Quo in te diuites esse velles, si grauis te egestas premeret. clarè

Phocy-

Phocylides: *Plena manu egenti misericordiam exhibe. & alibi: Mendico statim da, neque cras reuerti iube.* plena manu, non retracta, dari iubet, nec beneficiū procrastinandum. bene. te consule. velles differri tibi? & non bis dare censent omnes celerem donatorem, non dare morosum? adeò vt beneficia etiā huius, inter maleficia potius quàm inter beneficia numeremus. emptiones hæ sunt, gratuita dona non sunt. magno enim pretio veniunt, quæ magnis precibus veniunt. & venditio non munus est, quod tam carè venditur.

Dabis ergo pauperi ea manu, qua accipere à Deo dona velles. velles diuite? largire diuite. & prudens fœneratur pauperi. Diuitem Dominū pauper habet, qui centuplam redhibitionem spondet. dubitas? fidem habes Principi, mercatori; quo magis Deo. qui, cum pro paupere fidem suam interponit, centuplicata præmia spondet. quæ dubitandi causa? non credis Deo, cum credas homini? aut maior hic tibi Deo, certior Deo? sponsio-

Q 2 nesque

nesque illius diuinis firmiores sunt: ille pro amico spondet, & fidem inuenit; spondet Deus pro paupere, & fide destituitur. Vide quid sentiat Rex magnus: Qui miseretur pauperis, honorat factorem eius. Audi interminantem: Qui obdurat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. Audi premiantem: Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da ei, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt. Nec in hac tantum, sed in altera vita. Qui miseretur pauperis, beatus erit. Atque hinc illud Domini: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut, cum defeceritis, recipiant vos in eterna tabernacula. Audi peccata eluentem: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordis pauperum. Audi paradoxantem, sed verè: Alij diuidunt propria, & diuites fiunt; alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Diues esse desideras? profunde in egenes opes. fœcundus ager est, centuplo te fœnore beabit. Audi protegentem: Psal. 40 Beatus qui intelligit super egenum & pauperem:

rem: in die mala liberabit eum Dominus, in die iudicii, die elementorum collisionibus prænotata, cum audituri sunt: Venite benedicti Patris mei, possidete paratū *Math.* vobis regnum à constitutione mundi. causam subdit: Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. Claudis, & sibi munificentiam arrogat: Quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. In æterna præmiatione, punitione æterna, solius liberalitatis in pauperes, & auaritiæ meminit. non quòd illa sola præmia & pœnas promereantur; sed quòd liberalitatis prærogatiuam velit ostendere, & ad illam nos prouocare.

PRODIGVS. Quid faciam in delinquentes?

VIRTVS. Facilis in veniam, tardus in pœnam eris. sed neq; vlla vnquam pœna incomitata. sociam illi mansuetudinem iunge. si in te delictum, ignosce: & ex hoste amicum spera. habes

Facilitas in delinquentes.

Q 3 hoc

hoc in Cæsare, Augusto, Tito, aliisque plurimis in alta gentilitate: quo magis Christianum decent. quoties verò deliquit in te quisquam, cogita quoties tu in Deum: & confer hæc inter se numero, magnitudine: illud etiam, quid in te velles post delicta statui à Deo, statue in delinquentem.

PRODIGVS. Quid faciam in dignitate constitutus?

*Quis
modus
tenendus
in digni-
tate con-
stituto.*

VIRTVS. Ne efferaris honoribus, sed quo extolleris magis, hoc te dimitte magis, si tutam vitam voles, si coli, si amari, si extra inuidiam & odia esse multorum. & non gloriosius, alieno ore & calamo, quam tuo efferri? quid? quòd plus semper alienæ laudis sperare debeas, quo te magis abieceris? sequitur fugientem gloria, fugit sequentem. sed & inuidia odiaque honorum comites, destituunt humilem. fraudes, venena, ferrum modestia & comitasque excludunt beneuolentia & humanitas hostiles animos frangit, lenit, mitigat. pateat dein domus tua omnibus, vt omnium, non tua esse videatur.

deatur. quoque te maior dignitas pro-
 uexit, hoc obsequentior in omnes sis.
 vincent obsequia, quos offendit di-
 gnitas. quòd si benignitas moderatio-
 que cum honoribus creuerint, vt iis-
 dem gradibus quibus honor crescit,
 modestia crescat, vicisti; crescet enim
 amor in te omnium; nec odisse pote-
 runt à quo dignitate vincuntur, cum
 vincantur modestia.

PRODIGVS. Quid faciam in lega-
 tionibus?

VIRTVS. Fidem Principi tuo serua. *Qua*
 nullæ te minæ, tormenta, munera ab *potiss-*
 hac diuertant. vitæ morumq; integri- *ma in*
 tatem hosti dabis. nulli pectus reclu- *legatio*
 de; non fratri, non patri, non coniugi. *nibus*
 tibi & Principi tuo intactum illud cu- *obser-*
 stodi. rimentur intima, & concredita *uanda*
 tibi, fraudes, dona, ferrum. altius com-
 missa effodias, quàm vt vllæ manus
 tangant. comitate, humanitate, beni-
 gnitate, ciuilitate, nulli cede. mode-
 stia vince omnes. absit iactantia ho-
 stiumque vituperatio. atque ita te to-
 tum compone, vt etiam barbaros

Q 4 hosti-

hostiles mores, pro tuis habeas. singulorum vero apud hostes dictorum, factorum, consiliorum diligēs observator, diligentior etiam custos; ac cū parcissimus ferè verborum, tum audiendi liberalissimus sis. dona ne tange, donorum ipse munificus. quisquis enim illa admisit libertatem vendidit. & non cum illa fidem? affectuum ostia munera sunt. amare discet, dediscet odisse, quisquis dona admisit. fidemque vendidit quicumque fidei pretium accepit, etiam patriam, patrem, liberos, coniugem venalem habebit munerū amator. non vincunt prima? vincunt secunda. & viam prima sternunt, aditumque secundis parant. numero cadimus, qui non cadimus singulis. ita sæculorum propugnacula tormentis cedunt. validiora tormentis, omnique apparatu bellico munera sunt. vicit aurum quod nullum ferrum, nullæ hostiles machinæ. exemplorum plena sunt omnia.

PRODIGVS. Quid in consiliis ac iudiciis?

VIR-

VIRTVS. *Omni*bus* iustè tribue, nec ad gratiam trahas iudicium. quòd si malè iudicaueris, Deus te postea iudicabit.* Phocylidis sunt, Christianè omnino. nec facile in iudicio peccabit, qui singula sua ad Dei iudicium reuocat. scit hunc nihil posse latere, nihil illi inuolutum & dubium, animorumque abditissima medio lucidiora dic esse.

Quod consiliarij ac iudicis munus.

Ignora proinde pauperem, ignora diuitem. omnis tibi reus peregrinus; omnis, ciuis. rem intuere, se pone personas. munera nec manus norit, nec animus. quid quid etiam lucri spem facit, time. nam & sola spes noxia iudici, quæ etiam viri boni animum, si non frangit, fatigat, ac pondere non rarò suo ad terram deducit. ita etiam validissimos imposita humeris onera deprimunt, & ad terram flectunt. accidit idem animis, incuruantur munerum pondere, erecti; mollescunt duri; liquefcunt firmi solidique; subsidunt robore pleni; reliquisque inuicti vitiis, auro victi iacent.

PRODIGVS. *Quid faciam accepto beneficio?*

Q 5 VIR-

*Grati-
tudo in
benefa-
ctoribus.*

VIRTUS. Nunquam illud animo excidat, nunquam vlllo æuo moriatur. viuat memoria in te æterna: ac, si potes, paria aut maiora etiam redde, vt cum fœnore accipiat qui dedit. non potes? ne cede voluntate: & pro beneficio obsequia largire. nec hæc quidē potes? effunde laudes. nemo ad has pauper est. & magnum beneficiorum pretium laudes sunt. ingratus accepta tegit, gratus prodit: ille extenuat, hic auget: ille dolet si agnoscere cogatur, hic gaudet: ille ad merita sua, aut alio transfert, hic soli beneuolentiæ & amoris in se tribuit: ille largientis cōmodis, hic suis affcribit. fuge ingrati mores nulli magis quàm Deo inuisos. Omni certe amore ac beneficio indignus, odiorumque dignissimus est, quisquis beneficiorum obliuiscitur: magis etiam si beneficia maleficiis rependat. nam & vita hic indignus est. nec Christiani iam, sed nec hominis nomē meretur, omni bellua immanior, quæ nō semel iteratis beneficiis, beneficiorum memoriam testatæ sunt.

PRO

PRODIGVS. Quid consilii ne quod crimen incurram?

VIRTVS. Monet Epicurus: *Aliquis vir bonus nobis eligendus, ac semper ante oculos habendus, ut sic tanquam illo spectante viuamus, ac omnia tanquam illo vidente faciamus.* Addit Seneca: *Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat. aliquem habeat animus quem vereatur, cuius auctoritate etiam secretum suum sanctius faciat.* O felicem, qui sic aliquem vereri potest, ut ad memoriam quoque eius se componat! magnum custodem sibi imposuisse, & habere quem respicias, quem interesse cogitationibus tuis iudices: sic viuere tanquam sub alicuius viri boni ac semper presentis oculis. omnia nobis mala solitudo persuadet. opus omnino aliquo ad quem mores nostri se ipsi exigant. nisi ad regulam praua non corriges. Tu non hominem, sed Deum propone inspectorem, omnium conscientium, iudicem, præmiatorem, qui nihil impunitum, nihil irremuneratum transit. Si verò Deum homo aliquis putat aliquod scelus latere dum peccat, ille errat. Naumachii est. confirmat Pin-

Innocē-
tia vi-
ta quo-
modo
paran-
da, &
peccata
vitāda.

Q 6 darus:

imo
atur.
si po-
e, vt
non
bene-
quidē
d has
orum
cepta
t, hic
gatur,
t alio
& a-
ōmo-
i mo-
os. O-
dign^o,
if quis
gis et-
ndat.
Chri-
ē me-
az nō
orum
PRO:

darus: *Vbicunq; es omnia respicit Deus. Nihil huic obseratum, non peccatus, non animus. Deum ergo presentem intueri, quoties molestior cogitatio exsurgit, & reposita cælo præmia, si resistis, inferorum pœnas, si annuas.*

PRODIGVS. Quid faciendum post delictum?

Pœnitentia post delictum.

VIRTVS. Docte Seneca dum pro-
nitatem in delicta, prauamque in iis
consuetudinem describit, terret. *Ad
deteriora faciles sumus: quia nec dux potest,
nec comes deesse: & res etiam ipsa sine duce,
sine comite procedit. Non proum est tantum
ad vitia, sed præceps. Et quod plerosq; inemen-
dabiles facit, omnium aliarum artium pec-
cata artificibus pudori sunt, offenduntq; de-
errantem. vitæ peccata delectant. Non gau-
det nauigio gubernator euerso, non gaudet a-
gro medicus elato, non gaudet orator si pa-
troni culpa reus cecidit. at contra omnibus
crimen suum voluptati. quo difficilius re-
medium est cum: quæ sunt vitia, vir-
tutes habentur, aut generosæ indolis
facta. & inter laudanda, crimina po-
nimus, Aliud nos docet Regum maxi-
mus*

mus Dauid, in sacco, cinere, lacrymis. cecidisti cum Rege? exurge cum Rege, & ingemina illud purpuræ: *Peccaui Domino. & illud: Miserere mei secundum magnam misericordiam tuam. Peccaui, & malum coram te feci.* accedant lacrymæ, singultus, preces. nihil lauando potentius lacrymis. Magdalena nos docet. nihil emolliendo fortius singultibus: Publicanus nos docet. nihil exorando validius precibus: Latro nos docet.

Nec differ cum Euangelico diuite, cum Baltasare in alteram diem. nescis an quæ negata illis, quæ tot orbe toto millibus, concedenda tibi sit. imitare pueros. exurgunt post lapsum, aut fletibus auxilium deposcunt. nemo illapsus ignibus, inhæret; eripit se, si potest. nemo hausto veneno remedia negligit; nemo accepto vulnere medici manum refugit. ignis crimē est, ossium etiam emedullans robur: venenum est, noxio suo succo animam perimēs; lethale vulnus est, sola Dei manu medicandum.

Q 7

Et

Et quid facis fame & siti pressus? re-
stinguis si potes. sitit anima esuritque
post delictum, potu ciboque cælesti
destituta. quid faceres denique hosti-
bus cinctus? eriperes te si posses. in o-
mni scelere hostibus cingeris, iner-
mis armatis. eripe te illis: sola te eri-
pere pœnitentia potest: solus exoratus
Deus. Plerique naufragio liberati, ex-
inde repudium natri & mari dicunt, &
Dei beneficiû, salutem scilicet suam,
memoria periculi honorant. tu scele-
rum fluctibus in nauigans portum re-
spice, incumbere remis, donec optata
gratiæ consequaris littora, donec tibi
& Deo restituaris. quod quamdiu non
consequeris, etiam in purpura miser
eris: tutus non eris. Imò audi non me,
sed Senecam: *Prima & maxima peccan-
tium pœna est, peccasse. nec vllum scelus, li-
cet illud fortuna exornet muneribus, licet tu-
eatur ac vindicet, impunitum est: quoniam
sceleris in scelere supplicium est. Addit, ma-
la facinora conscientia flagellari, & pluri-
mum illi tormentorum esse, eò quod perpetua
illam sollicitudo vrget & verberat, quod*
Honso-

sponforibus securitatis sua non potest crede-
 re. Subiungit: Hoc ipsum argumentum, E-
 picuri est, natura nos à scelere abhorrere,
 quòd nulli non etiam intra tuta timor est.
 Multos fortuna liberat pœna, metu neminẽ.
 quare? quia infixa nobis eius rei auersatio
 est, quam natura damnauit. Ideo nunquam
 fides latendi, fit etiam latentibus: quia coar-
 guit illos cõscientia, & ipsos sibi ostendit. pro-
 prium autem est nocentium trepidare. Vis
 extra omnem metum esse? aut nõ pec-
 candum est, aut redeundum à peccato
 est. certius securiusque, non peccare.
 secunda securitas, peccatum pœnitẽ-
 tia & prece diluere. Dat pœnas quisquis
 exspectat. tutum fors aliqua res in mala con-
 scientia praestat, nulla securum. putat enim
 se etiam si non deprehenditur, posse deprehen-
 di: & inter somnos monetur, & alicuius sce-
 lus loquitur, de suo cogitat. ne cogitet, ne
 perpetuis timoribus natet. offenso re-
 concilietur numini. magis etiam. ne
 offendat. Adde his Epicurum. Audi
 docentem, modumq; in delicto præ-
 scribentem: Initium salutis notitia pecca-
 ti. nam qui peccare se nescit, corrigi non vult.

depre-

deprehendas te oportet, antequam emendes. Ideo quantum potes teipsum coargue: inquire in te. accusatoris primum partibus fungere, deinde iudicis, nouissimè deprecatoris.

PRODIGVS. Quid faciam mane vbi me è somno proripuerò?

Quid
facien-
dum è
somno
surgen-
ti.

VIRTVS. Memor Dei, gratias pro beneficiis age. de nocturna protectione gratias. roga pergat eadem te manutueri. Diuæ deinde Maris auxilium implora. hanc tibi patronam delige, & tutelarum Dominam. mater est. nihil de matris in te animo dubitare potes. largitus tibi hanc Christus in matrem testamento, quod morte signauit. reuocare legatum morte firmatū non potest. æternum ergo illa tibi mater, æternaturò filii testamēto concessa. tu fac æternum illi sis, filius, moribus, vita, imitatione, amore. Angelo etiam Custodi, cui tradita cura tui, gratias habe, & noue te illi commenda. noui beneficii prouocatorium gratitudo est.

PRODIGVS. Quid sub noctem antequam me somno dederò?

VIR-

VIRTVS. Pythagoram monentem
 audi, & sequere: Nec somnum mollibus o-
 culis inducas, priusquam diuturnorum ope-
 rum singula ter animo percurras. quò transi-
 quid egi? quid oportunum omisi? incipiens
 autem prin. ò percense. dein turpibus commis-
 sis, increpare; bonis, delectare. hæc labora. hæc
 meditare. hæc te amare decet. hæc te ad diui-
 nae virtutis vestigia ducent. Audi Sene-
 cam & imitare: Animus quotidie ad ratio-
 nem reddendam euocandus est. Faciebat hoc
 Sextius, vt consummato die cum se ad noctur-
 nam quietem recepisset, interrogaret ani-
 mum suum: Quod hodie malum tuum sana-
 sti? cui vitio obstitisti? qua parte meliores?
 desinet ira, & erit moderatior, quæ sciet sibi
 quotidie ad iudicem esse veniendum. Quid
 ergo pulcrius hac consuetudine excutiendi
 totum diem? qualis ille somnus post recogni-
 tionem sui sequitur? quàm tranquillus, altus
 ac liber, cum aut laudatus est animus, aut
 admonitus, & speculator sui censorq; secretus
 cognoscit de moribus suis! Vxor hac potestate,
 & quotidie apud me caussam dico. cum sub-
 latum è conspectu lumen est, & conticuit v-
 xor, moris iam mei conscia, totum diem me-
 cum

Examē
 consciē-
 tia som-
 no pra-
 mitten-
 dum.

cum scrutor, facta ac dicta mea remotior. Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo: quare enim quidquam ex erroribus meis timeam, cum possim dicere: Vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco? In illa disputatione pugnacius locutus es: noli postea congregari cum imperitis. nolunt discere, qui nunquam didicerunt. Illum liberius admonuisti quam debebas: itaque non emendasti, sed offendisti. Hæc Philosophus & Stoicus, & in altissima gentilitate.

PRODIGVS. Quid faciam vt Deo placeam?

Modus
placendi
Deo.

VIRTVS. Audi Philosophum. In re diuina Philosophum? etiam imitare. Deum reuerere & time. Audi alterum: Vis Deos propitiare? bonus esto: satis illos coluit, quisquis imitatus est. omnia verbo complexus. & sane expleuit legem quisquis imitatus Deum est. etiam consilia, in quibus summum Christianæ perfectionis est. Quid times? vestigia hominis sunt, nõ Dei tantum, quæ imitanda propono. non est graue hominem sequi. Deum fors graue foret, si tantum Deus. nunc, cum Deus se ho-
mine

mine suo tuoque vestierit, ne verere sequi.

Hunc deinde tibi omni loco proponem monitorem, magistrum, ducem, patrem, iudicem, præmiatorem, nihil verò aggredere inauspicato Deo. ille factis, dictis, consiliis, cogitationibus interfit. nec vlla res eat sine huius ductu. quid quid verò ab hoc voles, preces dabunt. Naumachium audi: *Grati-*

Dei præsentia.

ficatur Deus proborum hominum precibus.

Precibus Deus

Fortius alter: *Deus piis gloriam immarcescibilem impertit.*

pacandus.

Non credis Philosophis? crede Deo: *Petite, & dabitur vobis: querite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.*

*Matt. 7
Luc. IX.*

Omnis enim qui petit, accipit: & qui querit, inuenit: & pulsanti aperietur. & alibi: Quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, vt glorificetur Pater in Filio.

Ioan. 14

Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam. denique, Omnia quaecunque petieritis in oratione credentes, accipietis.

Matth. 21.

Quare nisi mendacem redarguamus Deum, impetrabimus rogata. ille mihi semper prudens, qui ita rogauit, vt rogata committeret Deo, in pari

tranquil-

Ni-
aree-
eam,
s fa-
e pu-
cum
didi-
m de-
disti.
nal-
Deo
In re
rare.
n: Vi
oluit,
com-
quif-
onsi-
tiane
vesti-
qua
e ho-
foret,
e ho-
mine

tranquillitate futurus, securusque sui,
seu referret, seu petitis frustraretur. &
quid non audeat Christianus, cum in-
clamantem è gentilitate audiat?

*Deo cura sui permit-
tenda.* Duc me parens, celsiq; dominator poli,
Quocunq; placuit, nulla parendi mora est.

Hic verè Christianus magnusque ani-
mus est, qui se totum tradit Deo. pusil-
lus ac degener, qui oblectatur, & de
ordine mundi male æstimat, & emen-
dare mauult Deum, quàm se. Non
transeo hîc Epictetum, vide in quo
pietatis religionisque in Deum caput
statuat. Religionis erga Deos immortales
precipuum illud esse scito, rectas de iis habere
opinionēs: vt sentias & esse eos, & bene iusteq;
administrare vniuersa: parendum esse eis, &
omnibus iis quæ fiunt acquiescendum: & se-
quenda vltro, vt quæ à mente præstantissima
regatur. Sic enim nec incusabis eos vnquam,
nec ab eis negligi te conquereris. libandum
autem & sacrificandum, & offerenda pri-
mitiæ sunt, ritu patrio: castè, non luxurio-
sè, nec indiligenter, nec sordidè, nec suprafa-
cultates.

PRODIGVS. Quid dicam: fileo? au-
diam

diam ingratus. eloquor? beneficio-
 rum vincor magnitudine. media infi-
 sto via. gratias habeo: non quas de-
 beo, nec quas mereris; à cælo hæc spe-
 randa; sed quas vellem. soluoque vo-
 to, quod officio nequeo. addo. sequor
 monentem. ne dubita. non fallam. nec
 aliud, omnium, præterquam volunta-
 tis bonæ, egenus, habeo quod red-
 dam: imitaborque monentem. tan-
 quam sterilis arbor, cum non habeam opera
 pro pomis, spargo verba pro foliis. Quod si
 delictum humano more intercurre-
 rit, tu mihi semper tutum, è media té-
 pestate, littus. & certè, si te noui, ade-
 ris mœrenti, cum non ad epulas, sed
 ad vlcerosæ conscientix lacrymas e-
 uocaberis: aderis, quæ è profundo me
 nunc errorum gurgite felicissima pi-
 scatrix extraxisti, docuisti que, quibus
 intima depascebantur incendia, ocu-
 lorum potius quàm torrétium ac flu-
 minum aqua extingui. quamquam &
 sui oculorum torrentes ac flumina, te
 duce sint, omnibus Oceani aquis me-
 liora.

Gratias
 pro in-
 stituti-
 one Vir-
 tuti a-
 git Pro-
 digus.

Opè de-
 poscit.

VIR-

*Operã
suam
Virtus
spondet.
monet.*

VIRTUS. Adero. ne dubita. quamquam, satis in hoc ætatis, & ô nimium! aberrasti. nollem iterari scelera, ne improuidum mors occupet, & serò me delam circumspicias. occurrit prudens malis, stultus expectat, & ante prouida remedia ridet. tu cum priore excuba. timere qui didicit, periclitari dedidicit. sed neque corpori animoque indulge. plerumque enim amara haustu, ad salutem valent, & tristibus succis affecta reformantur, refigulari credas. quare acribus potius quàm lætiorib⁹ delectare. roboramur duris, mollescimur suauibus: & cum aduersa firmant, eneruant prospera. illa te docebunt quid credi cuique possit, quid debeat, secunda fallunt. ita nec gubernatoris artem tranquillum mare ostendit. aliquid occurrat necessum aduersi, quod animum doceat. sic etiam medicum in morborum desperatione, militem in armato hoste & ferro, cognoscimus. quorum famam præcedentia pericula extollunt.

Quare, si delectus in manu tua fuerit,

rit,

rit, ardua delige. ita nulla gloria è pro-
fugo ante congressum hoste, sed ab
armato venit. & gloriosior quisq; fu-
gientem insequi dedignatur, gaudet
aduersario qui ferrum ferro animat: i-
gnauus & timidus sæuit in fugientem.
& quis virorum ferrum stringit in mu-
lieres & pueros? quare nec in degene-
res & muliebris animi viros; scit enim
nullam ab his sperari laudem posse.
hostem quærat, cui se componat ani-
mus magnus, & sub quo etiam cecidif-
se, non illaudatum fuerit. imitare. nun-
quam deerit cum quo in animorum
certamen descendas.

PRODIGVS. Ita conabor, mea Vir-
tus. nec molestior nunc ero pluribus.
nollem humanitatem copia fatigare.
Non omitto tamen tres magni Barbe-
rini versus, quos industrius doctorum
scriniorum compilator superioribus
ad me diebus misit. O furem purpu-
ra dignum, qui omni nobiliores
purpura versus, tam certo misit, quàm
feliciter rapuit! viuent, si qua fides
meo calamo, si qua ætas posthuma:
scient-

scientque omnes, nihil purpurato parente illorum, iustissimo Romanæ eloquentiæ ac nitoris herede, eruditius, elegantius, sæculum hoc tulisse. atque utinam reliqua ingenii illius magni, pari felicitate, animo maiore, doctiore calamo, amica aliqua manus prodatur!

Utinam doctas magni Frederici Boromæi, magnique Scipionis Cobellutii noctes sudatamq; lampada, fortunata dextera profuturo ludat astu, & publici iuris faciat, aut huic fidat calamo! ego premam? quod Evangelicus cæcus: ô quam diu differtis, sæculi nostri sterilitatem eruditis imbribus fecundare? ô quis docta effringat scriptoria, ut amico spoliati furto, frustra indoleant qui non flectuntur precibus! quis mihi Conciones agrarias, quis ciuicas, quis reseratam Apocalypsim, quis Scripturæ reliqua, quis Institutionum volumina Boromæa manu? quis Cobellutia Græcas Latinasque lucubrations? reprimo calamum. quò enim nuda vota? ô timidæ domesticorum

rum manus! magnum hîc pietatis ge-
 nus est suffurari. audete, & in obscuro
 iacentis famæ recessu delitescentes, ar-
 tifice pioque furto publicate. Sed in-
 tro hæc melius peragantur. nam dum
 vota spargo, quid nisi in arctiorem cu-
 stodiam prouoco? erit fors aliquis cui
 publica priuatæ potior pietati, audeat
 aliquid docto hoc dignum sæculo. ita
 voueo. ego quæ accepi spargo. quo
 certius spinas meas Quirinalibus in-
 oculum rosis, naufragumque de-
 corem meum purpura
 vestiam.

R MAGDA-